

ARGIA

1985 Iraila 22 – XLVIII urtea – 1.072. zenbakia – 110 pezeta / 6 libera

Maisu-mais-
tren arazoak ez
dira
konpontzen.
«Gobernuak,
oraindik ez du
irakaskuntz
kalitatea
baloratu nahi»

Hezkuntz Sistemaren Erreforma, asmo ederrak eta bitarteko urriak

- TV3eko Pilar Rahola: «Gure telebista ez da urgentzia historikoz ateratakoa, ondo egindako gauza bat nahi zen»
- «Kalabaza Tripontzia» aurkeztuko du Donostiako Zinemaldian. Jaizkibel produtorak animazio zinemarako oinarriak jarriak ditu.

Estatutua:
denuntzia mehatxuz
luzatzen den akordioa

EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAIT

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrik. Eta badakigu.

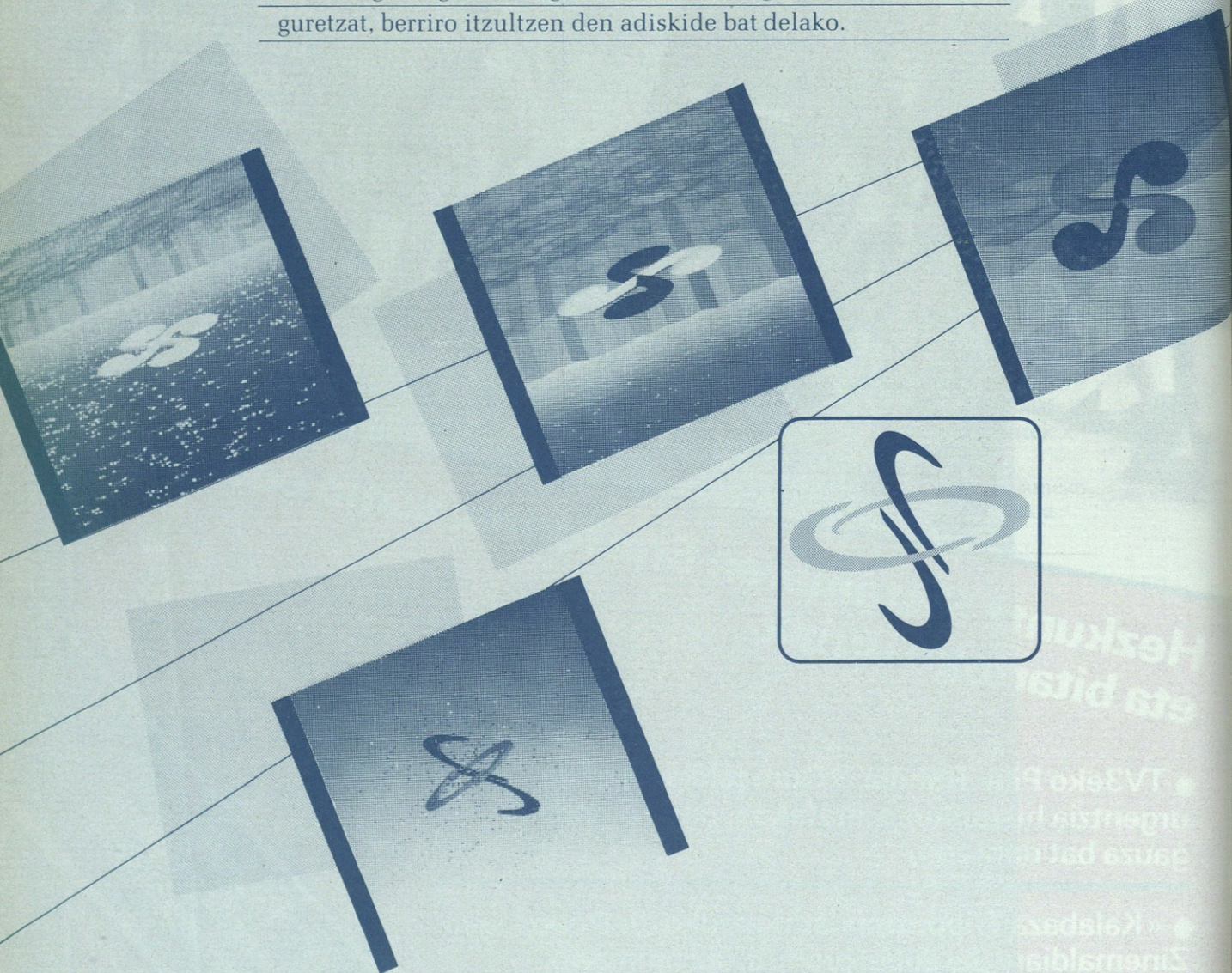
Eta badakigu ze, zuk aukera zenezakeelako, guk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gainetik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

1.072. zenbakia

4.- Aste giroa.

POLITIKA

10.- Ttanttaka. Esteban Galar.

11.- Estatutoa, luzatzen ari den akordioa. I. Zubiondo.

15.- Mundua ez da borobila. Fanxin.

16.- Nikaraguaren gerra galerak. P.Sastre.

ERREPORTAIAK

18.- Herriko Plaza: U.E.U. Martxel Aizpurua.

20.- TV3 gure artean, Pilar Raholarekin telebista katalanaz. P.Unzueta.

22.- Irakaskuntza: maisu-maistren gorabeherak eta Hezkuntz Sistemaren Erreforma. L.Mintegi, J.Mollarri.

26.- Irakurleak Mintzo. Andolin Eguzkitza.

27.- Jaizkibel produtora, animazio zerbitzu sendo bat. L.Bastida.

KULTURA

31.- Kultur ataria.

32.- Donostiako Zinemaldia, transizio berri bat. D.Zuazalde.

34.- Roka rola ez gaitu salbatuko. Ritxi.

36.- Ditzosozko zirkuioa: boro-biltasuna ezin hautsiz. E.Olasagasti.

37.- Juan Antonio Goienetxea, pirograbatuaen maisu. E.Jimenez.

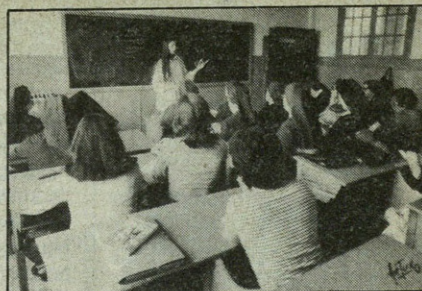
38.- Txutxumutxuka: Sabin.

ETA BESTE...

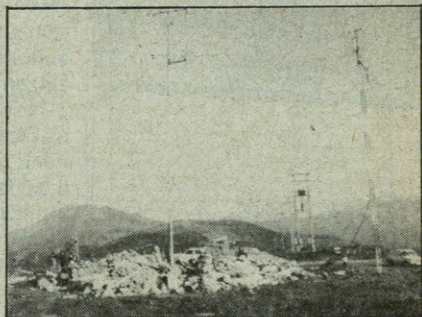
40.- Jo... adarra.

41.- Bertsoak: Ertamerika. X.O.

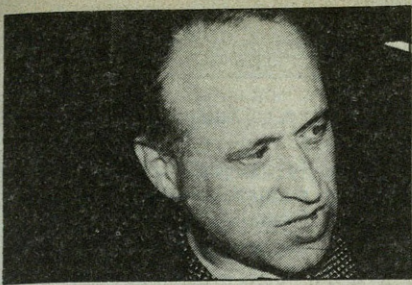
42.- Azkena: Zumarragako eritegia euskara. Murumendi.

Joan zen astean irakaskuntzaren mundua ikutzen hasi ginen nolabait. Testu liburuak hartu genituen gai bezala. Aste honetan berriz, maisu-maistren gorabeherak jaso ditugu alde batetik; nahiko istilu bada eta horren inguruan STEE-EILA Sekoein mintzatu da Laura Mintegi. Bestetik, eta ezin ahaztuko dugu, Hezkuntz Sistemaren Erreforma hasia dela dagoeneko. Zer da Erreforma berri hau? Noraino aldatuko du gaurko eskola? Ze aldaketa ekarriko ditu? Joxe Mollarrik prestatu dizu hori. 22. orrialdetik aurrera aurkituko duzu.

ETB pittin bat ezagutzen duenarentzat miresgarria izango da katalunian ondo funtzionatzen duen telebista bat dela jakitea. TV3eko Pilar Rahola izan dugu gure artean euskal literaturari buruzko programa bat egiten. Hori zela eta TV3 eta literatura katalanari buruzko zenbait galdera egin diogu guk. Beti konparazioak egiten direnez mereziko du beraiek nola dauden ikusteak. 20.orr.

Denbora asko da Estatutoa onartu zene-tik batzuren gustora eta besteren disgustora. Ordutik ona LOAPA, betetzen dela, ez dela betetzen... nahiko kontu izan da urteotan. Azken egun hauetan berriz sutan jarri dira Madril aldeko guztiak Arzallus-ek estatutoa denuntziatu beharra zegoela idatzi zue-nean. Gero etorri da berriz Arzallus eta be-rak ez zuela esan erreformatu behar zenik baizik eta denuntziatu estatutoan ez zelako betetzen. Estatutoaren historia aztertzen ibili zaigu aste honetan Iñaki Zubiondo. Bertan agertuko da gure azken urteotako historia. 11. orrialdean.

Donostiako Zinemaldia hasia da dagoe-neko. Goi-mailako statusa lortu eta hor mantentzen ahaleginduko da orain. 32. orr. Donostiako Zinemaldian «Kalabaza Tri-pontzia» luzemetraia aurkeztuko du Jaiz-kibel produtorak. Marrazki-bizidunak he-men bertan egindakoak eta beste edozeinen lotsarik ez izateko modukoak. Jaunba Be-rasategi dugu luzemetraia honen aita eta berarekin hitzegin dugu animazioaz eta Jaizkibel etxeak eskainiko dituen beste posibilitate komertzialetaz. 27. orr.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uri, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, En-bido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaha-rreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiriba-rren, Tito Irazusta, «Irulegi Irra-tia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Jo-setxo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Tri-kuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriñandia, Mikel Ubillos.

Marrazkilariak: Joxemi, Julio, Zut. Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Car-men. z/g. Ramonaenea-behea. DO-NOSTIA-20012.

Telefonia: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako 4.000 pezeta.
Ipar Euskal Herrirako 275 libera
Estatu Espainolerako 4.000 pezeta
Beste atzeritarako 5.500 pezeta
Airez 8.300 pezeta

IRAILA 14 IRAILA 20

Irailaren 21ean ilgora

mareak: (irailaren 24koak)
gora: 12 eta 19
behera: 05,55 eta 18,39

eguzkia: (irailaren 24ean)
irten: 06,03
sartu: 18,10

(ordularen ordutan)

liburuak

Iñaki CAMINO

ZIGARROKIN ZIZTRIN BATEN AZKEN KEAK

Juan Luis Zabala

Egilea: Juan Luis Zabala.
Titulua: Zigarrokin ziztrin baten azken keak.

Argitaletxea: Elkar. Euskal Literatura. Elaberria. 28.

Ezaugarriak: 163 orrialde.
Juan Luis Zabala 84. urtean Azkue sariketa irabazle dugu, eta hain zuzen nobela honekin jasoa. Geroztik sari gehiago eskuratu badu ere, guk Elkar-en argitaratu berria duen nobela komentatu nahi dugu.

Nobela hau laburra da, 160 orrialdeduna. Kontatzen dena gutxi gora behera

halakoa genuke: Iparrameriketako dirudien hiri ez handi ez tтаро batean, igande arratsalde loti makal batez, txango maleta daraman biagente bat ageri zaigu. Tabernan jarria dagoen batek gizon hau ikusi du aurreneko eta atzeneko aldiz. Liburuan barrena argitzen zaizkigun arrazoi batzu direla medio, tabernan jarria zegoenak zazpi gutun bidaltzen dizkio maleta zeukan gizonari urte betean. Kontua da, handik 30 urtera, gutunak bidaltzen dituen aurki hil egingo dela jabetzen dela, eta berriro ere gutunak bidaltzen hasten zaiola aurreko maletadunari. Bigarren gutun hauetan doa nobela hau esplikatzen duen giltzarria.

Nobela irakurri ta gero, irakurtzen hasterakoan genuen usteak oker jo digula aitortzen dugu, gutunak oroitzapen sakon edota gertaera interesgarri batzuren gordailu eta atxakia izango zirela uste baikenuen. Nobela ez da horrelakoa baina. Oroitzapenek oso leku urria dute bertan, ez ditu peripeziak egileak landu nahi izan, beraz, peripeziak gutunaren osagarri ageri dira, eta ez alderantziz. Giro narratiborik ez da sortuko nobelan, gutunetan batak besteari ematen dizkion esplikazio eta aitorpenak baino. Zazpi gutun direnez, zazpi bider ibili behar du batak besteari esplikazio ematen, eta errepikatzea dator, apika aspertzeraino. Eskema beti bera da, gutun bakoitzak duela 30 urteko beste gutun bat darama, hura idaztera bultza zuten zioak emanez, egun haietako gertaeraren batek etsita uzten zuen idazlea, eta ondorioz gutun bat idazten zion behin maleta eskutan ikusi zuenari. Kontua, noski, gertaera horiek idazleak, azken batean idazleak gutunak idatzi dituen baita, eta ez Juan Luis Zabala, landu eta hedatu nahi izan ez dituela da. Nobela barruko idazleak, izaki arrunta da, arruntarik bada, ez da hain desgraziatua ere, bakardadean murgildurik dago, baina ez du beste munduko desgazirik, agian horregatik ez zaio

interesekoa irudituta bere bizitzaren zertzelada gehiago ematea, eta ondorioz nobela halako azalekotasunean utzi du.

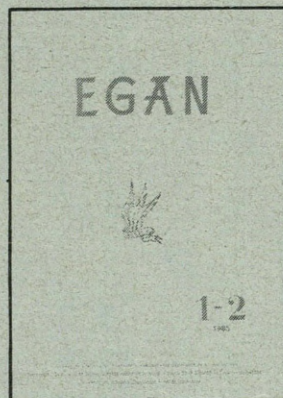
Hizkuntzaren aldetik ez diogu nobelari nabarmenezkorik deus aurkitu.

Titulua: Egan. 1985 1-2.

Argitaletxea: Seminario de Filología vasca Julio de Urquijo. Diputación foral de Guipuzcoa.

Ezaugarriak: 205 orrialde.

Aurten bestetan baino garraizago atera da Egan-en aurreneko zenbakia. Hori

zen azken batean aldizkari-koek nahi zutena, garaiz eta bete xamarra ateratzea, eta hala atera dute. Orain arteko linean dator, izen berriren bat (Andu Lertxundi, Pello Zabaleta) ere sumatzen da. Aurreneko lanak, literatoei buruzkoak dira, hartzeko-dunak Lafitte, Basarri, Mirande, Aresti eta Lexo direlarik. Olerkiak sailean, Martin Iturbe Baldaren olerkiak ditugu, gaiaren nahiz formaren aldetik klasikoak direnak eta Juan San Martinek S. Espriuren «La pell de brau» etik itzultako sail bat. Hurrengo hiruak, Herman Hesse-ren ipui bat, Pello Zabaletak itzulitua, «Knolge doktore jaunaren azkena» izenekoa, Krutwig-i Donostiako abenidan gertatutako magia sinesezina eta Eguirentarrak euskararen balioaz dituen gogoeta llabur batzu. «Adabakiak» deitu sailean, lan motzak dauzka-

gu, gai bati buruz bi lerrotan idatzitako iruzkinak: Jon Bilbaoren bibliografiari erantsitako gehigarri batzu, Gasteiz hiriarren benetako izenaz, «estraperlo» euskal berbarengainean... Liburuak sailean, liburuen kronika laburrak egiten dira. Bukatzeko antzerkia dator, Piarres Larzabalen «Bertretrix» lana alegia.

Egilea: Jokin Apalategi.

Titulua: Los vascos, de la autonomía a la independencia.

Argitaletxea: Txertoa. Colección: Ipar haizea. 20.

Ezaugarriak: 320 orrialde.

Azken honetan hain emankor azaltzen ari zaigun Jokin Apalategi beste liburu bat kaleratu du Txertoa argitaldariairen bidez. Gaztelaniaz da eta euskaldunen nazio izateko gaitasunaz dihardu.

Lehen zatian, XVIII. mendetik frankismo garaia arve euskal nazioaren kontzepzio politikoez dihardu. Idazle eta pentsalari batzu aztertzen ditu batetik: Larraamendi, J. Ph. Bela, J.D. Garat eta Agustin Chaho, Canpion, Manterola, Mateo Benigno de Moraza eta Sabino Arana. Berentzat, abe-

LOS VASCOS, DE LA AUTONOMIA A LA INDEPENDENCIA

rria, gobernu, etnia, erlijioa, hizkuntza, euskal bereizgarria, izakera eta ohiturak eta antzeko hitzek zuten esanahia argitzen eta aztertzen digu. Bestalde, zientziak oinarriak azaltzen ditu: antropologia, historiaren euskal interpretazio bat, euskal «eskubidea», herri baten pentsatzeko eta sentitzeko modu bereziaren ondorio bezala eta atzenik,

euskara, gure herriaren nor-
tasunaren bereizgarriarik na-
gusiena delarik.

Bigarren zatian, euskal
nazioaren kontzepzio politi-
koak agertzen dizkigu nazio
askatasunerako euskal mugimendu iraultzailean koka-
turik. Posgerraren kontes-
tua, euskal nazioaren kont-
zeptu sabindarraren porrota
eta nazionalidadeaz alema-
nek izandako eredia zehazu
ondoren, euskal nazioa-
ren kontzepzio iraultzailerako
trantsizioa zertan den
ematen du aditzera: ekint-
zarako arau eta metodoak,
hizkuntza, erresistentzi na-
zionala, historiarekiko sus-
traitzearen bilakuntza, Eus-
kadirentzako politika eko-
nomikoa eta soziala, federa-
kuntza europarra eta nazio
zuzpertzaren bi adibide: Tu-
nez eta Irlanda. Askatasun
nazionalerako mugimendu
iraultzailearen sustraitzea
deritzanean beste hamar
puntu ditugu: independent-
zia, autodeterminaziorako
eskubidea, kultura eta eus-
kal hizkuntza, sozialismoa,
biolentzia, aberri fronteia,
Ipar Euskal Herria, emaku-
mea, intelektualak eta inmi-
gratuak.

Epilogo izenekoan,
E.T.A.-ren V. asanbleako
«Nazio askatasuna eta so-
zialismoa» teoria nagusia
gaur arterainokoan ikusita
ematen zaigu. Nazioa eska-
bide demokratiko bezala,
nazioa, klase burrukaren
kókaleku bezala eta nazioa
komunidade etniko baten
permanentzia multisekula-
reen bilgune bezala.

Egilea: Xabier Amuriza.

Titulua: Herri eta irri. 3/4
maila.

Argitaletxea: Elkar. Herri
eta irri saila 3.a.

Ezaugarriak: 141 orrialde.

3 eta 4. mailako ikasleent-
zat egina da gertaera eta ate-
raldi bihurritz betetako libu-
ruxka hau, atalka 80ko irai-
laren 13tik, 81ko azaroaren
21a arte EGIN aldizkarian
aterrea. Egileak berak aitort-
zen du liburu honetako eus-
kara ia euskara normala dela,
zailtasun batzu xamurtu-
ta. Esatekoa da ere, «Alfa-
betatzen» izeneko mailari

HERRI eta IRRI

X. AMURIZA
3/4 MAILA

ELKAR

dagozkionak ere argitarat-
zeko asmoa duela.

Ateraldi irri-eragileak he-
rri askotan jasotakoak dira,
denetatik dago: baxenafa-
rroako Heleta, Iholdi, Gi-
puzkoako Elgeta, Ezkio.
Zaldibi, Bizkaiko Lauro,
Ereño, Zeanuri, Lapurdiko
Ahetze, Nafarroako Goj-
zueta eta aipamena luzeegi
gingo liguketen beste hain-
beste herri ere bai.

Egilea: Manuel Maria.

Titulua: «Berengela izeneko
otarantza baten ibilke-
tak eta biribiletak.»
eta «Maiatza zorabi-
tuaren pastorala.»

Argitaletxea: Antzerti Ekai-
na 85. 72. alea. Eusko
Jaurilaritza. Kultura
saila.

Ezaugarriak: 68 orrialde.

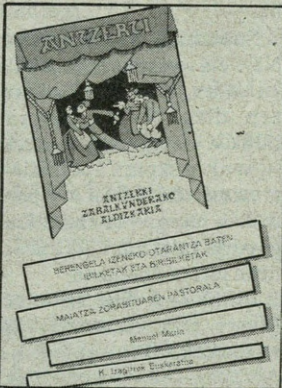
Manuel Maria poeta ga-
llego ezaguna dugu, 54 urte
inguru dauzkana, poesiaz
gain antzerkiren bat eta na-
rratiba zerbait ere egina.
Galizak egun bizi duen nor-
tasun berpizkundean paper
nabarmena jotzen duena.
Antzertikoek, jakina, ant-
zerki lan bi eskaini dizkigu-
te, motzak biak, eta xumeak
gainera gure usterako.

Aurrena arantza baten
ibilerek osatzen dute.
Arantza lizar hosto batekin
haserretzen da eta burruka
egin eta gero, herriko agin-
tariek atxilotu egiten dute;
botere faktikoek, (Zaindaria,
juez, alkate, zergaketa-
ria, apaiz...) berehala erakutsi-
kiote beren intrantsijentzia-
ren handia, kartzelan bukat-
zen baitu. Mendiaren izpiri-
tua da askatasuna itzultzen
diona.

«Maiatza zorabiatuaren

pastorala» lanean, jaia he-
rriarena berarena dela adie-
razten du egileak, herriko
jendaila zekenak nahiz jaia-
ren jabe den jainkoak jaia
izorratzeko eskubiderik ez
boteririk ez dutela erakut-
siz.

Bi antzerki lan hauek soilak
dira koreografia nahiz ma-
miaren aldetik. Esan deza-
gun bukatzeko, gallegotik
euskara itzulpena egin
duena Koldo Izagirre izan
dela.

Titulua: Eusko Ikaskuntza.

Cuadernos de sección.

Historia-Geografía 5.a

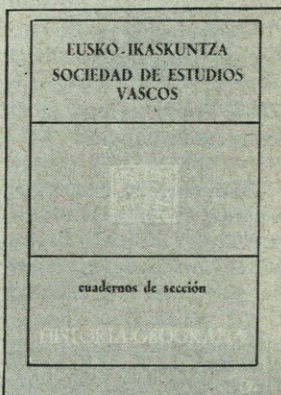
Argitaletxea: Eusko Ika-
skuntza.

Ezaugarriak: 1000 pta. 485
orrialde.

Joan den astean antropo-
logia eta etnografiari zuzen-
dutako kuadernoa aurkeztu
bagenuen, honakoan geo-
grafia eta historiari dago-
kiona da. Egileak aipatzeak
leku handia eskatuko lukee-
nez, lanen mamia aitatu
besterik ez dugu egingo.
Euskal Herriko erreliebea;
Euskal Herriko medio natu-
rala: Araba, trantsizio lurra;
Aralarko mendikateko
karst-aren geomorfologia;
haizea Euskal Herriko kos-
taldean; Euskal Herriko ibai
sarea; edafologia, sorrera,
bilakaera eta gogaia; Eus-
kal Herria eta Nafarroako
geografia fisikoaren eredu
didaktikoak; mendiak Eus-
kal Herrian izandako funt-
zioa; landaredia Euskal He-
rrian; euskal kostaldeko it-
sas kutsadura; Bizkaiko gol-
koko «bereziki Euskal He-
rrikoa» ozeanografia; Ne-
kazaritza saila Euskal He-
rrian; Abelazkuntza Euskal
Herrian; Arrantza Euskal
Herrian; zailtasun larriak

IRAILA
14
IRAILA
20

dituen ekonomi saila; azpi-
sail industrial nagusiak Eus-
kal Herrian; euskal demo-
grafia historikoa; euskal po-
pulaketaz; Euskal Herriko
geografia urbana: analisisa
eta teoriak; Bizkaiko egitura
urbana; Vitoria-Gasteiz
1950-1980. Paisaje resident-
zialaren hedaketa planifika-
tua; eskualdeak Euskal He-
rrian; lurraldearen ordena-
keta eta azkenik etnogra-
fiako ikasketak Euskal He-
rrian.

kultur-asteak

Asteburu euskalduna Antiguan

Antiguoko AEKK antola-
turik Astebukaera Euskaraz
izeneko ekitaldiak hasiak dira
ostegun honetan. Irailaren
20an, ostirala, Buruhandiak
eta txistulariak izango dira
Antiguko frontoiaren ingu-
ran arratsaldeko 6retan. Zaz-
piretan txalaparta eta dantza
Antigotarrak dantza taldea-
ren eskutik.

Larunbatean, hilak 21,
poema, ipuin, bertso eta ma-
rrazki erakusketa frontoi on-
doko zuhaiztarian. 5etan: pai-
lazoak frontoian: kokox, ka-
kax eta kirriki. 6tan txotxon-
giloa frontoian. 6,30tan hau-
rrentzako, txiste lehiaketa.
Zazpirak aldean txokolatada.
7retan pilota partidua
Antiguo eta Igeldoko pilota-
rien artean. Ondoren sokatira

lau gizonezko eta lau emakumezkoz osatutako Igeldo, Añorga, Ibaeta eta Antiguoko taldeen artean, 9.30tan afaria Peña Cilvetiren lokaletan (Juan de Garay 4). Kike Amonarriz (txiste kontari) eta Arantzazu Loidi eta Jon Sarasua bertsolariekin. Afarirako izenak emateko dei 214763 (Matia 25,2).

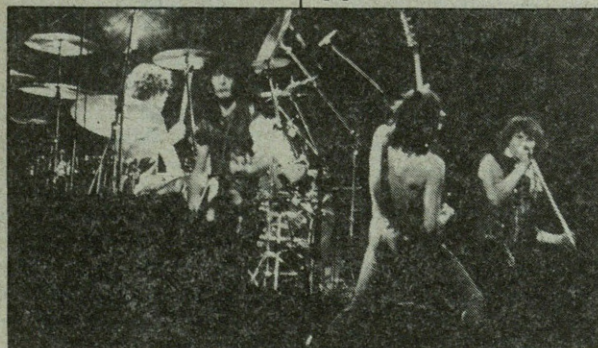
Hilaren 22an, igandea, gaueko 10etan Betirako sua filma frontoian.

Eguraldi txarra egingo balu elizpeko aretorea pasako lirasteke hainbat ekitaldi.

musika

C.N.T. Productions
Egilea: talde bilduma

«Herriko C.N.T. barrikadetara diskoetan». Londonen argitaratutako disko honek horrela dio eta halaber gazteleraz. «Leeds-eko C.N.T. productions» honek bilduma bitxia eskaintzen digu. Eskuarlean dugun lan luze honetan 1981eko irailetik 1983ko azaro bitartean grabaturiko zenbait diskoen kanta bilduma luzatzen zaigu eta gainera ideia nagusi batekin: meatzari eta beren familiek zeramaten greba luzearen laguntzaile izatea diskoarekin ateratako

diruaz. Disko honek beste zenbait lema ere badu bere azal polit eta adierazgarrian: C.N.T.—F.A.I., «faszismoaren menpean erorien alde», «Hemendik ez dira pasatuko» eta «heriotza Rock and Roll enpresariari».

Historia labur bat eginez, C.N.T. Productions honi, zenbait taldeetako gidari eta deabru goreslerekin batera,

bururatu zitzaion mementuan egiten zen musikari eta bidenabar (garrantzitsuen hain zuzen ere) talde baztertuekin bat eginik, botere egitura apurtzea punk txikitzaile eta puskatzaile musikaz.

Bilduma honek une hartako egoerari aportazio ezinbestekoa suposatzen dio. Horregatik hemen batzen diren taldeak ez dira ahuntzaren gauerdiko ezulik.

Subertsioa. **The Redskins**. Nazi eta swastikaren aurkako taldea. Talde honek batzen ditu bere musikan punk-a eta sozialista ideia sutuak. Askoren apolitizismoa eskenategian eta borrokan murgildua ez egotea gogorki salatzen dute zuzenean jotzen dutenean.

Insumisioa. **The Sister of Mercy**. Gure azkoan arras ezagunak ditugu jadanik. Ahizpak zeharo gogorrak dira eta berori areagotzen dute ke kutxatuekin. Trufa serioak une perbertsoetarako.

Agitazioa. **The Newton Neurotics**. Burutik «jota» baina punk-a egiten dute. Oraingoz dultzainarik ez dute erabiltzen. Desorekatuak.

Zirikatu. **Victoria Talbot**. Kanta pilo bat zentzuratuak pipa bero artean. Ura orain-

dik ez iren edalontzitik, baina irtengo da eta...

Iraultza. **The Three Johns**. Infernuko rocka eta arte arrosa biltzen dituzte gizakumeen zerbitzurako.

Istiluak. **The mekons**. Punk-arekin hasi eta horrela segitu. «Mutil zuriak kotxe disdiratsuetan», kanta honek soberan azaltzen digu dakusaten giroa.

Odola. **Carlton B. Mor-**

gan. Besteen parean rock spidikoa eginez. «Ayatollak garbitu» kanta garbiki azaltzen digu aurrera darabaten politika.

Zazpi talde hauek erakusten diguten musika ez da txantxetako. Eskubiko eskuan mikroa, ezkerrean molotov-a inor ez dadin pasa. Ea ikasten dugun. Herriko semeak barrikadetara inoiz besaulkietara. Osasuna eta desobedientzia.

antzerkia

Kaleko antzerkiaren erakusketa Oreretan

Joan zen urtean hasitakoari jarraituz, Kaleko Antzerkiaren 2. Erakusketa antolatu du Oreretan Zingili-Zangala antzerki taldeak, irailaren 23tik 29ra.

Bigarren erakustaldi hau osatzen duten taldeak hauek dira: Xauli Iruñeakoa, Atelier errenderiarra, Sebastopoleko Titiriteroak donostiarrrak, Bartzelonako El Arca, Juan Vazquez bilbotarra eta Oreretako Zingili-Zangala.

Emanaldiak honelaxe joango dira:

Irail. 25, 19tan: **Xauli**, Buscando la calle.

Irail. 26, 20tan: **Atelier**, Cándido.

Irail. 27, 20tan: **Zingili-Zangala**, Kontzertu orkiastikoa.

Irail. 28, 18tan: **Sebastopoleko Titiriteroak**, Bost axola.

Irail. 28, 22tan: **Juan Vazquez**, De la ordinaria locura.

Irail. 29, 20tan: **El Arca**, Sueño de un barrendero.

Emanaldiak Zumardian, lehena, Musika Plazan hurrengo biak, herriko kaleetan Titiriteroak, Niessen-en Vazquez eta azkena musika plazan.

Emanaldiekin batera aktoreen prestakuntzarako kurtisilo bat izango da Fernando Grifell-en eskutik. Bartzelonako Centro de Formacion e Investigacion Teatraleko zuzendari da eta bi gairen ingu-

ruan arituko da: entrenamiento psicológico del actor eta el método de las acciones físicas (Stanislawski).

Sebastopoleko Titiriteroak, Amaran, Egin-egunean eta Laudion

Hiru emanaldi dauzka programaturik bi egunetan Sebastopoleko Titiriteroak taldeak. Irailaren 21ean, arratsaldeko 6.30tan Amara Berri auzoan arituko dira Ilunbe elkarteak antolatuta.

Irailaren 22an berriz, Egin-eguna dela eta Altsasu-Urdiaineko San Pedro Zelaian arituko dira goizeko hamaitetan hasita.

Arratsaldean Laudion izango dira 6.30tan.

herri jaiak

araban

Artzenagian irailaren 21ean. Kanpezuko Antofanar irailaren 21ean. Lantaroneko Saltzedon, hilaren 22an.

nafarroan

Kordobila, irail. 27. Izitzen irailaren 27an. Zandio, irail. 27. Zuazu, irail. 22.

jaialdiak

Oskorri: irailak 21, gaueko 12tan, Karrantzan, Kontxako Enparantzan.

Benito Lertxundi eta Gaborra: irailak 21, gaueko 10.30tan Bermeoko herriko frontoian.

Oskorri eta Txomin Artoila: irailak 22, Ondarruko frontoian gaueko 8tan.

Kortatu: irailak 21, Korellan.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa: irailak 25, Gasteiz; irailak 26 Bilbon.

Itoiz: irailak 21 Elgoibar, Ikastolako frontoian; Urretxuko polikiroldegian irailaren 27an.

Donostiako Zinemaldia

Aurtengo Zinemaldiari Irailaren 19an emango zaio hasiera. Besteak beste, hauek dira bere antolamenduari begira, bertan eman diren zenbait berrikuntza. Adibidez, sari ofizialak nori emango zaizkion epaimahai internazional baten esku egongo da. Sekzio ofizialean berriz, lehiaketan parte ez hartu arren, bi filme garrantzitsu eskeiniko dira, El ladron de Bagdad (Raoul Walsh 1923) eta Ran (Akira Kurosawa) izenekoak, hain zuzen.

Bestalde, aurtengo 150 bat filme Zinemaldi honen Sailetan. Hona hemen filma horietako batzuen izenak: El rey y la reina, Jose Antonio Paramo zuzendariarena eta Sender idazlearen nobelan oinarriturik, eta Angelina o el honor de un brigadier Jardiel Poncelarena. Bi hauek, Zinea eta telebistari eskeiniko zaien sail berezi batetan, ikusi ahaliko ditugu.

Aipatu behar den beste berri bat zera da, Vietnam zuzendutako sail bat ireki berria dela. Bertan filme ugari ikusteko aukera izango dugu, herri askotako filmeak bertan bildu bait dira (Alemania, Cuba, Espainia, Frantzia, Mexiko...). Batzuren batzuek aipatzearen hona hemen izenburu batzuek: J.B.J., Hanoi, martes trece, 70 primaveras, Bajo las bombas Santiago Alvarez zuzendari Cubatarrarenak, Memorias del infierno Vicente Romerorena aldi, Espainaren izenean aurkeztutako filma da. Vietnam berak, badu bere izena darman sail honetan zer eskeinik, Freedom for Vietnam Noang Van Tiev zuzendariaren filma, hain zuzen.

ARTE ERAKUSKETAK

GIPUZKOA

CAJA POSTAL (Garibay 34, DONOSTIA): Gipuzkoar eskulturaren erakusketa. Irailaren 25a arte.

GIPUZKOA ASOZIAZIO ARTISTIKOA (Trinidad plazan, DONOSTIA): C.NOVOA (oleo, paisaiak). Irailaren 16tik 27a bitartean.

GAKP (Garibay 20-33, DONOSTIA): SIGFRIDO KOCH (argazkiak). Urriaren 2a arte.

GAKP (AZPEITIA, Antxieta etxean): ARTISTA BERRIEN 27. lehiaketa (pintura eta eskultura).

GAKP (ORERETA): Xenpelar etxea, Magdalena kalea 32). MARI PAZ ARRUGAETA (pintura).

GAKP (ZUMARRAGA, Iparragirre 2): PATXI ARRUTI (harrizko eskulturak).

GAKM (Arrasate kalea, DONOSTIA): JULIA OCHOA (pintura. Irailaren 16tik 30era.

ZARAUTZ (Torre Luzea): JOSE CATALUÑA (pintura, LUIS FUENTES (eskultura). Irailaren 25a arte.

ZARAUTZ (Teilatupe). JABIER ESTEBAN (Tapizak). Irailaren 24a arte.

GASPAR GALERIA (Santxo enea 16, ORERETA): Juan Francisco AYESTA (pintura). Irailaren 29a arte.

MURUA (Prim 20, DONOSTIA): Pintura, eskultura eta keramika erakusketa kolektiboa.

KAI (Juan de Bilbao katea, DONOSTIA): TOMAS HER NANDEZ MENDIZABAL. Irailaren 19tik 28ra.

ALTXERRI (Reina Regente 2, DONOSTIA): ALEJANDRO TAPIA (pintura, paisaiak).

VARIOTECA RIMBAUD (San Martin 55, DONOSTIA): Shanti RUIZ (irailaren 30a arte).

BIZKAIA

BILBOKO ARTE EDERRETAKO MUSEOA (Kasilda Iturriza parkea. BILBO): CARLOS SANZ (Pinturak eta marrazkiak, 1978-1985). KENNETH NOLAND (pinturak eta monotipoak). Irailaren bukaera arte.

WINDSOR GALERIA (Marques del Puerto 10, BILBO): TXEMA GARCIA MEDUERO (Leyenda dorada, marrazkiak). Irailaren 30a arte.

ikastaroak

E.E.E.an sartzearen ondorioak Euskadin

Irailaren 16tik 26ra, Bilboko San Luis Ikastetxean IPES.ek antolatutako zortzi ikastaro emango dira. Historia, arte eta kultura, geografia, instituzioak, soziologia, nazionalismo eta sozialismoa eta Euskal Herriko irakas-kuntzaren erreforma dira

ikastaro hauen barne aurki ditzakegun arloak. Ikastaroren izenak berak dioten bezala, gai nagusia E.E.E.an sartzeak Euskal Herriko zer suposa dezakeen izango da. Gai hau ahalik eta sakonien aztertze, bi ikuspegi desberdinetatik begiratu da, Europa ekonomikoari buruzko alderditik, eta bestalde, Europa politikoki eta sozialaren alderdia aztertuz, alegia.

ekitaldiak

Azpeitian zer?

Azpeitian Irailarako antolatutako diren ekintza batzuen berri emango dizuegu orain. Adibidez, Irailaren 22an Itsasi Txistulari Taldearen GOIZ ERESIA eta egun berean ere, mendizaleentzat Solaie mendira irteera bat izango da. Asotelehenen (23) berriz, mendizaleen astebeteko emanaldi bati emango zaio hasiera. 23tik 29a bitartean, gauza ugari aurki dezake hemen mendizale jendeak, orientazio eta eskaladako klase teoriko eta praktikokoak, pelikula baten emanaldia, besteak beste.

kultur asteak

Garaziko V. Euskal Kultur astea

Irailaren 22tik Urriaren 27ra arte iraungo dute Garazin ospatutako diren euskal aste hauek. 22an bertan, Bortuaren eguna ospatuz, hasiera emango zaie festaz beterikako aste hauri. Egun horretako nahiko soinu eta dantza egin ahal dugu Garaziko eta Batorriko Gaiteroek Garazin bertan emango duten saioa aprobetxatuz. Arratsaldeko 4etan Zikiri Festa ere izango da.

Aste hauen barruan, baina gai serioago bati lotuz, laborantza munduaren inguruan zenbait hitzaldi eta filma emanaldiak antolatuta dira. Urriaren 4an adibidez, La semence du progres izeneko filma emanen da, eta laborarien arazoetatik EHNE (laborari sindikatoa) arituko da.

Martxazaleentzat aldiz, badago Garaziko Citadellen aukera aproposa. Arratsalde-

ko 6etan Ipar Aldeko Beyrouth-Ouest eta Mescalibur eta Hego Aldeko Ertzainak eta Kortatu taldeek giroa pilpilean erraz jarriko dute.

Urriaren 25ean Francis Jauregiberri soziologoak idatzi berria duen tesiaren laburpen gisako hitzaldi bat emango du, gaiaren ardatz nagusia Giza mugimenduak Hego Euskal Herrian izango delarik.

Euskal aste hauekin amaitzeko, Igandean, Urriaren 27an, Borddel bertsolariaren omenaldia ospatuko da Luzaiden.

lehiaketak

Gazte-Rock Lehiaketa Tolosan

Hogeitabat talde gipuzkoar bilduko dira Tolosan, Gazteri Batzordeak antolatutako lehiaketa honetan. Irailaren 23tik 29ra arteko Astelehen, Asteazken eta Ostiralean arituko dira taldeak. Larunbatean berriz, JZK eta Hertzaina taldeek saio bat emango dute.

Aste honetan zehar izango diren kantaldi hauek Tolosako zezen plazan ospatuko dira, eta datu interesgarri bat, sarrera, Larunbatean izan ezik, dohain izanen da.

Rock Lehiaketa honetan irabazle gertatzen diren lehen hiru taldeek 75.000, 50.000 eta 25.000 mila pezeta jasoko dituzte.

Zalantzarik gabe, Tolosan sekulako giroa izango da eta betikook bertan topo egiteko aukera izango dugu.

arte topaketak

Ipar Euskadiko artisten bilera eta erakusketa Kanbon

Telebistetan ukatzen zaien tokia nolabait konpentsatzearen Artisten Elkarteak

Kanbon ospatuko den zenbait ekintza antolatuta du. Horikusten ahaliko dira pelikula bat, margo, eskultura eta mueble eder batzuk. Bi kantaldi ere izanen dira: bat herrikoia, bestea musika klasikoarekin. Izanen dira ere, desafiozko pilota partidu bat eta bertsolariak. Iparraldeko artistek hegoaldekoei egun hoietara konbidatzen dituzte lajin arazten diete.

lehiaketak

Argazki Lehiaketa

Gipuzkoako Subnormalen aldeko Elkartek gipuzkoarrei zuzendutako argazki lehiaketa bat antolatuta du. Bertan landuko den gaia atzeratuak giza egoeretan izango da. Argazkilari bakoitzak bost lan aurkez ditzake gehienez, eta Gipuzkoako Subnormalen aldeko Elkartera bidali beharko ditu (Okendo kalea, 6 behe) Urriaren 11 baino lehen.

ikastaroak

Trintxerpeko Espresio Taldearen ikastaroaren hasiera

Ikastaro hau egitea interesatzen bazaizu, erne ibili, matrikulatzeko epea aurki ixtiko bait da, Irailaren 22an hain zuzen. Ikastaro honen Ekaina arte iraungo du eta hiru ardatz nagusi hauen inguruan kokatuko dira: Gorputz heziketa, interpretazioa eta ahotsa. Ikastaro monografiko batzuk ere antolatuta dituzte: Mimo-mimo drama, pintura, eszenografia, etab.

Gorputz espresio ikastaroa Oñatin

Errotak izeneko kultur elkarteak Oñatin Irailaren 20, 21 eta 22an emango diren ikastaro hauek antolatuta ditu.

Oraotz auzoko baserri batean izango diran Elorito izena duen baserrian, hain zuzen. Barnetegi moduan antolatutarik daude.

OHO eta BBBko irakasleentzako itinerario botanikoak

Andres de Urdaneta-Euskal Geografi Elkartekoak botanikaz arituko den mintegi bat antolatuta du. Mintegi honen barne honelako ekintzak antolatuta dira: Urgul, Uliia, eta Gladys Eneara irteerak. Esperentzi hauen helburua zera da, irakasleak ariketa praktikoko hauek ezagutzea, batez ere gero beren ikasleei emango dizkieten klaseei begira. Irailaren 20an teoria emango omen da. Irailaren 21ean eta Urriaren bostean eta hementzian berriz, praktikak egingo dira.

egun-pasak

Egin-eguna/85

Bazen garaia Egin-eguna berriro antolatzeko. Euskal Herrian daramagun martxarekin normala gertatzen da suspenditu behar izatea. Hala gertatu izan da konbokatutako den azkenalditan. Oraingoan ordea benetan doala ematen du.

Igande honetan, irailak 22, eta besterik gertatzen ez bada bitartean, Urdiain-Altsasu inguru horretan dagoeneko ezaguna den San Pedro zelaiaren ospatuko da aurtengo Egin-eguna.

Denetik egongo da. Duda-rik ez. Herri Kirolak, Sakana Herri Kirol Taldeak antolatutarik, eta beraiek eginik noski. Haizkolariak, harrija-sotzaileak, txingak, demak ea.

Bertsolariak, trikitilariak, txarangak... Euskal Balleta, Kukubiltxo eta Sebastopoleko Titiriteroen antzerkia, Txomin Barullokoen Notizarioa...

Hamaiketakoa, bazkaria, merienda...

Bazkalaurreko poteoa,

bazkaritakoa, bazkalondoko kopeoa... siesta...

Dantza... nahi den guztia alegia. Haurrak apartatu zelaiaren eta pittin bat disfrutatzen. Ale, Urdiainera.

kirolak

Igandean, Donostiako marathoi-erdia

Igande honetan, hilak 22, ospatuko da Donostiako marathoi-erdia; ez Donostiako marathoi herrikoia, erdia baino ez.

Dagoeneko 600 batek emana dauka izena eta espero da igandea bitartean korrikalari gehiago animatuko dela. Bi ordu eta laurden baino lehenago betetzen duenak karrera diploma bat eskuratuko du. Horrezaz gain etxe komertzial batek 1000 zinta erregalatu omen ditu buruko ileak eusteko.

Sambo mundiala

Sambo borroka disziplinaren txapelketa mundiala ari da ospatzen egunotan Donostian. Larunbatean, irailaren 21ean amaituko da, eta nahi duenak aukera ona izango du Anoetako polikroldegian borroka mota hauek ezagutzeko.

Esan behar 14 herri baino gehiago izan direla parte hartzaileen artean eta sobietarrak direla lehenak honetan. Sarrerak debaldekoak omen dira.

Saski baloia

Irailaren 21ean, larunbata, Gasteizko Mendizorroza polikroldegian, arratsaldeko 8tan: Arabako Kutxa Licor 43.

Eskubaloia

Irailak 21, larunbata, Iruen, ohorezko mailako partidua: Bidasoa Elgorriaga Caçolat. Arratsaldeko 8tan hasiko da partidua.

Hiltzailea eta amorantea

Filmea: Choque (Le choc). **Zuzendaria:** Robin Davis.
Gidoia: Alain Delon eta beste pare bat. **Argazkia:** Robert Glenn. **Aktoreak:** Alain Delon, Catherine Deneuve.

Ez dago gauza handirik filme honetaz esateko. Bi hitz besterik ez: txarra da.

Txarra da baina jendea erakarriko du. Alain Delon eta Catherine Deneuve eskaintzen dira. Bi izen.

G a i n o n t z e k o a : organizazio arraro batetarako dirutruke lan egiten duen hiltzailea. Une batez organaizazioa utzi nahi eta aldegiten duena. Organizaizazioa atzetik ibiliko du eta nagusia garbituko du azkenean. Catherine Deneuve-rekin Polinesia ala Bahamas-etara aldegitoko helikotero batetan.

Ezer berririk ez. James Bond, ala bakero pelikula moderno ala nahi duzuena.

Tiro asko, odola, ekintzak... Ekintza, ekintza eta ekintza. Ez dezala denborarik eman tartean eskaintzen den guztia txorakeria bat dela pentsatzeko.

Eta tartean, noski, Alain Delon eta Catherine Deneuve-ren amodio historia. Tipo gogor-gogorra eta tipa nekazari-umil-gogortua.

Enfin, karton-piedra moduko pertsonaiak. Zeluloidean bakarrik dauden horietakoak... baina jendearen grina piztea lortzen dutenak.

Gai simple bat, aktore pare bat, diru mordo bat... eta seriean egiten den produkto bat. Produkto eskuindar, matxista, bortxalari-damutuaren mezua sartzen duena...

Nahi dituzuen kalifikatibo guztiak jjar daitezke eta halaz eta guztiz ere motz samar geratuko gara. «Denbora pasatzeko ondo dago» argudioarekin behera etorriko zaizkizu elukubrazio guztiak.

Baina halaz eta guztiz ere salatu beharra dago horrelako zinemagintza. Pornografia hutsa da. Pornografia morala. Jolastu egiten da jendearen sentimenduarekin eta produtoraren negozioaren truke zaborra eskaintzen da paper polit batetan bilduta.

Zuek ikusi zer nahi duzuen egin. Nik ez joatea gomendatuko nizukeke —nahiz eta jakin orduan joan egingo zinetela nik ezetz zergatik esan dudan jakiteko, eta giro “pittin bat pasa egin haiz” esan ahal izateko. Nik ez nenkien zer eskaintzen zitzaidan zinean sartutakoan. Alain Delon eta Catherine Deneuven izenak erakarrita hautatu dut filme hau (egia esan, Zinemaldia Donostiara hurbiltzen denean ez da izaten ikusteko moduko pelikula askorik).

Ez du merezi. Egia.

herri kirolak

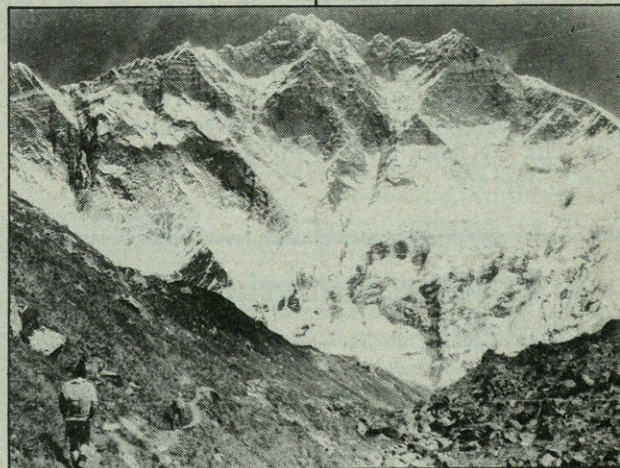
Zaldi-mando probak Nabarnizen

Lehengo asteburuan hasita, irailaren 21ean eta 22an amaituko da Nabarnizen Euskadiko zaldi eta mando proba txapelketa.

Gogoratu dezagun 750 kilotako harria dela erabilitakoa animaliaaren 400 kilotako oinarria kontutan hartuta.

Txapeldunak 40.000 pta, manta eta trofeua. Hortik aurrera, 33.000, 28.000, 23.000, 20.000, 17.000, 15.000, 13.000, 12.000 eta 11.000.

Nahiz eta saririk lortu ez, 40 iltze betetzen dituzten guztiek 7.000 pta eskuratuko dituzte dieta modura. Bertako parte-hartzaileek ere izango dituzte sari berezi batzuk. 12.000 pta aurrengoak, 10.000 bigarrenak eta 8.000 hirugarrenak.

mendi ibilaldiak

irailaren 29rako

Sestao Alpino: Barazar-Ubidea trabesia, egun erdirako; Larraldera igoko da (941).

Gallarreta (Gallarta): larunbat-iganderako, txikientzat, Belaguareko irteera.

Anaitasuna (Azkoitia): Erniora.

Gasteiz: Arnedo - Peña Isaba (1450). Tf.250354.

Tabira (Durango): hiru egunez (27-29), Zabalandin kanpaketa.

Club Vasco de Camping (Donostia): Pto.Tapla, Idorrikoa, Abodi, Muskilda, Otxagi. Tf.428479.

Anaitasuna, Donibane, Alegria de Iruña: Orbaizeta, Mendilaz (1343), Virgen de las Nieves —egun guztirako. Tf.254900.

Aitzarte (Egia): Abaurregaine, Baigura, Burgi, Oroz.

Besaide (Arrasate): Lizarrusti, Putxerri, Gambo, Amezketa.

IRAILA
14
IRAILA
20

OTANetik ez ateratzearen inguruko maniobra bukaezinak

K AZETARI madrildar eta sona haundiko batek plazaratu du PSOE barruan eta OTANi buruzko erreferenduma egin ez dadin sortu den mogimendua. Militante horiek erreferendumari uko egitea sujerituko lukete, horretarako Felipe Gonzalezek beretik piska bat arriskatu beharko lukeelarik Estatu Espainolari esplikazio hau emanez: OTANen inguruko datu eta zehaztasun guztiak ezin dira eman, gaiak duen inplikazio mordoagatik, eta zehaztasun guztiak ez jakitekotan herriak ez du bozkatzeko baldintzarik. Hauteskunde berriak planteiatuko lirateke, eta PSOEri botoa emateak berekin eramanen luke OTAN onartzea.

Pilar Urbanok besterik sujeritu du. Bandresen Arzalluzi antolatu dion polemika PSOEK agindua (eta ordaindua) izango litzateke. PSOE-EE blokea sendotuz berriro Gasteizko Parlamentuan enpatea behartuko litzateke, hauteskunde berriak ekarri eraziz. Ondorioz, OTANen erreferenduma egiteko denborarik ez legoke, horretarako hiru hilabete aurretik eta beste hiru atzetik hauteskunderik gabe egon behar dute eta.

Polizi istilutan, Almeriako guardia civila kalean

P OLIZIA bere desmilitarizazioa dela eta istilutan dabilen bitartean Guardia Civilaren barruan sindikatu bat ere sortzen ez delako inork ez du galdetu ere egiten. GCA sekula baino indartsuago dabil, eta eskuak erabat libre.

Almerian Santanderko hiru mutil gazte haiek hiltzeagatik espetxean zegoen guadiarena adibide ona da. Hemezortzi urtetako kondena duelarik, koartel batean dago jadanik, espetxe militarretik aterata, eta bere familiarekin bizi da.

Cassinello eta guardia civilaren totalitarismo tentaldiak

E USKAL erakunde armatuaren kontrako borrokan bat, eta izateaz gain erakutsi ere egiten du. «Las fuerzas armadas en los procesos de transición a la democracia» bilkuran optimista agertu da ETaren kontrako gerra irabazteaz, baina bere kezka eta guzti. Hemengoari gerra ezkutu eta eskizofrenikoa deitu dio, agian pertsonalitatea desdoblatu behar duelako: legeak errespetatu, eta gerra sistema guztiak erabili, zinika barne.

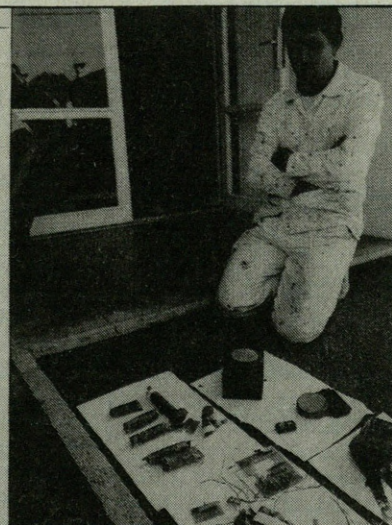
Hala ere zirkulo askotan gehien kezkatu duena HBren kontrako mehatxu pila izan da. Guardia civil bat hiltzean herri artan terroristek dituzten aldekoen zerrendak «irentsi behar omen ditu», eta inportantea ez dela hiltzen dabilzanen kopurua, alde dituztenena baino.

«Cada cinco minutos tengo que pensar por qué me limito, con todo el poderío para aplastarlos. Testigo permanente de mi propia impotencia, siendo consciente de nuestra enorme masa de fuerza». Casinnelloren zentzu demokratikoak mugatzen du borroka antisubertsiboa, ez gobernua.

ESPAÑA

La carencia de permisos para seguir residiendo en suelo francés los convertiría en personas indocumentadas, condenadas a la clandestinidad, sin posibilidad alguna de obtener trabajo o continuar desempeñando el que ya tienen, y privados de las ayudas sociales que la Administración francesa tiene establecidas en el plano familiar o de la vivienda.

Estos factores, u otros que obligan ya desde hace tiempo a algunos afectados a vivir lejos de sus mujeres o sus hijos, están propiciando, se afirma, la acumulación de tensiones y su plasmación en situaciones plagadas de problemas personales, a veces patéticos. Quienes, por ejemplo, asistieron a la detención y puesta a disposición judicial del último detenido en Francia, Miguel Ángel Algesio, aludían, refiriéndose a su mujer, embarazada de nue-

Un francés, vecino de un refugiado vasco, ante las piezas de una bomba construida por la organización terrorista en su casa.

«Tiempo»k bonba bati nazionalitatea aldatu

I SABEL Martinezek sinatutako kronika batean argazki bat, koloretan, orijinala, gizon gazte bat dinamita kartutxo eta lehertzeko mekanismo sofistikatuaren aurrean, eta azpian: «Un francés, vecino de un refugiado vasco, ante las piezas d una bomba construida por la organización terrorista en su casa». Harridura: noiz edo non ote da aterea argazki hori?

Egun berean iritsi zaigu «Enbata» astekaria. Joseph Arraztoa da argazkikoa, Garazikoa, eta lanbidez pintore. Abuztuaren 2an GALEk hil zuen Joan Otegiren etxe berean bizi da, beste pisu batean, eta duela aste pare bat bere kamioneta azpian jarri zioten kilo bat dinamita, iman batez josia. Baina lokatzez betea eduki nonbait azpiak, eta lurrera eroririk bonba ez zen lehertu. Mirakuluz dago bizirik Arraztoa.

Zertarako komentariorik?

Espainiako fiskal nagusia hamar egunetako detentzioaren kontra?

U RTERO Justiziak bere kurtsoari hasiera ematean bilkura orokor bat egin ohi du Erregearekin batean, aurreko urtearen berri eman eta hasten denerako helburu eta asmoak agertzeko. Joan den urteko eskandalorik ez da izan (Gobernuari gogor eraso zitzaion orduan) baina gauza harrigarriak entzun da.

Fiskal Nagusiak, Buron Barbak, legedi antiterrorista dela medio detentituak komisaldegietan hamar egunez edukitzea ez dela errentagarri adierazi zuen. Gizartea defenditzeko agindua duten indar polizialen kontrako kexu gehiegi entzuten omen da gizarte horretan bertan, eta hamar egun horiek ez omen dira hain beharrezko. Udazkeneko ugaritzen dira detentzioak; aukera polita du Buron jaunak.

Zortzi urte Madrilen asmo txarra salatzen

ARZALLUZEN MEHATXUEK EZ DUTE HAUTSIKO ESTATUTOA

Estatutoa denuntziatzea, Estatutoaren aldaketa eskatzea, Estatutoaren kanpoko estrategia batetik sartzea... Azken asteotan, «rantrée» berrian motorrak berotzeko-edo, politikoen artean erabili den polemika ez da lehendabiziko aldiz sortua. 1983an orduan kontseilari zen Etxeniketik eginak han daude urrutirago joan gabe. Zer atera polemika guzti honetatik? Estatutoaren historian izandako eztabaidarik mamitsuenen bilketa bat eskaini nahi izan diogu irakurleari.

Irailaren 8an, aurreko asteetan Juan Mari Bandresekin poli-miliekin garai batean izandako harremanez eztabaida garrantz bat izan ondoren, hainbat politikok oso ongi hartu ez zituen lerro batzuk idatzi zituen «Deia» egunkariko iganderoko bere orrian.

«Porque la primera base para que en Euskadi haya paz es una autonomía profunda. Más allá aún de lo que el presente Estatuto ofrece». Beste edonoren ahotan, baita EBBko buru den Uzturrerenean ere, garrantzia gutxi izango zuten hitz batzuek, PNVko buru goren jotzen den Arzalluzen eskutik

polemikagai bihurtzen ziren. Hurrengo igandean Arzalluzek berak Estatutoaren aurreko bere jarrera argituz (letra ez da auzitan jartzen, auzitan jartzen dena aplikazioa da) moztuko zuen.

Mitxel Unzuetak gauka bere lekuan jarri 1977an

Holako kalapitaz betea dago hiru probintzietako autonomia, baita Estatutoa sortu aurretik ere. Eta hemerroteketan pittin bat arakatzeak gauzak bere neurrian jartzea posibilitatu ohi du, eguneroko istilu ttikiek askotan epe luzera sartuta gaudeneko mogimendu zabala ahazterazteko arriskua bait dute.

Epe luzera Esko Alderdi Jeltzalearen bidea nondik zihoan **Mitxel Unzuetak** argitu zuen 1977ko lehen hauteskunde haien biharamonean, Madrilgo Cortes-etan. Autonomiari buruzko beren ikuspegia argi utzi zuen 77ko abuztuko 15ean: «... la fórmula de recuperación del poder político, administrativo y financiero que hemos venido poseyendo conforme a nuestro tradicional estatus», «una fórmula de autogobierno adecuado a las históricas circunstancias actuales».

Ondorengo urteotako historiaren oinarrian dagoen une hartan, egunkariet digutenez, talde politiko guztiek ontzat eman zuten Unzueta-aren moderazioa. **Del Burgok** berak ere bere atsegina azaldu zuen; izan ere, Unzueta paktu kontzeptuan oinarritzen zen eta **Del Burgoren** ustez «nazionalismoaren jatorrizko helburuak aipatu ere ez dira egin, batasun espainola ukatzearena alegia, eta ezta autodeterminazio edo estatu euskalduna sortzearen aldeko planteamendurik ere».

Madrilen parlamentari berriak bildurik, trantsizio politikoaren instituzio sarea josteari ekiten zitzaion, eta gaurko Estatutoari bidea irekiko zion Preautonomia ere 1977 horretan negoziatzen zen.

Preautonomian Nafarroa galtzea onartu ezinik

Orduko egunkarietara gaur hurbiltzen diren begiek harriduraz erreparatzen diote garai hartan Nafarroari ematen zitzaion garrantziari. Katalandarrei **Tarradellas** itzulierazi eta Generalitatea bihurtua zitzaion, eta Konstituzioa bukatu aurretik errejimen berezi batekin iristea komenigarri ikusi zen. Nafarroa barruan egote-

ko posibilitateen eztabaida **Preautonomia** azkar burutu beharrekin borrokatzen zen.

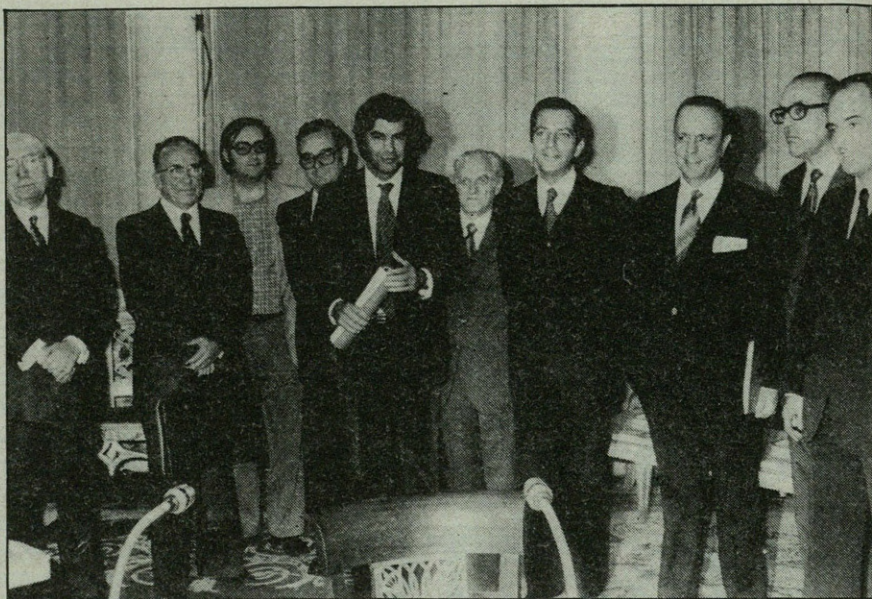
«Egin» bera momentu batean «**Navarra dentro de la Preautonomía**» titulo haundiz kaleratzera ausartu bazen ere gauza zailago zegoen, eta Nafarroa atzetik galdua geratu ez zedin PNV eta PSOEek presio egitea proposatzen zuten. 1977 urtebukaeran ematen du Suarez-ek Preautonomia dekretua, eta 1978ko urtarrilaren 10ko «Deia»ren titularrak esanguratsuak dira: «PNV y PSOE no aceptarán la preautonomía», eta hizki txikiagotan «**Hasta que se cumpla el acuerdo sobre la incorporación de Navarra**» esplikatuz.

Nafarroako gorabehera horretan hainbat gauza dago nahasturik: Diputazioaren demokratizatzearen inguruko istiluak, UCDren jokabidea eta abar. Ari garen honetan ordea inportantea zera da, mehatxua noraino iritsi zen: Preautonomiaren aurrean erakunde foralak bere jarrera erabakitzea eta ondoren nafartarren artean erreferendumez bozkatzea esijitzen zen aurrera jotzekotan. Negoziaketak zertan burutu ziren hiru egunen buruan esplikatzen du «Deia» egunkariak: Nafarroa Preautonomian sartzea posibilitatzen zuen artikulua («disposición adicional») PNV, PSOE eta UCDren artean erabakiko da.

1978an Arzalluzek: «Romperemos la baraja...»

Konstituzioaren inguruko eztabaidaren erdian, mobilizapen ugarien artean, ziurrenik Nafarroatik hobeto hartuko zioten neurria jarrera aldate-tari beste hiru probintzietan baino, eta horren lekuko dira **Iñaki Aldekoaren** hiru artikulua patetiko; patetiko ez tonuagatik, gaur egundik begiratura ematen duten injenuitate itxuragatik. Preautonomikoa onartu ez eta udal hauteskundeak azkartzeko presio egitea proposatzen zuen, autonomia beste oinarri seguruagoetan eraikitze, mantoa goa izan arren.

Baina **Monzon**, Bergarako alkate **Elkoro** eta beste askoren artean bultzatutako bidetik (udal hauteskundeak, «Askatasunaren Ibilaldia») ez zihoazen, ordea, autonomiaren tiroak. 1978ko udaberritik aurrera Nafarroaren integrazio posiblearen gaiak ez du hainbeste tinta gastaeraziko, eta hiru probintzien autonomia betetzeak hartzen du garrantzia. Aberri Eguna-
rjn inguruan, eta «Perspectivas

Moncloako hitzarmenetan erabaki ziren trantsizioaren lerro nagusiak, tartean Juan Ajuriagerra zela.

económicas de Euskal-Herria ante la autonomía» izeneko sinposium batean, martxoan, **Arzalluzek** hitz gogorak ditu: «**Romperemos la baraja si no nos devuelven los conciertos económicos**».

Kontzertu ekonomikoen ondoan Konstituzioaren eztabaida zen aktualitate, eta ekainaren 23an, Konstituzioaren lehen 50 artikulua alderdi haundien artean kontsentsuatu eta txikiak baztertu zituztelako, PNVko parlamentariak atera egiten dira Batzorde Konstituzionaletik. Gehiagotan erabiliko zuen gerora begira PNVk taktika hori.

1978: abstentzioa eta biolentziaren aurkako manifestazioa

Euskaldunen eskubide historikoak aipatzen dituen «disposición adicional» eztabaidatua lortu zuen PNVk Konstituzioan, baina urriaren 6ko «Deia»k argitzen zuen bere lehen orrian jeltkideei Konstituzioak merezi zien balorapena: «**Se perdió una oportunidad histórica de acabar con el contencioso vasco**».

Abstentzioa erabakitzen zuen PNVk, nahiz eta jeltkide sail batek baietza eman nahi zion (Ajuriagerra eta Arzalluz aipatu izan dira beti horren aldeko), eta bestetik ETaren eta Ezker Abertzalearen bidetik urriaren 28an **biolentziaren aurkako manifestaldi** famatu harekin desmarkatuko zen

Abstentzioak abstentzio eta edozein borrokaren gainetik PNVren jarrera etorkizunean zein izanen zen **Xabier Arzalluzek** urriaren 31ean adierazi zuen Cortesetan. «**Hemos preconizado y preconizamos la abstención porque no queremos adoptar una actitud que fuera, o pudiera parecer, agresiva ante esta Constitución, ni negar las posibilidades que encierra ni lo delicado del momento**», adierazi zuen, honako hau argituz: «**Ante este intento constitucional el PNV se presentaban con unos planteamientos más fueristas que nacionalistas**», baina garbi utziaz «... no es cierto que queríamos que el fuero estuviera por encima de la Constitución».

Ondorengo urteei begira, PNVren linea markatzen du Arzalluzek urriaren 31eko bilera hartan (Konstituzioa egun hartan onartu zen solemneki): «**Desde nuestros conceptos de la dignidad y honestidad políticas, estamos dispuestos a ir con todo aquel que en su programa de Gobierno nos ofrezca posibilidades reales de progreso en nuestras aspiraciones políticas**». Biler hartatik alde egingo zuen Letamendia «**Ortzi**» diputatuak, «Gora Euskadi Askatuta» oihukatu ondoren.

1979: Estatutorik ez bada Independentzia eskatuko

Hego Euskal Herrian Konstituzioaren erreferenduma populazioaren erdiaren oneritziarik gabe pasa eta hiru egunen buruan, abenduaren 19an, «El

Consejo General Vasco quiere hablar con ETA» titulatzuten zuen «Deia» egunkariak. Santomas egunez, Argala hiltzen zuten talde parapolizialek atentatu batean.

Baina Konstituzioaren eztabaidea rekin bateratsu Autonomi Estatutoa ere eztabaidatua zen, eta abenduaren azken egunetan lortzen zen akordio definitiboa. 30ean onartzen zen Gernikan, eta abioiz eraman zen Madrila. 1979an izango da Estatutoaren urtea.

Preautonomiaren funtzionamenduaren inguruko gorabeherak eta Estatutoari buruzko eztabaidek betetzen dute 1979.a, eta urte horretan Madril kontrako desplanteak urriagoak dira. Estatutoa okerreko bidea dela eta KAS alternatiba negoziatzeari begira fronte guztietan borroka gogortzea proposatzen dutenak dira Estatutoari kalterik haundiena egin diezaioketenak, eta erreferenduma irabaztea da prioritatea.

Hali ere mehatxurik ez da falta noizean behin. Aberri egunaren inguruan Marcos Vizcayak: «Si no se aprueba el Estatuto, el PNV pedirá la independencia. Si el Estatuto se retrasa denunciaremos a UCD». Ekainaren 20an titular alarmistak dakartza «Deia»k Karlos Garaikoetxearen ahotik: «La situación es como para estar preocupados. UCD quiere un Estatuto completamente distinto a la UCD». Sei urte geroago egunkariak irakurri eta hainbesterako ez zela zailantzarik ez dago.

Parlamentutik alde egin eta CGV jeltatu

1980.aren hasieran emango zion hurrengo desplantea PNVk Suarezen gobernuari: Parlamentutik alde egin du eta Euskal Kontseilu Nagusiaren lanak konjelatzen ditu. Arrazoiak «Deia»k ematen dizkigu berriz ere: «Hasta que no se obtengan garantías de que los proyectos en trámite legislativo asumen en grado suficiente las correcciones coherentes con el Estatuto».

CGVren jeltatzea, dena dela, bilkura korporatiboei dagokiena da, departamentuek lanean segitzen dute eta. Parlamentariak irailan itzuliko dira. Hauteskunde bezperak dira berriz ere, hauteskunde autonomikoak, eta deklarazio gogorrik ez da falta. Garaikoetxea: «El proceso autonómico ha sido un engendro, se ha desvirtuado la intencionalidad en que se inició».

Bete al da Estatutoa, espero zen haina eman al du...? Ez da hausten konprometua baina etengabe erlatibizatzen da.

EBB ere ez da atzera geratzen: Estatutoari buruzko hitzarmenak esplikatu ditzaten eztabaida publiko bat proposatzen du Suarez eta Garaikoetxearen artean. Hego Euskal Herria odolez estaltzen du gerra zikinak eta Garaikoetxeak salatuko du: «Intereses políticos concretos impulsan la sensación de caos e inseguridad ciudadana». Ez hori bakarrik: «En julio se llegaron a acuerdos sobre el Estatuto que hoy se están vulnerando».

Martxoko hauteskundearen ondoren Estatutoaren garapenari ekiten zaio. «Tensión y pesimismo sobre transferencias a Euzkadi». Tirabirak dira trasferentzien batzordean: Madrilek Industria ez du utzi nahi, erabateko ezadostasunak daude Lan sailean, merkatalgo eta turismoan, funtzionarioen puntua da prolematikoen... «Madrilek Estatutoaren bigarren irakurketa estua egin nahi du», irakurtzen dugu zutailaren 23an.

LOAParen kontrako protestak 1982an

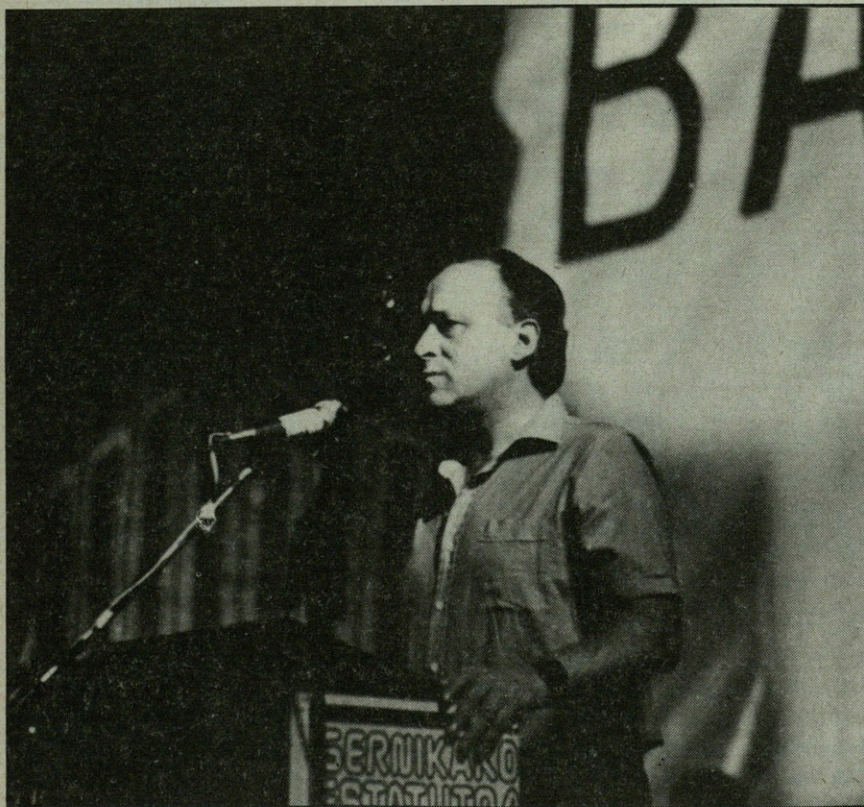
Poliziaren agintaritzaren non egongo denaz eta Kontzertu Ekonomikoaren inguruan dira 80aren bigarren zatia eta 81ko lehenaren arteko arazorik gogorrenak. Hala ere kontzertu ekonomikoa ahobatez onartuko da martxoan Madril: bitartean otsailaren 23ko tejerazoa pasa da, eta kontsentsoan nabari da.

Garai horretako nobedade inportantea da PNV barruko tirabiren agerpena; Garaikoetxearen gober-

nuak prestatu duen lehendabiziko LTHaren kontra azaltzen da Emilio Gebara Arabako diputatu nagusia. Aurretik Ormazaren eta bermeotarren espultsioa ere izan da. Hala ere, ozen entzunen da Xabier Arzalluzen abotsa Alderdi Egunean: «La lucha del pueblo vasco será larga. Si quieren pararnos será con las armas, como en el 36».

1982.aren dator LOAParen urtea. Otsail horren 4ean Calvo Sotelo presidentearekin elkarrizketatzen da Garaikoetxea. Eszeptiko ateratzen da. LOAPak aurrera segitzen du, unitbertsitate arauzkatu nahi duen LAUK ere bai (gero atzera botako dute), eta Lemoiz bihurtu den «patata bero»aren gestioak ere sortzen ditu esamesak. ETAK Ryan injiniaria hiltzen duen ondoren, Madril jarraera errezagoa ikusten da, eta apirilean «Ente Vasco de Energía» eta «Sociedad de Gestión de Lemoiz» sortzen dira, Angel Pascual injiniariaren heriotzaren ondoren isilduak geratuko direnak.

Estatutoari egin nahi zaizkion mozketen aurrean Garaikoetxeak uko egin dio Futboleko Mundialen inauguraziora azaltzeari, ekaienean. Hil horren 21ean PNVk udaletxeetako aktibitatea geldierazten du, LOAParen kontra. Eta parlamentariei Konstituzioari zin egitea eskatzen zaielarik Joseba Elosegik dio: «Prometo... la Constitución, si no se aplica la LOAPA».

Konstituzioaren aurrera planteamendu nazionalistekin baino fueristekin aurkeztu ginen (Arzalluz).

1983: Estatutoaren erreforma eta idazkarien gerra

PSOE iristen zaigu agintera 1982an, eta 1983.aren lehen hilabeteak neurri haundi batean intentzio eztabaida eta bakearen inguruko konbertsazioek betetzen dituzte. Garaikoetxearen «Bakearen mahaia» aurkitzen dugu. Alfonso Guerra presidenteordeak mugatzen ditu mahaiaren neurriak: «**Pedir la independencia no tiene sentido. Pedir la amnistía no es posible. La salida de las FOP y las Fuerzas Armadas no es negociable.**».

Baina 1983ko maiatza da Estatutua Eusko Jaurlaritzatik lehendabiziko aldiz zalantzan jartzeko posibilitatea aipatzen den lehendabiziko aldia. «**Se está degradando el Estatuto**», adieraziko du Etxenikek, eta «**El Gobierno Vasco debería reformar el Estatuto**». «**Euzkadi: Irritación por el 'Estatuto al revés'**» titulatzeko du «Deia»k, eta Garaikoetxea ere ados dago deskribapenarekin.

Eskandaloa bazterretan. Mario Fernandez: «**Hay un absoluto parón en las transferencias**». Ramón Jauregui: «**La reforma del Estatuto es una**

alternativa desestabilizadora. **Mar-
kiegi:** «El PNV quiere quitar electora-
do a HB».

Garaikoetxea beste jeltkideak baino gogorrago zebilela uste duenak irakur beza Arzalluzek ekainaren 12an zioena: «**El Estatuto está en peligro**» eta «**Las relaciones con Madrid están peor que nunca**».

Banderen gerraren udarak bero kixkaltzen ditu bazterrak, eta abuztuaren 10ean Tribunal Constitucionalak LOAParen 38 artikuluetatik 14 Konstituzioaren kontrakotzak jotzen ditu. Banderen gerra festak bukatzearekin itzaltzean idazkarien gerra pizten da, zenbait alkatek Madrildik bidalitako idazkariei aginterik ez emateagatik. Baina urriaren 7an egindako deklarazioetan Arzalluzek «**Auzitegien erabakia onartuko dugu**» dio, konponbideren batera iritsi dela adieraziz.

Alderdi Eguna profetikoa izan zen. Garaikoetxea: «**Vienen tiempos duros**». Arzalluz: «**No vamos a ceder**». Kazetariak lo geunden bitartean bultza eta tira ari ziren PNVn, eta urtea Garaikoetxearen dimisioarekin bukatuko zen.

Ardanzaren agintaritzan baretasuna

Hauteskundeak gainean, alderdiaren aparatoak amore eman behar du Garaikoetxearen aurrean, lehendakaria ateratzeko. Arzalluzen mendekua- ren prestaketa mantso baina kupidari- rik gabeak 1984.aren lehen erdia hartzen du, eta Madrilekiko enfrontamendu berezirik ez dago, Joseba Elosegik Ejertzitoaren museotik ikurrina bat lapurtzea gora behera.

Madrilgo gobernuaren ofentsiba antiterroristak Mitterranden **estradi-
zioak** bortxatzen ditu udazkenean, eta hilabete pare batez, PNV ere estradi-
zioen kontrako mogimenduak harra-
paturik, Madrilekiko harremanak ti-
rante ageri dira. Batez ere Madrilek Euskal Herrian dituen ordezkari-
koak: Garaikoetxeak Txiki Benegasi ETArekin izandako negoziatu nahi edo kontaktoen inguruan parlamen-
tuan emandako jipoia patetikoa izan zen.

1984.aren bukaerarekin dator Ga-
raikoetxearen hondamendia, eta Ar-
danzarekin **Legealdi tratua**, PSOE eta PNVren arteko konpondualdia. Zen-
bait deklaraziok piztutako haserreak aparte udara arte gauzak bate egon dira. Eta oinezko euskaldunok Ban-
dres eta Arzalluzen arteko polemikari begira gauden bitartean, **polizia auto-
nomoaren** eta **IVA** edo Balio Erantsia-
ren gaineko Zergaren inguruan ze-
haztu da Gasteiz eta Madrilen arteko konponezin berria.

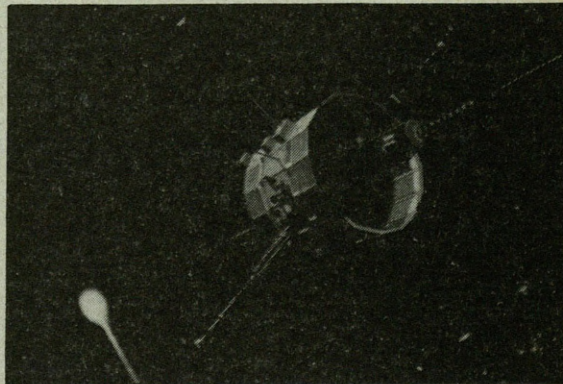
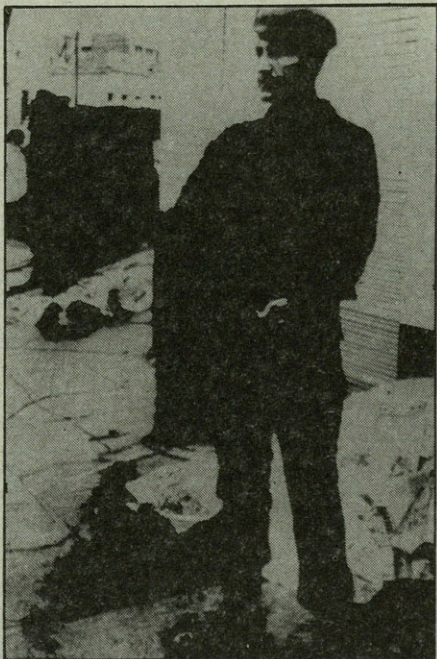
Marko horretan piztu du sua berriz ere Xabier Arzalluzek, hasieran aipatu ditugun esaldiekin. Edo Estatutua es-
kuzabal ontzen dugu, edo pistolak erabiltzen edo justifikatzen dituztenei arrazoin ematen diegu. Hurrengo igandean jarri ditu ordeza azkoitiarrak gauzak beren lekuan: **ez du esan Esta-
tutua «erreformatzea» «denuntziat-
zea» baino**. Paperean Europako auto-
nomiarik zabalena dena errealtatean errespetatzen ez delako.

Eta HBtik norbaitek ilusiorik egiten bazuen: «**Paso por alto las alharacas y alegrías de quienes nunca han aceptado este Estatuto... por definición quedan fuera de esta polémica**». Berriro ere gauzak beren lekuan. Estatutoak aurrera jarraitzen du.

Iñaki ZUBIONDO

Liman atakeak ugaltzen

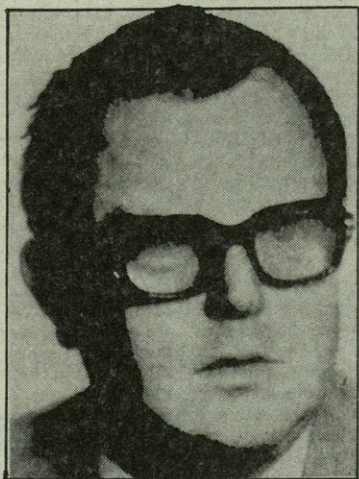
Balakontrako txalekoz eta fusil automatikoz babestutako bi polizi horiek hildako eta paperez estalitako beren bi lagunen gorpuak zaintzen dituzte Limako erdian. Irailak 13ko argazkia duzue. Azken lau astetan Peruko hirietan atentatuak ugaritu dira. Bestalde armadaren desmasien aurrean ahotsak altxatzen dira; Alan García presidentek errekonozitu du: «ez dezagun basakeria era basatiz konbatitu».

EEBBetan ere beldurak daude

Ez du Moskuk bakarrik amerikarren espazio-esperimentuaren aurka bere protesta altxatu. Beste askok ere altxatu dute. Bai Estatu Batuetan ere, hala nola Paul Warnke-k, SALT-IIko negoziatzaile printzipalak, zeinak esan duen: «Zer egingo genuen guk sobietarrek, gure posizioak ahultzeko aitzakian, espazio arma berri bat arrakastaz erabili balute?»

Hans Joachim Tiedge

Espiak ezker eta eskubi

Lodi, diabetiko, depresio, alkoholiko eta familiarekin bastante gaiztoa omen zen Hans Joachim Tiedge-kin hasi zen historia, informazio zaku batekin ekialdeko Alemaniara ihes egin zuen. Ondoren Londres-en 20 urte zeramatzan KGBko Oleg Gordijevskij-ek eman zuen sorpresa, egiaz Londres eta Danimar-

kako gobernuentzat lan egiten zuela erakutsi zuen. Horrek eman informazioen ondorioz Londres-etik 20 errusiar espia etxera bidali zituzten. Hortik pare bat egunetara sobietarrek nonbait 25 espia ingeles aurkitu zituzten, eta orobat kanpora bidali. Azkenik ingelesek piska bat bilatu eta beste 6 espia kontinenteratu dituzte. Kasu!

Oleg Gordijevskij

Arrazismoaren kontra

Atentzioa gehien deitzen dutenak Hegoafrikako gertaerak izanik ere, lehengo astean Inglaterratik zetorren albisteak: Birmingham-eko kaleetan itsusizko biolentziak leher egiten zuen, beltz-jendearen oihaak poliziak isildu nahi zituelarik. Gerora jakin denez, indioak ere bazeuden protesta horietan bizi-bizi, eta beren deia Indiaraino iritsi da, non argazkiak isladatzen duenaren antzeko irudiak gertatu bait dira.

Nikaragua arnasa hartu ezinik

Nola bizirik segi...?

Nikaraguako *Comité Nacional de Emergenciak* eta *Instituto Nicaraguense de Seguridad Social y Bienestarek*, Reagan-en administrazioaren politika oldarkorraren ondorioak xeheki azaltzen dituen txosten lodi bat aurkeztu dute.

Aurtengo uztailan sandinisten iraultzak bost urte bete ditu; bost urte honetan ez du bake instanterik ezagutu, eta defentsa beharrak izugarri tratu ditu iraultzaileen desarrolorako planak. Izan ere alderdi guztietatik erasotzen zaio, ez bakarrik militarki, baina baita nazio-arteko hartu-eman ekonomiko eta politikoei dagokielarik ere. Nikaragua Estatu Batuen helburuetarik bat da, dudarik gabe.

Aipatu txostenaren hasieran adierazten denez, ofentsiba horren kalte materialak zenbakitu badaitezke ere, bere gizagabezia eta basakeria neurtezinak lirateke.

Txostenak oso bereziki xehetzen ditu Estatuaren zerbitzu sozialetan eragindako kalteak; zeren atakeen xederik nagusienetakoa iraultzaren borondate politikoa kolokan jartzea bait litzateke, eta honen obrarik garrantzikoetako batzuk izan ere eskolak, osasun eta umeentzako zentroak eta abar direnez gero, horiek deseginez kontrek iraultzari azpiak jan nahi dizkiote.

Azpiarratutako beste aspektu bat nekazarien derrigorrezko emigrazioari dagokiona da: kontrak aritzen diren herrialde desberdinetatik 120 mila nekazarik aldegin behar izan du, eta 1.800 hilak gertatu ziren. Dena den hau bezala beste datu gehienak 1984ko martxora bitartekoak dira, egileek txosten honetarako ordurarteko informazioa bakarrik bildu dutelako.

Bakarrik momentu batetan amerikarrek erabaki zuten Nikaraguako portuen blokeatzeak ertamerikar Estatuarentzat 9 milioi dolarretako galerak erakarri zituen.

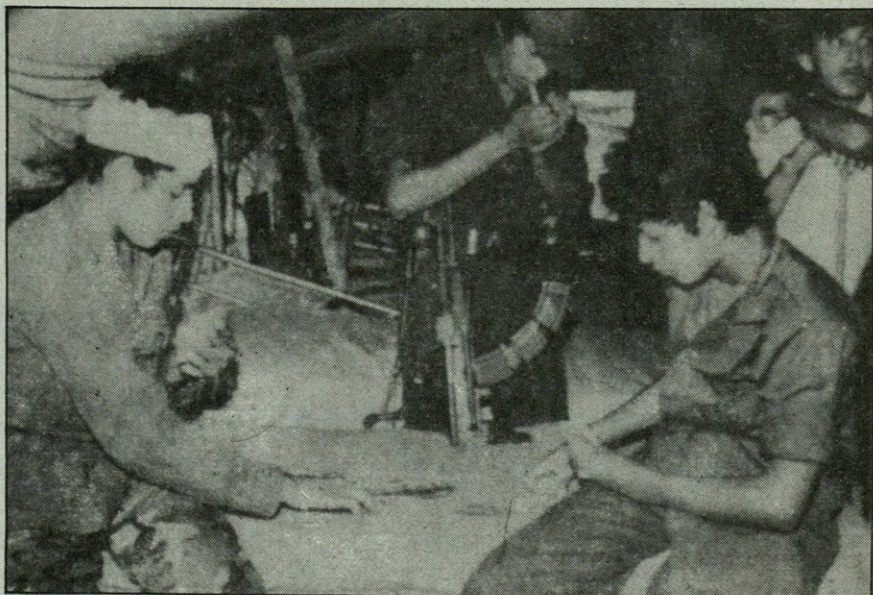
Eta noski, aipagarri da EEBBak Nikaragua inguruko Estatuez nola baliatzen diren; horretan jakina denez

Honduras nabarmendu da, ja 1983an barrena Nikaraguaren espazio aeroaren (kontatutako) 386 biolazioetatik 268 Honduras-etik abiatu zirela; 1984ko lehen hiru hilabeteetan 200 baino gehiago izan ziren handikako biolazioak, eta segituz gero, progresioa ikus genezake, tentsioa gerraz mintzatzen hasi diren punturaino igo den gaurko egundaino.

Nikaraguak hizketatzeko bere as-

moak ez ditu izkutatu behin ere, eta Contadora taldeak argitaratutako deklarazioa Ertamerikan bake-giroa egon dadin ontzat eman du; baina Estatu Batuek ez dute Contadoraren proposamenik onetsi, eta etsaitasunak definitzen duen politikarekin aurrera jarraitzen dute. Eta zoritxarrez pauso batzuk aurrera ematen dituzte, hala nola Costa Rica-ri buruz, Estatu hau nolabaiteko neutraltasunetik jarrera geroz eta agresibo batetara iragan delarik; orain hamar bat hilabete —esate baterako— amerikarrek *Voz de las Américas* irratiaren emisora potente bat ezarri zuten han, Nikaraguari zuzendua.

Nikaraguari, azkenik, eta beti ere Reagan-en aparatoak egindako presioez, kanpoko finantziatze iturriak isten zaizkio, ekonomikoki ito egin dadin. Ondorioa inflazioa, industriaren desarrolatu ezina eta abastezimendurik ezak herria kolpatzen dute.

Irailak 9ko amerikar astekari batetan argazki hau ageri zen, azpiko honekin: «zauritutako kontrak beste partida batetan; diru gehiago, arma gehiago, moral hobea».

Eta herritarrek morala galdu dezaten nahi dute, baharbada armetan zuzenean sartzeko garaian errazago gairatzeko asmotan.

Baina Nikaraguak eutsi egiten du. Independentzi bide batetan barrena abiatu da, eta ez da nolanahi bertatik irtengo. Hori da Emergentzia Komite Nazionalak bere konklusioetan baieztatzun duena, eta bukatzeko elkartasun taldeek, elizek, erakundeek, gobernamendu demokratiko eta aurrerakoiek beren elkartasuna adierazten eta beren laguntza material eta morala ematen segitu dezaten dei bat egiten dute. «Humanidadearen ongitarako, Nikaraguak laguntza hori beharrezkoa bait du».

P.S.

Gerraren gastuak

Titulu honekin Cuadernos del Tercer Mundo hilabetekariak bere martxoko zenbakian beste datu batzuk ekarri zituen, Carlos Pintok sinaturiko artikulua batetan; esandakoaren osagarri daitezkeenez gero, hona dakartzagu, guk, datu horietako batzuk.

Artikuluak kontrairaultzaileen aktibitatearen lehenbiziko hiru urteen balantzea egiten zuen; denbora horretan (84ko azarorako) 3.346 umek galdu zuten bizitza, horietarik 134 12 urtetik beherakoak. Gerra umezurtzak berriz bost mila ziren. Eta —alboko artikuluan nekazarietaz esan dugunaren osagarritzat— milaka nekazari bahituak eta Honduras-a eramanak suertatu ziren; kooperatibetako jendetarik, 531 asasinatu zituzten, 5 zauritu eta 509 bahitu.

Horrelakoetan gertatzen den bezala, amerikarrak ekonomiaren aurka saiatu dira bereziki, zeinarekin sandinisten Estatu harrapatuta dago, alde batetik herriaren ekonomia altxatzen nahi bezainbat diru ezin inbertitu dutelarik, defendatu beharra bait dute, eta bestetik, ezin egoki defendatu, beste sektoreetan gastu handiak dituztelako. Finean, hondamendia denontzat.

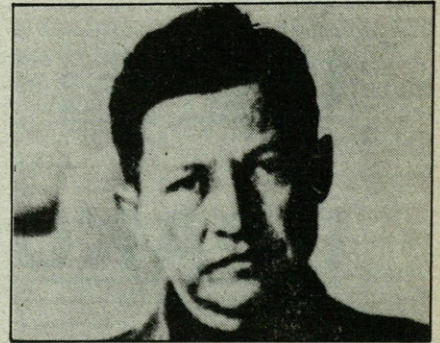
Bakarrik 1983an 128 milioi dolarretako galerak eragin zituzten kontrairaultzaileek, esan nahi bait da, Estatuaren esportaketa guztien %31a. Pasa den azaroan, Jinotega-ko eskualdean, zazpi kafetegi pribatu suntsitu zituzten, eta lehen aldia zen propietate pribatua atakatzeko zutela.

1983ko urte horretan bertan frijolen eta arrozaren uzten %50a bakarrik egin ahal izan zela kalkulatzeko, ordurarte produktua horietan Nikaraguak bere burua hornitu zuen. Grabeari dena: gerra beharrak ez du uzten Nikaraguak inportatzeko duenaren erdia ere esportatu dezan; lehengo urtean, doi-doi lortu zuen hori,

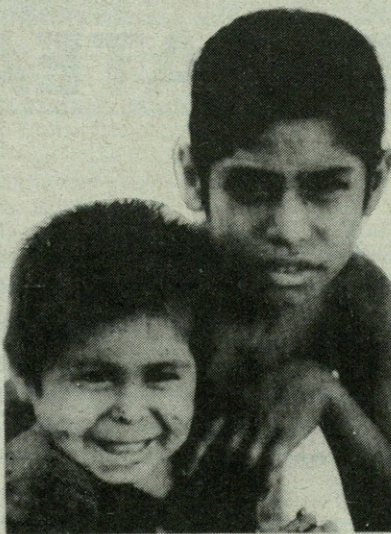
426 milioi dolarrez esportatu zuen eta 850ez inportatu. Esportaketek uzten dituzten dibisa gehienak kanpo zorraren interesak eta Mexiko, Venezuela eta SES-Bek —mesedezko baldintzetan— eskuratzen dieten petrolio ordaintzeko erabiltzen dituzte.

Hitz batez, injustizian oinarritutako nazio arteko sistema ekonomikoak itotzen du Nikaragua; esate batera, 1975ean 290 petrolio-upela ordaintzeko balio zuen tonelada bat kafek gaurregun 100 upela ordaintzeko besterik ez du balio.

Beste argibide ugari ematen du mexikar aldizkariak, baina ez dira oro hemen kabitzen.

Sandinoren jarraikileak ezin armarik utzi.

Egunero etxe zati bat

Izenburu horrekin Euskal Herrian gautzen ari den elkartasun proiektu baten berri iritsi zaigu. Berarekin batera, ondoko txartel hori.

Sei urtetako gerraren ondorioz, 142.980 pertsonaren artean milaka haur beren etxetatik irten beharrean aurkitu dira.

Haur hauek beste asentamenturen batzutan kokatu beharra dago. Honela sekuritate eta babes handiagoa izango dituzte, oraingo bizi-egoera hobetuko da, osasuna eta irakaskuntza izango dituzte eta beren gurasoak lurren jabe izango dira.

Agian luzaroan itxoin beharko dute, izan ere etxeak eraikitze bitartekoak eta personal aditurik ez bait dago.

Oholak prestatzeko makina eta tresneriarik ez dago. Guk badiugu horiek eta eman ditzakegu.

Krisiarengatik itxi diren zurgintzako zenbait enpresatan badago erabiltzen ez den makinariarik.

Nikaraguan eskuak, borondatea eta

eraiki diezaiegun etxe bat

lanerako gogoia sobera daude baina jende trebatua falta da. Eta hemen badago jenderik lanik gabe edo etorkizun ziurrik gabe, etxeak eraikitze gai dena eta haur horien senide zaharrenei etxeak altxatzen erakutsi diezaiekena.

HAU DA GURE PROIEKTUA.

Euskal Herriak makinak eraman eta tailer bat zabaldu gerran dauden inguruan, etxe prefabrikatuak egiteko eta aldi berean gazteak profesionalki prestatu daitezkeen.

Proiektua erakunde nikaragutar batekin, CITA (centro de Investigación para la Tecnología Aplicada)-rekin batera burutuko da. CITAk Instituto para la Reforma Agraria delakoarekin batera darama proiektua eta helburua 40 asentamentu eraikitzea eta 60 langile gaitzea da. Hau ekintza baliotsua izan daiteke benetan. Gu prest gaude aurrera eramateko. Aditu talde bat bidairako buruzpideak egiten ari da. CITAk erabakiko du non eraiki tailerra etabar. Materialea Bilboko portutik bidaltzeko gestioak eginak daude. Zure laguntza behar genuke tresnerian eta dirutan. Gu guztiok artean hain beharrezko duten etxe hori eskeini diezaiekegu. Zuk, guk, Euskal Herri osoak etxe bat izango du Nikaraguan.

Laguntzarako edozein elkartasun talderekin jar zaitez harremanetan.

U.E.U. : **UDAKO** **EUSKAL** **UNIBERTSITATEA**

Bada hainbat sigla gure artean zer adierazten duten edo zer ezkututzen duten ez dakigunak. Gaur U.E.U. ekarriko dut hona, Udaiko Euskal Unibertsitatea. Beraz, UDAKO da, uda-partean egiten delako. Aurtengo programazioaren ara bera, uztailen astebete egin zen Baionan; uztailaren bigarren hamabostaldian Irunean; eta azken astebetea Donostian egingo da, azaroan.

Udaiko saio horien bukaeran beti gogoratu izan zaizu UDAKO saioek NEGUAN dutela benetako jarraipena, edo hobeto esan, neguan egiten denaren agerpen bat besterik ez dela UDAN egiten dena. Izan ere, U.E.U.-n ez dago inor liberaturik (bulegari bat ezik), ez da inor hortik bizi, eta, noski, neguan egin behar izaten da lana, eguneroko lanaz gain.

UDAKO eta EUSKAL. Argi dago bada euskararekin zerikusia baduela. U.E.U.-n beti Euskara hutsen egin dira saio guztiak, eta modu berean argitalpen guztiak. Ahalegin honi fin eutsi zaio eta gaurregun ez dirudi printzipio honi eusteko arazo larririk dagoenik.

Egon da, nire ustez, eboluzio nahiko serio bat euskarari dagokionean. Lehen euskara bera arazo zen zenbait mailatan normaltasun osoz tratatzeko, euskara bera landu gabe bait zegoen. Sarritan aritzen ginen halako edo bestelako kontzeptu bat euskaraz nola adierazi behar ote genuen eztabaidatzen. Egun praktika handia dago urte guztian zehar, bai Unibertsitatean, bai argitalpenetan. Lasai esan dezakegu orain, euskara normalizaturik dagoela hainbat eta hainbat gaitan. Bestak beste ez da alferrik ari hainbeste lagun lanean Elhuyar eta

UZEI inguruan esate baterako, maila tekniko baterako euskara prestatzen. Igerri da erakunde eta jende guzti horren eragina. Euskaltzaindia bera ere ez dago ahaztutzerik, noski, baina Euskaltzaindiari maila orokorrago bateko erabakiak hartzea dagokio, eta badu horretan oraindik zer egirik; behin baino gehiagotan salatu dugu bere aintzindaritza eskasa.

UDAKO, EUSKAL eta UNIBERTSITATE. Horra hirugarren eta azkeneko ezaugarria. Honek markatzen du benetan esparrua, eta helburua. Galdera moduan emanez: Unibertsitate izan nahi al du?

UEU Unibertsitate?

Lehen orain baino gehiago, izan dira Unibertsitate paralelo bat zela pentsatzen zutenak. Orain ez dut uste honelako ideiek arrakasta handirik luketenik. Unibertsitatea gauza konplikatua eta dirutza eta antolamendu izugarri behar duen erakunde bat dela itsuak ere badaki. UEU, nire eritzirako, urrun legoke horrelako aspirazio batetik. Euskal Herrian dugun Unibertsitate bera, batzuk diotenez, ez omen da Unibertsitate izatera iristen; hortik pentsa.

UEU Unibertsitate ofizialaren usain bereko?

Aurtengo UEUren bukaerako ekitaldi nagusian lagun batek esan zuenez gure UEU Unibertsitate ofizialeko eskema berberak erabiltzen ari da, adibidez, irakasle eta ikasleen arteko mailaketa; emandakia erabat magistralak dira; gai marginatuak ez dira ekartzen; etab.

UEUn orain arte nagusi izan den legea edo printzipioa hau da: «Egin beza baikoitzak dakiena, ahal duen ondoena». Eta, nik dakidanez, orain arte behintzat, hobeto egiten dakiela esan duenari bidea zabali utzi zaio. Beraz, funtzionamendu aldetik ez dut uste inork kexa handiegirik duenik.

«De facto», ordea, egia da Unibertsitate ofizialaren usaina baduela zenbait gauzatan. Bestalde, niri ulergarri egiten zait hala izatea, jendea, neurri handi batean, dabilen tokiko lekuko bait da. Irakasle edo animadore gisa datorren jende asko unibertsitateetik dator eta normala deritzat hango eskemekin etortzeari, eta han urtean zehar egindako zenbait gauza aurkeztera etortzeari.

Horretan ere aldaketak izan dira; lehen orain baio roilo handiagoak jasaten genituen UEUko «klasetan», unibertsitatean egindako apunteak UEUn errepikatuz.

Nire ustez, argitaratu den *edozein lanek* ez du UEUn argitaratu den berria ematea baino gehiago merezi. Hori bai, UEUko argitalpen guztien erakustoki egoki bat beharko litzateke (ahituak barne), eguneko 24 ordutan edonork ikus ditzan. (Funtzionamendu aldetik pobre egon da argitalpen-gela).

Era berean, bidezko dirudut urtean zehar han eta hemen irakurri diren tesi eta tesinen aurkezpena UEUn egitea, batez ere, erdaraz irakurtzera beharturik egon bada egilea. Baina horretan ere eboluzio bat eman behar dela deritzot. Batetik, ez dut uste egileak tribunal baten aurrean egindako aurkezpen bera egin behar duenik UEUn, entzulego desberdina delako total. Bestetik, lan horren laburpen berezi bat ekarri beharko luke egileak UEUrako, entzuleetako batek nahi izanez gero hantxe bertan fotokopiatzeko.

Beraz, aurkezpenak bai, baina lanaren orijinaltasunaren berri emateko, eta gainera, espezialitate hartako baino jende gehiagora iristeko modukoa.

UEU bere izenaren menpean

Ez dugu ahaztu behar UDAKOa dela UEU, alegia, UEUra datorren jendea nekatutik datorrela kurtso guztian edo urte guztian lanean aritu ondoren; oporretako zati bat eskaintzera dator hara. Horrek zera esan nahi du, erakarmen handiko gaiak eta emateko modua atsegina izan

behar dutela.

Bestalde, uztailen Iruñean behintzat, bero egiten du eta nahiz eta aurreko gauean gau-pasarik egin ez, bazkalondoan ez lokartzeko abilitate handia behar da.

UEU jendearen topaleku ere bada, eta elkarrekiko ezagutza eta elkarriketarako beharrezkoak dira urtean zehar koordinatuta egoteko ere. Klase-tarte hauek, bada, ez dira denbora galduak ezta gutxiagorik ere.

Unibertsitateak bere burua definitu duenak, ordea, lagunarteko denborapasa baino zerbait gehiagoren irudi izan behar du. Reto edo enbido handi bat du UEUK: unibertsitatea euskalduntzekoarena eta hori ez da kafetegian eserita bakarrik egiten den gauza. Unibertsitate ofizialari beste zerbait agertu behar zaio, lo hartu ez dezan. Eta unibertsitateko maila bereko gaiak ere eman beharrean aurkitzen da UEU.

Askotan ikusi dugu, nola gure gizarte honetan maila eta kategoria ulertezintasunak ematen duela; alegia, zenbat eta ulertezinago hitzaldi bat, orduan eta kategoria handiagoa aitortzen zaio hizlariari. Entzuleak, izan ere, bere buruari ematen dizkio kulpak ulertzen ez badu: «ez naiz horren mailara ailegatzeko» dio. Eskema hau UEU presente egotea kaltegarritzat daukat. Zaila da modu erraz eta atsegin batean gauzak ematea, baina hortik dator etorkizuna.

Orain esan dudana argitzeko bi adibide ekarriko ditut, biak nire sailekoak, bestetan mutturra sartu gabe: Esate baterako, maila handikoa al da Fagazeoen ezaugarri taxonomiko guztiak buruz ikastea, jotzen dela kaseinaren formula kimikoa jakitea, maila txikiagokoa ote da gazta egiten jakitea eta prozesu horretan kaseina non asatzen den jakitea?

UEU Unibertsitate ofizialaren osagarri

Hamaika alderdi daude gure irakas-kintza ofizialean ondo ematen ez direnak,

ikasle gehiegi daudelako, programak zabalegiak eta teorikoegiak direlako, etab.

Horregatik, berriro diot, UEUra ez direla Unibertsitateko roilo berak ekarri behar. Gai berak ekartzen badira ere, eduki beharko dute berripuntuaren bat: pedagogia aldetikoa, edo.

Unibertsitatean egiten diren gauzak euskaraz egiten badira, eginak daude tae kitto! eta onak badira, denok poztzen gara hori jakitearekin (zer egiten denaren berri ematea eskertuko nuke) eta txarrak badira (edukin edo emateko modu aldetik) ez dugu zertan jasan berriro UEUn.

Gai marjinalak UEU-ra?

Sarritan entzun dugu elitista dela Unibertsitatea, gutxi batzuren pribilegioa dela. Ez da gezur handirik horretan. Okerrena ez da hori, baizik eta irakaskintza guztia (OHO, BBB, UBI) unibertsitate begira planifikatua dagoela, kontutuan eduki gabe, gutxi batzu bakarrik iritsiko direla goi-maila horretara. Beste hitz batzutan, gehiengo bat sakrifikatzen dugu, gutxiengo baten izenean.

Eta Unibertsitatean iristen dena urrundu egiten da gizarteko errealitateik, aldedu egiten da sortu zuen gizartetik. Unibertsitateak ez dio hara itzultzen laguntzen, baizik eta lortu duen esfera berri hartan jarraitzea bultzatzen du.

UEU toki polita litzateke ZIENTZIA eguneroko ERREALITATE arrunt horretara jaisteko, eta egungo errealitatearekin lotzeko. Gorako bi adibidez aparte, esan dezadan milaka direla gaur egun darabiltzagun elementu teknikoak haien funtzionamenduz ezertxo ez dakigula, esate baterako, erloju digitalak.

UEU ingenioaren jauregia

Hitz gutxitan UEU ingenioaren egoitza izatea eskatzen ari naiz, unibertsitate ofiziala bere mailan izan behar lukeen bezala. Euskaldunak klasikoak garelako ean ohi

digute, langileak garelako, baina gutxitan entzun dut imajinatiboak garenik. Niri behintzat hori da entzutea gustatuko litzaidakeen gauza, UEUn gauza politikak, imajinatiboak eta ingenioak egiten ditugula.

Non dira profesionalak?

Ez dakit aurreko puntuarekin loturik doan ala ez honako hau, baina UEUn nire sailean jende profesionala falta da, bestela esanda, biologoak falta dira Biologi Sailean: non dira, zergatik ez dira etortzen, ez al diegu ezer berririk eskaintzen...?

Non daude biologo gehienak urtean zehar? Irakaskintzan (Lizeo, Instituto, eskola, fakultate eta abarretan) edo Ikekerta-zentruetan, eritegietan, mendian basozain gisa,... Horiek ez dira UEUra etortzen. Egiten duten zerbaiti buruz hitzegitera etortzeko esaten bazaie, etortzen dira, ematen dute beren saioa eta badoaz. Ez dira hartzaile-emaile gisara etortzen eta bertan geratzen. UEUK badu zerbaiteren falta.

Biologi Saila utzirik ez dut aipatu besterik egingo, gure Herriaren euskalduntze-prozesuan nondik heldu asmatu ezinez daukagun industri giroa. Gure lantegiak euskalduntzea ez da txantxetako lana eta lantegi horietan UEUn jadanik lekua duten sailtako profesional asko ari da lanean (kimikariak, fisikariak, iningenieruak,...) Berriro ere «Unibertsitate» hitzak mugak ezartzen dizkio gure UEUri.

Nork egiten du, bada, UEU?

Hori da azken batean egin behar den galdera, nork egin behar du hain erraz diodana? Hasieran esandakoarekin bukatuko dut, UEUra datorrenak. Hobeto egiten dakiena, datorrela, eta utziko diogu aurrea.

Aurtengo UEUKo azken saioan hitzegin zuela nion lagun berak beste hau ere esan zuen: Euskara Pasota ere landu beharko litzatekeela, euskara —mota horren beharra bazuela berak. Oso ondo, euskara pasota, pasotek egin beharko dute, mundu guztian egin duten bezala. Niri behintzat zail egingo zitzaidake ezer pasotarik proposatzen hastea, euskara normala nola bideratu ezinik gabiltzanez eguneroko.

Agertu zuk ere zeure eritzia

Leku polita dugu ARGIA urtean zehar UEUri buruz gure eritziak agertzeko. Polemika pixbat sortzen badugu, agian, zerbait argitu ere egingo dugu, eta, onenean, UEUra oraindik joan ez direnak interesatzen hasi egingo dira. Aurtun UEUn ibili zaretenok agertu zuen eritziak.

M. AIZPURUA

TV3eko Pilar Rahola kazetaria eta idazlea,
Euskal Herrian itzulika

«GURE TELEBISTA EZ DA URGENTZIA HISTORIKOZ ATERATAKOA; ONDO EGINDAKO GAUZA BAT NAHI ZEN»

Beren telebistarako erreportaje batzu egin behar zituztela eta, gure herrira etorri ziren Catalunya TV3eko lankide hauek. Hemengo kultur munduko jendea bilatzen zuten katalandar hauek, mintzatu ziren gurekin ere. Telebista kontuak eta beren herriko kulturari dagozkionak izan genituen gai besteen artean.

A.— Eta zuen erreportaje hori nondik nora doan esplikatzan hasiko bagina zer?

KATALANDARRAK.— Telebistarena beste gauza bat da, aurretik badago besterik: nik euskal literaturari buruz erreportajea egitea pentsatu nuen. Zinez kezkatzen ninduen, herriak bizi duen bake falta eta nahasketak giroa literaturan nola gorpouzten den ikustea zen, euskal literatura euskaraz egiten dena dela garbi nuen, jakin egin nahi nuen hizkuntza alorrean ere hainbeste arazo duten Euskal Herriko idazleen berri, bertako intelektual konprometituak bilatu nahi nituen.

A.— Eta?

K.— Hara, harritu nauen gauza bat, literaturan arazo politikoek duten agerpen exkaxa izan da, Katalunyan alderantziz gertatzen baita. Tortura edo herri okupatu batean bizitzea bezain arazo larriak literaturan hain guti agertzeak txunditurik utzi nau, han gai hauek ugari azaltzen baitira literaturan. Dena dela honen atzekaldean, ETAKo buru bat oso nobelista ona izatea gerta liteke, edota poeta batek bestea kartzelatik ateratzea, halakorik ez da Katalunyan gertatzen.

A.— Zer iruditu zaizu ikusitakoa?

K.— Nik askoz ere literatura antropologikoagoa espero nuen, zuen sus-traian bila zebilen literatura nekazal giroarekin askoz ere lotuagoa, pizkundera 36.ean izan omen duzue ta. Hala ta guztiz ere, joera europeista handiko literatura aurkitu dut, ez bere inguruan ixten dena, eta uste baino literatur giro sakonagoa sumatu dut gainera. A, eta harritu nau ere belau-naldi diferenteen arteko kolpea hain ttikia izateak, Katalunyan egungo be-launaldiak aurrekoa kuestionatu egi-ten du; izan liteke nik uste heroizidade kontua, hemengoek posgerra giroan idatzi izana zuentzat nahikoa balitz bezala.

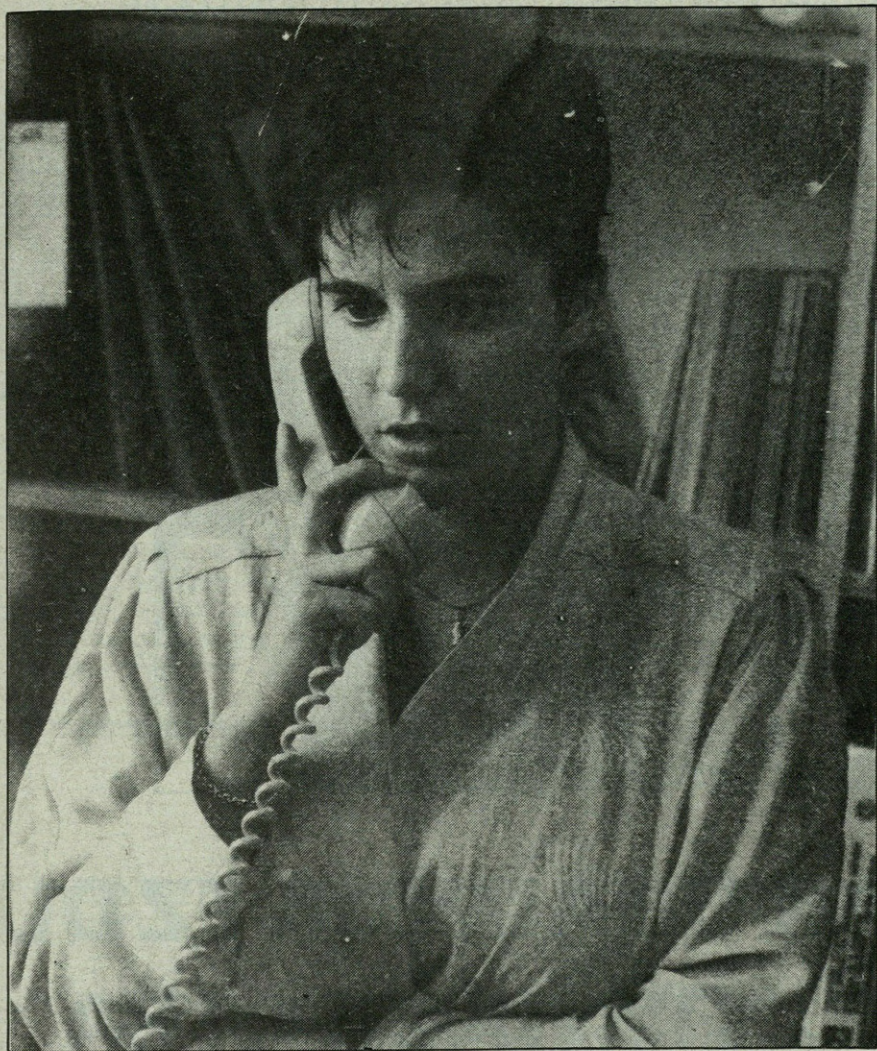
A.— Emango al zenizkigukete zifra batzu euskal irakurleak azaleko idea nagusi bat izan dezan, hots, aldizka-riak, liburuak, asterokoak e.a. kultur katalanean nola dabilzan jakitearren. Hizkuntzarekiko jokabidea nolakoa den eta.

K.— Hangoa eta hemengoa dudarik ez, diferentea da, Katalunyatik kan-pora edo herbestera joan denak utzi egin dio bere hizkuntzari, baina bertan geratu direnen artean inork ez du bere hizkuntza alde batera utzi; gaur, eta

baita duela 20 urte ere, katalan batek katalanez ez egitea txarki ikusita dago. Gure arazoa, hegoaldeak, hots, An-daluziatik heldutako jendea integrat-zea izan da, beren izakera hertsia xa-murtzea. Hor, paper arras inportant-zia handikoa jokatu du telebistak, TV3ren arrakasta gaitza izan da, uharteetara iristen da, Valencian ere jarri dute antena, guk, TV3 kateak, in-migrazio kopuru galanta dugu ikusle-goan, eta zer esango dizut, gero ere, katalana ikastea euskara ikastea baino askozaz ere xamurragoa da, eta jende horrek Dallas edo futbola ikusten du, baina baita telealbisteak. Gauza jaki-na da telebistan aditzen dutena ez du-tela beren hizkuntzat hartzen, bai-na telebistak dioena beren errealida-dea da eta ezin diote horri ihes egin.

A.— Alfabetatze inguruan eta?

K.— Bada alfabetagabe kopuru handia bai, baina irakurtzen badakite; idazte arloan ez, askok eta askok ez dakite idazten, katalanak gramatika zaila baitauka; bitxia da, baina alfa-betatze kopuru handiena Bartzelonan daukagu, hain zuzen inmigrazioa 50ekoa den hirian, erdaldunik gehien duen tokiak alfabetatu kopuru han-diena du, kontutan hartzekoa baita

hango «ikastolak» direla 25 urte sortu zirela, eta gaur egun idazteko eta, katalanaz baliatzen direnak gero eta gehiago dira.

A.— Aldizkari mailan bestela?

K.— Aldizkari kontuan gauza oso desproporzionatua dago. Guk badugu katalanezko egunkari bat Avui izenekoa, «El país» aldizkariaren kultur arloa ere katalanez etorri ohi da, Gironan badute «El punt diari» egunkaria ere, han jende askok erosten duena. «La Vanguardia» oso katalanista da, baina hutsa da katalanez ateratzen dutena. Aldizkariak asko dira, bada Montserratren ateratzen den bat, erlijiozkoa edo zena, oso aurrera asmoetakoa izan dena, eta ene belaunaldiko denek dugu berekin zerikusirik, katalanista eta aurrerazale izan den orok izan du lekurik Montserrateko «Serra d'or» aldizkarian, 20.000 harpidedun dauzka eta zentzu honetan, mundu guztiak jasotzen duen aldizkaria dugu.

Bada beste bat «El Mon» izenekoa, debate ideologikorako bilgune izateko asmotan sortu zen, gorabeherak izan zituen eta egun hor segitzen du, baina ideologiazko eztabaidetako bilgune izatea galdua du. Gaur egun beste aldizkaria dago, interes berezikoa, «El Temps» du izena, Valentzian sortua, astekaria eta 8.000 harpidedun dauzkana, eta ez da lan makala hori. Ideologia edo politika kontutan sarturik ez dagoen arren, normalizaziorantz interesgarria da, asko saltzen baita. Badira gero beste batzu, baina maila elitistan irteten direnak.

A.— Zer tirada izaten dute han liburuak?

K.— Ttikiena 3.000koa da, baina gerta liteke ere, tirada hori handiena izatea jakina. Poesiak 3.000 izaten ditu, eta nobelak berriz 5.000. Poesia gainera asko saltzen da, metro kua-dratuko, munduan poeta gehien duen herrialdea garelako uste dut, badira bes-

te poetak asko saltzen dutenak, Marti Poll-ek 50.000 saldu zituen poesia liburu batekin, eta narratiban Pedrolak 250.000. Editorial asko dago, eta asko krisian daude.

Irrati mailan oso gaizki gaude, badiugu Generalitatearenak, beren funtzioa egiten dutenak, baina dena dela gaizki oso, irrati nazionalak aterako dizu pitarra katalanez, eta Radio Barcelonak ere; irrati arloan nabarmena da hizkuntzaren kalidaderik eza, asko ta askok gaizki hitz egiten dute, eta ez dira konturatzen, euskara adibidez deuseztapenez kentzen dizuetē, baina katalana guri asimilazio bidez, hots, erdal hitza sartzen dute baina katalan itxuraz, eta jende askok ez daki hori, ez da ohartzen. Maila honetan telebistaren eragina eta garrantzia berebizikoa da.

A.— Kontaguzue telebistaren gainean zerbait.

K.— Egun guztian zehar dihardua, Espanyako telebista bezala. Hasi zenean oso telebista europeoa egiteko asmoa hartu genuen, espanyolari kopiatu gabe, folklorismo gabe, Catalunya gaitan soilik erori gabe. Gure alde ditugu ere, jende asko izatea, medio egitan onak edukitzea, diru asko izatea eta aldi berean periodista, grabadore eta tekniko diren lagun asko izatea, honek arintasuna ematen baitio prozesuari. Gure kultura taldeak ordu erdiko emanaldia du aste guztian eta hauexek gara: 7 erredakzioan, hiru produktore, hiru errealizadore...Hau da gauzak ongi egiteko era bakarra. TV3 ez da urgentzi historikoz atera, ongi egin beharreko gauza nahi zen. Zinetik etorri dira kamarak, erredaktoreak letretatik, eta asko ta asko filologiatik, ez pentsa denak periodistak garenik. Gauza jakina, 30 urtekoak gara gehienak, Estatu Batuetarako bekak izan ditugu ikasteko, eta alde horretatik, indarrean gatoz

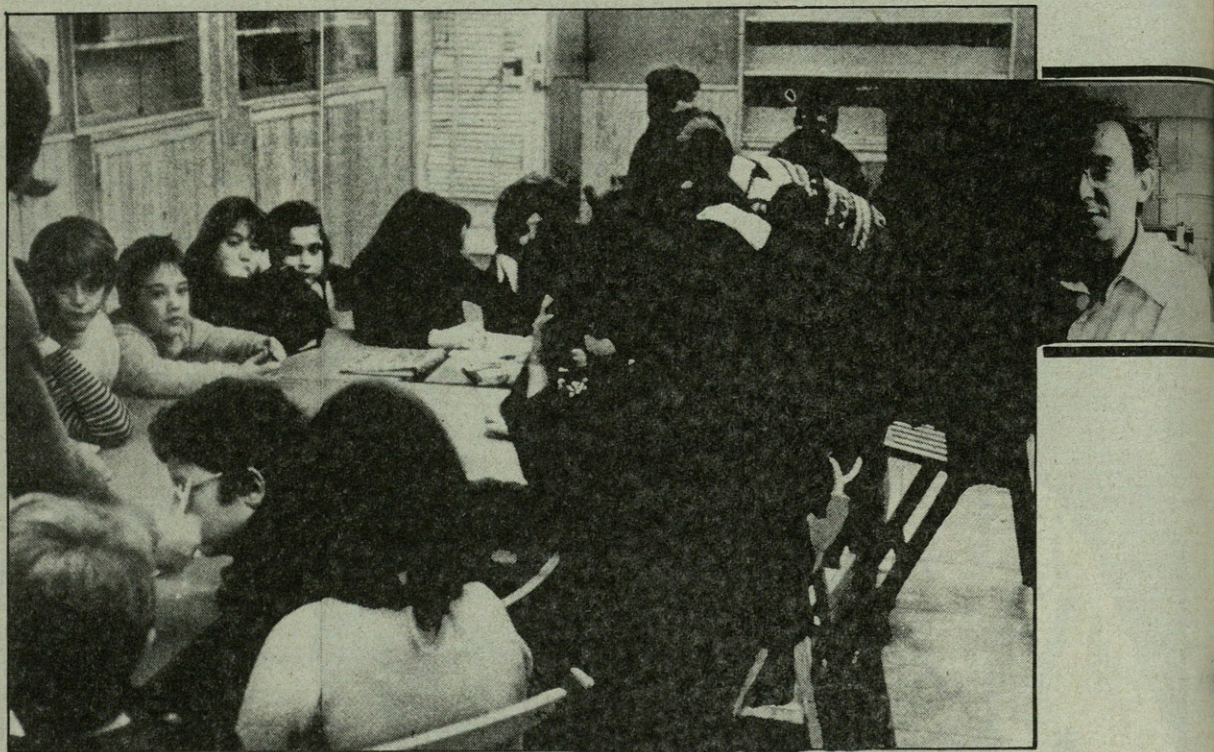
A.— Ba al duzue zerikusirik Espanyako telebistarekin?

K.— Ez, batere, ezta telefonoz ere. Zeharo independenteak gara.

A.— Zenbaterainoko ikuslegoa duzue guti goiti beheiti?

K.— Datu erabat zehatzik eman ezin badizut ere, jende askok ikusten duen telebista garelako begien bistan dago, muga gorenak, gorenak diot, bost milloietan dauzkagu.

maisu-maistren arazoak ez dira konpontzen

GOBERNUAK ORAINDIK EZ DU IRAKASKUNTZ KALITATEA BALORATU NAHI

Gaia kalean dago. Maisu-maistrak ez daude Gobernuaren irakaskuntza politikaz ados, politika hori baldin badago. Beste arlo askotan bezala, irakaskuntzan ere gizarteak eszedentea produzitzen du, baina eszedentea kalitatea hobetzeko erabili beharrean, bazterti egiten da. Horrez gain, euskara faktore desberdintzaile eta zapaltzaile bezala erabili nahi da, eta euskararen kontrako kojuntura probetxatuz egiten da.

Maisu-maistren arazoaren gorabeherak eguneroko komunikabideetan irakurri ahal izan dituzue, guk zertxobait sakondu nahi izan dugu, irakasleen sindikato baten eskutik, STEE-EILAS hain zuzen. Bertako Santi Herranz-ek, egin dizkiogun galdera guztiak erantzun dizkigu.

ARGIA.— Irakaslego kolektiboa

talde koherentea ez dena argi dago. Gehienak kexu egon arren, talde bakoitzak problematika desberdina dauka. Zeintzu dira momentu honetan OHOk irakaskuntzan dauden estratifikazioak edo egoera desberdinak?

STEE-EILAS.— Talde guzti-guztiak esatea ia ezina da. Adjudikaziorik gabe gelditu diren batzu aipatuko diz-

kizut soilik: 84eko oposizioetako erretserbakoak, 84eko oposizio librekoak, sarrera zuzeneko 11. promozioa, 85eko oposizioetakoak, IRALE ikastaroetako ordezkariak, interinoak, plantilla beharrengatik behin behineko kontratatutak, etab. Eta hauek ez dira guk katalogo batetarako atera ditugun kasuak, baizik eta errealtateak

begibistan utzi duen egoera.

Funtsean, irakaskuntzan propietarioak edo okaza-jabeak, interinoak eta ordezkioak daude. Jabetza dutenak probisionalak edo behin behinekoak eta definitiboak izan daitezke. Propietario hauek, teorian (bakarrik teorian) plaza badute, hau da funtzionarioak dira. Hauetarik probisionalak dira oraindik konkursatu eta behin betiko plaza hartu behar dutenak.

A.— Eta zein da, bada jabetza dutenen arazo nagusia?

STEE.— Jabetza duten guzti hauen egoera hauxe da: Gobernua orain herriaren presioz arazo bati erantzun nahi dio, euskararen arazoari hain zuzen. Euskara eskoletan sartzeko bi bide daude, bata barruan daudenak birziklatzea, eta bigarrena kanpoko jendea sartzea. Ekonomikoki Gobernuari gehiago interesatzen zaio irakasle berriak sartzea, alode batetik birziklapenaren ikastaroa ordaindu behar ez

duelako, eta bestetik honen bitartean ez du ordezkorik jarri behar. Guzti honez gain, momentuan euskara guztea herriaren ezaugarria izan beharrean, faktore diferentzizalea dela ematen duenez, asko eta asko heuren aldetik ari dira birziklapena egiten, Magisteritza amaitu ondoren, urtebetez euskara ikasten, heuren kabuz.

Arazoak beste faktore batzu kontutan harturik areagotu egiten dira. Azken urteetan jaiokuntza izugarri jaitsi da, eta teknikoez diotenez, beste hamar urteetan ere honela segituko du. Ikasleago beraz gehiago gutxituko da. Berri hau pozez har zitekeen, honek irakaskuntz kalitatea suposa lezakeelako, bi zentzutan: ikasle bakoitzeko irakasle gehiago, eta irakasle guztien birziklapena, gai eta arlo guztietan, askotxo behar dute eta.

A.— Hauxe izan da Gobernuak aukeratu duen bidea? Irakaskuntz kalitatearen erizpidea kontutan hartu du?

STEE.— Ez, Gobernuak eman nahi duen alternatiba, antza denez, hauxe da: bide merkeena aukeratuz, irakasle berria sartu, baina ez lehen zeuden irakasle kopuruetan, kopuru txikiago batzutan baizik, ikasle gutxiago dagoenez, irakasle gutxiago mantentzea erabakio dutelako, kalitate arazoak alboratuz.

Beraz oraingo arazoa bikoitza da: alde batetik zeudenetatik batzu kan-

hezkuntz Sistemaren Erreforma

Asmo ederrak, bitarteko urriak

Garai batetik hona aldaketa franko ari da ikusten irakaskuntzaren arloan. Eskola instituzio moduan ikutzen dituzte aldaketa hauek, hala nola irakasleagoaren baldintza sozio9laboralak eta Hezkuntz Sistema bera. Irakasleagoak egunotan eraman duen grebaren arrazoirik garrantzitsuenak ez baldin bada ere Hezkuntz Sistemarena, nahiz eta honi buruz oso ikuspegi kritikoa erakutsia duten, gogoratu eta ikusi beharra dago Hezkuntz Sistemaren Erreforma berri hau.

Duela lau urte hasi zen erreforma Komunitate Autonomoan

Errefoma berri bat hasia dago irakaskuntzan. Erreforma hau zertan datzan ondoren ikusiko badugu ere, esan beharra dago esperimentalki badirela zenbait urte martxan dagoela

Euskal Herriko zenbait zentzutan esperimentzia piloto bezala.

Zehatzago izanda, duela lau urtetik hona Durangoko zentru pribatu batean, Lauaxeta ikastolan, Mikeldi Institutuan eta Iurretako FP institutuan eta batxiller Institutuan. Ikusten denez Durangoaldean denak.

Zentru hauez gain beste 5 hasi zi-

ren iazko ikasturtean Erreforma honenkin. Aurtengoan hogeitazentru gehiago izango dira honetan hasiko direnak.

Erreforma hau ez da ordea Komunitate Autonomoan bakarrik ezarriko. Estatu mailako Erreforma bat da nahiz eta Komunitate Autonomia aurrelari izan esperimentzia honetan. Estatu mailan duela hiru urte hasi ziren esperimentatzen.

Esperimentatze hau da zenbait kasutan Erreforma hau beste batzuk bezain gaizki ez ikustea lortu duena. Hau da, aldaketa ez da dekretoz formulatu

pora joan behar dira; bestetik, gelditzen diren apur horiek ere, irakasle euskaldunekin ordezkatu nahi dira.

Guk zer esaten dugu, dauden guztiak mantentzateko, beharrian pedagogikoei erantzuna emanez (eta agian gehitu beharko litzateke kopurua). Ondoren, jende berririk sar ez dadila. Eta hau azalduko dut. Kolektibo sindikalista batek onar ez deza-keena da kopuru berbera mantentzeko batzua ateratzea eta besteak sartzea. Sozialki ezer ez da aldatzen baina interesatuen artean istiluak sortuko dira, eta iskanbilak.

Baina Gobernuaren politika horixe bera da. Euskara plazak sortzen ari dira (ongi etorriak), jende berria sartzen ari dira, baina barrukoak ez dituzte birziklatzen.

A.— Eta zer gertatzen da IRALE-re-

egun batetik bestera. Zentro piloto batzuk egon dira eta horren arauera, garapen batetan aztertu egin da ea aurrerapenik zuen ala ez.

Beste gauza bat da azterketa hauen ondorioak zeintzuk diren eta zeintzuk ezagutzen dituzten.

Irakasle jendea eta irakaskuntza inguruan dabilen beste hainbat sektore gauza batetaz kejaratu da: «*Hemen inork ez zekien honelako esperientziarik egiten ari zirenik. Inork ez dugu ezer jakin erreformaz benetan martxan jarri duten arte*».

Eskola-frakasoak gainditu

Erreforma berri honen oinarrian dagoen helburua zera da: gaur egun hainbeste aipatzen den eskola-frakasoak gainditu eta gaurko gizarteari egokitzen zaion hezkuntza sistema bat eraikitzea.

Asmo ederrak dira benetan. Ikusi beharko dena da planteiatu duten Erreforma honek ea lortzen duen hezkuntzaren obekuntza, eta bestalde, ea ze gizarte motaren beharrei egokitzen zaion.

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Kontseilariordeak esana da Hezkuntza Sistemak gaurko Produzio Sistemaren ezaugarriak eta beharrak erantzuteko gai izan behar duela. Merkatua aztertu eta horren arauera planifikatu behar dela hezkuntza sistema. Bakoitzak atara ditzala nahi dituen ondorioak.

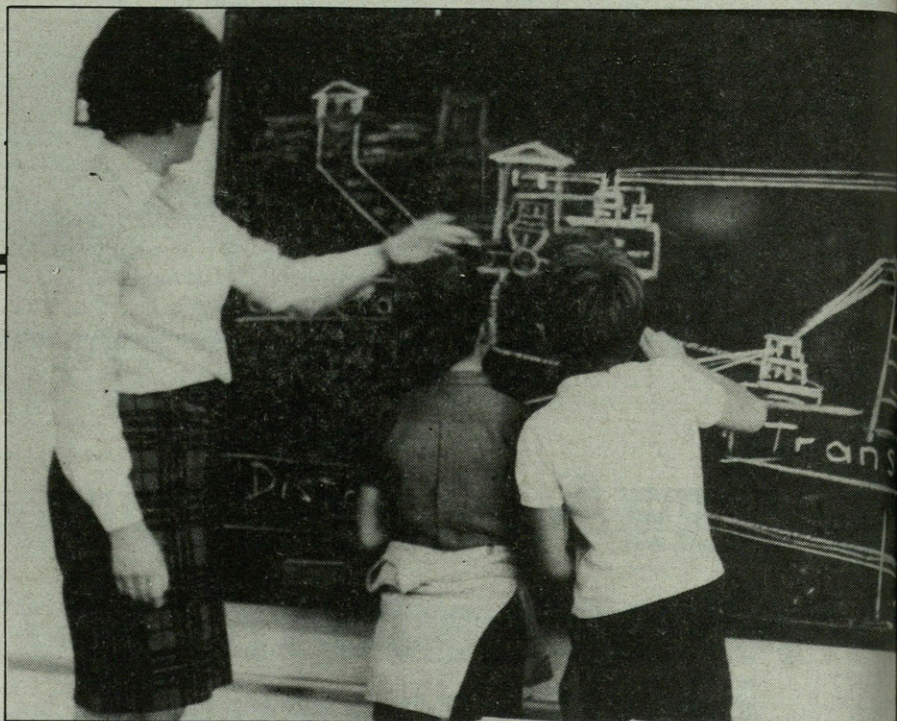
kin, teoriak hori zen Gobernuaren birziklapenerako bidea, ezta?

STEE.— Gobernuak berak publikoki esan omen du IRALEk ez dituela espero zitezkeen erresultatuak eman, eta ikasle-irakasleen interes faltari igozten diote errua. Dena den, kolektibo erdaldunaren despoztasuna handiagoa ez bada, zeari esker da, sindikato batzuek arazo hauen errua euskararena ez dela baizik eta Gobernuaren politikarena aldarrikatu izan dutelako. Zeren, aztergai den beste

puntu bat haxe bait da, ea heurrei ez ote zaien interesatzen gure artean istiluak egotea, batzutan horrela dela ematen bait du.

A.— Zeuen ustez zein da funtsean dagoen tendentzia, zein iparri zuzenduta hartzen ditu Gobernuak erabaki hauek?

STEE.— Lehenengo egunean, Mendieta jaunak klaseko ikasle kopurua kalitatearekin zer ikusirik ez duela esan zuen alde batetik. Gero, beste egun batetana, azken finean B

Batxillerra eta FP ez bi ziklotako sistema beran bildu

Esan beharra dago Erreforma honek OHoren goi-zikloa eta BUP-FP mailakoa besterik ez dituela harrapatu oraindik.

Planteatzen duen gauzetako bat zera da, BUP eta FP gaur dauden moduan egon beharrean, adar bat «mutiko azkar» entzat eta beste bat «atzeratu» entzat izan beharrean, ziklo bat prustatu guztiak batera aritzeko moduan.

Hau berez da ona eta interesgarria. Kexak bigarren ziklorako datoz. Lehendabiziko elkarketa horren ondoren bereizketa etorriko litzateke berriro. Adar bat Goi-mailako bi txillergoentzat eta beste bat Irakaskuntza Tekniko eta Profesionalentzat.

Horrez gain beste bide bat ere egongo litzateke «frakasatu», «inadaptatu» edota moldatzen ez direnentzat. Hauentzat irakaskuntza okupazionala edo legoke. «*Hor sartuko dituzte neurria ematen ez duten guztiak lantxoren bat eginaz okupatuta egoteko eta agian noizpait lanen bat egiteko prestatuaz*».

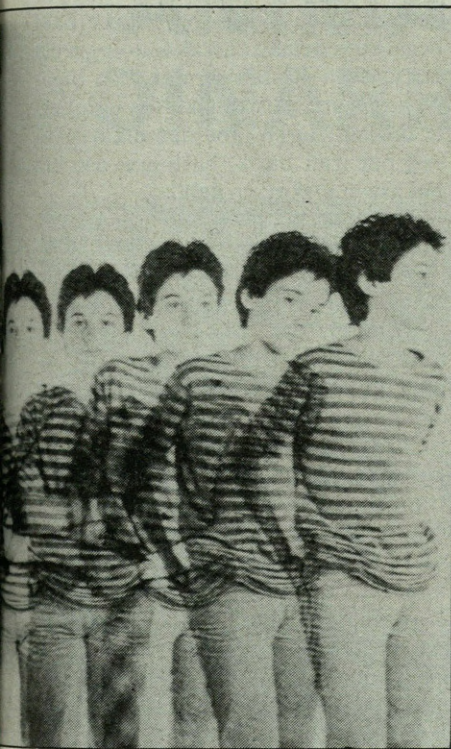
Areak asigaturen ordezkari

Hezkuntza Sistema berri honek aldatuta bat suposatuko du irakaskuntza ereduari. Gaur egun asigaturetan sailkaturik baldin badago irakaskuntza hemendik aurrera «ari a» tan sailkaturik egongo da.

Hiru area egongo dira:
— Hizkuntzarena: hemen gaztelera,

eta D ereduak eskola publikoan ezartzea ez dela hain garrantzitsua baieztatu zuten.

Honela gauza argitu egiten dira. Ematen du euskararen demanda ikasletoletatik bideratu nahi dela. Hau da, eskoletan euskararen presentzia sinbolikoa izango litzateke, eta ikastolak subentzio publikoaz mantentzen diren zentru pribatuak. Honek, agi eta garbi, komunitate linguistikoen gerra suposatzen du: PSOEn argudioa, erdal-

euskara, hizkuntza modernoa, gaztelazko literatura eta euskal literatura sartuko lirateke.

— Zientzia esperimentalena: natur zientziak, matematikak, fisika eta kimika direlarik arlo hau osatuko dutenak.

— Gizarte Zientziak: historia, geografia eta artea.

Gai hauek aparte zintzilik samar geratzen dira etika eta plastika eta... Hezkuntz Fisikoa esaterako eskolaordutatik kanpo geldituko litzateke.

Honek ere nahiko kritika sortu du irakaskuntza munduan dabilzanen artean. «Mamia» daukaten gaiak besterik ez direla jasotzen esaten da. Gai aberasgarri, ludiko eta horrelakoak eskolaordutatik kanpo egingo ditu nahi duenak.

dun gizarajoak marjinatuak dira eskoletan, eta euskaldun pribilegiatuak, ikastola pribatu baina subentzionatuetan egongo lirateke. Euskara lu-xozko marjinateaile bihurtuko lukete.

A.— Egoera kafkiano guzti horren aurrean, zein da STEE-EILAS-ek proposatzen duen bidea?

STEE.— Momentuan bi problema nagusi daude, bat kojunturala eta bestea estrukturala. Kojunturala ikasturte hasierakoa da, eta bestea da planteatu nahi den birrestrukturazio arazoa. STEE-EILASen jarrera da, lehenengo eta behin, euskarari bai, jakina; irakaskuntz kalitateari bai, eta ezin dela bakarrik erizpide ekonomikoekin funtzionatu, batez ere erizpide ekonomiko sinplistik anti-ekonomikoak direlako. Ez da nahikoa gauzak eratea; kreatu ere egin behar da. Horretarako teknologia sortu behar da, eta teknologia hori, irakaskuntzan, jendearen burutik ateratzen da. Hau da, gauzak epe luzera egin nahi badira, teknolo-

gian inbertitu behar da, lan metodologiak ikertu, irakasleen prestakuntza zaindu, kreatibitatea bultzatu...

Helburua zera da, pertsona analfabetoa ez izatea; horretarako egoerei branka ematen ikasi behar du, eta erantzuna eman.

Horrexegatik guk ezin dugu onartu oraingo plangintzak hain perspektiba laburrez egin daitezela. Etorkizuneko teknologian inbertitu behar dute irakaskuntz kalitatea lortu nahi bada. Eta horretarako irakasle kopuru handiagoa behar da, dudarik gabe.

Laura MINTEGI

C.A.R. bat eskualde bakoitzean

Hezkuntz Sistemaren Erreforma hau eskualdeka banatuko da Komunitate Autonomoan. 50-60.000 biztanleko zonatan. Eskualde hauek 10-15.000 biztanleko modulotan banatuko dira halaber.

Eskualde bakoitzak Osabidezko Hezkuntza hautatzeko zentru bat, Hezkuntz Okupazionalerako zentru bat eta «Centro de Apoyo y Recursos» (CAR) bat izango du.

Dena dela CAR horiek izango dute eskualde bakoitzean eraginik handiena. Hori nola osatzen den da irakasle-goaren beste kezketako bat, ea parte hartzerik izango duen irakasleagoak, ea ez ote den erabat administrazioaren esku geratuko eta ea gestio demokratikoa izango duen.

CAR hauek izan beharko lukete Hezkuntz Sistema erreforma honen berrikuntzak aurrera atera beharko lituzkeenak. Berak hedatu beharko ditu irakasleagoa eta prestatuaz.

Ez-adostasun handiak

Ez-adostasun handiak agertu dira Erreforma honen inguruan.

Alde batetik nahiko positibo bezala ikusten da BUP-FPren bereizketa ezabatzea. Ondo ikusten da helburu bezala eskola-frakasoa gainditu nahi izatea.

Hain ondo ikusten ez dena, hori esan digute guri irakasleek, administrazioak jarri dituen medio eskasak dira.

Bitarteko falta hau nahiko nabarmena da ikusiz gero ez dela irakasleagoa prestatu sistema berriarekin lanean hasteko moduan.

Bestalde, nahiz eta sistema berriaren lehen zikloa esperimentatuta egon, bigarren zikloaz ez daki ezer inork. Planifikatu gabe dago erabat.

Durangon egindago esperientzia bera ere ebaluatu gabe omen dago. Horrek eman dituen ondorioak jakin gabe hedatuko da sistema.

Gauza guztiak bezala denborak argituko ditu duda guzi hauek. Ezin ibiliko dira haurrak bata probatu eta bestea probatu zer aterako den ikusi arte. Orduan ordea beranduegi izan daiteke.

J.MOLLARRI

KOLDO

ETXEZARRETARI

OSTERATUZ

Berandu orain ere, Iparrameriketan bainago oraindik ere ARGIA, aitzak bidalia, belu heltzen ohi zaidalako, Koldo Etxezarretak niri zuzenduriko erantzuna irakurri dut Maiatzaren 12ko zenbakian eta ihardespenean beharrezkoa dela pentsatu, oraino ere arrazismoa eta manipulazioa salatu behar direla sinetsita nagoelako. Arrazismoa jatorrizko berrian (Txillidari Israelgo gobernuak sari bat eman zionekoan) antizionismo merkearen eran saltzen zelako. Maneiua, berriz, sumatu uste izan nuelako delako albiste hartan eta, oker ez banago, sumatu barik ikusi Etxezarretaren eskutiz. Baina gatozen astiro!

Lehenengo eta behin zera esan behar dut, ARGIA-ren irakurleen artaburutasun eta azkarkeriak ez direla kezkatzen nauten arazoak, mundua jakitun eta ergelaren artean banatuta dagoela ez baitaukat eritzi, ez eta egiadun eta egiagabekoen artean ere. Bestela esateko, mundua txarra eta onaren burrukagunea datekeenik ez dut sinesten eta horregatik marxismo-leninismoan ez bezala, ez ditudala inongo sistema aristokratikotan neure fedea eta itxaropenak ipinten. Eta izan ere, ulertu gara izatekotan, hasierako gutun hartan goion aipatutako gaiok argi zeuden: arrazismoa eta maneiui ideologikoa.

Egin dagigun, adibidez, Gunter

Grass alemaniar idazleaz ari garela, eta berari emandako sari bat aipatzeko zera idazten dugula: «Bigarren mundugerran sei milioi judu eta milioi laurden hungarian hil zituen herriaren kide den Gunter Grass jaunak halako saria jaso du halako tokitan». Edo beste hau Georgiako jendeaz, orain Euskal Herrira etortzen hasi direnean: «Stalin bezalako munstro hiltzaile eta boterezale hutsa sortu duen herriaren ordezkari bi heldu ziren atzo Forondako aireportura». Hori, hik uste, maneiui ideologikoa da, edo are txarrago, bere burua irakasle argituztat duen norbaiten herri xehea hezteko nahia- ren erakusgarri. Era berean, Israelgo gobernuak Txillidari eman saria dela eta «Shabra eta Shatilako hiltzaileez» hitz egiten duenak gauza bera erakusten du nire aburuz, alegia, ez dakigunoi gogora-erazi Israel sugorri mardikatu eta pozoinduz osaturik dagoela. Eta hori, berriro ere esan behar dugu, maneiui ideologiko merkea da, nork bere irakurleak umegorriak bailiran erabiltzea eta beraianenganako errespeturik eza.

Azken etsenplua Etxezarreta berearena da. Ene eritzien azalgarri Estatu Batuetan zazpi urtez egon naizela ikasten eta lan egiten erabiltzen du, gringoen kontrol ideologikoaren pean bizi naizela, beraz. Badakigu, determinismo geografikorik ankerre-

na: Iparrameriketan bizi garen guztiok gura zein ez jasaten omen duguna. Are gehiago, indioekin egindako sarrraskiak onartzen bide dituzket, eta era berean Nikaraguan egiten dutena bezala, hala Txilen egin zutena ere. Eta hor berriro ere badaude maila bi, bata «bota ahal den zikinik gehien zeredozer geratuko dela», eta bestea mundua azaltzeko batzuk duten trebetasuna: txarra eta onaren hatsarrien gatazka atergabea. Lehenengoa Txillardegiri norbaitek ni nagoen unibertsitatean ikasteagatik C.I.A.ko kidea izatearen akusazioa botako balu bezalakoa delako (berak fonologia eta nik joskera ikasten egonak), eta bigarrena Estatu Batuen gizartea hainbeste diferentziaren jabe den elkarre sozial bat izan barik, harmada oso eta bakartzat juzkatzen delako.

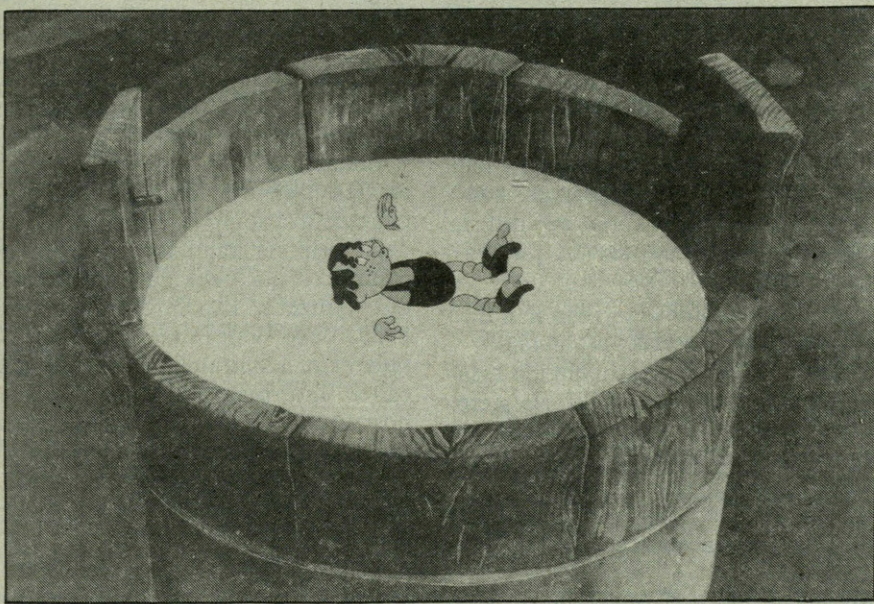
Arrazismoa, berriz, antizionismoan jartzen nuen. Banioren zergatik, zionismoa herri baten autoerabakikuntza-eskubidearen formulazioa baita: judu herriarena. Eta beste etsenplu batez argituko dut arazoa: Britaina-rena. «Ene etsaiaren etsaia ene laguna da» delako hatsarrian finkaturik, zenbait britainiar abertzalek naziak lagundu zituzten bigarren mundugerran. Hori zela eta frantsesek ezker eta eskuin, zera aldarrikatu zuten: britainiar herriaren eskubideen galera betikoa. Berriz ere, egin ez zituzten astakeriak handienak egin izan balituzte ere, breainiar herriak ez zukeen galdu bere etorkizuna erabakitzeo eskubidea. Era berean, P.A.E. (P.L.O.)koek orain arte Israelen bonbak jarri dituztenean edo atakeak egin, ez dituzte inongo buruzagi edo aberats eraso, herri xehea baizik, israeldar langileak. Eta haatik oraino ez dituzte beren eskubideak galdu. Beraz, Sharon, Begin eta Shamir direla eta direla (egin dituztenak eta egin ez dituztenak gora behera) problema hor dago: herri bien autoerabakikuntza-eskubideen baieztapena, palestinar eta judu herriena.

Azkenez, gustu txarreko delako ez dut ezer GAL eta BVE delakoez gaineratuko, baina bai esanzen Israelgo estatuaren astakerien artean ez dagoela *igoal* zalantzazko hitzaz Etxezarretak kalifikatzen duen «eskola bateko haur eta gazteak afusilaturiko hogeinakarrik». Agian, berriz ere, herrien eskubideak eta ez superpotentzien desirak errespetatuko dira munduan.

Andolin EGUZKITZA

«Kalabaza tripontzia» aurkeztuko du Donostiako Zinemaldian

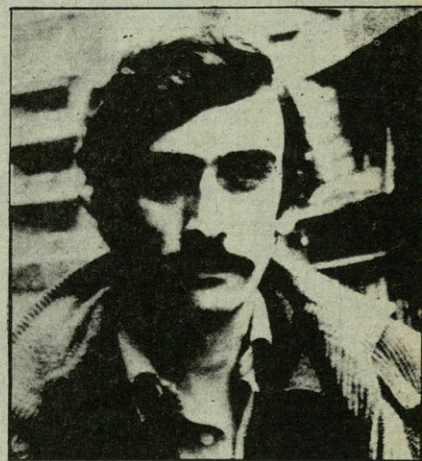
JAIZKIBEL PRODUKTORAK ANIMAZIO ZINEMARAKO OINARRIAK JARRIAK DITU

Euskal Herrian, lehenengo aldiz, animaziorako produzio zentro bat badago. Entidade haundikoa gainera. Lan talde tekniko osatu eta prestatu batekin. Aurtengo zinemaldian kalitate haundiko «Kalabaza tripontzia» filme luzemetraia aurkeztuko dute. Lan hau aurkezteko eta orain ireki berri duten lokal berriak sortzen duten aukera berritaz hitzegiteko Juanba Berasategi ekarri dugu mikrofono aurrera. Bera izan bait da azkeneko urteetan setatsu, gorputz-anima proiektu hau aurrera ateratzen jarri dituen.

Ekipo tekniko honetako partaide batzuk badaramatzate lau urte lan honetan prestatzen. «Kalabaza tripontzia» pelikula honekin prestatu dira maila handi batean. «Duela bi urte i' erdi hasi ginen pelikula honekin. Ia urte bete pasa genuen ekipoa osatzen

eta hori moldatzen. Ezer ez zegoen aurretik eta ezaren aurrean hori sortu genuen. Orain ekipoko batzuk badauzkate Madrilerako joateko ofertak, fitxaje garrantzitsuak eskainiak. Saiatu behar gara ekipoa mantentzen. Horren arauera egongo da-eta hurrengo peli-

kularen kalitate eta prezioa. Berriz beste ekipo bat egiten hasetea... izugarritzko galera litzake euskal zinemarentzat».

A.— Orain ikusi beharko dena, ea Euskadiko merkatuak ematen duen animazio filmeak egiteko...

J.B.— Animazioaren arazoak ihes egiten du euskal merkatutik. Euskal merkatuak ez du ematen ez marrazki-bizidunak egiteko, ez eta ere imajin realak dituen filme bat egiteko. Pentساتن hasi beharra dago ea ze merkatu posibilitate dituen. Garbi dago Telebistaren merkatuan erraz saltzen direla marrazki-bizidunak. Marrazki bizidun asko kontsumitzen da telebista mailan. Badago merkatu bat. ETB esaterako, guk egindako marrazki bizidunak baino kalitate dextente txikiagoa dutenak erosten ari da kanpoan. Horretarako antolatzen diren feriatan egon eta saltzeko egiturak sortuz gero sal daiteke. Imajin reala baino askoz ere errazago.

Test bat egin beharra dago. Ea zein den merkatuaren alternatiba, ea zein den erabili beharreko presupostua... eta etorkizuneko proiektuak egokitu gure beharretara. Lan handia da. Kolaboraziorik ez baldin badago instituzio eta telebisten aldetik alperrik da. Ezin du produktora batek bakarrik horrelako saleroste egitura bat sortu.

A.— Saleroste egitura horrek esan nahi du feria guztitan sartzea...

J.B.— ...eta ETBren bitartez beste telebistetan ere sartzea. Hau da, gauza ez da ETBn sartzea bakarrik, baizik eta honek eskaintzak egitea beste telebistei.

A.— Eta nola dabil ETB honetan?

J.B.— Badirudi urrian Cannes-era joango dela antena-eskubideak erositako pelikulekin eta stand bat antolatzeakoak dira Telebista gailego eta katalanarekin batera.

A.— ETBk erosi al ditu «Kalabaza Tripontzia»ren antena-eskubideak?

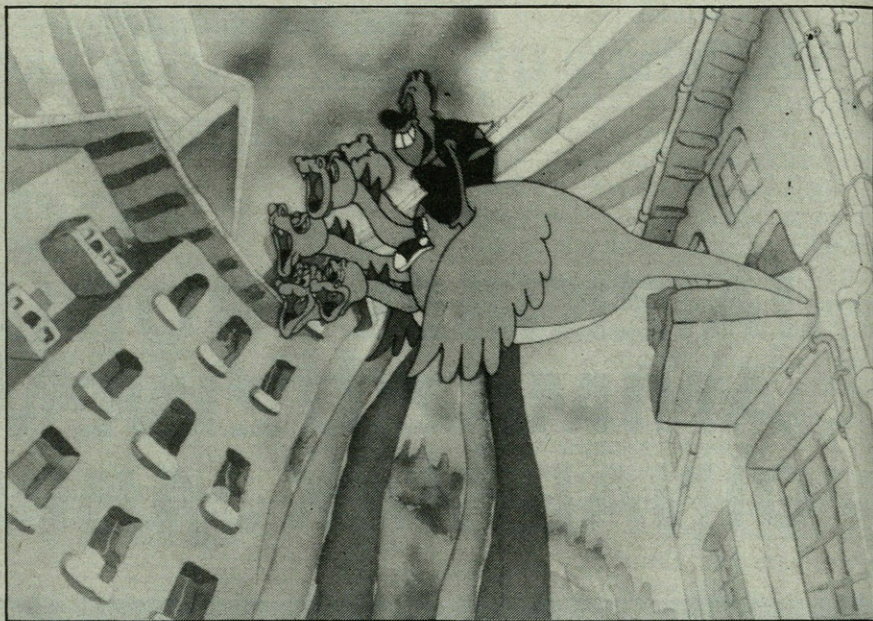
J.B.— Bai, erosi ditu. Ehuneko hogeitabost batean, eta ehuneko hogeitabost horrekin ETBk jasoko du kanpora saldutako kopuru osoaren ehuneko hogeitabosta, nahiz beraiek edo guk egin operazio hori. Estatu espainolerako berak dauzka eskusiba eskubide guztiak.

A.— Diru horretaz aparte, eta hemen jendeak lan egin duen moduz aparte, beste laguntzarik ere izan duzue.

J.B.— Bai, Gipuzkoako foru aldunditik %25, eta Madrildik ehuneko berrogeia jaso dugu.

A.— Zeren izenean azkeneko hau?

J.B.— Madrilgo ministerioan la-

guntza-erizpide batzuk daude. Erizpide horien arauera baloraketa bat egiten da. Taula horren arauera badakik haurrentzako filmeak gehiago puntuatzen direla. Gure kasuan, haurrentzako izatea, animazioa izatea, errealizadore berria izatea... puntuagarri suertatu zaizkigu.

A.— Bainan aurrerantzean non finkatu daitezke horrelako proiektuak?

J.B.— Lehendabiziko pelikula egin ondoren, ekipo bat eduki eta gero kontutan hartu behar da zinean lan egitearena. Industria horretatik dirua atera beharra dago. Guk kalkulo eta estudio bat egin dugu marrazki-bizidunei dagokien heinean. Zeintzuk li-

ratekeen distribuitu nahi luketen distribuidorak, ze baldintzatan distribuituko luketen... Warner-ek esaterako, multinazional bat duk, ez dik ezer ematen hasiera batetan. Hartuko dik pelikula distribuitzeko baina arriskua dago pelikula kajoi batetan gordeta gelditzeko eta pelikula estranjeroak distribuitzeko. Espainiako merkatua beteta dago Walt Disney-ren sei pelikularekin. Kontratuak bost urterako egiten dira, baina nola publikoa ere bost urtetik behin aldatzen doan... betirako dira sei-zazpi pelikula horiek.

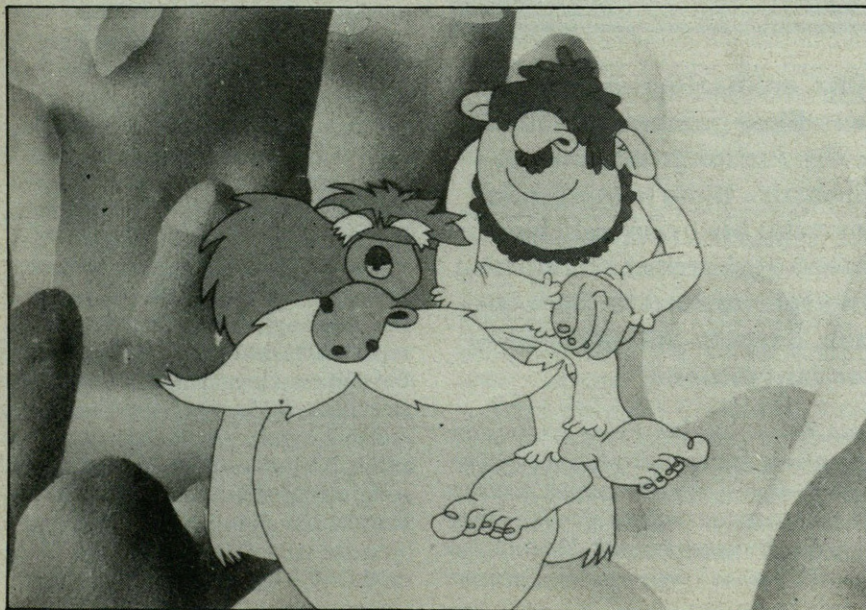
Horren aurrean telebistaren zirkuitua dago. Hemen kontsumo esajeratua ematen da.

Guk telebistan pentsatuz egin dugu pelikula, gero zinemaren ere distribuitu ahal izango dela pentsatuz. Telebistakoa luzeagoa da eta zinemarako laburtu eta borobildu daiteke. Baina errekurtsio ekonomiko bezala telebistan pentsatu dugu beti.

Zine komertzialetan apenas erreku-peratuko duk pelikularen kostoaren erdia. Telebistan badago osoa erreku-peratzea. Biak erabilita irabaziak eta dena atera daitezke. Baina hemen ez dago oraindik telebista-zirkuitorako salerosketa egiturarik.

A.— Halaz ere hemen aurkezten diren presupuestoak kanpokoak baino askosaz ere txikiagoak dira. Hori, zergatik?

J.B.— Arrazoi soil batengatik. Gure egitura askoz ere merkeagoa da. Gure langileek gutxiago kobratzen dute. Hemen bidea irekitzeko gogoia dago. Madrilen azken esperientziak Japo-

nera bidaliz eta egin dituzte. Ekipoak desegin egin dira, eta orain egin nahi duten hori egiteko zerotik hasi behar dute ia berri. Erre samarra ere egongo duk han jendea...

A.— Eta hemen hori ez dedin gerta, nola?

J.B.— Aurten 13 kapitulotako serie bat egitekoak gara telebistarako. «Eresoinka»k produzituko du eta bi parte izango ditu haur-programa honen: imajin realeko parte bat, eta animaziozko beste bat.

Orain daukadan kezkarik nagusia na transizio garai hau pasatzea da. Aurrenengo luzemetraia egitearen ondoko transizioa. Lehenengoa egiteak suposatzen du badakizula egin daitekeela, badakizu ze arazo dauden. Hurrengo arazoa da, eta orain zer?

Orain bilatu nahi duguna da ekipoa mantendu ahal izateko adina lana. Produzio honen emaitzak jasotzen hasi bitartean behintzat.

A.— Teknikoki hemen egin duzue guztia, ezta?

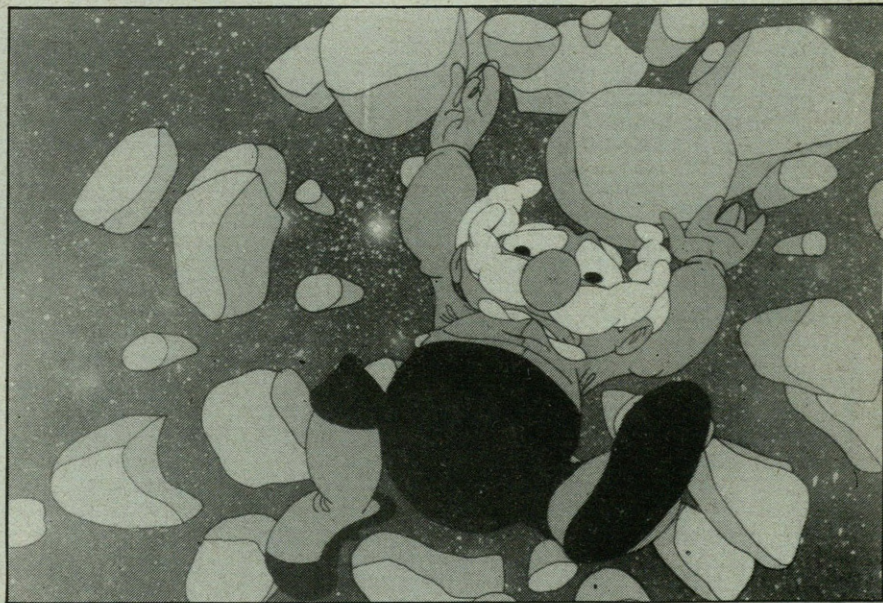
J.B.— Hemen egiterik dagoen guztia, bai noski. Errebelatu eta Madrilgo laboratorietan egin beharra zegoen.

A.— «Kalabaza tripontzia» Donostiako Zinemaldian ikusteko aukera izango dugu orain. Gero noiz ikusi ahal izango da?

J.B.— Distribuidoreak uste du momenturik egokiena Gabonetakoa dela.

A.— Ze distribuidora daukazu?

J.B.— «Araba Films». Distribuidora txiki bat gehiago mugitzen duk eta seguruena handi batek baino hobeto

kolokatzen dizkik pelikulak. Gero gainera beste arazo bat ere badago, distribuidora handiak, hemengo zuzendari eta produtoreek diotenez, ez omen daude prest euskarazko pelikulak distribuitzeko. Beraiek diotenez ez omen du dirurik ematen. Eta hori ez da oraingoz frogatu, ze inoiz euskarazko bertsiorik eman izan denean beti izan da aldamenear, zine hobea go eta handiago batetan, erdarazkoa.

Guk saio bat egingo dugu pelikula honekin. Gipuzkoan euskara hutsez distribuituko dugu hasieran.

A.— Euskaraz eta subtutlorik gabe?

J.B.— Ikusiko dugu nola gelditzen diren subtutloak, baina aurrenengo

pasada euskara hutsez egiteko asmoa dugu. Bizkaiko zona batzutan ere bai. Gero ikusiko dugu.

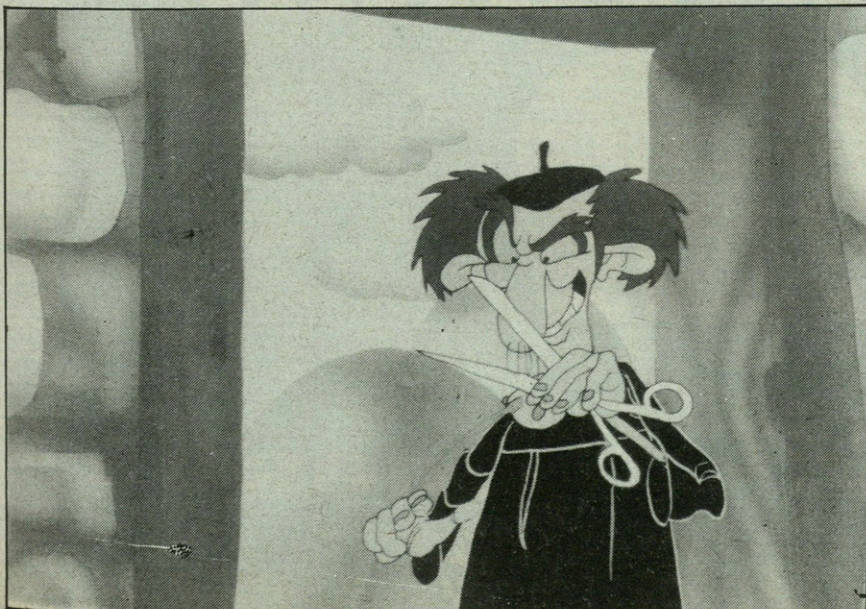
A.— Pelikula honetaz, aparte animazio-zerbitzu hau beste lan batzutura zabaltzea ere pentsatzen duzue ezta?

J.B.— Bai, bai. Lehengo urtean egin genuen publizitate pittin bat, eta Ornis films eta Ikusager produktoreri ere egin genien lan batzuk. Eta bide horretatik segi beharra dago. Animazio zerbitzu bat izatea lortu behar da. Taller baten modura. Guk gure produzioak egingo ditugu, baina edozein produtore edo zuzendarik jakin behar du guk egiten ditugula gauza hauek eta hemen daukala horretarako taller bat. Publizitatea ere egin beharra dugu.

Datorren urtean beste saio batzuk egiten hasiko gara seguruenik. Panpi-nen animazioa esaterako. Animazioaren arloko alternatiba guztiak probatu nahi ditugu.

Eta horrela bukatzen dugu Juanba Berasategirekin edukitako elakarrizketa. Urte luzeetako asmo, ilusio eta itxaropenak frogatzen bikaina utzi dute — Kalabaza tripontzia — filmean. Baina ez da horretan bukatzen Juanbaren lan grina. Orain desafio berriak ditu aurrean. Urteetako lan hau haizeak eramana ez dedin gerta. Kalitate handiko lanak egiteko ahalmena frogatu ondoren animazio-serbitzua finkatu eta sendotu, irtenbide guztietara gogor apustu eginez.

L. BASTIDA

SASTRÉ

AUZMENDI

DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON

ALA AUZMENDIRI TXANPON

VERGARA, 1-DONOSTIA

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Birritan entzun izan da Jose Maria Gorordoren izena EITBko lehendakaritzarako, Andoni Areizagaren figura urratuaren ordezkotza bezala edo. Pasa den astean egon diren zurrumurru eta desmentituek, beraz, ezer berririk ez dute ekarri, ETBko gatazka (laborala nahiz politikoa) gero eta jasangaitzagoa gertatzen ari dela erakustea ez bada. Horrezaz gain, gero eta argiago geratzen ari dena ere, hauxe da: lehenago edo beranduago (seguru asko ez da denbora larregi doren izendatzea atzeratu badute, betiko arrazoinagatik baino ez dela izan: zailena Amatiñoren ordezkotza nor ipini erabakitzea ei da, horretarako Gorordorena deliberatzeko baino askoz ere duda-muda gehiago daudelarik. Nahiko argi dago Amatiñoren ordezkotzari antzematen den lehen mementutik, birmoldaketa osoa egin egingo dela. EAJren makina inplakablea da. Bien bitartean, ETBko grebak aurrera segitzen du eta kargu aldaketarik ez bada ematen ez dirudi langileen eskariak irtenbide onegirik topatu ahal izango dutenik.

Luis Mari Bandresek atzera bota «Belaunaldi galduaren» deklarazioak.— Irailaren 18an Eusko Legebiltzarreko Hezkuntza eta Kultura Batzordearen aurrean egindako agerpen batetan, Luis Mari Bandres Kultur Kontseilariak «belaunaldi galdua»-ri buruzko egin zituen deklarazioak atzera bota zituen, testuingurutik kanpo aterak zirela eta beraz zentzua aldatuz erabiliak izan zirela baieztatuz. Deklarazio horiek AEKrekin izandako elkarrizketa batetan egin omen zituen, eta geroztik sarritan eta toki askotatik salatu izan dira. Era berean, Bandresek agerpen horretan bertan AEKren euskaltegi libreak «konpetentzia desleiala» direla esan zuena egia dela adierazi zuen.

Euskal Hiztegi Nagusia, aurrera doa.— Iaz sorturiko Euskal Hiztegi Nagusiaren segimendurako komisia, aste honetan bilduko da lehenengo aldiz eta benetan berri pozgarria dela ezin ukatu. Komisia horren barruan, Euskaltzaindia eta instituzio autonomo eta foralen ordezkariak sarturik daude, eta lehen bilera honetan egingo den lanaren lerro nagusiak zehaztea izango da punturik garrantzitsuenak. Horrezaz gain, esan liteke batzorde horren ustez Hiztegi Nagusi hau 1988rako amaitua egongo dela. Hauek dira batzorde horren partaideak. Patxi Zurikaldai, Xabier Lete, eta Alberto Ansola diputazioen izenean; Mari Karmen Garmendia Jaurizaritzaren izenean eta Euskaltzaindiaren izenean ondoko hauek, Patxi Altuna, Alfontso Irigoien, Juan San Martin, Federico Krutwig eta Juanjo Zearreta.

OHOk irakasleen greba, amaiturik.— Bizkaian, 2.300 irakasle astebete luze batez egon dira greban, ikastaro hasiera honetan txarto egonagatik zenbait arlo eta puntu negoziatzea eskatzen zutelarik. Gatazka hori azkenean amaitutzat eman behar izan dute bizkaitar irakasleek, besteak beste greba-egoera mantenezina zelako eta irakasle askok presio gogorrek jasan behar izan dituztelako. Hala eta guztiz ere, eskatutako puntuak bete barik daudenez gero, maisu-maistrek mobilizapenak jarraituko direla jakinerazi zuten bide batez. Bizkaiko Hezkuntza Ordezkariak hainbat alditan esan izan du greba zegoen bitartean negoziaketarik ez zela egongo, eta pentsatzekoa da beraz oraingoan negoziaketari ekiteko prolema ez duela ipiniko.

Batzango ikastola, berriz ere prolemez inguratuta.— Badirudi Batzango Ikastolari zaila izango zaiola bere zorte txarreko patua gainetik kentzea. Ikasturte honen hasieran ere prolema latzak izan dituzte eta oraingoz klaseak ez hastea izan da hartu duten erabaki gogorra bezain erakusgarria. 120 metro karratutan 130 haur zerbait ikasi nahiean ibili behar izateak berez prolema horien tamaina ematen dute, horrekin batera Batzango Udalak beste lokal berri bat aurki dezan prolema ez dagoela ematen duelarik. Ikastolaren jabea Udala bera dela kontutan hartuta, Batzango Ikastolaren auzi honek kirats haundi samarra hartzen duela aitortu beharra dago.

Donostiako Zinemaldiaren XXXIII. edizioa

Konpetizioaren eta interesgarritasunaren artean

Azkenaldi honetan Donostiatic pasa denak ikusiko zuen ze nolako txukundua eman dioten Victoria Eugenia jauregiari. Kanpotik eta barrutik. Garai bateko itxura hura, aura hura urre-kolore hura lortu nahi dute antolatzaileek berriro.

Garai bateko festa haiek, aktore "izar" haiek... eta azken urteotan galduta zeukan «konpetizio» errekonozimendu hori, hau da, hainbat aldiz aipatu izan den "A" maila hori.

Nuevos Realizadores sailik ez

Maila hori lortzek bere eskakizunak ekarri ditu.

Alde batetik esan beharra dago ez dela batere erraza izan hori lortzea. Donostiako Udaletxeko zinegotzi batek hala zioen «oso gaizki ibili dira konkursorako filmeak lortzen. Inork ez zuen etorri nahi. Beraien atzetik ibili behar izan da».

Egia esanda normala da. Zine etxe handiek eskaparat modura nahi dituzte zinemaldiak. Eskaparatuek merkatura begira. Pelikulak salduko dituzten toki bezala.

Gaur egun hortxe dauzkate Cannes eta Venezia europako mendebaleko merkatura betetzeko. Europako ekialderako Berlin-eko zinemaldia dago. Ifarrameriketako betetzeko, oscar-en asuntua alde batetara utzirik, Montreal-eko zinemaldia dago.

Non kokatu beraz Donostiako Zinemaldia?

Ez zen erraza baina horretan ahalegindu da Donostiako Udaletxea. Beste bide batzuk urratu beharrean, «Nuevos Realizadores» en bidea esaterako —azken zinemalditan egon den gauzarik interesgarriena—, maila gorenaren bidetik jo da.

Noski, 160 milioiko presupostu bat ireki behar izan da horretarako.

Hasia da Donostiako Zinemaldiaren beste edizio berri bat. Lehen zuen status hura birreskuratzea jarri diote helburu bezala antolatzaileek. 160 milioitako presupostua, aktoreak, festak, Victoria Eugenia berritu bat... eta halaz eta guztiz ere ziklo interesgarri bat Vietnam-go, eta Vietnam-i buruzko zinemagintza ezagutu ahal izateko.

Sail berriak aurtengo Zinemaldian

Zinemaldian ohizkoa den «Sección Oficial» horretaz aparte, «Zabaltegi» eta «Cine y Televisión» sail berriak egongo dira aurtun.

«Zabaltegi» sail ireki bat izango da, lehengo «Nuevos Realizadores» en modukoa izan daitekeena eta edozein pelikula mota erakustea ahal izango duena. Woody Allen-en «The purple rose of Cairo» izango da sail hau zabalduko duena, dagoeneko Cannes-etik pasatako filme bat eta Donostian bertan zine komertzialetarako «próximamente en esta pantalla» iragarririk dagoena.

«Kalabaza Tripontzia», Juanba Berasategiren marrazki-bizidunen luzemetraia, sail honetan aurkeztuko da.

«Cine y Televisión» sailean ere izango da aukerarik beste euskal filme bat ikusteko; Andu Lertxundiren «Hamaseigarrean, aidanez» izango da hain zuzen ere sail honetan aurkeztuko zaiguna.

Aipatzekoa da euskaraz egindako bi filme ditugula aurtengo zinemaldian. Lehen aipaturiko marrazki-bizidunak eta Anduren lehen filme hau. Biak telebistarako pentsatuak eta biak zine komertzialetan ere eskaintzeko helburuarekin.

Bada ordea sail berri gehia—

go. «Cenizas y diamantes» sailean 60. hamarkadako pelikularik interesgarrienetako batzuk ikusteko aukera izango da. Garai batean zerbait izan ziren eta gaur ahazturik dauden pelikulak, gaur egun oraindik ere zerbait diren beste zenbaiten ondoan. Alexander Kluge, Elia Kazan, Fleishmann, Godard, Louis Malle, Miklos Jancso, Yasujiro Ozu eta Andrej Wajda izango dira sail honetan eskaiko diren filmeen zuzendarietako batzuk.

Antolatzaileetako baten iritziz «Sail hau edonorentzat izan daiteke interesgarri, baina guk publiko gaztearengan pentsatu dugu bereziki. Zenbait alditan entzun baina sekula ikusi ahal izan ez duen filmeak ikusteko aukera izango du hemen».

Vietnam, Zinemaldiaren alderik interesgarriena

Sailen artean Venezuela eta Vietnam dira bitxienetakoak eta interesgarrienetakoak du-darik gabe.

Venezuela Roman Chabaud-en 12 filmeren eskutik etorriko zaigu, eta benetan mereziko du herri hura pittin bat ezagutzeko.

Benetan merezi duena, eta bitxiaraz aparte arraz interesgarri ikusten duguna.

Yankiak Vietnam-etik aldegin eta hamar urte ondoren pasako diren filme hauek Estatu espainolean debekaturik izan diren zenbait filme eta Europar sekula ikusi ez den beste zenbait filme ikusteko aukera eskainiko du. Vietnam-en yankiek egindako sarraskiak ondotoxo ikusteko aukera izango dela uste dugu.

Kontutan hartu Vietnam-en bertan egindako filmeak eta kanpoan, EEBBetan, Kuban, Frantzian, Alemania Demokratikoan, Italian, SESBen eta

Espainian egindako filmeak izango direla.

Kontutan hartu kanal komertzialetatik kanpo ibiltzen diren filmeak direla eta oso zaila izango zela filme horiek Donostiara ekartze. Alde batetik harreman gutxi daudelako Vietnam-ekin eta bestetik EEBetako zinema independentetik datozelako hainbat eta hainbat filme.

Ikaragarria da lortu duten pelikula kopurua. Norbaitek sail hau oso osoan jarraitu nahi izatekotan egunean lau bat pelikula edo ikusi beharko ditu.

Ez da hori ordea Vietnam-iburuz egingo den gauza bakarra. Mahainguru interesgarri bat ere prestaturik dago «La guerra de Vietnam en el cine» gaiaren inguruan. Parte hartuko dutenak hauek dira:

— Robert Kramer: estatu batuetako zinema independente-ko errealizadorek ezagunetakoak. Laburmetra eta notiziario polemikoak egin zituen garaian «Alpha 60» taldean.

— Emile de Antonio: iparramerikarra. Bigarren gerrate handian abiaziokoa. Dokumentalista bezala oso ezaguna.

— Santiago Alvarez: errealizadore kubarra. Batistaren erregimenaren aurka aritutakoa eta Fidelekin Kubako notiziarioaren sortzaileetako bat.

— Walter Heynowsky eta Gerhard Scheumann: Alemania Demokratikokoak. Erreportaia politikoak egiteagatik dira ezagunak. Txileri buruzko trilogia aipagarri bat daukate beren filmografian.

— Vicente Romero: kazetaria. «Pueblo» egunkariaren gerra korrespondentsala Vietnam-en. Laburmetraia baten egile Vietnam-iburuz.

— Galina Dolmatovskaia: Vietnam-go zinemagintzan espezializatutako sobietarra.

— Haskell Wexler:

— Manuel Leguineche: kazetaria. Lid agentziaren zuzendaria eta azken garai honetan izan diren gatazka guztien espezialista.

Nobedadeak ere bai

Nobedadeak ere iragarri dira Donostiako Zinemaldiaren «maila» preziatu hura lortzeko edo itxura emateko besterik ez bada ere.

Nobedade horien artean bi aipatu behar: bata video pantaila-tzar bat ezarriko dutela Victoria Eugeniaren atzekaldean. Bertan zinemaldiari buruzko berri guztiak emango dira.

Bestalde tratu bat eginga da TVErekin UHF bidez Donostiako zinemaldiaren berriak, artisten gorabeherak, festak eta beste hainbat gauza pasa ahal izateko.

Nobedade hauez gain azken urteotan famatuak egiten ari diren hologramak edo hiru dimentsiotako imajinak. Aurtan ere izango da hauen erakusketak.

Sail ofizialaren eskastasuna

Dena dela, nobedade, erakusketak, festa eta horrelakoek ez dute lortuko sail ofizialaren eskastasuna ezkutatzea.

Eskastasuna diogu. A priori. Sail ofizialean agertzen diren zuzendari «handi»ak «fuera de concurso» datoz beraien pelikulekin. John Huston-en «Prizzi's honor» filmeak irekiko du Zinemaldia. «Fuera de Concurso». Zine komertzialetan «proximamente en esta pantalla» anuntziaturik dagoen

«Buscando a Susan desesperadamente» ere «fuera de concurso». Akira Kurosawa zuzendari japoniarren «Ran» ere konkurtsotik kanpo. Ron Howard-en «Cocoon» ere konkurtsotik kanpo. Robert Zemeckis-en «Back to the future» ere «fuera de concurso».

Hau da, Estatu Batuetako filme guztiak konkurtsotik kanpo datozkigu.

Konkurtsorako bost pelikula espagnol tartean Eloy de la Iglesia delarik, sobietar bat, poloniar bat, Frantziako bat, Italiako beste bat, ingeles bat eta hegaoamerikar batzuk.

Ezin da esan alde z aurretik txarragoak direnik. Esan daitekeena da dagoeneko «on» bezala ezagunak direnak konkurtsotik kanpo gelditu direla.

Eta sail honek ematen dio garrantzia Zinemaldiari. Sail honek huts egiten badu alperrikakoak dira beste martingala guztiak.

Bi bide, erabaki bat

Bi begi dituenak ikusiko zuen artikuloan barrena bi bide posible irekitzen direla Donostiako Zinemaldirako. Badaezpada bie heldu dietela ematen du geroan batekin gelditu ahal izateko moduan edo.

Gauza da «A» mailako zinemaldia egin nahi badute zine etxeek agintzen dutena egin beharko dutela. Haien nahietara makurtu beharko dira eta halaz eta guztiz ere oso zaila izango zaio Donostiari Cannes, Venezia edo Berlin-en mailan egoitea.

Beste bidea da ia inoiz ikusten ez den zinemaren erakustoki bat bihurtzea Donostia. Apenas ikusten da gaur egungo zirkuito komertzialetan amerikanoa ez den pelikularen bat. Españolen bat, Europa hurbileko baten bat suete piskatekin eta sala txikitik.

Galdetu iezazozue zuen filmoteka partikularri ea hegaoameriketako zenbat filme ikusi duzuen. Edo Poloniakoak, edo Dinamarkakoak, edo Sueziakoak, edo Koreakoak, edo Indiako edo Senegalekoak...

Ze uste duzue, herri horietan ez dela zinerik?

Vietnam-eko ziklo hau sorpresa eder bat izan da eta erakutsi digu gai direla antolatzaileak honelako gauza interesgarri bat antolatzeko.

Gu bigarren bide honekin geratzen gara. Labayen-ek ordea beste zerbait nahi du bere Donosti maitiarentzat.

Azken lau harmakaden azterketatxo

Rokan rolak ez gaitu salbatuko

Gauzen estadia aldatuz joan zaigu belaunalditik belaunaldira. Eta prefosta garai bakoitzak bere eredu majiko, liluragarri eta apurkorra, bere pertsonaia askatzailea, bere ingurugune argikorra izan du. Politikan ezezik, beronen adarrak diren ekonomia, giza-arloan ere jende aurrerakoia, trebea, istilutsua eta mundu honen jite aldatzailea izan da. Noski, politika aipatu dudanean, askok zeuon kolkorako esanen duzue: baina, zer ikusirik du rokanrolak politikarekin? Galdera hau bustipean euriari daragiola esatea baino ez litzateke.

Beno, hel gakizkion hariari behin behingoz, oraintsu arte egiten ari garen legez.

Gure azterketatxo hau finkatzeko nolabait, geure buruak finkatuko ditugu azken lau hamarkada hauetan; hots, berrogeitamar, hirurogei, hirurogeitamar eta larogeigarren hamarkadetan.

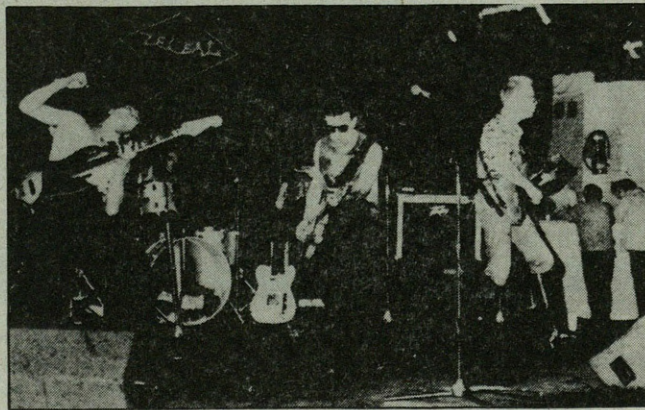
Berrogeitamararren hamarkada

Hitz magikoak. Abrakadabra sortzen da. *Rock eta roll*. Erritmo beltzean eta afroan oinarriturik sexoa, eta bai beltzak eta zuriak nahasten dira.

Eroa, arrakastatsua, istilutsua, apurkorra, zikina, likitsa, hunkigarria, narritatzailea eta lasaieria eta desmadrera garamatzen koktela (*rhythm and blues* eta *country and western*) denen ahotan dago.

Besteak besteko apurketa suposatzen duen rokanrolak hamarkada honetan. Gazteen kaskarra eta kopetaraino egote horrek, bigarren gerratea zela medio. Gazte sutsu haiek (*Bill Haley, Elvis, Gerry Lee Lewis, Chuc Berry, Little Richard, Carl Perkins, Roy Orbison, Gene Vincent, Cash, Buddke Holly...*) Egoerak behar zituen ezaugarri nagusiak betetzen zituzten: gazteak, gartsuak, bihurrikaria, erritmo zentzua, ahotsak... eta guzti hau aktore batzuren ize-nekin nahasten badugu (*James*

Urteak aurrera doaz eta iraultza egunak aski ahazturik ditugula esan behar. Esanak esan, idiari adarretik eta gizakiari berbatik. Ondoko hauek joango gatzazkizue emeki emeki uztartzen.

Dean, Marlon Brando...) masen desenfrenoa eta iraultza gogoa burutik ezin kendu. Eta guzti hau non, eta Estatu Batuetan.

Eta jaun andereok, Estatua (batuak ezezik sakabanatuak ere) ez da leloa, moñoño eta zozoa. Badaki zertan ari den eta jendilaje guzti hori bere artegira erakartzeko arditxakur finak ditu. Ondorioz mugimendu guzti hori irentsita geratu zen. Elvis gabon kantak egiten eta abar...

Gure heri txiki maite honetan bertsolaritzatik ez gara irten. Buruak ez du merezi apurtzerik. Bertsolariekin nahiko eta aski.

Hirurogeigarren hamarkada

Gene Vincent-en «*Be Bop A Lula*»-k segitzen du bere higidura Europa aldera etorriz. Tximeak nagusitzen dira eta *Beatles* eta *Rolling Stones* dotoz kigu, neskato zein mutikoen bihotza nahiean. Musika bi adar nagusirekin geratzen da. Alde batetik rokanrola eta bestetik jaio berria dugun popa (ez polit hori, ez nahastu. Arren) Bi

erak ere batzen dira, gauza bitxiak sortarazteko. Lehen aipatu ditugun *Beatles*-ak eta New York-eko *Velvet Underground*, *Chicagoko MC5*, eta *Iggy Pop*, *David Bowie*, *T. Rex*, *Stoges...* eta beste zenbaiten arditxakurra deuseztatzeke nahiak nabarmenak ez zirela ezin uka.

Eta Vietnam-go gerrak saltsa ematen dio egoerari, zegoeneko guztiz arraroa bihurtutakoa. Desenkantoa, haserre, ostia txarra. Egin ezazu maitasuna eta ez gerla. Hippy mugimenduen lorea ernetzen ari zitzaigun. Honek bere eragina eta ondorioak izan zituen musikan: *Cross-Stil-Nash* eta *Young, America, Beach Boys, Chicago...* Hamarkada honetan *Canabis*-aren lorearen narihuana andere erregina bihurtzen zaigu, utzi zatitxo bat ere «*trip*» ospetsuei. Hanka azpian zuten lurra «burutik» zegoela, estatuak ez zirela ezer egiten uzten eta «*txangoak*» egin behar ziren tokitik mugitzeke.

Hura bai gazteen ezin egona, oihukatze eta garai hartan jezurraldi baketsuak ziren ekintza erabilienak. Hori bai, maitasuna munduko guztia. Aurrera!

Euskal Herriari gagozkionean, diktadura garaia, Francoren alegia. Herriak jasaten duen zapalkuntza herriz herri antolatzen diren euskal jaialdietan du irteera. Jaialdi hauen inguruan batzen da momentuko sentimendu guzia, beraz musika eta jaialdiak manifestazio bihurtzen dira. Hamarkada honetan «*Ez dok hamairu*» taldea sortzen da. Folk eta kanta-autoren urteak ditugu. Rocka zer den pentsatzeko unerik ez dago.

Hirurogeitamararren hamarkada

Hamarkada hasi hasi, ez genuen ongi hasi. Rockak eman zituen zenbait mamu etorri zitzaigun. Rock sinfonikoaren urteak jasan genituen: *Genesis, Emerson Lake and Palmer, Barclay Harvest, Yes, Who, Led Zeppelin*.

Jendeak asperaldia astindu nahi du. Rokak gazteria geldiarazten du. Honen aurrean gauzak berotzen eta noski irakiten daude segituan.

Geldirik egon edo ekintzeta pasatzea baino biderik ez zegoen. Leher edo zapart. 1.977an burundara kristonaz azaldu ziren musikara zenbait talde. Mugimendu espontaneo honek akordeak ipini zizkion bere pentsakizunei eta punka eginik zegoen.

Richard Hell-ek eman zituen lehen urratsak eta gero Londren agertu ziren *Jhoni Rotten, Sid Vicious, Glen Matlock, Rat Scabies, Siouxsie, Joe Strummer* eta *Malcon McLaren*. *Johnny Thunders* New York-en zebilen. Tipo zikin ilun belz eta bide nabar buru argi hauek barrabilak ikutu zizkieten sistema gordetzaileari, konsigna nagusiak: Koskabilak bost axola digute. Jainkoak salba beza erregina. Ez dago etorkizunik. Ez dago etorkizunik zuretzako, ezta niretzako ere. *Anarkia*. Rokanrolarentzako iruzur handia.

Mugimenduen ezaugarri nagusia probokatzea zen. Hori lortzeko koloretako gan-

gar izugarriak, inperdibleak, txupa beltzak, e.a... ipintzen zituzten. Punk-ak munduaren zikintasuna zikintasunaz garbitu nahi zuen. Sistemari eta Estatuari gerla deklaratu zion. Iraultza musikaren eskutik. Su eta gar ekin zioten ideia horri.

The Damned, The Clash, New York Dolls, Sex Pistols, Stranglers eta abarrek borroka luzea eman zuten arlo honetan eta inoiz ez musu truk. Ez ziren adarretatik ibili. Minik haundiena eta zauririk irekiena egin zezaketen tokietan zuten ipinita arreta guzia.

Bertokoari begira, hauxe bururatzen zaigu: pixkanaka pixkanaka erlojuak segunduak segunduoro jaten zituen eta noski iratzartzeko goizegi zela esan behar. Oraindanik ilunpean edo gauean segitu behar, baina emeki emeki gaua egunean bihurtuko dela denok dakigu; beraz, hamarkada honetan ezer gutxi egiten da. Zenbait talde sortzen da: *Itoiz, Koxka, Errobi, Lisker...* beste mugida guztia kantaautoreetan geratzen da.

Larogeigarren hamarkada

Zegoeneko mugarrria ipinita zegoen 1.977 eanean. Larogeigarren hamarkadarekin haren hondakinak sekulako eragina izan dute. Zigilu horrenpean adar andana irten da. *Punk-a hil dela* diote batzuk eta besteak *Punk-a ez dela hil*. Neure aburuz ez dela hil aldekoaren agertzen naizen arren lehen zuten abegi handia galduz doala emekiro erantsi behar. Dena den, hor dirau.

Gaurregun *post-punkiak, after-punkiak, postmodernoak, siniestroak, kultoak, pshikoak, skinhead-ak, heviaik, teknoak, freakiak* eta *new wave* aden alor desberdinak dira jaun eta jabe. Talde berri askok eta askok uko egiten diote borrokari, baina aintzinako esparruan segitzen dute beste hainbat talde: *Poison Girls, Anti Nowhere league, Anti-Pasty, Infia Riot, Conflicts, Cockney Regrets, Angelic Upstarts, The Exploited...*

Zigilu eta diska etxe independentean urrezko egunak igaro dira eta geratu direnak, alternatiba polita eskeintzen diete komertzialei.

Hamarkada honetan nabari da berriro ameriketara doala

mugida asko. Beltzek musika berriaren oinarriak ipintzen ari dira eta hango mugida interesgarriena *Break*-ena dela uste dut. *Bronx*-en beltzak jaun eta jabe ditugu. *Bronx River Center* ginnasio toki hori asteburuetan *breaker*-en erdigunea bihurtzen da *Afrika Banbaata* eta beren *Zulu Aberriaren* eskutik. Hauek batasun eta anaitasun ideiak dituzte mugimendu politikoa ezin inolaz ere uka.

Nazioarteko panoramie Euskal Herrira zuzentzen badugu, nabarrituko dugu gaua eta egunaren arteko desberdintasuna. Baina amildegi handi hori txikiagotzen doa, hobeto esateko, hemen jendea hasi da mugimenduan. Euskal herriak beti eman duen aurpegi serioak eta militantismoaren klandestinitasunak markatu du.

Punk-ak ireki zuen ildoak Euskal herrian Gasteizen sortu zen hasierako Hertzainekin, abeslari Xabier Montoia zenean. Harrez geroztan eta diskoak direla medio eta Estatu-tuko beste zenbait mugida dastatzen ondoren, hedatu egin dira honelako talde apurkorak: *Zikatriz, MCD, La Polla Records, Rip, Tortura Sistematika, Bap, Ximaurra, Kortatu, Zarama, Eskorbuto, AHV, Zer bizio,*

Gaspe hilak, Barrikada, Katakarrat kolektiboa...

Gauzak horrela direla, zenbait jarrera politiko gurti honetara igo egin dira. Oraintxe arte bertsolaritza baino ez zuten bultzatzen eta pertsonala ikaratzeko, Euskal Herrian zehar sekulako muntaia antolatzen dute. Zenbait talde garrantzitsu ez dira deituak, baina musikalki oro har, biziki eskertu genuen. Hala eta gustiz ere «martxa eta borrokak» belarri atzean eulia utzi digu.

Hor goian aipatutako taldeaz gain, beste makina bat sortu da, halaber guztiz interesgarriak: *Doctor Deseo, Vidas Ejemplares, Scooter, OK Corral, Oklahoma, Ducan Dhu, Belladonna, La Insidia, Matrona Impudica, Otoño Fiel, Arde Beirut, Jotakie, Kontuz Hi, Bahía de Cochinos, M-ak, Sarako Denbora* eta abar luzea. Talde hauek (aipatugabeak barne) ematen diote martxa gure lurrari eta zuzeneko ekitaldietan, nabari da giroa guztiz aldatu dela, eta ikuslegoa (salbuespenak salbuespen) ongi portatzen dela.

Zenbait burutazio

Letra mordo hau irakurritz gero, musikak zer esaten digun,

zkr egiten digun, zer egin arazten digun eta beste horrenbeste galdera egin diezagu kezku. Roka-rolak salbatuko ote gaitu? Baina nortzu egiten dute Roka-rola? Nork sal batu behar gaitu? Zertaz askatu edo salbatu behar gaitu? Ba ote dago salbaziorik? Non dago, bada, askatasuna? Galderek erantzunak behar dituztenez...

Roka-rola gizakiak egiten du eta berau, lotuta, esklabu, zapalduta, izorratuta baldin badago, bi aukera izango du: irautea dagoen artaldean, bata; eta bestea artaldekik ihes egitea edota artaldea zuzentzen duen boterea apurtzea. Botere nahi hori ez bada apurtzen, belau-naldiz belau-naldi igaroko da gizartearen akats txiki bat bailitzan eta halaber, masa konturatu gabe jipoiak gogoz hartzen joango litzateke. Beraz eta pre-fosta «de veras» estatu moeta guztiei gerra iraunkorra. Botere desiorik ez, ezta sumisio desiorik, ni ez bait naiz zu baino gehiago ez gutxiago. Eta Roka-rolak zer pintatzen duen hemen zeuok ikusi eta aztertut beharko zenukete. Roka-rola hor dugu. Zirikatu!!!

RITXI

«Astillas», pirograbatuaren maisua eta poemagilea

ARGIA.— Zuk pirograbatua egiten duzu. Azal iezadazu laburki zertan datzan teknika hori.

ASTILLAS.— Pirograbatua ez da besterik, paperean zelan egiten den lapitzaz, ba ohola hartu eta suaz marraztea baino, pirograbadora baten bidez grisak ateratzen joan, iluntzen doa bera ohola.

A.— Zergatik aukeratu duzu pirograbatua beste teknikaren bat aukeratu beharrean?

As.— Ez dakit, hemen, Bermeon, txokoak zabalitzen hasi zirenean, Burgozko epaiketaren garaian, orduan taberna guztiak itxita egon ziren eta txokoak sortzen hasi ziren. Guk ere geurea sortu genuen. Horrek zuriz zeudenez, zerbait marraztu behar zela ikusten nuen. Baina, jakina, paperean eginez gero keek eta, laster jango zituzten marrazkiak. Jakin egin nuen bazegoela pirograbadorea deritzon tresna eta ohola landu nahi nuen, teknika horixe aukeratu nuen. Jendea gustatu egin zitzaion egindakoa eta horrelaxe hasi nintzen.

A.— Beste inork egiten du Euskal Herrian pirograbaturik?

As.— Euskal Herrian nik neuk badakit beste lau pertsona dabiltzala pirograbatuan; ez ditut pertsonalki ezagutzen.

A.— Badu irteerarik, saldu egiten duzu?

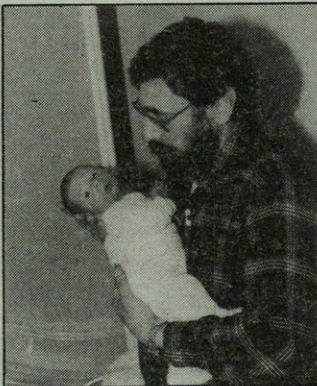
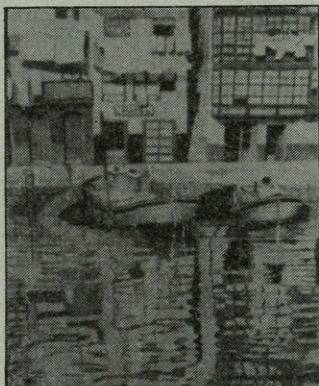
As.— Beno, saldu egin, egiten da. Irteerarik? Berneon badauka, neuretzat. Zertarako? Zergatik? Ez dakit. Beharbada neuk egiten dudalako edo, jendea gustatzen zaiolako; baina, hala, Bermeotik kanpora ez dauka irteerarik.

A.— Ez da teknika ezaguna.

As.— Ez, ez da batere ezaguna. Eta gero beste gauza bat, krisisa dago eta inor ez dago gaur egun egunean koadroak erosteko. Gero badago beste bat, oiloak egiten du dena bete, inork zerbait erosi behar badu, ba, oleoa.

A.— Beste teknikak ez duten zer dauka pirograbatuak?

As.— Ba pirograbadoak, ba,

Juan Antonio Goikoetxea, «Astillas», Bermeoko jaietan aurkitzen dut buru belarri sartuta. Elkarrizketa porposatzen diodalarik, «gaupasa jauk» erantzuten dit. Hala ere, Santa Eufemia bezperako ordua eta lekua ipintzen dugu. Esan bezala, elkarrizketa labor honi hasiera ematen diogu.

ez dakit. Akuaelaren muga, adibidez, materiala da, papera. Pirograbatuaren muga, oster, kolorea da. Orain koloreekin hasi naiz neu ere.

A.— Erakutsi egiten diozu teknika hau beste inori?

As.— Bai, uime taldea daukat. Hasieran dibujoa irakasten diet. «Pirograbatuarekin noiz hasiko gara?» esaten didate beti, baina ondo marraztuten jakin barik ez daukate pirograba-

tua egiterik.

A.— Beste alde batetik liburuak atera duzu («ene poemak»), zeure kontura atera ere... Zergatik ez editorialen baten bidez?

As.— Bai. Beno, nere kontura... Hori zaila da. Dirua kostatzen duelako horrek eta nik ez daukadalako dirurik.

A.— Badakizu badirela talde batzu Euskal Herrian liburuak ateratzen, horrela, Susa eta halakoak?

As.— Bai.

A.— Zergatik ez duzu heuren-gana jo?

As.— Berau aterata eta gero enteratu nintzelako badena Susa.

A.— Zenbat ale atera duzu?

As.— 1.500, hogeik hogerleko-tan saltzen dut alea.

A.— Noiztik idazten duzu?

As.— Orain dela hiru urtetik honantz.

A.— Zure zerak, poemak, batuz dagoz. Alfabetatu, non egin zara?

As.— Bermeon hasi nintzen. Gero diferentziak egon zirenez, Gernikara joan nintzen, eta Gernikan jarraitu dut ikasten.

A.— Zer irakurtzen duzu euskaraz?

As.— Dena, denetarikoa. ARGIA-tik hasita, «Egunon», eskutara datozkidan liburuak eta ahal dudana guztia. Jakin eta.

A.— Zure poesian zati handi bat guztiz politikoa. Ez dago joanda poesia politikoaren garaia? Bertol Brecht-en eraginik duzu?

As.— Bai. Badauzkat B. Brecht-en liburu batzu. Aparte, gaur egunean non ez dago politika batean edo bestean sartuta? Idazten hasi, edozertaz, eta azkenean politikan amaitzen dut. Baditut amodiozko poemak eta, baita bestelakoak ere. Alde batetik edo bestetik politikan sartuta nago. Beti aurkituko diot sentidua poesi mota horri Euskal Herria askatu arte.

A.— Idazten segitzeko asmo-rik duzu?

As.— Bai, bai. Orain nobela antzeko batekin nabil. Aintzina baserri batetan hasi eta gaurko Bermeoko portuan amaituko den narrazio batetan sartuta nabil.

Kaletik kantak, txaloak, zarat... datozkigu. Jaletako giroa, «sukalki eguna» egin bait dute gaurkoan Bermeotar jatorrek. Geu ere jaiak deitzen gaitu. Gainera, trago barik geratu gara. Gin-kas gabe Astillas, noski. Eta ni irakurle, zer gabe? Banoa eskatzera.

E. JIMENEZ

Uda ondorengo presak jabetu dira Eusko Jaurlaritzako pasiloetaz

Ditxosozko antzerki-zirkuitoa: borobiltasuna ezin hautsiz

Bere lehen partean, hiru hilabetekoa, hiru probintzietako hamar bat herri bisitatuko zituzten bost talde aukeratu eta esperientzi modura erabili hurrengo hiru hilabeteetan herri eta talde kopurua gehitzeko. Garai haietan Gobernuak ez zuen sasoi baikorregirik bizi eta beste zenbait proiektu eta paper artean une hobeago baten zai geratu zen Lakuako mahai edo kajoi batean gorderik.

Orain, uda ondorengo presak jabetu dira pasiloetan, eta nahi ta nahi ez zirkuitoa martxan jarri behar dela, edozeren gainetik konsignari jarraituz bezala. Martxan jarriko da, bai, nahiz egun istiluz eta bestelakoaz libre ez egon. Alderantziz, lehengo azaleratu ez zen benetako arazoa estualdi batean ipini duela lehen pausoa oraindik eman ez duen honetan. Eta aspalditik datorren hauzia, taldeen eta administrazioaren artekoa, konpondu gabe, edo hobe, areagotuz, aurre egiten dio bakazioen ondoko berribiltze nekosoari.

Azken urteetan nahiko argi geratu da teatrogintzaren alor ahul eta garrantzitsuenetakoa dela zabalkuntza. Arazoa gaur egun ez datza produkzioan, bueno, honekin ez dut esan nahi produkzioak aurrera ateratzen arazorik ez dagoenik, benetako larrialdia banaketari ekiten zaionean sortzen dela bai-zik. Produktoa erakusteko leku aproposik ez izateaz gain, horietara ezin joan ahal izatea. Zertarako egin lana inork ikusi behar ez badu? Lehendik ere, Donostia zirkuitoak ikutuko ez zuen hiriburua zen, eta orain Bilbo gehitu behar zaio, bertako udaletxeak, eta nahiko lojiki, zirkuitoaren bidez datozen eta beste taldeen artean ez

Urte honetako apirilean zen martxan jartzekoa Eusko Jaurlaritzaren Antzerti Zerbitzuak antolaturik, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko zenbait herri hartzen zituela zirkuito iraunkor bat izan nahi duenaren lehen urratsa.

dituela bereiztasunik egingo, batzuk gehiago kobratuz besteak baino.

EATB kanpoan, ia bete-betean

Egoera ez da oso alaittua antzerkigileentzat. Nola amortizatu produkzioak zabalkundearen galerak igortzen badizkiogu? Eta egoera hau ez dirudi aldatzera doanik. Administra-

zioaren ordezkariak eta talde diferenteenak ez dute elkar ulertu. Edo parte batek bestea.

Gainera, taldeak sakabanaturik iritsi dira negoziaketetara.

Koordinadora alde batetik, eta bestetik taldeak soltean. Eta jarriera desberdinak aldatzen ez badira, eta ez diogu antzik hartzen, gaur egungo teatrogintzaren sektore inportante batek ez lituzke hainbat herri,

herrialde buru gehientsuenak, bisitatuko, haien aldetik antolatzen ez badute bederen, zeren bertako udaletxeek zirkuitotik kanpo ez omen dute ezer antolatzeko asmorik.

Larria, bada, panoramea talde gehienentzat. Bestetik, gogoratuko dugu afizionatuak aukera, txoilo honetatik kanpo daudela, beraz, EATB ia bete-betean. Zein ote da helburua? Arazo eta oztupo guztien gainetik zirkuitoa borobiltasun hertsian aurrera ateratzea, nahiz horrekin eta eskukada batez teatrogintzan diharduen portzentai nagusi bat bertan behera uzten dela jakin? Helburua hori bada, antolatzaile desinteresatuok, bide zuzenetik zoazte!

R. OMES

zinema

● **Gernikako bonbaketaren urteurrenerako filmea, esbozaturik.**-- Aurreko asteotako batetan berria eman genuen: datoren urtean Gernikako bonbaketaren 50. urteurrena betetzen denez Eusko Jaurlaritzak Angel Amigori horri buruzko filme baten proiektua aurkezteko eskatu zion. Oraingoan, proiektu horrek badu gidoi bat eta baita zuzendaria ere: Victor Erice, duela bi bat urte "El Sur" filme famatua zuzendu zuena, hain zuzen ere. Gidoia bonbaketaren ondorioz herbestera jo behar izan zuten hainbat haurren istorioen inguruan mugituko da, eta haurren protagonismo nabaria izan da batik bat zuzendaritza-lanetarako Victor Erice aukeratzea bultzatu dituen arrazoina.

● **"Jaizkibel"ek imajina errealeko filmaketari ere ekingo.**-- Eskuarteko proiektuen artean fikziozko luzemetraia baten asmoa baldin badute ere (honetaz ezin da ezer gehiagorik esan), orain arte kasik esklusiboki irudi animatuetara dedikatu den "Jaizkibel" produktorak imajina errealeak jasoko dituen proiektu bati ekingo dio aurki. "Eresoinka" bikoizketa-etxe eta produktorekin batera eramango du proiektua aurrera, eta telebista mailan komertzializatzeko pentsatua dago. Hamahiru kapitulu osaturik egongo da sail hau, eta haur-programa baten egitura eta helburuak izango ditu, antza denez.

musika

● **"Hertzainak"ek, bigarren diskoa dezente aurreratu.**-- "Hau dana aldatu nahi nuke" izango da seguru aski "Hertzainak" talde gasteiztarraren bigarren diskoari izena emango dion kantua. Dagoeneko, aste pare bat pasa dituzte Donostiako "Tsunami" grabazio-estudioan, eta lehen proba bat grabaketa bat egin ondoren denbora-parentesi labur bat hartuko dute azken ikutuak eman baino lehen. Ruper Ordorikak hartuko ditu produkzioaren lan batzu bere gain eta argitaratzea baliteke "Soñua"ren kargu joatea. Azken aldiko kantu berriak jasoko dituen lp-az aparte opari gisako single bat joango omen da, disko txiki horretan "Hertzainak"en prehistoriako hiruzpalau kantu joango direlarik,

TXU TXU MU TXU KA

lehen diskoa baino lehenagokoak, aintzina-aintzinakoak.

● **Kantari-zirkuitoa antolatzeotan giputzen Diputazioa.**-- Iaz "Kantari gatz" izeneko zirkuitoa antolatu bazuen ere, aurtengo Gipuzkoako Foru Diputazioak beste muntaia desberdin bat egingo omen du, horretarako kantaldien ardura eta antolakizun-erantzukizunak herrietako Udalek berek hartuko dutelarik. Modu horretan, egitaraua Diputazioak berak aurrera eraman beharrean, Udalen eskakizunak bideratu baino ez du egingo aurtengoa. Hori bai, Diputazioak dirua ipiniko du eta cachetak bere bizkar hartuko omen ditu.

instituzioak

● **"Euskararen Egun Instituzionala", prestatzen ari.**-- Pasa den udaberrian iragarri zuten Eusko Jaurlaritzatik aurtengo prestatuetan "Euskararen Egun Instituzionala" izena jaso dezakeena antolatzekeko diru-kopuru bat gordeta zegoela, horretarako EE-koekin batera akordio batetara heldu zirelarik. Honez gero, martxan hasi direla esan daiteke, horretarako zenbait bilera egin dituztelarik. Eusko Jaurlaritzak, halere, ez ei du horren ardura bere izenaren gain hartu nahi eta Legebiltzarraren babesa bilatuko du, horretarako batik

bat Euskadiko Ezkerrakoen parte-hartze zuzenarekin kontatzen dutelarik. Oraindik ez dute erabaki finikorik hartu, ez datari buruz eta ez emango zaion karakterrari buruz.

● **Donostiako Udalak Euskararen Fundazioa eragingo.**-- Donostia hirian euskararen arloan ematen diren hainbat eta hainbat hutsune hala den neurrian (edo orain artekoa baino neurri haundiago batetan behintzat) bete ahal izateko, Udalak Euskararen Fundazio moduko zerbait egiteko asmoa dauka, horretarako funtzionamendu kasik autonomoa eta presupostu nahiko haundiak edukiko lituzkeen ente bat sortuz edo. Ideia bat egiteko, Donostiako Zinemaldia edota C.A.T. famatua ere gisa horretako erakundeak dira eta funtzionamendu beretsua izango luke Euskararen honako honek. Ikustekoa izango da.

liburuak

● **Monzonen idazlan guztiak, argitaratzekotan.**-- Telésforo de Monzon hil zela lau urte t'erdia bete diren une honetan, gizon haren idazlan guztiak argitaratzeko bidean daudela iragar daiteke. Kontutan hartuta zortzi tomo lodikote argitaratuko direla, dudarik ez dago lan mardula izan zela Bergarakoak produzitu zuena. Urtea bukatu baino lehen erdia kalean egongo da, eta beste lau tomoak hurrengo urtearen hasierarako egongo dira kalean. Honez gero, komertzialki eskaintzen hasiak dira saltzaileak, beraz aurki kalean egongo dela pentsa liteke.

● **"Las nuevas rutas del exilio", liburu gisa oraingoan.**-- Abuzturako "Egin"en hainbeste espektazioz anuntziatu zen eta gerora lerro nagusitan dezeptio haundia sortu zuen erreportajea saila liburu gisa argitaratzeko asmoa omen dago, erreportajea gisa argitaratutako hogeik kapitulu luze haiek inprimaki bakar batetan bildu ahal izango delarik. "Las nuevas rutas del exilio" eramango du liburuak izena, erreportajeik zeramaten bera asumituz, eta pentsatzekoa da liburuari erreportajeik ez zuten beste grazia berri bat ematen asmatuko dutela. Egileak, jakina izan daitekeenez, Joxe Felix Azurmendi eta Xabier Sánchez Erasun dira.

ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbietta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA

aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena
Nombre
Bizilekua
Domicilio
Herria
Población
Bazkuna Herria
Entidad Población
Bulegoa k/k Z^a
Sucursal N^o cta./cte.
Harpide saria
Precio suscripción 1.750 pta.

TOSHAK EUSKALDUNA

Ormaetxea, Errealeko entrenatzaile ohia, Eibarko euskalduna da. Horren ordezkoa TOSHA ingelesa izendatu eta gero, nahiko iskanbila sortu du euskal kirolzaleen artean, atzeritarra zela eta ez zela.

Oinatiko Unibertsitateko artxibo arduradunak, datu bitxi bat aurkitzen du Uztailaren azken egun bateko goiz batetan. Abuztuan, oporretara joan zen eta, Irailean, BAR GURIAN irakurtzen du:

«Bihar, asteazkenak 4, Aloña-Mendi Futbol Elkarteko urteroko batzarra izango dugu».

Badoa fin-fin batzarrera, eta hirugarren puntua (Erreala eta Aloña-Mendi arteko elkartasuna) gaiari hasiera eman zitzaion.

—Ormaetxea kendu eta ingeles bat ekarri? Hau dok hau! Nora iritxi behar gaittuk ba?, hasten da batzarkide bat.

—Zer dixok hik?, artxibo-arduradunak; ez al dakizue TOSHaren aittajauna oinatarra zela? Beraz, Errealeko entrenatzailea gutarra dok.

—Egixa al dok hori? denek oihuka.

—Bai, bai, TOSHaren aittajauna «atzeko kaleko» semia zuan.

—«Atzeko kaleko» ze etxetakua zuan ba?

—Etxakixat (ez zekiat), baina Oinatín baxuak (bazegok) idatzita TOSHA hori euskaldunen semia dala.

—Hor: alala badok, zergatik etxuan (ez diagu) Errealeko presidenteari telegrama bat bidaltzen?.

—Jakina!, hori zuan nere asmua, arduradunak.

—Eta zer idatziko xuan?

Artxibo arduradunak:

—Hauxe! eta kantatzen hasten da: «BasaTOSHAK, basaTOSHAK, goik kaletik beheko kalera, basaTOSHAK, basaTOSHAK goiko kaletik zezena».

MAÑOAK

Bi maño heñrirako bidean egiten dute topo eta esaten dio batak besteari:

—Kaben! Medikutik nator eta oso izurratuta nago. Kafea kendu dit, tabakoa kendu dit, wiskia kendu dit...

—Baina hi nondik hator? Medikutik edo Andorratik?

ITSUAREN TXAKURRA

Itsu bat semaforo baten aurrean dago kalea noiz pasako zai bere zakurrarekin. Oraindik gorrian dagoela, eta semaforoaren koloreari kasurik egin gabe txakurra pasatzen hasten da, eta itsua atzetik, noski. Une horretan eta aldameneko errebuelatik kotxe bat ziztu bizian azaltzen da eta izugarritzko frenazoa eman ondoren itsuarengandik 10 zentimetrotara gelditzen da.

—Ia, ia harrapatu zaituztet zu eta zure txakurra!

Ustegabeen itsuak azukre koskor bat ateratezn du poltsikotik eta txakurrari ematen dio:

—Ia, ia akabatu zaituztet txakurra-
ren erruagatik eta oraindik azukrea
ematen diozu?

—Lasai! Zein aldetatik astindu behar diodan atzea jakiteko da.

LOGIKODUN BASERRITARRA

Araotzko baserri batetan, Jesusa eta Antonio senar-emazteek pozik hartu dute heuren semearen jaiotzaren berri. Hilabete lehenago, ondoko «Maiña» baserrikoei alaba jaio zitzaion. Bi araotztar gehiago munduan!

Bataiatzeko eguna ere iritxi zaio Jesusa eta Antonioaren seme horri. Sartzen dira Parrokian eta:

—Beno, ze izen jarri behar zatzue ba, zuen seme honi? galdetzen die apaizak.

—KITARRA!

—KITARRA? Aizue? hori ez da izen zuzena.

—KITARRA izena da, eta hala nahi diogu izendatzea.

—Hori musika-tresna da, eta ez besterik. Izen hori ipintzekotan ez dut zuen semetxoa bataiatuko.

—Eta zuk zeuk zergatik, orain dela hamabost egun, gure aldeko «Maiña» baserriko alabatxo jaioberriari ipini zenion PILAR MONIKA izena ba?.

ESKATZEKO MODUAK

Eskatzeko modu asko daude. Tradizionala, «jainkoaren izenean»; modernoa «pazza, bi durito, txo»; baina batzuk neurri guztiak gainditzen dituzte.

Fermin Calbetonetik nindoala elkarriketa hau entzun nuen eskale modernoaren eta ibiltariaren artean:

—Aizzzu, emango al zzenidake pezzzzeta bat bokata bat jateko?

—Tori bi, eta ekar iezadazu beste bat niri!.

KOTXE BERRIA

Joxe, mutil zintzoa bai, baina ez da oso jantzia. Azken urteotan aurreztutako diru guztiarekin kotxe berria erosi zuen.

Herrira iritsi zen eta mundu guztiari erakusten zion kotxea.

—Hori duk kotxea, Joxe! Ederra betetan! Orain erremintak behar dituk. Katu on bat behar duk.

—Nekaben! Kotxea berria eta da goeneko arratoiak?

PANDAREN HILETA

Duela gutxi Panda bat hil zen Madrileko zooan. Bada, Felipe Gonzalezek doluminak SEATi eman omen zizkion.

AITON BERRITSUA

Tolosako famili batetan, aitona ez dakit zer baino berritsuagoa zen. Goiz eta gau hizketan. Pentsa ezazue zenbat hitzegiten zuen «Tolosako Irratia» deitzen ziotela. Halako batetan, semea ezkondu zaio eta handik bederatzi hilabetetara formal-formal, guraso berriek seme txiki bat izaten dute.

Horrelakoetan gertatzen den bezala, lehenengo egunean kalera ateratzerakoan ezagun guztiak haurrari begira:

—Ze haur polita!

—Hau bai mutiko ederra! etab., etab., etab.

Azkenik etortzen zaie agure bat, eta esaten dio amari:

—Honek dauka aitonaaren antza! (Aitaginarrebegatik).

—Aizu! Oraindik ez duela hizketan ikasi!

ERTAMERIKArri

(Honduras-etik jasoak)

HARTZA

Gringoak eta mexikotarrak
auzo dituk iparretik
Venezuela, Peru, Colombia
ta Argentina hegotik
edertasunez hasea hago
itsas Cariben besotik
baina interes gaizto gehiegi
nola dabilen azpitik
Ertamerika, lurralde jator
iraungo ote duk zutik.

Zazpi herriek osatzen dute
gaur egun Ertamerika
arbaso berak, jende berdiña
elkar artean harrika
bat Guatemala, herri zaharra
ondon Belice zirika
El Salvador ta Honduras berriz
beti elkarri irrika
Nikaragua, iraultzailea
Panama ta Costa Rica.

Hasi gaitzen banaka hartzen
herri hauen egoera
Ai Guatemalan edertasunez
inoiz nekatzen ez gera
Arbaso «mayak» hor sortu ziran
gizartearen hasera
gaur militarrek agintzen dute
ta zer daiteke espera
ezkaxia ta gosea dira
heriotzaren bezpera.

Belice dugu Ertamerikan
naziorik gazteena
zaharren artean alaitasunez
haize berriz datorrena
burujabetza lor berria du
sobrante dauka kemena
Ertamerika guztin bezela
falta zaie ia dena
denen artean partitu behar
gutxi batzuek dutena.

Pazifikoren itsasertzean
El Salvador dago larri
jendea gosez hiltzen ari da
militarrak agintari
diktadurari hortzetan joka
gerrilla gogor da ari
armak hartuaz salvadoreriok
iraultza bidean jarri
represioa gaingiditu nahirik
askatasunez egarri.

Aipatu diran hoiendoren
Honduras dugu bestea
amerikanok sartuak daude
zabalik dute atea
zer jana gutxi, mixeri asko
eta sarritan «golpea»
gringo-yankien laguntzarekin
militarrak agintea
bien bitartean politikoek
nahiko dute antzeztea.

Lurralde eder, langile jator
sufritzeaz dakizuna
Lurrikara ta Somoza ziran
be, etan karga aztuna
egun batean hartu zenuen
biderikan seguruna
Sandino hartuz gidari eta
iraultza zure laguna
Ai Nikaragua, zorioneko
esnatu ziñan eguna.

Ertamerika guztia dugu
USAren larrain zikiña
etxeaurrea garbitzea da
Costa Ricaren eziña
gringo arroen atzaparretik
bide gehiegi egiña
dolarren menpe iraun beharra
zurekin daukazun miña
beste herri bat izango ziñan
nortasun jabe ba ziña.

Nola txalupa itsas ertzean
horrela dago Panama
nortasun asko ez izan arren
negozioak darama
puerto frankoak eta kanalak
eman diote ia dena
salerosketa eta trukea
dira beraien lana
panameñoek berekin dute
kontrabandoaren fama.

Hamar bertsotan agertu ditut
euskaldun baten larriak
Ertamerika etorri nintzan
horra bertako berriak
nolabait ere hase nahi nitun
behintzat nere egarriak
hauexek dira, euskaldun maite
hartzaren ttantto urriak
oraingoz gehio ez du ematen
nere bertso iturriak.

ZUMARRAGAKO ERITEGIA ETA EUSKARA

GIPUZKOAKO Goierriren zatirik handien nahiz Urolako herririk gehienentzako Eritegi bat eraiki du INSALUDEk Zumarragan. Eritegi hori, hobeto esanda, Gipuzkoako eskualde horietako jendearen diru-emaitzen itzuleratxo bat besterik ez da izan eta zerikusirik izan dute noski duela urte batzuek Goierri egindako manifestazio handiek eta mogimenduak. Azkenean ere lortu zen, INSALUD eta gisako erakunde estatualisten hiriburu eta politika etetzea.

Apurka-apurka, badirudi hornitzen ere ari dela, bai tresneriaz eta baita pertsonaz ere eta gero eta espezialitate gehiago jarritz doazela, harik eta bere gorengo mugak iritsi arte. Alde horretatik, zerbait baino gehiago lortu da.

Baina noan orain betikora. Uztailaren 20an behartu nintzen lehen aldiz Eritegi horretan sartzera eta halabeharrez edo ez dakit nola, baina bederatzi enplegarekin hitz egin behar izan nuen (bulegari 1, mediku 1, 2 erizain, 2 gisa-garraiari, garbitzaile 1, barman 1 eta zeladore 1) eta horietatik inor ere ez zitzaidan suertatu euskaraz hitz egingo zidanik. Denetatik batek euskaraz esana ulertzen zuela zirudien, hitzik erantzuten ez bazuen ere... Hori bai, errotulazio nagusia elebidun diglosikoa da, erdara lehenik irakurtzeko moduan, baina eskuz egindako gainerako errotulu ia denak erdara hutsean daude. Zer esanik ez txartel eta beste paper-mota guztiak.

ERITEGI hau, Eusko Jaurlaritzaren Osasun-Maparen arabera, honako herri hauetako jendearen zerbitzuko eraikita dago: ARAMA, ATAUN, AZKOI-

TIA, AZPEITIA, BEASAIN, BEIZAMA, ERREZIL, EZKIO-ITSASO, GABIRIA, GAINZA, IDIAZABAL, ITSASONDO, LAZKAO, LEGAZPI, MUTILOA, OLABERRIA, ORDIZIA, ORMAIZTEGI, SEGURA, URRETXU, ZALDIBIA, ZEGAMA, ZERAIN eta ZUMARRAGA. (24 herri). Mapa horretan bertan adierazten denez, 93.875 biztanleri zerbitzua eskaintzeko dago. 1.981eko Martxoan egindako zentsuaren arabera, 24 herri horietan 2 urtez goitiko pertsonen zuten Euskararen ezagutza, honako neurri hauetakoa zen ulertze eta hitzegiteari dagokienez:

2 urtez goitikoak
92.826

ULERTU	HITZEGIN
Zerbait	Zerbait
11.130	10.564
% 11,99	% 11,38
Ongi	Ongi
52.958	51.247
% 57,05	% 55,20

ORDUAN, %55ek baino gehiagok euskaraz ongi hitzegin duten hesparrurako ia enplegatu guztiak (salbuespenak egongo al dira!) erdaldunak jarri dizkigute eta paperetan 100 erdaraz

funtzionatzen da. Non zaudete Jaur-laritzako Plangileok, Diputazioetakook eta Udaletakook! Baina, non ikusten da beste horrenbestetik? Gero jendeak ez duela egin nahi diozue! Nola arraio egin nahiko du bada, osasun eta sanitate-zerbitzua bezain beharrezko den batean urratsero erdarara bortxatuta jartzen bada? Zer egin behar nuen nik bederatzi pertsona haiekin? Bederatzi aldiz euskaraz hasi eta erdarara jo beharra izanik, zer arraio egin behar du jendeak? Zer arraio egin behar dute nireak bezalako seme-alabek orandik ere ia erdararik ez dakitenek? Zer arraiotako gogoia sartuko zaie euskaraz ikasten jarraitzeko? Nork du eskubiderik ume horiei euskara exijitzeko, gizarteko antolamendu guztiak horrela planteiatzen diren bitartean? Ez ahaztu Eritegi berri-berri batez ari naizela hizketan...

Txiste moduan edo..., ateetan AEKren Ikastaroetako kartelak ageri ziren oso txukun ipinita. Hauxe da indar estatualistek euskaldunoi egunero-egunero bizi erazten diguten erreallitate zapaltzailea, baina ez berenez bakarrik, beste autonomiko eta sasiabertzale gehiegik praktikan egiten uzten dietelako noski. Ea nor arraiok aurkitzen dion orain konponbide praktikoa, erreala arazo larri honi. Soluzioen zain gelditzen naiz.

ETA hau konpontzeko gogorik, indarririk, ahalmenik edo talenturik ez badago, zer arraio egin behar dut nik berriz behartzen naizenean? Indarkeria erabili? Nork bultzatzen du nor indarkeria-ra Euskal Herri arraio honetan?

MURUMENDI

GAZTEA.
BIZIA.
ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

CREDITOS

CAR

"Problema Resuelto"

Para todo, para todos.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa le ofrece una amplia gama de Créditos. Créditos para todo. Y para todos.

Para resolver pequeñas y grandes necesidades. Para hacer realidad muchas ilusiones. Y hasta para salir de algún apuro.

Téngalo en cuenta. Y cuando tenga un problema consulte a la Caja de Guipúzcoa. Y problema resuelto.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak Kreditu-aukera handi bat eskaintzen dizu. Gauza guztietarako kredituak. Eta guztientzat.

Kredituak, beharizan handi eta txikiei erantzuteko. Ilusio asko bete ahal izateko. Apuroren batetik ateratzeko ere bai.

Badakizu ba. Arazoren bat daukazunean, zatoz Gipuzkoako Kutxara. Zure arazoa erabakita geratuko da.

Para comprar muebles, electrodomésticos y cualquier otro bien de consumo y pagar hasta en 36 meses.

Para comprarse un coche y pagarlo sobre la marcha, hasta en 48 meses.

Para comprar una vivienda o para hacer reformas en su vivienda actual.

INFORMESE EN CUALQUIERA DE NUESTRAS SUCURSALES.

**CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA**

ARGIA

1985 Irailak 22 – XLVIII urtea – 1.073. zenbakia – 110 pezeta/6 libera

Mexiko:

hirugarren munduko

megapolisa lurrikaraz

● Literaturak fantasiaren langile bat galdu du Italo Calvino-rekin.

● «Kilometroak 85», dena prest urriaren 6an Gipuzkoako Ikastolen eguna ospatzeko.

**Txema Monterorekin
elkarriketa**

EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAITU

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrak. Eta badakigu.

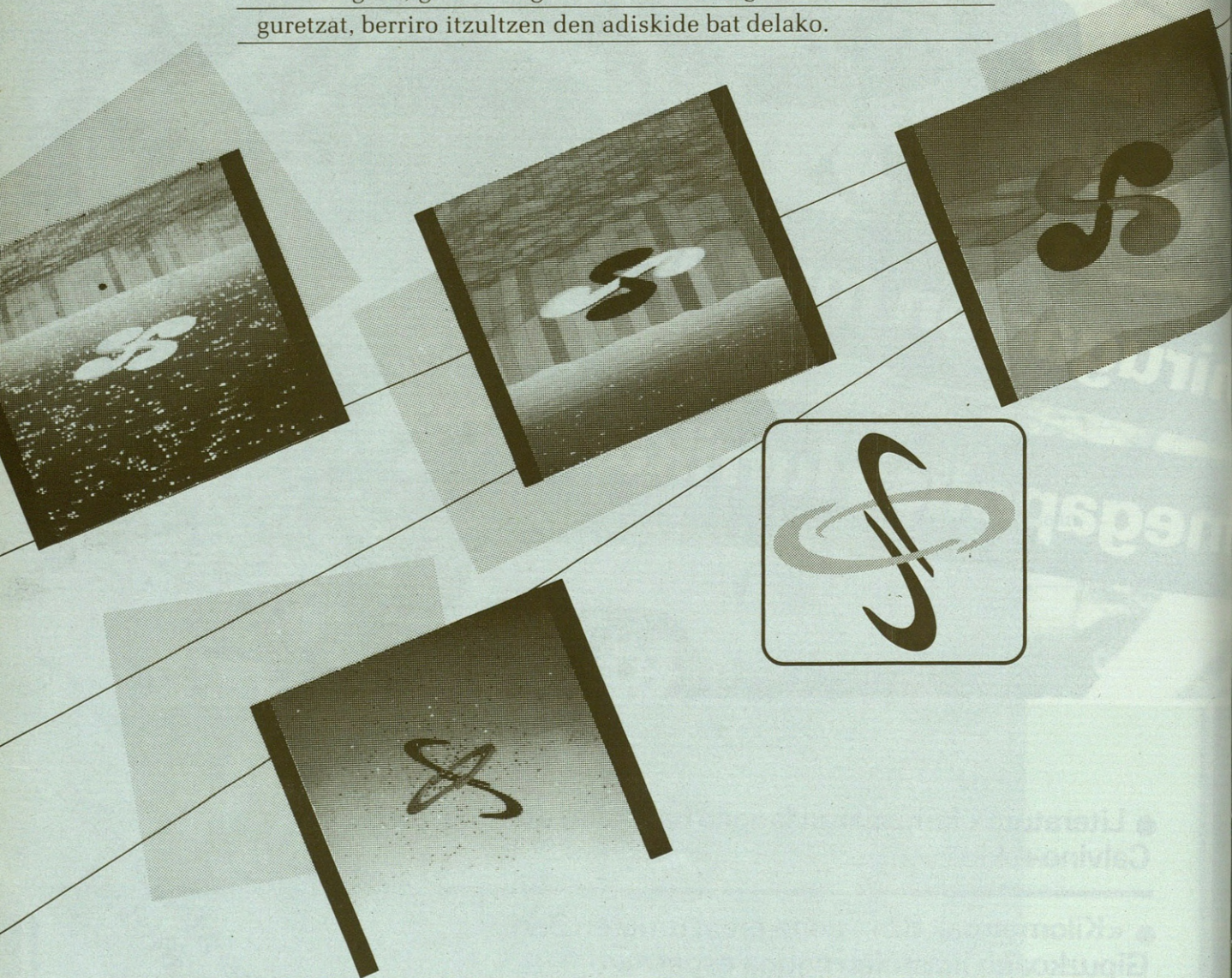
Eta badakigu ze, zuk aukera zenezakeelako, guk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gainetik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

1.073. zenbakia

4.— Aste giroa.

POLITIKA

10.— Ttanttaka. **Esteban Galar.**

11.— Txema Montero: «Errepresio ilegalak aginte zati bat eskatzen du». **E. Jimenez.**

15.— Mundua ez da borobila. **Fanxin.**

16.— Bolivia: Hegoamerikako pobrezia-aren bihotza. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

18.— Felix Urtizberea, Venezuelan dagoen patro pasaitarra. **Urederra.**

20.— Espioitza, mundua bezain ofizio zaharra. **L. Mintegi.**

22.— Basaburua, turismoa eta egoera ekonomikoa. **A. Sokarros.**

23.— Mexiko: hirugarren munduko megapolisa lurrikarak jota. **Artaso.**

27.— Italo Calvino: fantasiaren langile bat galdu du literaturak. **A. Azkargorta.**

KULTURA

31.— Kultur Ataria.

32.— ETBri buruzko galdaketa: 5 galdera, 6 erantzun. **I. Camino eta Gus.**

34.— Kilometroak 85, Urretxun listo dago dena. **G. Izeta.**

36.— EATBren antzerki biltzarra ospatu berriaz. **D. Zuazalde.**

37.— Harrera handia Gasteizko Bideo/Musika lehiaketak. **M. Lopez.**

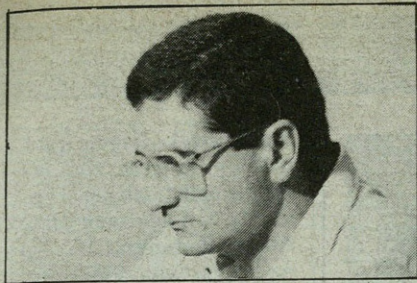
38.— Txutxumutxuka. **Sabin.**

ETA BESTE...

40.— Jo... adarra.

41.— Bertsoak: Ardoak sudurrari. **Juan Arantzamendi.**

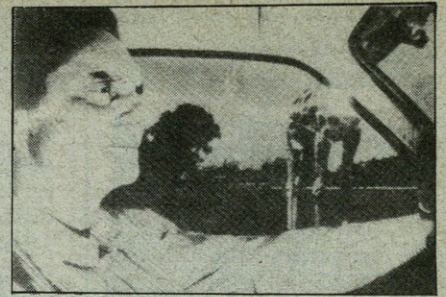
42.— Azkena: Sanbo borrokarena, esplikazio eske. **Artaso.**

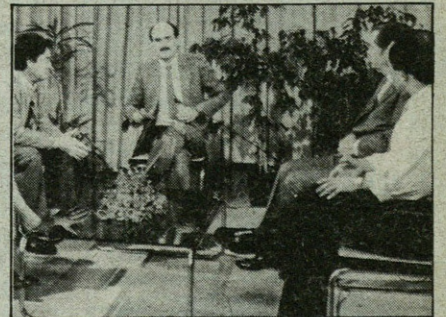
Santi Brouarden hiltzai-leak bilatzeko sumarioak, aurreko esperientziak aparte, Estatuaren estrategia errepreiboen ezagutza zehatzagoa eman dio Txema Montero abokatuari. Horretaz eta aktualitateko gai gehiagoz ere galdetu dio Edorta Jimenezek, Konstituzio espainolaren desarroiloa dela, negoziaketa posibilitateak direla eta beste. **11. orrialdean.**

Joan den asteen munduko berri-rik aipatuena eta ikaragarriena aldi berean Mexikoko herritarrek jasan duten lurrikara izan da, hiriburuan batik bat sekulako sarraskiak egi dituen. Hirugarren munduaren esplotazio egiturak ikutu gabe abiada izugarri batean hazten ari den megapolis bat astindu du terremotoak, eta lehen egunetako argazki espektakularren ondorengo azterketa patxadatsuago bat egiten du horretaz Artasok, **23. orrialdean.**

Italo Calvino idazle italiarra hil da, eta beti bezala bere heriotzaren ondoren mogitzen dira munduko komunikabide guztiak. Antton Azkargoriak prestatu digu hiru orritan mende honek erditu duen leteratorik haundienetako baten deskribapen zehatz bat, Cuban hasi zen bere biziaz bezala eta hainbat obra ahantziezin utzi digun bere lumaren produzioaz. **27. orrialdean.**

Urteak badoaz Euskal Telebista-rentzako ere, eta inor gutxik esaten du ezer euskarazko telebista baka-rraz, igande-astelehenez greban se- gitzen duela eta azaltzen diren nota laburrez landa. Ikusten al du jen- deak gure telebista, axola al zaio inori, gustokoa al da, begietarako bezala belarrirako atsegina suertat- zen al da? Iñaki Camino eta Gus joan dira eritzi bila. Erantzunak **34. orrialdean** topatuko dituzu.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Ipparaldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Josexo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut. **Argazkilariak:** Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonaenea-behea. **DO-NOSTIA-20012.**

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako 4.000 pezeta,
Ipar Euskal Herrirako 275 libera
Estatu Espainolerako 4.000 pezeta
Beste atzerriarako 5.500 pezeta
Airez 8.300 pezeta

IRAILA
28
URRIA
4

Irailaren 29an ilargi
betea

mareak: (irailaren 29koak)
gora: 12,05 eta 24,29
behera: 06,10 eta 18,46

eguzkia: (irailaren 29an)
irten: 08,07
sartu: 20,19

(ordularen ordutan)

liburuak

Itaki CAMINO

Egilea: Patxi Perurena
Loiarre.

Titulua: Joannes d'Iraola-
ren poema bilduma.

Argitaletxea: CAP. Premios
literarios ciudad de
Irun. Olerkia euskaraz
14.

Ezaugarriak: 80 orrialde.

Patxi Perurena poeta leit-
zarrak irabazi zuen 84. urte-
ko Irun olerki saria. Delako
Joannes d'Iraola, berak sa-
rira aurkiztu zuen bilduma
osatu zuen poeta zaharra da.

Hasieran bertan esaten
digu poetak olerki guztiek
beren independentzia gor-
detzen dutela; hala da bai,
liburuan ageri diren gaiak

askotarikoak dira, olerka-
riak maiteen dituen irudi eta
gai batzu antzematea zilegi
bada ere.

Hiru zati dauzka libu-
ruak. Aurrena, «Haurtza-
roa» izeneko. Hau da nik
uste liburuko alderik lortue-
na eta landuena. Hizkuntza
«poetiko» hestu guztitik
kanpo, idazleak prosarik
normalena aukeratzen du
bere poesia egiteko. Poeta,
irudimenik aberatsenaren
jabe, irudi zoragarrietan
dostatuko da, eta esan be-
harra dago, irudi kontuan
poeta osoa dela idazlea au-
rrenko parte honetan, oso-
rik bada. Luzera handi sa-
marreko bere poemetan, gai
bat baino gehiago darabil
beti, baiezeko edo ezezeko
esaldien zerrenda luzeak
osatu. Kritika antzu hau
egiten ari denarentzat, be-
rak dakiela beñephehin, az-
ken bost urteotako Irun sa-
riko poemaren artean ederre-
nak, Perurena leitzararren
hauek ditugu, «Haurtzaroa»
izen duen sailekoak alegia.
Nekez aurkituko dira olerki
aberatsagoak aurreko bost
edizioetan.

Bigarren olerki saila
«Gaztaroa» izeneko da.
Gehien bat koplaz osaturik
ageri da, eta aurreko pus-
kako edertasuna gordetzen
duten poema ale batzu dau-
den arren, kalidadea asko
bajatzan da, koplaren neur-
tu beharrak eraginik non-
bait.

Hirugarren saila, «Heriot-
za» izeneko dugu. Lurralde
urrunetan hildako artzai,
kriminal, kinkileria saltzai-
le, burrukalari erronkariar,
bidazti greziar eta antzeko
pertsonajeak hil aitzinetik
eskribatuak ditugu poemok.
Noizik eta behin poema on,
landu eta ederraren argita-
suna ageri duten arren,
«Haurtzaroa» deitu saileko
lantzeta eta irudi jorietatik
urruti geratu zaizkit neri be-
deren. Euskal literaturan
puntako idazle batzuren ar-
tean somatzen den exotis-
morako joera jaulkitzen du-
te azken hauek.

Inprenta hutsez beterik
dugu liburu miresgarri hau.

Egilea: Durangoko udala.

Titulua: Durangoko hiria
ipuin lehiaketa.

Argitaletxea: Elkar. Txin-
parta saila 4.a

Ezaugarriak: 154 orrialde.

Munduan beste askok lez,
Durangok ere bere ipuin le-
hiaketa sortu zuen, baina
kasu honetan gazte jendea-
rentzat. Argitaratu direnak
12 ipuin badira ere, guk toki
falta dela ta, aurreneko
seiak komentatuko ditugu.

Lehen, Itziar Lasa Bei-
tiarena da, «By gizontxo»
izeneko. Mutiko gazte bat
ametsetan hasten da eta
bertan bere nortasunari lo-
turikako hainbat sexu gai
azaltzen zaizkio. Gai naga-
sia homosexualidadeak ja-
sanerazten dizkion zalant-
zak eta inkonprentzioak di-
ra. Sentsibilidade handia
duen ipuia da, sugerentzia
bidez, gaztea oreka sikose-
xualera nola iristen den era-
kusten diguna.

«Bizitza, ametsa, heriot-
za» oso gauza polita da,
Idoia Astigarraga Agirrere-
na. Ipuiak andereño baten
hogeitalau orduko gorabe-
herak kontatzen dizkigu.
Ikastolatik atera eta gero,
lotara doa. Jon Mirandere-
kin amets egiten du, eta
abenturarik irrealenak bi-
zitzen berarekin. Aipatze-
koa da ipuiari darion kritika
soziala.

Hirugarrena «Ni naiz, ni
naiz» dugu, Itaki Mendiza-
bal Lopez eta Aitor Astiga-
rraga Agirrereña. Bi hauen
ipuia urre puska baten ibi-
lerek osatzen dute. Hegoa-
frikako mendietatik gizon

baten urrezko hagina izate-
raino nolako arrisku eta
eraldaketa jasan behar izat-
en dituen azaltzen digu.
Alazne Zubiaurre Elozegi
da laugarrena, «Helburu
mingotsa» ipuiaren izena.
Harropuzkeria eta nabar-
mendu nahiaren kritika zo-
rrotza dugu Alazneren
ipuia. Basoko tximeletarik
ederrenak ihes eginen du
handik, ikusten duen guztia
arrunkeria iruditzen zaiola-
ko, baina atzenean kolek-
zionista baten kutxatilan
bukatuko dira bere irribarre
handiustekoak. Bosgarrena
Itziar Imaz Gaztelurrutia-
rena dugu, «Sorterriaren al-
de» izeneko. Euskal He-
rriaren askatasunerako, bu-
rrukarako deia dugu ipui
hau. Pertsonaia mutiko
menditar bat dugu, mendi-
ko erreginarren laguntzaz
iraultzara doana.

«Gauguna» seigarrena
dugu, Jon Pertralanda Es-
kauriazarena. Erdi zientzi-
fikziozkoa da. Gizartearen
kritika egiten da, gizaki edo
«Lindlot» aren gizarte kriti-
ka. Kerabeak izaki ttipi bat-
zu dira, teila tartean bizi di-
renak, baina apurka apurka
lindlot edo gizakiak, suntsi-
tu eta garbitu egingo ditu
kerabe hauek.

Liburuak beste sei ipui
dakartza oraino, baina guk
ezin denak komentatu.

Bestalde, nabarmena izan
da liburuan neskek agertu
duten nagusitasuna.

Egilea: Mikel Azurmendi.

Titulua: Kontu kontari
Greziar barrena.

Argitaletxea: La primitiva
casa Baroja. S.A.

Ezaugarriak: 86 orrialde.

Olerki epiko griego zaha-
rraren egokipena egin digu
Mikel Azurmendik hona-
koan. Homero eta Hesiodo-
ren lanak oinarritzat hartu-
rik, hauen egokipen laburra
egin du, sortzez euskalduna,
ezpaita itzulpena Azurmen-
dik egin duena. Kontakizun
nagusienak, jakina, Odissea-
ko txangoak ditugu batetik:
tartaloari adarra nola jo zio-

ten ardi larruaz baliaturik, Zirzek nola zuritu nahi izan zuen Ulises, Penelope bere emaztearen ezkontide-ustekoak nola garbitu zituen ez-pataz.

Bestalde, Iliadako gertakizunak dauzkagu: Akiles eta Hektorren burruka, itsasontzien prestakuntza, Patroklosen heriotzea, Troia-ko setiaketa luzea... Badira beste aldetik, Hesiodok bere Teogonia-n emandako argitasunak ere: jainkoen sorrera, garai hartako jainkoen ordenaren esplikazioa, Zeru eta Noiz jainko arren odol ekintzak, Zeus jainkoaren betiereko erregetzaren argibidea, emakumea, kalte eta gaitz guztien motibu denaren sorrera, Pandoraren kutxatik eritasunak nola haizatu ziren, lehen greziarra nola sortu zen...

Bada bestalde, Herakles heroi greziarrak bere emazte ospetsuaren erruz egin behar izan zituen marken berri ematen digun kontaera, 18 urtetan lehoia nolatan hil zuen eta beste hainbat burruka.

Egilea: Urtzi.

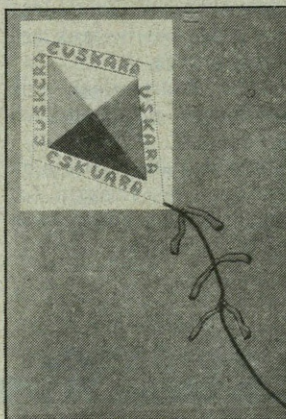
Titulua: Euskara Uskara Eskuara Euskera.

Argitaletxea: ?

Ezaugarriak: 72 orrialde.

Liburuxka luzidua Urtzik basko, abertzale, nazionalista, patriota eta euskaldun guztiei zuzendu diena. Ez ditu ahanzi iraultzaileak, komunistak, anarkistak, feministak edo ekologistak, denei musu bana bidaltzen baitie.

Liburuxka honen gaia topikoa irudituko bazaizue ere, liburua bera topiko orotik kanpora geratzen dela ikusiko duzue ixtanpatean. Berez, liburuxkak biltzen duena, euskarari buruz esan eta idatzi direnak dira soilik, azken urteotakoa bereziki. Hor ditugu esate baterako Tovar-en: «El vasco se extendió sin duda hacia el este a todo lo largo de los Pirineos, antes de Cristo». Edota Corominasen «El vascuence debió llegar hasta el Mediterráneo». Baita EMK-koen «Euskara, único idioma legítimo del pueblo vasco», nahiz Baztango ikastolako «Euskara Nafarroako hizkuntza da», baita Euskal Herrian Euskarazeko «Euskara hitza ere ez da aipatzen Konstituzioa osoan», gainera, R.C-ren «El euskara es el eslabón perdido entre el mono y el robot. Cuidémoslo».

Bada besterik: «El euskara no es una lengua, es la lengua». Atzenean, zergatik euskaraz galderari erantzuteko, halakoak dauzkagu: «aatik», «erdaldun asko zaudetelako», «beharrezkoak zaituztegunelako», «euskararena eta euskaldunona kulturaz beheko eta gaineko zerbait delako», «euskaraz gehiago ligatzen delako», «Jainkoek ere euskara egi-ten dutelako».

MAKALENAREN HERRI ANTZERKIA

inazio irizar

Egilea: Inazio Irizar.

Titulua: Makalenaren herri antzerkia.

Argitaletxea: Elkar. Orhi saila 19.a.

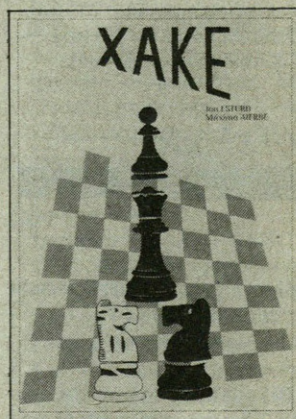
Ezaugarriak: 600 pta. 192 orrialde.

Oñatin urte hauetan antzestu diren lan batzu biltzen ditu Inazio Irizarren liburuak. Oñati herriari zuzenki loturikako gaiak darabiltzate lanek, hango jendeak eginak nagusiki, eta hango jendeak ikusteko antzestuak. Toki irekian antzesteko eginak dira, eta jende askok eskatzen dutenak. Honi buruz, lan honetarako jende gehyen eman duen taldea Makalena izan dela esan behar.

Lehen erakuspina «Herri ezteia» izenekoa dugu, 1918.ean Oñatin izandako euskal ikasketen kontseiluan antzestutako ezte baten erakuspina hain zuzen. Bigarrenik «Kondearena» lana dugu, 1978.ean antzestua. Gebarako kondearen indar eta boterea erakusten digu lan honek, 1500. urtean kokatuz. Hirugarrenik, 1760. urtean kokatzen den beste lana dugu, hango unibertsitatea gaitzat harturik, han barnean bizi zen giroa azalduz. Kaleko giroa ere sartzen da lanean. Hurrengo, Oñati Gipuzkoa probintziari erantsi zitzaioneko dugu, hura erabakitze-ko Oñatin berean biltzar nagusia egin zen, eta bilera hartako berri ematen digu antzerkiak. Kontseilu, kale-tar, auzotar, eskribau eta antzekoen tirabirak ditugu. Beste bat, eta hau luzexea-

goa gainera. Txomin Agirrerren «Garoa» elaberriko atal batzu hartu eta antzestokira eramatea izan da lana. Hor ditugu besteren artean, Joxek bere amodioak Joanesi nola aitortzen dizkion, Urkiolan Joanesen asaldiko adiskidearekin, gabonak Zabaletan, Ana Josepa eta Moxolo Potoloren hizketaldia, Malen Joanese-kin mojararako eta besteren bat.

Azkena, egungo egunetan kokatzen da. «Bustintzurietako Amaia» du izena. 1984. urteko giroa ageri zaigu, Amaiaren gorabeherak eta gazteen harremanak ditugu hauek. Alde horretatik, gai modernoa dugula ezin uka. Hauek dira beraz antzerki lanak.

Egileak: Jon Esturo eta Máximo Aierbe.

Titulua: Xake.

Argitaletxea: Irakaskuntza eta Kultur Aurrerape-naren Elkarte. Deba.

Ezaugarriak: 200 orrialde.

Xake jokorako metodoa euskaraz agertu izana txapela kentzeko moduko argitarapena dela dio Krakas delako batek sarreran, eta ez du arrazoirik falta, normalizazio bidearen atean kax kax jo baitu xakeak ere oraingo honekin. Esturo xakelariaren zuzendaritza-pean egin dugu liburu, eta ez da gezurra liburu serio eta landu baten aurrean aurkit-

zen garena esatea. Pedagogia asmotan aterea, erakusteko eginga dago, ez dakitenentzat hain zuzen. Asmakizunaz baliatu behar izan dute termino teknikoak zirela ta, jakina, baita itzulpenaz ere.

Egileek kartzela barreanean idatzi behar izan dute liburu. Beren asmo nagusia xakea euskararen munduan sartzea izan da. Iturriak, gaztelania, frantsesa eta inglesa izan dituzte. Xakea ikastoletan sartzeak leharkeen onurak ere aitatzen dituzte sarreran barrena.

Liburuaren zatiketa honako hau dugu: xakearen historia, bere osagai eta izenen arrazoiak, terminologia arauak. Hirugarren atala lehen urratsak ditugu, hasiberrientzako argibideak alegia. Azkenik historian zehar izandako xakelari onenen kronika laburrak ditugu.

Xakearen garai moderno deritzanean, jokaldi onak «philidor defentsa» esaterako, posizio arauak, Steinitz defentsa partida espainolean eta halakoak.

diskak

Ritxi

Egilea: Deutsch Amerikanische Freundschaft (DAF)

Izena: Absolute body control

Bikote honenak eginik zeudela uste nuen. Duela bi urte bakoitza bere aldetik joan zen eta Lp bana atera geroztan ere. **Robert Goerlek** bere **Night full of tension** 1984ean argitaratu zuen eta klarki hitzegiteko, DAF apurto ondorengo lan honek ez dit ematen gauza handirik pentsarazteko; noski, konparaketa egiten badugu. Hori bai, esparru berean aritzen dela azaldu behar dizuet.

Bikotearen laranja erdia, **Gabi Delgado**, sexoz beterik agertu zitzaigun urte berean. **Mistress** izenburuko Lp txikiak ez ninduen txarto utzi. Erritmo dastakorrak, maitasun eta erotismo nahastuz. Bakarkako lan hauez aparte, DAF-en orainarteko hiru elepe eta gehiagorik ez, baina Londres-en atera berria dute

maxi hau. Erosi nuen eta lasterka etxera joan nintzen diskajogailuan ipintzera. Hemen oraindik ez da argitaratu eta ni Lp-a itxoi ten nago.

Maxi honetan aintzinako giroak biregiten, beibiluzten eta birgatzotzen dira. Gorputzaren kontrol osoa izeneko lantxoak DAF-en betiko estilo eta hitz jariora dakarzkiz zainetara. Perkusio mardul batek laguntzen dio baxu zampakorrari. Bien-bitartean, Gabi Delgado-ren ahots miresgarriak, sursurranteak, beroak, sutuak, lastankorrek, sugerenteak, pornografikoak eta erotikoak eskegitzen nbu.

Robert Goerl-en lepotik dattorkigu gehien bat tresneriaren muntaketa eta erritmoen osaketa. Dena den, bien artean egin dute lan guzia; zeina konposaketarena, zeina konponketarena, zeina produzio edo ekoizpenarena.

Azala polito landu dute, baina orain arteko DAF-en azalen argazkiak ez dituzte azken lanarekin gaintu. Lehen erabat gordetzen zuten estetika. Larru beltza, argazki sugerente itzelak e.a. Oraingoan, aldiz, ez dago horrelakorik, baina bere esanahia intimista du honetan ere.

Hau esan ondoren, itxarongo dugu alemanar eta cordobatar bikote honen Lp-a zer edo zer gehiago esateko. Beraz, bejondeizuela bizi dituzuen lau egunak.

lehiaketak

Zarauzko Gabon Kanten

Konposizio Lehiaketa zabalik

Zarauzko Udalak eratu du bigarren aldiz masa korallentzaz iazkoan eratu zuen Gabon Kanta Konposizio Lehiaketa, euskal gabon kantak sustatzeko asmoz. Lehiaketarako ezarri dituen baldintzen artean aipagarrienak aurkeztu beharreko lanei buruzkoak dira. Lanek originalak izan behar dute, gaiak nahiz letra

euskal tradizioan kokatuak edo ta erabat berriak.

Lan bakoitzetik seina ale bidali behar dira, kartazal aparteko batetan egilearen dato guztiak eskeiniz. Lehiaketara aurkezteko epea otsailaren 28an bukatuko da. Saria 100.000 pezetakoa izango da. Antolatzaileek jakinerazi dutenez, lan sarituak argitaratu egingo dira.

Lasarteko I. Literatur Lehiaketa

Lasarte-Orian euskararen alde antolatu nahi den aste batean kokaturik agertzen zaigu literatura lehiaketa hau. Hauek dira oinarriak: -Lasarten jaioa, edo ta bertan ikasten ari al bizi direnek aurkez ditzakete beren lanak -Lan guztiak argitaragarriak eta euskaraz izan beharko dute

-Gaia norberak aukera dezake eta lan bat besterik ezin dezake aurkez

-Lanak, haurrennak ezik, makinaz idatziak bidaliko dira

-Egilearen datu guztiakin batera Lasarteko Euskara Zerbizura bidaliko dira, **Urriaren 11a** baino lehen.

kultur asteak

Hendaiako Kultur Astea

Irailak 23an hasiz, asteburu arte luzatzen da kultur aste hau. Hauek dira **Irailak 28** egunerako antolaturik dauden ekintzak: -Arratsaldeko 5etan, Beltzenia Pilotalekuan Sokatira Txapelketa ospatuko da, bertan 8 taldek parte hartuko dutelarik.

-Arratsaldeko 9retan, Merkaturaren erromeria "Izan" taldearekin.

Hauek dira beraz, kultur aste honi amaiera emango dioten ospakizunak.

Bastidan hasiko da aurten XI. Organu Astea

Aurten Bastidan ekingo zaio Euskal Herrian zehar ospatuko den Organu aste honi. **Irailaren 30ean** arratsaldeko 8retan Irungo "Nuestra Señora del Juncal" izeneko elizan, Adalberto Martinez Solaesak (Malagako kontserbatorioko katedratikoa) organu saio bat eskeiniko du.

Durangoen berriz, **Urriaren 1ean** "San Antonio delas Clarisas" deituriko elizan eta arratsaldeko 8retan ere, Jose Manuel Azkue Profesoreak 1878.urtean egindako organu batez saio berezi bat emango du.

Hurrengo saioa aldiz, Gasteizen izango da, arratsaldeko 8'30etan "San Pedro" elizan. **Urriaren 1ean** izango da eta David Dobson organista ingelesak eskeiniko du saio hau.

Aste honi dagokionez, bukatzeko zera esan dezakegu. Begoñako Basilikan (Bilbon) **Urriaren 3an** eta arratsaldeko 8retan beste organu saio bat izango dela. Oraingo honetan, Donostiako Kontserbatorioko katedratikoa den Esteban Elizondok eskeinitako saio bat izanen da.

Garaziko V. Euskal Kultur Asteak

Joan den astean honen berri ematen bagenizuen ere, asko eta askoei ahaztu egingo zitzielakoan, hona hemen egun hauetarako antolaturiko ekintzen zerrenda:

-**Urriaren 4ean**, arratsaldeko 9retan laborantzari buruzko mahainguru bat izango da. Sarrera gisara "La semence progres" USA-ko filma eskeiniko da. Ondoren, mahainguruari ekingo zaio eta bertan Hegoaldeko eta Iparraldeko ordezkatzailerak batzuk parte hartuko dute.

-**Urriaren 12an**, berriz Rock Kantaldia ospatuko da Garazin, ziadadela ondoan. Arratsaldeko 6etan Iparraldeko "Beyrouth-Ouest" eta "Mescalibur" taldeak arituko dira, eta gaueko hamarretan He-

goaldeko bi talde hauek hartuko dute txanda: "Ertzainak" eta "Kortatu" taldeek, hain zuzen.

Urrian zehar, badago ospakizun gehiagorik, baina horien berri hurrengo astean emango dizuegu.

ikastaroak

Eskalada ikastaroa Donostian

Euskal Herriko Kanpin Elkartek **Irailaren 28** eta **29** egunetarako eskalada ikastaro hauek antolatu ditu. Bertan, eskalatze oinarrikoak diren teknikak erakutsiko dira eta klaseak Zazpi Iturri (Amezketan) emango dira. Interesaturik bazaude, izen ematea San Martzial Kalean, 19. zenbakian izango da.

Eskulanetarako Ikastaroak Lasarten

Lasarteko Artesania Tailerak bere gain hartu ditu ikastaro hauek. Aukera ederra benetan, eskulanean munduan sartuta daudenentzat. Hauek dira, besteak beste ikastaro hauetan landuko diren arloak: Zeramika, tapizak, argakilaritza, oihalak, etab. Ikastaro guztiak ez dira egun eta ordu berean hasiko, beraz, nolabaiteko informazioaren beharra baduzue, jo ezazue Tailer honen egoitzara, Kale Nagusia Bis 45, arratsaldeko 5etatik 8ak bitartean.

AEK-ko

barnetegiak

"Euskara ez da estudiatzeko, AEKikasten da!" diote oraingo honetan AEK ki-deek. Horretarako zer izan daiteke barne ikastaro bat baino egokiagorik? Hegoalde guztian zehar ikastaro mordo bat aurki dezakezue maila eta aukera guztietako ikastaroak, hain zuzen. Zuen euskara ho-

betzeko asmorik baduzue hona hemen informazio zehatzagorik lortzeko bidea:

-Arabako AEK. Gasteiz. Tf.288922»288944
-Bizkaiko AEK. Bilbo. Tf.4231552»4214710
-Gipuzkoako AEK. Donostia. Tf.283743»283988
-Iparraldeko AEK. Baiona. Tf.257609
-Nafarroako AEK. Iruñea. Tf.222246»242485

Eskulan ikastaroak Donostiako auzoetan

Donostiako Udaletxea eta Foru Aldundiaren artean antolaturikako ikastaroak ditugu hauek. Donostiako auzo bakoitzari arlo desberdin bat lantzea dagokio, adibidez, Egian bustina nola landu eta haur antzerkiari buruzko emanaldiak eskeintzen dira. Grosi berriz, mimo eta kartelgintzari buruzkoak dagozkie. Beste auzoetan Jazz-dantza, dibujoa, txotxongiloak eta abar landuko dira. Matrikula epea zabalik dago, eta izen emateak Donostiako Udaletxeko Gazteen Bulegoan izango dira.

kantaldiak

Egun hauetako kantaldiak

-BENITO LERTXUNDI. **Irailak 29an** Iruñean, gaueko 9retan, Zitudadelan. Hau euririk ari ez badu, bestela toki estali batetan izango da.
-OSKORRI-GANBARA.N **Urriak 4ean** Sestaon, Bizkaiko Labe Handien aretoan "Euskan Kantariak" izeneko zirkuitoan.
-ITOI.Z. **Irailak 28an** Laukiz, gaueko 9retan, herriko frontoian, **Irailak 29an** Oñatin, Erne dantzalekuan
-KORTATU, RIP, ETA DE-CIBELIOS. **Irailak 27an** Oñatin gaueko 11etan.

-KORTATU ETA LA POLLA RECORDS. **Irailak 28an** Leridan, "Labordeta" izeneko Polikiroldegian.

-KORTATU eta ZARAMA. **Urriak 4ean**, Iurretan gaueko 11etan.

-SILVIO RODRIGUEZ eta AFROCUBA. **Irailak 27**, Iruñean Anaitasuna Polikiroldegian. **Irailak 28**, Getxo-ko Fadura Polikiroldegian. **Irailak 29**, Donostiako Anoeta Polikiroldegian. **Urriak 6**, Durangoko frontoian.

-EUSKAL HERRIKO ORKESTA SINFONIKOA. Bestak beste, hauek dira eskeinko dituen kontzertu batzu: "La sinfonia de los dos mundos" **Urriak 3an**, Donostian. **Urriak 4ean**, Bilbon. **Urriak 6ean**, Iruñean.

omenaldiak

Pakito Arriaranen Omenaldia

Herri Batasunak antolatutako **Irailaren 27an** hasi eta **29a** arte iraungo du Arrasaten ospatuko den omenaldi honek. Honelako kantaldi interesgarriak eskeintzen dizkigu omenaldiak:

Irailak 27an Benito Lertxundi.

Irailak 28an Hertzainak, Barrikada eta RIP.

Irailaren 29an Ruper, Gontzal M. eta Peio eta Pantxo.

Andres Matxaini Omenaldia

Itotako arraunlari honi omenaldi bat eskeiniko diote gainontzeko tripulazioek. **Irailaren 29an** Donostian ospatuko dira estropadak, eta bertan aurtengo trainerurik onena arituko dira arrau-nean.

ekitaldiak

Kilometroak 85: hamabostaldi kulturala

Urriaren 6an ospatuko den "Kilometroak 85" inguruko ekintzak Uztailaren 5ean hasi ziren. Egun handia gainean dugularik, eta azken esprin hau hutsa gera ez dedin hamabostaldi kultural bat antolatu dute Legazpi, Urretxu eta Zumarragan. Hementxe doakizue guzti horien egitaraua:

Irailaren 27an Bertsolari Jaialdia Legazpin, gaueko hamarretan Esles Polikiroldegian "Itoiz" taldearen Rock emanaldia.

Irailaren 28an Legazpin goizeko 12etan Oilar burruka eta Ahari dema. Urretxun berriz, Herriko Enparantzan haurrentzat antzerkia TtanTtaka taldearekin eta, ondoren txaranga. Arratsaldeko 5etan Legazpin Txirrindularien kriteriuma.

Irailaren 29an txistularien Goiz-eresia eta Legazpi musika ikastetxearen haur kontzertua Eslesa zinematokian eguerdiko hamabietan.

Urriaren 3an Legazpiko Kultur Etxean, arratsaldeko zazpi terdian "Eusakara eta komunikabideak" gaiari buruzko mahainguru bat.

Urriaren 4ean gaueko 9'30etan, Legazpiko Bikuña Polikiroldegian, Maskarada antzerki taldeak "Gastibeltzaren karabina" obra antzetzuko du.

Medizina Zinemaldia Donostian

Urriaren 2an hasi eta **Urriaren 5a** bitartean ospatuko dira medizinari buruzko topaketa hauek. Filmak Aurrezki Kutxa Municipalaren aretoan emango dira, goizeko eta gaueko hamarretan. Filmak ikusi ondoren eztabaida eta kolokioei ekingo zaie.

Miarritzeko Zine Topaketak

Urriaren lehen astean ospatuko dira zine topaketa hauek. Bestetan bezala, aurtun ere, espainolez eta portugesez mintzo diren estatueta-ko filmak bakarrik aurkezten dira topaketa hauetan. Topaketa hauei esker Latinameriketako zinemagintzari zabalbide bat eskeintzen zaio. Joan den urtean bertan emandako filma batzuk jasotako arrakasta dela medio, oso erraz zabaldu dira. Adibidez, "Mojado Power", "El Norte", "Por los caminos verdes", eta abar. Aurtun ere, egongo da Miarritzen zer ikusirik.

antzerkia

Euskal Antzerki Topaketak antolatu dira Azpeitian abendurako

Topaketa hauen bitartez, Azpeitia antzerkigile eta antzerkizaleen elkargune eta antzerkiaren erakustoki bihurtu nahi dute antolatzaileek. Horretarako, antzerki-emanaldiak, antzerkiari buruzko hitzaldiak eta euskal teatroari buruzko erakusketa bat antolatu dituzte. Parte hartu nahi duten taldeek urriaren baterako eman behar dute izena, obra, taldearen deitura, zuzendaria, ant-

zerkiaren ekitaldiak, montaiarako behar diren zenbait dato eta abar adieraziz. Aurtun ez zaio talde kopuruari mugarik ezarri. Nahi duen guztiak eman dezake izena, antzerkia helduentzat ala haurrentzat zuzendua izan. Orain arte, Bizkaia, Araba eta Nafarroatik erantzun kaxkarrak izan bada ere, Euskadiko Antzerki Topaketa Denez, tadeak eskualde guztietatik bildu nahi lituzkete. Joan-entorriko gastuetarako 100.000 pezetatik 200.000 pezeta bitarteko laguntza eskeiniko zaio bakoitzari.

Kaleratu da jadanik Gasteizko Antzerki Lehiaketaren egitaraua

Irailaren 28tik Urriaren 12a bitartean Gasteizen ospatuko dira antzerki topaketa hauek. Egitaraua begiratzuz, euskaldun talde bakar batek hartzen du parte, Maskarada Antzerkiak, hain zuzen. Hauek **Urriaren 1ean** "Gastibeltzaren karabinak" izeneko obra antzeztuko dute. Gainontzeko Taldeak espainarrak, frantziarrak, holandarra, eta beste herrialde batzuetakoak dira. Hauek dira antzeztuko dituzten obraetarikoz batzuk: **Irailaren 30ean** "Centro Dramatico Gallego" izeneko taldeak Francisco Taxes-en "Cuaderno de bitacora" obra antzeztuko du. **Urriaren 2an** antzezpenez frantziarrak hasiko dira. Egun berean "Les Macloma" konpainiak "Clown Fast Tood au Theatre" obra eskeiniko du eta **Urriaren 4ean** berriz, "Le plan K" talde belgikarrak bere "Scan Lines II". Datorren astean antzezpenez hauen zerrenda luzatuko dizuegu, oraingoz aski delakoan....

kanpainak

Euskararen kanpaina amaitzeaz Oñatin

Urriaren 4ean ospatuko den bertsolari jaialdia izango da kanpaina honi bukaera emango diona. Nikolas Seguralaren omenez ospatuko da eta bertan, Joxe Lizaso, Agirre, Lazkano, Lopategi, Mendizabal eta Sebastian Lizaso arituko dira bertsotan. Beraz, **Urriak 4ean**, Zubikoa Pilotalekuan, gaueko 10'30etan bertsozaleek badute zita bat. Badakigu non bilduko den bertsozale mordoak bat...

ekologia

Akanpada Leizaranen

Irailaren 27, 28, eta 29an Leizaranen izango da akanpada hau. Zehatzago esanda, Bertxingo Zelaletan akanpatuko du jendeak. Andoaingo Gaztetxea eta Bardeak-Lemoiz martxan parte hartu zuten artean antolaturikako ekintza dugu hau. Ostiralean (27) arratsaldeko 5etan Andoaingo Gaztetxetik manifestaldi bat aterako da. Leizarango haranak jasaten duen hondamendia, autopistaren proiektua eta egungo mendi-baso politika salatuz. Ondoren, Bertxinantz abiatzeko asmoa dago. Larunbata goizerako (28) Leizaran inguruetara irteera bat antolatu da eta arratsaldeko 18.00etan, OTAN eta beste zenbait gaiei buruzko hitzaldi eta mahainguruak. Iganderako inguruak garbitu ondoren, Andoainera itzultzea erabaki dute. Andoainen bazkari herrikoi bat egin eta bizikleta martxaren bideo emanaldi bat eskeiniko da. Rock emanaldi bat ere izango omen da

Itinerario botanikoak

Joan den astean esaten genizuen bezala, Natur Zientzien munduan sartuta zaude-tenentzat itinerario hauek nahiko interesgarri gerta da-kizueke. **Urriaren 5a eta 19an** zehar egingo dira irteerak. Aurreko egun batzutan klase torikoak eman ziren baina orain ikasitakoa praktikan jartzeko ordua izango da. Informazio zehatzagorik behar baduzue, San Martzial Kalean, 13. zenbakian, 4.C. Tf. 420286, arratsaldeko 3etatik 5ak arte.

zinema

"Hamaseigarre- nean aidanez" filma aurki Donostian

Urriaren 3an kaleratuko da Donostian filma hau. Ezin dezakegu honi buruz beste ezer gehiagorik esan. Komentarioak filma ikusi eta gero izango dira.

jaiak

Festa eta Jaien zerrenda

Azpeitian **Irailaren 29an** Ekaitza Txistulari Taldearen Goiz Eresia. Mendizaleak Ernio mendira irteera. Garmendipe Futbol Zelaian, Lagun onak-Aurrera Mixtelinen aurka. Urretxun **Irailaren 29an** goizeko 9etan Txistularien kalejira. Goizeko hamarretan Dibujo Txapelketa bat izango da. Arratsaldeko 5etan mozorro txapelketa, eta amaitzeko "Incansables" txaranga.

asteko zinema

Nire aitaren etxea hondatuko dut

Filmea: Ran. **Zuzendaria:** Akira Kurosawa. **Gidoia:** Hideo Oguni, Masato Ide eta Akira Kurosawa. **Argazkia:** Takao Saito. **Musika:** Toru Takemitsu. **Aktoreak:** Tatsuya Nakadai.

Donostiako Zinemaldiak Akira Kurosawa-ren azken filme hau ikusteko aukera eman digu (beste zenbaiten artean). Duela hiru lau urteko zinemaldian «Kagemusha» ikusi genuenok gogoz espero genuen 74 urtetako zuzendari japoniar honen zinta. Areago erro-dajea 9 hilabetakoa eta pelikularen kostoa .5 milioi dolareetakoa izan zela jakin-dakoan.

Emaitza, espero bezala, izugarri ona izan da nahiz eta bere moralina ere ageri agerian bota azkenerako.

Bi ordu terdi luzez dirauen zeluloide honek Japoiko XVI. mendean kokatutako istorio bat kontatzen digu. Japoiko feudalismo garaian kokatutako tragedia bat.

Ikusten ari zaren neurrian Shakespearearen «Lear Erregea»z oroitzen zara. Gero, zinemaldikoek eskaintzen duten papertxo horietako batetan, konturatzeko zara «King Lear» eta «Sanbonno Ya» leienda japoniarra erabili dituela «zaharrak» filme hau egiteko.

Inspirazioa bakarrik ez bada ere errekreazioa izugarria da. Antzerkiaren dramatismoa bera emanaz pelikulari ere (agian ez zaio hau jende askori gustatuko, zenbait momentutan mantsa samarra gertatzen baita mendebaleko filme 'Oazka-

rrak— ikustera ohiturik gaudenontzat), bai eszenen planteamenduan, bai aktoreen lan egiteko moduan. Aktore nagusien lana paregabea da. Gutxitan ikus daiteke horrelako interpretaziorik. Jakina da japoniarrek zer nolako garrantzia ematen dioten espresioari (Aurpegiaren espresioari bereziki).

Horrezaz gain gerrateak liluragarriak dira Kurosawak beti batallitetan erabiltzen duen kolore jokoe-kin (bando bakoitzak bere kolorea darama, horrela, zelai berdearen gainean, urdinak horien kontra, edo gorriak txurien kontra agertzen direlarik extra mordo bat erabiliz koadro izugarri ederrak lortzen ditu). Gure begietarako «pintura» gehiegi erabili du hildakoen odola markatzeko. Gorriegi. Zenbait efektu ere esajeratu iruditu zaigu (fletxa gehiegi gorputz batek, odol txorrotadak soinetik...), baina ekialdeko filmeetan badirudi horrelako efektuak gustoakoak dituztela (behin baino gehiagotan ikusi ditugu guk behintzat).

Argazkia, muntaia, gerrate imajinak... dena iruditu zaigu ikusgarri zahartzarora iritsi eta bere lurraz hiru semeen artean banatu eta gorrotoa piztu duen aita baskarti horren istorioa kontatzeko.

Boskarren Argazki Lehiaketa Quinto Concurso Fotográfico

Andoaingo EUSKALDUNA mendigoizale taldeak eratua
Organizado por el grupo de montaña EUSKALDUNA de Andoain

GAIA: mendia, osorik hartua. TEMA: muntaria eta bertako erakusketak.

ERAKUSKETA: donostiako argazki kolektiboa, zuzendua andoaingo gure erakusketak taldearen 1985ko azararen 9tik 17ra.

Legealdi tratutik Ertzantzarentzako akordioa

IVA eta Ertzantzak «Ley de Policía» berrian zuen tratamendua ziren PNV eta PSOEren arteko azken bi istiluen iturriak. IVArekin kasuan joan den astean iritsi ziren adostasunera, eta aste honetan Ertzantzari dagokionean. Ez dirudi Madrilgo gobernuak bere legea aldatuko duenik (eta Ertzantza Madrilen mende geratzen dela zen salaketarik gogorrena), baina medio berriak eskuratuko zaizkio: helikoptero bat, gero hirutara iristeko, arma luzeak, informatizazioa... Ertzaintzaren inguruko benetako polemika hasi gabe dago.

Pakito Arriarani omenaldia eta fundazioa Arrasaten

ERTAMERIKETAN eta gerran hil zen Pakito Arriaran etaki etakide arrasatearra, eta bere hirotzearen lehen urtehurrena betetzean omenaldia egitearekin batera fundazioa ere martxan jarri dute zenbait kirolari, intelektual eta artistak, Euskal Herriaren eta beren eskubideen alde borrokan ari diren herrien artean lotura internazionalak josteko. Omenaldia igande honetan delarik, bi egun lehenago, 27an, betetzen dira hamar urte Txiki, Otaegi eta beste hiru militante antifrankistaren afusilaketa hartatik. Herri txikikian beren bizi nahian kobratzen zaien prezio latza gogoratzen diguten egunak.

Baina nork hil zuen azkenean Joseba Arregi?

TRIBUNAL Supremo delakoak Madrilgo Auzitegi Probintzialera itzuli zuen Joseba Arregiren heriotzaz eman zuen erabakia, batere txukun idatzia ez zegoelako. Bigarren sententzia honetan Audiencia Provincial horrek Joseba Arregi ez zutela torturatu erabaki du, poliziek emandako bertsioa osorik ontzat emanaz. Adibidez, jusean ustez Joseba zenak oinazpietan zituen erreduak zapatetan zeramatzkien balek egin zizkietela sinisteraino iritsi dira.

Guztien artean juez bat ez dago ados, Sanz Bayon. Honek ere sinesten du Josebaren gorpuak agertzen zituen ubeldu guztiak mahai eta ormen kontra bere burua botatzean egin zituela, baina erreduak zigarro muturrekin eginak

iruditzen zaizkio, eta bi inspektorentzako bi hilabeteko arrestoa proposatzen zuen. Dena dela, juez guztiak daude ados polizien jefek errugabetzat jotzean. Neumonia harrapatu zuen eta ez zuten sendatu, hori behintzat frogatua dago, eta errugabe. Jefe horietako bat, Antonio Piqueras, gaur egun Comisaría General de Información delakoan idazkari nagusia da. Martínez Torres komisario torturazailerik famatuaren aginduetara.

Iparraldeko Ezker Abertzalea hauteskundeak prestatzen

DATORREN maiatzean egokitzen dira Estatu Frantsesean hauteskundeak, Miterranden agintea auzitan jarriko dutenak. Iparraldean ere abertzale eta euskaltzale mundua posizioak prantatzen hasten dira, eta ziur duela lau urtekoaren aldean oso panorama ezberdina eskainiko dutela.

Batetik, Iparraldean PNV bere operazioa gorpuztuz doa, antza denez Azkaingo Luberriaga alkatearen, Lohizuneko Ithurralderen eta beste zenbait notablen protagonismoz. Aldiz, Ezker Abertzalea ere konberjentzia eta birmoldaketa bideetatik abiatu dabil. Udaran Kanbon Herri Taldeek antolatutako bilkura haietan zenbait hautetsi eta pertsonalitateen, Jean Louis Davant tartean, konberjentzia proposamena aurkeztu zen, kantonamenduz-kantonamendu base mogimendu zabal bat antolatzeko.

Azken hilabeteotan beste «desmartxari» ere ekin zaio, Herri Taldeak, Laguntza eta independente jendearen aldetik. Joan den ostiralean egindako bilkura batean, 150 bat lagun bildurik, zenbait puntutan argitasunera iritsi zen. Jadanik erabakitaz kontsideratzen da hauteskundeetan parte hartzea eta horretarako kandidatura zabala aurkezteaz, aurrera begira mogimendu baten oinarriak jarritz. Puntu asko dago oraindik zehazteko, eta horri begira egitura probisional batzuk ere eraiki dira. Galdera bat geratzen da aidean: Iparraldeko abertzale progresistek kandidatura bat ala bi izanen dituzte?

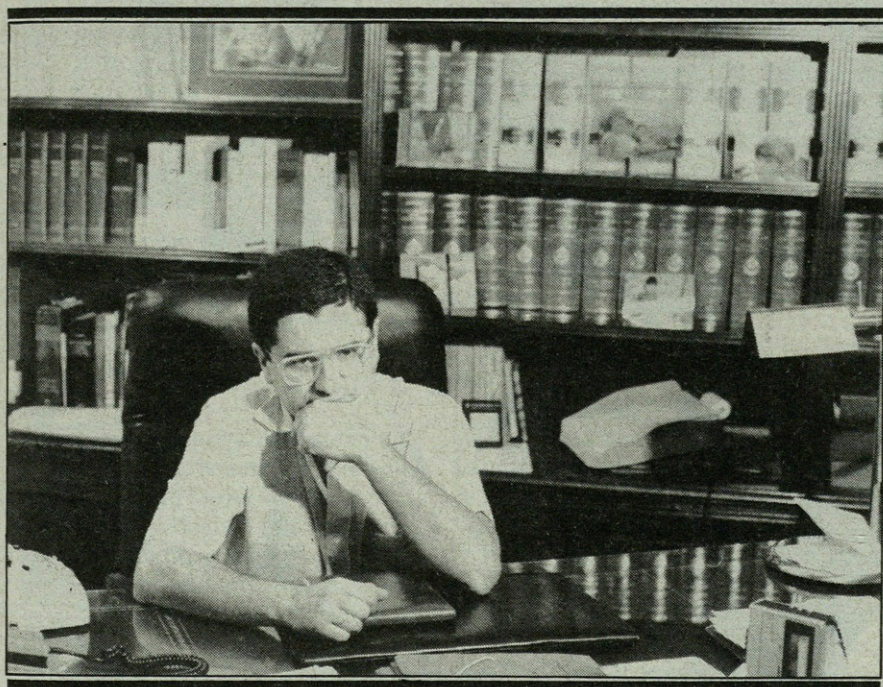
Iritsi da Alderdi Eguna eta PNVn urak ondo baretu ez

AURTENGO Alderdi Eguna ostiral honetatik hasten du PNVk, egun horretan montatu bait dute beren kanpina EGiko gazteek. EGikoek prantatu dituzten ekitaldi eta jokoen artean irakurri dugu «batalla de tomates y huevos» bat izango omen dela. Iganderako entrenatzeko? Izan ere igandean mintzatu behar duten burukideen artean, EBBko Uzturreren eta Ardanza lehendakariaren ondoan Napar Buru Batzarreko Carlos Claveria sartu bait da, hain zuzen Nafarroako egoera dela eta alderdiak duen gizonik eztabaidatuenetako bat. Joan den urtean Garaikoetxearen eta Suduperen arteko borroka sonatua izan zen. Aurten gertatuko denaz ondoko politika saileko erredaktoreek eskainiko dizute heldu den asteko ARGIAN.

Sabino Aranaren figuraren inguruan aurten antolatu diren ekintza guztien gandar izan nahi luke Alderdi Eguna honek, baina baseetan dagoen pentsakeraren termometro ere izanen da. Gipuzkoako jeltxak hartuko duten jokabideaz da beldurra EBB mailan, hain zuzen zenbait herritatik boikot itxura bat ematen delako.

Txema Montero, HBko abokatua

«Errepresio ilegalak aginte zatia eskatzen du»

«Costa Gravas-en 'Z' filmeak Santi Brouarden hilketara hurbiltzen gaitu».

Santi Brouarden kasua bere eskuetan eramateak egin dio izena Estatu osoan Txema Monterori, eta agian baita HBren legeztatzeari buruzko istiluek ere. Bilbon izan diren hiru bilkura haunditan izan da partaide, negoziaketari buruz antolatu zenekoan, munduko legedi antiterroristak aztertu zituen hartan eta joan den udaberrian autodeterminazioari buruzkoan. Hiru gaiez galdetu nahi genion.

ARGIA.— «Zer geratzen da Konstituziotik» neukan elkarrikketa honen izenburutzat pentsatua, eta hau da planteiatu nahi nizun lehen kuestioa: Estatuaren aparatoek gogortzeko, inpermeabilizatzeko, errepresioa gehitzeko, erakusten duten joera hori ea berezkoa den, krisi ekonomiko, sozial eta politikoak eragina, ala beste batzuek uste duten bezala borroka armatuak eragin duen joera hori.

Txema Montero.— Bi elementu ho-

rien interrelazio bat da nire ustez. Mugimendu historiko eta sozialak aztertu dituen edonor konturatzen da krisi ekonomiko batek Mendebal Europakoa bezalako gizarte masifikatu eta post-industrial batean sistemaren gogortzea eragiten duela. Baina ez dira gainegiturak bakarrik gogortzen, baizik eta baita sistemaren zati diren gizarte estratoak ere.

Horrela Mendebal European eritzi publikoaren kontserbadoretze pro-

gresibo bat igertzen dugu. Horren adibiderik ez da falta: arrazismo formak hasi dira azaltzen, sistemak erabiltzen duen hizkera erabiliz «eskuinera» bozkatzten duten botoen ugaritzea... Historian begiratzen baduzu, European fazismoaren garaia hor duzu: krisi ekonomikoak krisi soziala erakarri zuen, eta ez ahaztu Alemanian botoen bidez iritsi zirela agintera.

Gaur egun interesgarri iruditzen zait azpimarratzea momentu honetan gizarte aldaketa indarririk haundiena erakusten duten bi mogimenduek sustrai bera dutela, fundamentalismo erlijiosoa: fundamentalismo txiita Islamiar dagokionez, Irandik hasi eta Libanon barna Ipar Afrikaraino, eta beste aldetik Reaganzaleen «gehiengo moral» deitzen dena.

Krisi sakon honen aurrean kontserbadoretze prozesu bat ematen da beraz, eta Estatuaren aparatoek hartzen dute deia. Pentsatu behar da Estatuak kontserbadoreago egiten dela bere autoritatea egoera berezi batean mantendu behar duelako, baina aldi berean etorkizunaren beldur diren giza talde zabalei ere erantzuten diete. Estratifikazio sozialari dagokionez, fenomeno burgestxiki bat da: galtzeko zerbait duten horiek autoritatea eta ordena eskatzen dute.

Hori egituretan; koiunturari begira, borroka armatuak horrek inzerikusirik ba al du? Batetik denuntzia paper bat du: Euskal Herriko ekonomi eta balio krisiaren sustria borroka armatua dagoela esaten denean, hospitalarena adibide polita da; hospitalak beteak badaude ez da medikuen erruz, gaitza dela medio baizik. Aztertu behar da ea zer gertatzen den gizarte batean baldin badago jendea ideia baten alde hiltzeko eta hila izateko prest eta beste asko txaloak jotzeko prest.

Gaitza salatzen du borroka arma-

tuak eta bestetik ordena eskatzen duten elementuak justifikatzen ditu. Ezin bait da ordenik eskatu lehenago desorden maila bat bederen ez badago ez badago.

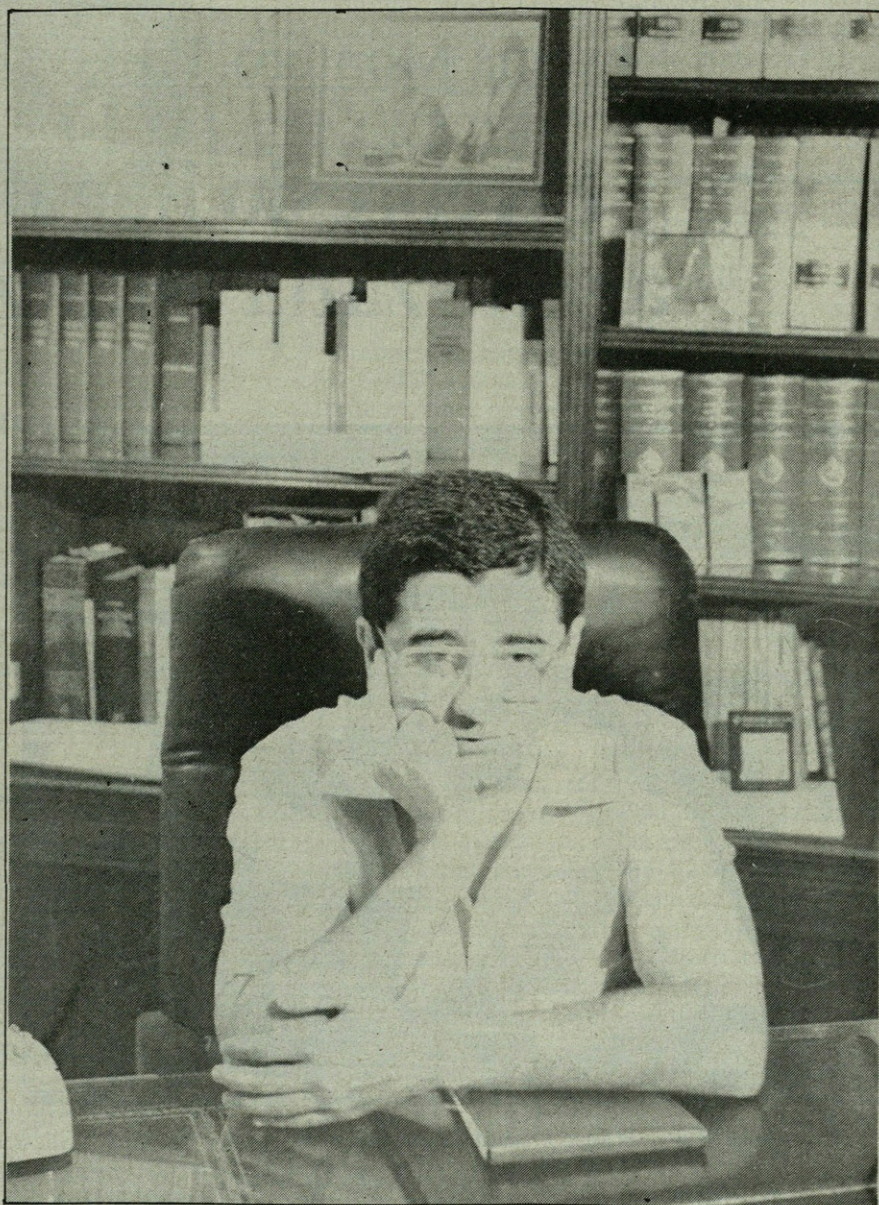
A.— Aparatoen gogortzea hor dago, borroka armatua hor dago, eta abokatuak hemen zaudete. ZEN planaren innuruan esaten da abokatuak subertsioaren estrategiaren barruan zaudetela. Ez zaituzte kontsideratzen, beraz, defentsa eskubidea erabiltzen duen profesional bat (sistemaren egitura judizialaren barruan) eta subertsiboen artean kokatzen zaituzte. Zein da sistemaz kanpoko jendea defenditzen duen abokatuen egoera?

T.M.— Bere burua demokratikotzat daukan sistema baten zaindari gara abokatuak. Ez dago demokraziarik legeak ezagutzen dituen beste batek defendi dezan eskubidea herritarrari aitortzen ez dionik, eta ez bere talde interesak bakarrik defenditu, baizik baita bere interes indibidualak ere.

Interes horien defentsan abokatuak sistemaren bazterrera kokatzen bada, elementu disidente moduan, edo baita insurjente moduan ere, zerratzen saiatzen da sistema. Bestalde, gizarteak bere interesen defendatzaile gisa ikusten duen norbait sistemak baztertzen duenean gizarteak arbuia egiten du. Preso politikoen abokatuen kontrako prozesuok, edozein sistematan, akusatu-abokatuaren aldeko sinpatia bat agertzen dute eta sistemaren kontrako antipatia. Croissant-en kasua ikusi besterik ez dago.

Dena dela, askatasunak babesten dituela aldarrikatzen duen sistema bat noiz iristen da eritzi publikoaren aurrean antidemokratiko gertatzen abokatu bat arbuia duelako? Prozesu politikoetan.

Sistema politiko espainolaren jokabideak Latinoameriketakoak gogoratzen dizkit. Hango estatu batzuetan 30. hamarkadako konstituzioak ere badira, baina gero maila apalagoko legeek mugatzen dituzte. Colombiakoa oso adibide esanguratsua da: aitortu gabeko gerra bat dago han, gerrillak indartsuak dira, eta eskubide konstituzionalak ez dira aitortzen. 1978ko konstituzio espainiarra, era berean, aurrerapen bat da frankismoaren garaian ondoan askatasun indibidualei dagokienean, ez talde eskubideetan, gutxienez euskaldunon autodeterminazio eskubideari dagokionez, eta hala ere konstituzio hori

«Cassinellok beste metodoak erabiltzeko tentaldia aitortzen du, eta espero izatekoa da ondorengo hilabeteetan horiek ikustea».

lege apalagoek moztzen dute: Habeas Corpus, Ley de Asistencia al detenido, eta abar.

A.— Errepresioa jasaten dugunon aldetik esan daiteke konberjentzia zuzena dagoela zanpatzen gaituzten «Fuerzas de Seguridad del Estado» direlakoan, GALEn estiloko erakundeen eta Gobernu Zibilen estiloko erakundeen artean.

Baratta-k ematen du horren esplikazio bat: Estatuaren erakundeen arteko kolaborazioa independentzia taktiko haundi batekin.

T.M.— Egia da, poliziaren beso errepresibo legala iristen ez den lekuraino «barbouze»en eskuak heltzen

dira, baso komunikante moduan jokatzen dute. Polizia autonomo edo paraleloak ez dira, askotan agintetik sinetserazi nahi zaigun bezala, erakunde inkontrolatu batzuk; aitzitik, Estatuaren beraren izaera baldintzatzen dute. Adibiderik garbiena Italian ikusi da, ezker muturreko gerrillak, Brigada Gorriak eta abar, erreprimitu direnean hainbeste indartu dira erakunde bereziak, zerbitzu sekretuak eta, non estatu kolpe bat intentatzera iritsi bait ziren. Argentinan bezala, kolpe militarra suertatu zenean.

Errepresio legalak eta ilegalak baso komunikante moduan jokatzen dute. Eta errepresio ilegala jeneralizatzen

denean Estatuaren izakera bera kutsatzen du eta normaltasunez agertu nahi izaten du. Costa Gravas-ek hain egoki hartu zuen «Z»ren kasua kezka-garriagoa iruditzen zait, esate baterako: Tesalonikan zerbitzu sekretuek diputatu hura hiltzean egin zuten ekintza «anomalo» hura ondoren koronelek emango zuten kolpearen antizipo bat izan zen, errejimen berriko gizon indartsua, Papadopoulos koronela, EXA zerbitzu sekretuetako burua, beren lan zikinak permititu zituen Konstantino erregea botatzeraino iritsiz.

Azken kasu horrekin hemen Santi Brouardekin gertatu denera hurbiltzen gara. Horretan aparato parapolizialek eskua sartu dutela pentsatu behar da, batere arazorik gabe funtzionatzen dutelarik, GALEn ekintzek erakusten duten bezala. Beldur naiz guzti honek Estatu barruko indar hori sendotzea suposatuko ote duen, intsurjentzia armatu bat zanpatzearen aitzakiaz gero Estatuaren behar izatera iritsiko ote den azkenean berari bere izaera nahi, errejimen konstituzionalean de facto aginte batzuen egoera finkatuz.

A.— Berriz sendatu ahal izateko dinamika hori geratu beharra edukiko du Estatuak, aparato horiei aurre eman...

T.M.— Garbi dagoena da bere burua demokratikotzat duen Estatu bantentzako paradoxa bat dela holako tresnak lanean edukitzea, eta Estatuaren aparatoen arteko tentsio horretan indar hori hartu dutenek azkenean aginte kuota bat esijitzen dutela, ez dira konformatzen besteren agindura ihardutera, berek gidatu nahi dute prozesu politikoa.

Hori hola beti izan bada, areago gaur egun, informazioaren gainean eraikitako gizarte honetan. Informazioa edukitzeko ahalmena duenak aginte kotak eskuratzen ditu. Mundu osoan gertatzen da hori, Estatu Frant-

«Errepresio ilegalak Estatu bere izaera kutsatzen du, eta prozesoa gidatzeko aginte zati bat eskatzen dute».

sesean «Rainbow Warrior»ekin ikusi den bezala, eta ezaguna da Estatu Batuetan bezala Britainia Handian zerbitzu sekretuek ze indar duten presio talde direlarik.

Baina hori kultura politiko, industri garapen edo errenta ekonomiko haundiko gizarteek irentsi badezake, erabat jasangaitz bihurtzen dira kultura politiko edo maila ekonomiko apala duten estatuetan, Portugalen, Estatu Espainolean, Grezian edo Turkian. Errepresioa hainbeste errezten dioten aparato horien mende ze neurritaraino jarri daitekeen estatu bat Hegoameriketara ikusi da, Argentinan bidenabar.

A.— Estatuaren haunditzea ikusirik, zein da fiskal, juez eta beste funtzionarioen pentsamoldea? Audiencia Nacionalean euskaldunek segitzen dute pilaka pasatzen, gerra ezkutuaren bi adibide horietan aldiz ezin dute deus inbertigitu...

T.M.— Kuriosoa da Estatu Espainolean gertatzen ari dena. Adibide bat. Magistratu espainiarrak bi elkartetan daude bilduak: bata «Asociación Profesional de Magistratura» delakoa, oso kontserbadorea eta magistratuen 80 biltzen dituen, eskuin gogorrekoak. Eta «Jueces para la Democracia» taldeak elkartzen ditu gainerantzekoak, bien artekoa jadanik residuala delarik. Bigarren talde honetakoek egindako azken bilkuran Euskal Herrian ez dauden juez guztiak ados zeuden Audiencia Nacionala mantentzearen alde, hemengo juezak bo-

rroka armatuaren inguruko arazoak sekula normalitate barruan epaitzeko egoeran egongo ez omen direlako. Eta hemen dauden juezak ziren eskatzen zutenak Audiencia Nacionala desegin egin behar dela, eta berek epaitu behar zituztela «terrorismoa» deitzen denaren gorabeherak, auzitegi arruntetan.

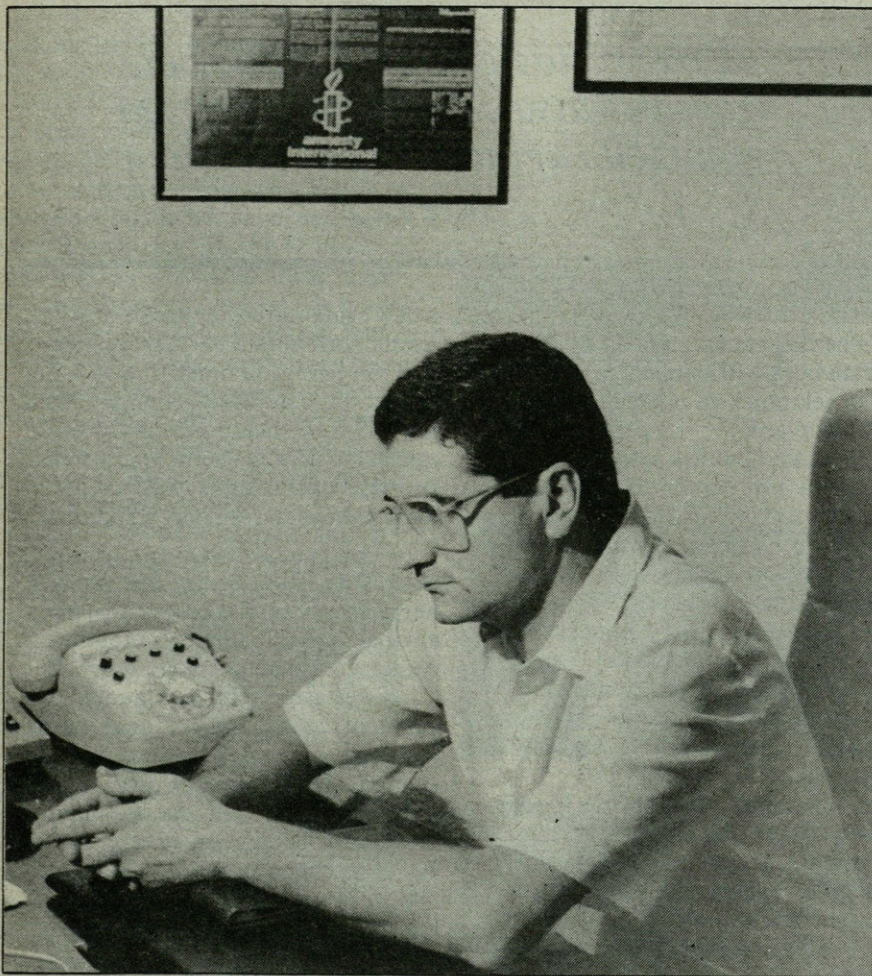
Baina gauzak alderantziz doaz, posible da heldu den urtean poliziek herritarrei ezarritako tratatu txarren arazoak bertako auzitegiei kendu eta Audiencia Nacionalera eramatea. Zer ari da gertatzen? Hemen dauden juez gehienak ez dira euskaldunak baina «justizia» egiten den baldintzekin harremanetan konturatzen dira arazoaren jatorria zein den, eta tratamendu errepresibo batek, justizia espezial bat mantentzea tartean dela, prolemak zorroztea besterik ez dutela egiten.

A.— Beste gai batera pasatuz, kuriosoa da alde batetik autodeterminazioaren aldeko kongreso bat ospatu dela, zu parte hartzaile zinela, eta birtartean Estatu holako edozein irtenbideri isten ari zaió, Estatutua bera moztera iritsiz. Dena dela, bilkura horietan aportazio teoriko interesgarri asko izan al da?

T.M.— Ikuspegi praktikoa dago-kionez, ongi erabaki edo erabakitzen ari diren autodeterminazio arazoei buruz, Esloveniako kasua esate baterako, edo hobeagora jo duten minoria nazionalenei buruz, oso aportazio interesgarriak izan dira. Beste ikuspegi batetik, argi eta garbi geratu da 1978ko Konstituzio espainiarrarekin ezinezkoa dela Estatu Espainoleko nazionalitateen autodeterminazioa. Eta Konstituzio horretan garantizatzen bada tratatu internazionalak eskubideak garantizatzen direla (herrien autodeterminazio eskubidea ere bai, beraz) gero Konstituzio beraren desarrolloan bazterturik geratzen da.

Zentzu horretan interesgarria izan da kongresoa: jende ezberdin guzti hori biltzea eta gainera Euskadin izatea, autodeterminazio eskubide global

«Madril eta Euskadiren arteko 'impasse' honetatik ateratzeko euskal nazio arazoa internazionalizatu egin behar dugu».

Mendebal European eritzi publikoaren eskubitaratze garbia nabari du Txema Monterok.

hori gure kasuan zehazten delako. Ondorioak? Aportazio guzti horiekin arazoaren ezagutza zehatzago bate-runtz aurrera egin dugu. Zenbat aldiz entzun dugu eskubide hori, KAS alternatibaren puntuetan ere hor dugu, eta zer esan zezakeenaz edo praktikara eramatearen arazoen ezagutza zehatzegirik gabe.

Beste aldetik ezker hausturazalea programa politiko bat itxuratuz goaz alternatibaren puntuen garapenean. Puntuak zehaztearen lan horrek berdin izan behar luke jarraipena amnistia, Autonomi Estatoa edo berreuskalduntzea, adibidez, aipatzean.

A.— Baina kongresoak kongreso dira, eta ponentziak paper idatziak. Etorbizunean zer?

T.M.— Begira, konbentzitua nago gaur egun Madrilgo agintearen eta Euskadiko indarren artean gaur bizi dugun «impasse» hau bakarrik hautsi daiteke arazoa internazionalizatzen badugu. Autodeterminazio eskubidearen praktikan jartzeak azken fi-

nean begirale internazional batzuk beharko ditu, behar bezala betetzen diren gauzak ala ez ikusteko, eta horregatik da preziso internazionalizatzea prolema, nazioarteko eritzi publiko iristea gure egoera, baita estatutara ere.

Eta berek ere ahaleginak egin ditazatela Euskadin irtenbide politiko negoziatu bat eman dadin. Arazo politikoak irtenbide politikoa behar du, inola ez errepresiboa, eta horren maimian dago gure kasuan autodeterminazio eskubidea. Ikuspegi horretatik, egin den kongresoa teoria aldetik urrats inportantea izan da, eta aldi berean katapultatua egin dezake gure egoera nazioarte mailan ezaguna egiteko eta gobernu espainolari presio egin diezaiten.

A.— Negozioaketa posibilitateez ari da mundu guztia, eta hauteskundeak ere azaltzen dira urrundik. Noruntz doazkigu gauzak?

T.M.— Egoera hain aldagarrian prebisioak egitea ez da samurra, baina

gehinek ados dirudite gauza batean: hurrengo hauteskundeetan PSOEk irabaziko duela berriro. Eta beste puska baterako ere sozialistak edukitzea ez dirudi soluziobideren batentzako egoerarik gozoena.

Baina Euskal Herriko herritarren artean nazka sentsazio bat ere bada. Desgaste gerra bat da hau, eta holako gerra batean galtzeko gehiago dauka zerbait galdu dezakeenak, eta ezer galdu ezin duenak baino. Noizbait norbaitek egin beharko du razionalitate saio bat gobernu zentralaren aldetik, kostuen minimizazio bat, horretarako errepresio armatuaren kanpo dagoen negoziaketa marko batean pentsatzen hasiz.

Noiz? Esan dezagun ekonomian erdi epea bost urtekoa dela, eta hurrengo hauteskundeetan sozialistak irabazle ateratzen badira beste premisa batzuetatik euskal arazoari ekiteko aukera izanen dute. Orain arte, dena dela, bide errepresiboak ikusi ditugu soilik, eta kalkulatzan dut hurrengo hilabeteetan ere hortik joko dutela.

Izan ere, alde batetik, alde batetik daude bide errepresiboak agortu gabe daudela uste dutenak. Hor dituzu Cassinelloren deklarazioak, eta bera da interbentzio politiko-militarraren estrategietako bat; beste metodo batzuk erabiltzeko tentaldia duela aitortzen du, eta espero izatekoa da ondorengo hilabeteetan horren adibideak ikustea.

Beste aldetik, negoziatu nahi duenak indar posizio bat ziurtatu nahi du negoziaketaren ordurako. Churchill-en adibidea ezaguna da: Reich-aren errendizioa planteiatzen zen garai berean ematen zuen Hamburg eta Dresde bonbartzatzeko agindua.

Epe laburrera, beraz, errepresioaren gogortzea espero izatea ez da astakeria. Gero? Garbi dirudi Ezker Abertzalea sendotu egingo dela hauteskundeetan, eta gobernu sozialistak hurrengo lau urteei programa ezberdin batekin ekin beharko die, eta irtenbide errepresiboak kale egin duela erakutsita.

Eta prozesorearen bukaeran galdera bat: zergatik hain kostu latza gure Herriarentzako, hain bidezkoa den eskubide bat lortzeko? Historiak emango duen epaian ez da errudun Euskal Herria aterako, administrazio eta gobernu espainolak baino.

Edorta JIMENEZ

Marcos-ek ezin eutsi diezaioke

Gisa guzietako protestak ugaltzen dira Filipinetan barrena; egunero 14 lagun hiltzen da biolentziaren ondorioz. Marcos-ek egoera ezin kontrola dezake, saiatzzen da baina. Argazkian, hiru txakur Unibertsitate ikasle bat atxilotzen dute.

Kontrakoengandik ihesi

Managutik hegoekialdera, Rio San Juan probintzian, jende askok aldegin du Estatu Batuek eutsitako kontraren atakeetatik. Hor familia bat duzue, orain dela hiru hilabete aldegin zuena, errefuxiatuentzako kanpamentu batetan.

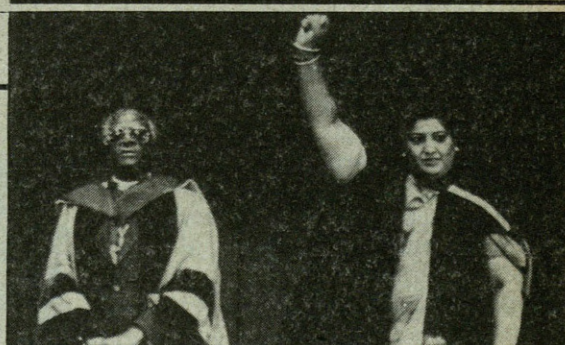
Libanoko bonba-lagunak

Asko dira Libanon israeldarren armadaren aurka bere burua sakrifikatzen dutenak, eta azkeneko asteetan modu horretako ekintzak ugaritu dira. Irailaren 17an argazkian ikusten dituzun kaputxarekiko bi gazte horiek horrelako atake bat burutu nahi izan zuten, baina gaizki irten zitzairen, Libanoko soldatuek detenitu zituzten. Biak txiitak dira.

Pozik hala ere

Zhu Muzhi Txinako kultur ministrari ohiak barre lasaia egiten du, beste 100 «jefe» txinatarrekin batera bere buruzagitza kargua utzi beharko duela jakin eta gero. Behean, botereari utziko ez dioten beste bi lagun, Deng Xiaoping eta Hu Yaobang buruzagiak.

Indioak ere kontra

Desmond Tutu-rekin agertzen den Priscilla Jana emakume indiarra ere apartheid-en kontra azaldu zen lehengo asteko Witwatershand-eko Unibertsitateko mitin batetan.

C.O.B.eko sindikalisten borrokaz

Bolivia: Hegoamerikako pobreziaren bihotza

«San Francisco-ko eliza inguratzen du poliziak. Barruan, 23 emakumek gose grebaren seigarren eguna betetzen dute. 'Hemendik ateratzen bagaituzte', esan du batek, 'kanpoan segituko dugu, gobernuak bere planak atzera bota arte'. Bolivia guztiko meatzariak greban segitzen dute, paroa nazionalizatutako meategietan orokorra delarik eta meategi pribatuetan hein batetakoa. Ostegunean atxilotutako 2.000 baino gehiago sindikalistetatik asko libre gelditu da eta gainontzekoetatik 200etaz bakarrik informatu du gobernuak; 143 ekialdeko departamenduetan herbesteratuta daude, 13 La Paz-en deteniturik daude eta besteak beste hiritan aurkitzen dira. Aldiz, beste zenbaiten paraderoa ezezaguna da, eta familiarrak kezkatzen hasi dira, zeren beren izenik ez bait da zerrenda ofizialetan ageri. Bizkitartean, estado de sitioaren arabera, gauez, 12tatik betara kalez hiru lagun baino gehiagoko taldeak debekaturik daude, eta Estatu guztian biazatzeko baimen berezia beharrezkoa da».

Pasa den astelehenez agentzi-informazioek berri horiek banatzen zituzten. Pare bat egun atzerago jota, ondoko datuekin topatzen ginen. Boliviako Langileen Sindikatoak (Central Obrera Boliviana, C.O.B.ek) abuztuaren 3an egin zuen greba orokorrerako deia, Victor Paz Estenssoro-ren gobernuaren neurri ekonomikoen aurka. Hilaren 17an (asteartez) milaka lagunek gose grebari ekin zioten, eta ostegunean poliziak grebaren buruzagietatik bi milatik gora atxilotu zituen, beren artean COBeko batzorde ejekutiboaren partaide gehienak.

Ihes egitea lortu zuen Edgardo Vazquez-ek bere gordelekutik hots egin zuen, langileek gose grebari eutsi ziezaioten. Halaber, Boliviako errepideetan trafiko mozketak egiteko deia egiten zuen. La Paz-eko erdian militar eta tanketa ugari dago, eta Miraflores-eko kiroldegia Armadak inguratutako dago, motiburik ez delarik ezagutzen.

Detenitu asko —hau gauza jakina zen jadanik— Puerto Rico-ra bidali zituzten, iparraldeko Pando-ko departamentuan, Brasilen ondoan, oihan bete-betean, non Hugo Banzer presidente-ohiak konzentrazio kanpo bat paratu zuen.

Krisisaren eboluzioa

Ohargarria da 'demokrazia' hasi zenetik (militarrek 1982an boterea

'utzi' zutenetik) oraingo hau dela lehenbiziko aldia *estado de sitio*a dekratatzen dela, eta ordutik hona beste behin bakarrik irten zela armada kalera; aurtengo martxoan izan zen hori, Hernan Siles Suazo presidente zelarik, eta orduan ere COBek konbokaturiko greba orokor batengatik izan zen. Langileen mobilizapenak arras belurtzen dute Boliviako gobernuak.

Langileen mobilizapenak... zer direla eta? Berriz ere Banzer diktadorearekin egiten dugu topo. Amerikarrek apustu gogorra egin zuten gobernu haren alde, eta orduan utzitako dirutzak, gertatu ohi den bezala, gero-koek ordaindu behar... Gainera, 73-75 urte haietan Boliviako ekonomiak goraltze bat ezagutu zuen, zeren eta petrolioaren eta estainuaren pre-

Martxoko argazki honetan Boliviako soldaditoak ageri dira La Paz-eko karriketan; halere orduan ez zuten estado de sitioa dekratu.

*«Viva la Confederación Campesina»,
esaten du pintadak;
Boliviako nekazarien mugida ere
oso da berezia.*

zioak munduko merkatuan goratu ziren, eta zorrak aise ordaintzen zituzten. Hori ordea gerora ez zitzairen —ekonomia planifikatu batetan gerta litekeen bezala— mesedegarritzko gertatu, lehengai haiek basaki esplotatu bait zituzten, eta urte gutxitan, estai-nuaren munduko lehen produktore izatetik, laugarrena izatera iragan zuen, eta petrolioia esportatzetik, inportatzera.

Banzer-en diktadura gogorrenik meatzariekin saiatu zen (lan indar hori izugarri esplotatu zuten), nekazari-ekin osteria urte batzu lehenago Rene Barrientos-i bururatutako «militar eta nekazarien arteko paktua» praktikara eramaten saiatu ziren —funtsean, us-tezko 'pribilegio' batzuren truke nekazalgora apal mantendu nahi zuten.

Beraz faborezko prezioak eta erre-kurtsorik aski izan zituzten bitartean, modeloak funtzionatu zuen; handik aurrera, ez.

Orduan egin zuen gora izugarri ko-karen produkzioak. Koka betitik eza-guna da Bolivian, indioek bera maste-katzen bait dute, etxean, auzoan, inon. Banzer-ek kokaren landatzea desarroilatu arazi zuen eta koka-os-toetatik kokaina sortzeko industria bultzatu zuen; gero kokaina hori Co-lombia eta Estatu Batuetara eramango zuten berfintzekotan. 1981ean kokak sortu zituen irabaziak mila milioi do-larretatik gorakoak izan ziren —estai-nuak sortu zituenak baino gehiagoo-koak—.

Kokarena pixka bat gutxitu omen da 1982tik honuntza. Baina krisisa ez da gutxitu inondik ere. Dudarik gabe esan dezakegu Boliviako ekonomia-ren egoera Latinoamerikako larriena

dela; 1981etik 1984ra, barne produk-tua %16,1ean gutxitu da, eta bizilaguneko produktua %24,6ean. Bere es-portazioen balioa 1982tik 1984ra 828 milioitatik 730 milioitara jeitsi zen. Bere inportazioak 1982ko 429 milioie-tatik 1984ko 460 milioitara igo ziren bakarrik. Fidel Castrok aurtengo api-rilean esan zuenez, «ia ezinezkoa da Boliviak dituen populazioa, arazoak eta beharrak dituen Estatu bat 460 milioi dolarretako inportazioez bizi ahal izan dadin».

Krisisa —harritzekoa— langileen bizkar etorri da. Sindikatuek ezetz esaten dute; soldatak igo daitezen es-katzen dute eta inflazioa kontrolatu dadin —inflazio handiagorik ez da munduan egongo: %2.300ekoa dau-kate.

C.O.B.en indarra

Sindikalismoak harrigarritzko inda-rra du Bolivian. Oso bilakaera berezia izan du horko langileen mugimen-duak. Esate baterako, 1950. etako ha-markadatik aurrera langilegoa eta burgesia txikia (mugimendu 'demok-ratiko'aren bi osagarri funtsezkoak) oso zein bere aldetik berezi ziren. Se-guruaski honek eman zion bide han-dik aurrerako militarren kolpe ugariri.

Ezkerreko eta zentro-aldeko parti-duez gain, betetan herri oinarri dau-kan mugimendu bakarra COB 'sindi-katua' da. Gisa berean esan daiteke alderdi kontserbatzaileek base sozial bakarra armada dutela. Partiduek be-ren atzetik horrelako hutsa izatea na-zioaren gehiengo osatzen duten ne-kazari indioen marjinaziotik dator. «Bizitza politika» deitzen dena eskuin

eta ezkerreko partidu minoritarioen joko agitzen da, denetara populazioa-ren %10a baizik ez delarik inplikaturik sentitzen.

Ikusi batera, ematen du Bolivian egitan buruz-buru aurkitzen diren in-darrak sindikatua eta armada direla. Gobernuak eutsi egiten du sindikalis-moa, eta ez bakarrik bere beldur dela-ko, baina baita ere armadak atzera kolpe eman dezakeela badakielako.

Bolivian gertatzen ari den interes handiko beste fenomeno bat nekaza-rien mugimenduarena da. 1979an C.S.U.T.C.B. sortu zen (Boliviako Nekazari Langileen Sindikatuen Konfederazio Bakarra), eta 1983ko ekainez bere lehen dabiliko kongresua ospatu zuen. Erakundearen nukleoa Tupac Katari Altiplano-ko aymara indioen konfederakuntza izan zen; gero departamentu guztietara hedatu zen, hala 'mestizo' en eragina asko na-barmentzen den departamentuetara (Santa Cruz, Tarija, Beni, Pando) nola ezkertiar alderdiak ongi ezarrita dau-denetara (Cochabamba, Oruro, Po-tosi).

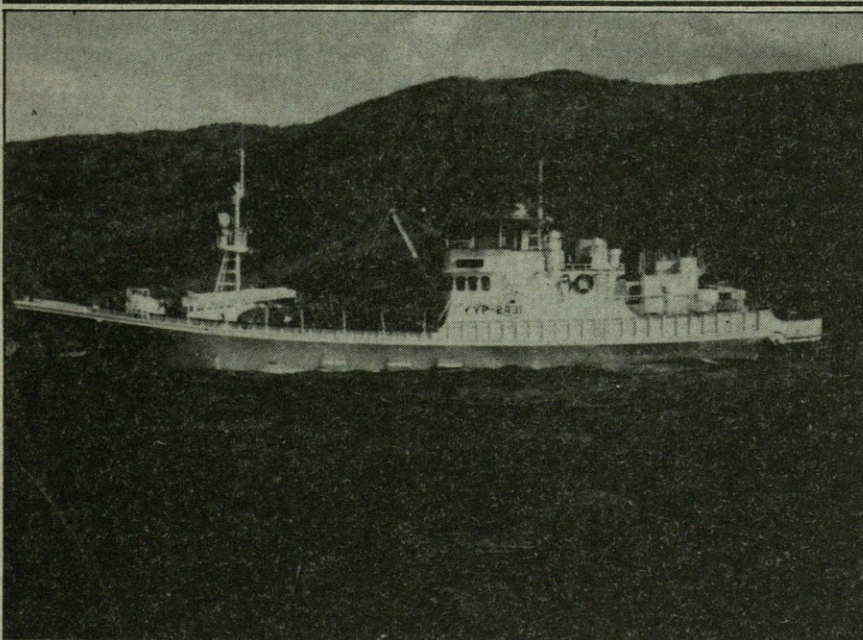
Nekazari talde hauek planteamentu berri batzuren ekarle dira. «Askatasu-naren eta gizarte plurinazional baten alde borrokatzen dugu; ez gara muga-tuko ez klase borrokara ez etnia borro-kara...» Kongresuak, esate baterako, datorren alfabetatze kanpaina lekuan lekuko hizkuntzetan egin dadin esijitu du. Baina horretaz, eta beste gauza askotaz, beste leku askotan informazio gehiago duzu; aymareez, kasu batera-ko, aldizkari honexen 1070garren alean. Hori.

P.S.

Felix Urtizberea, Venezuelen patroil bezala diharduen pasaitarra

«Euskaldunak gara konfiantzazko postuak dauzkagunak»

Pasai Donibanen arrandegia utzi eta Venezuelara patri bezala joandakoa dugu Felix Urtizberea. Ez da han lanean diharduen euskaldun bakarra. Hango bizmodua da kontatu diguna honuntza egun batzuk pasatzera etorri denean.

«Gu ahalik eta diru gehien denborarik laburrenean ateratzera goaz eta jakina, horretarako egun gehienak itsasoan eman behar arrantza ona egiteko»».

ARGIA.— Felix, zerk bultzatu zintuen Venezuelara joateko, zeren han ere txakurrak oinutsik ibiliko bait dira, ezta?.

F.— Ja, ja, ja. Bai horixe! Gertatzen dena zera da, hemen nuen lana eskasagotuz zihoakidan, lanik gabe geratzeko arriskua haundian gelditu nintzelarik. Hori dela eta, Venezuelen patroil dudan lehengusu batekin harremanetan jarri nintzen eta ea han dirua barra barra irabazten zenaren zurrumurrua egia ote zen galdetu nion. Baietz esan zidan eta une batez zailantza izpirik eduki gabe hegazkineratu nintzen petroleoaren erresuma hartara abiatzeko.

A.— Han lan egiteko problemarik sartzearren, zer nolako urratsak eman behar izan zenituen?

F.— Lehenik eta behin, esan behar dizuet han hemengo diruaz funtzionatzen duten zenbait «holding»-ak badaudela, haien artean itsas-konpainiak sartzen direlarik. Hango ikuskatzaile batekin hitz egin nuen eta orain dela 15 urte Trintxerpen lortutako bapurako baporeetako patroil titulua dudana, ahalik eta laisterren joan nendin eskatu zidan. Hura poza! Bost minututako gora beheran lortua nuen urrezko lanpostu bat. Emazteari kontatu eta agur benur, Venezuelara.

A.— Esan genezake bada, «txistunak

egiten» San Juanen diogun bezala, antolatu zenituela gauzak.

F.— Pentsatzeko astirik ez nuen, benetan. Maletak egin, pasaporte hartu eta gainerantzeko paperetaz konpainia arduratuko zelakoan tankanpante igo nituen hegazkinaruntz zeramatza ten eskailerak. Abioian nengoela, auserantzeko denbora pixkat izan nuen eta, alajaina!, bildurtu egin nintzen. Izan ere, nola arraio molda ninteken nire esanetara edukiko nituen hemezortzi lagunekin? Kontutan hartu ezazue gauzak eta kontzeptuak ahaztu egiten direla batez ere ez darabiltzazunean. Beste aldetik, konpainiako ikuskatzaileak kontratua firmatzeko jarri zidan baldintza bakarra konfiantzazko motorista bat bilatu behar nuenarena izan zen. Zergatik? Egia esan bertaratu baino lehen ez nuen eskakizun hau ulertzen baina segituan ulertu nuen zertan zetzan gauza. Hango arrantzaile kontratatutak irrikaz daude atsedenaldiak hartzeko, lan egiteko gogo gutxi daukate, hain zuzen ere. Eman dezagun itsasoan gaudelarik arrantzaile baten herriko jaiak hasten direla. Zer egiten dute? Bada, baporearen motorrari olio kentzen diote bapora lehenbaitlehen lehorre dezan. Horregatik konpainiak horrela gerta ez dadin konfiantzazko motorista nahiago du. Nik Bermeoko bat bilatu nuen.

A.— Venezuelako aireportuan gaude. Zer egin behar da horrenbeste bildurra inposatzen duen edozein aduana pasatzeko?.

F.— Turista gisa bazoaz 30 egun pasatzeko baimena ematen dizute. Lan hitzarmen bidez, berriz, 3 egunetako legezko egonaldia lagatzen dizute daramatzaun paperak legalizatzeko. Hau egin ostean, urtebeteko lasaitasuna hartzen duzu.

A.— Orduan problemarik gabe sartu zinen.

F.— Ez eta hurrik eman ere. Larunbat bateko arratsaldean heldu nintzen astelehenean itzul nendin aholkatu zidaten. Astelehenean joan nintzen eta hango arduradunak lasai egoteko esan zidan, beraiek bazekitelako non nengoen eta. Ez zizkidan ez paperik ez deus ere eman. Ni lanean hasi nintzen: baporea pintatu, konpondu... Dena prest geneukanean itsasoko komandantzia abiatu nintzen itxasoratze baimena eskuratuarren. Hori iskanbila armatu zena! Alperrik dena. Lasai egoteko esan zidana oporretan zegoen eta une hartako arduradunak ilegaltzat jo ninduen. Gartzelara eramanez nahi ninduen. Eskerrak nere konpainiak muturra sartu zuela. Dena den nire pasaportea lehen bezala geratu zen, zigilurik gabe alegia. Nik ez nion garrantzirik eman honi eta San Juanera itzuli nahi nuenean konturatu nintzen ezin ahal izango nuela horrelakorik egin neukan pasaportea zela eta. Asike, aduanera heltzerakoan azpijoku guztiak ezagunak nituenez, poltsikoa astindu, txanpon batzuk poliziei eskaini eta hemen nauzue.

A.— Lan egiten duzun konpainian zenbat euskaldun zarete?

«Eman dezagun itsasoan gaudelarik arrantzale baten herriko jaiak hasten direla. Zer egiten dute? Baporearen motorrari olioak kentzen diote lehenbaitlehen lehorreratzeko».

F.— 150en bat edo, bizkaitarrak gehienak. Bapore guztietan erantzukizuna duten lanpostuak guk betetzen ditugu. Arrazoia zera da, gu ahalik eta diru gehien denborarik laburrenean ateratzera goaz eta jakina, horretarako egun gehienak itsasoan eman behar dituzu arrantza ona egiteko.

A.— Nola konpontzen zarete jatorrizko biztanleekin?

F.— Hasteko esan nahi dizuet bertako arrantzale gehienok aharik eta sosik gabe geratu arte ez daukatela inongo presarik itxasoratzeke. Itxasoan lan bai, lan egiten dute. Finak dira. Alde horretatik ez daukagu arazorik. Baina kableak gurutzatzen zaizkienean egoskor eta kaskagorrrak jartzen dira.

A.— Honbre, Felix...

F.— Aditu bestela zer gertatu zitzaion bermeotar bati. Atuna ikustean estiboretik egin zuen maniobra, Euskadin egiten den arabera, bainan han ez, han baboretik egin behar duzu eta noski hango tripulazioak nola manio-bratzen zuen ikustean arrantza ez egitea erabaki zuen.

A.— Problema horien aurrean, zer nolako erantzuna ematen edo erabakitzen duzue?

F.— Portura abiatu eta tripulazioaz aldatu. Irtenbiderik erosoena baina denbora eta dirua kostatzen da.

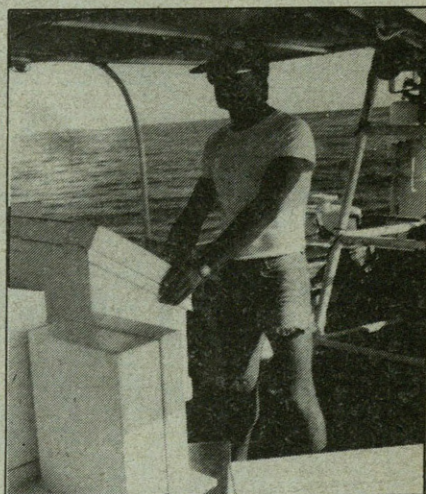
A.— Neurri honek ez al dakartza hangoen artean zurrunbiloak eta gaizki esakak?

F.— Dudarik gabe. Baina nik ez nuke esango gaizki esaka ari direla. Izan ere, arrazoi osoa daukate «Mosu» goitize-

na jartzen digutenean.

A.— Mosu?

F.— Bai, honek arrotza zarela adierazten du. Euskal Herrian, arrantza ikustean patroia garraisika hasten da jendea mugiarazteko baina han ezin dezakezu ohiurik bota. Horrela eginez gero, segituan esaten dizute mosu zarela, ez zarela hango eta haiei lan-

«Pentsatzeko astirik ez, mailetak egin, pasaportea hartu, emazteari kontatu eta agur benur, Venezuelara».

postua lapurtzera joan zarela. Guk zapalduak sentitzen dira nolabait. Neuk oso ondo sentitzen dut sentsazio hau zeren eta ez al dugu guk Euskadin horrelakorik noitzen?

A.— Honeraino iritsi garenez eta beste herri eta kultura batek zapalduta izatea hain ondo dakigunez, zuek bertako jendearekin dituzuen portaerak nolakoak dira?

F.— Egia esan, arrisku haundia daukagu han eta zera da, guk badakigu haiek ez dituzten lan abantailak badi-tugula eta hau sarritan burura igo dakiguke, haiek meziprezatzera iritsi gaitzkeelarik. Nitaz gogorregia naizela esaten dute: «Kontuz honekin, zer edo zer egiten ba diogu antzarak ferratzera bidal gaitzake eta». Nolanahi ere, haiek ni bezain pertsona haundiak edo txikiak dira eta nik neuk ez ditut arrazakeriarik edo diskriminaziorik egiten, hori egiteko arrisku haundiegia egon arren.

A.— Nola konpontzen zarete hizkuntzare aldetik?

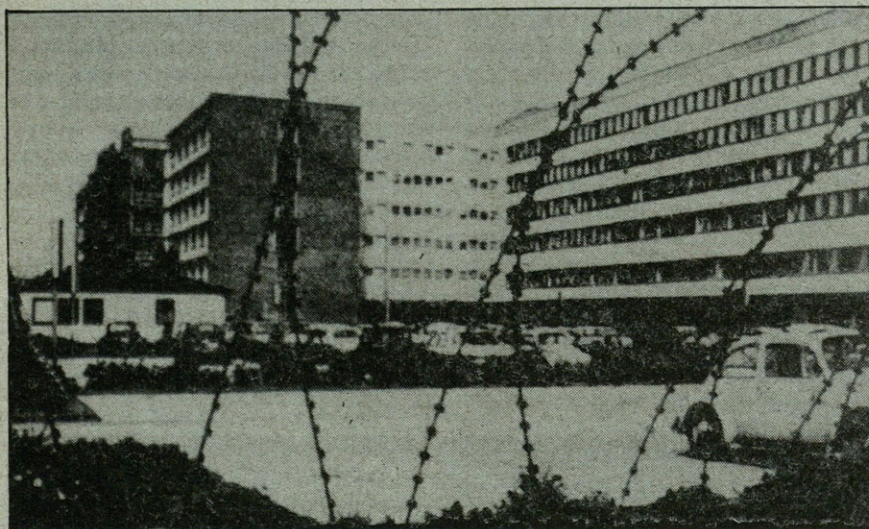
F.— Gure artean beti euskaraz mintzatzen gatzazkio elkarri. Gehienak bizkaitarrak direnez gero, gauden giputz apurrek Bermeon hitz egiten den azpieuskalkia ikasteari jo diogu. Bestalde, bertako jendearekin erdara batuaz mintzatzen gara. Izan ere, han darabilten espainera mota ez da hain erraza eta egun dexente pasa behar dituzu ondo ulertzeko. Han darabilzkiten esakerak, expresioak eta modismoak zeharo desberdinak dira. Esate batetarako, maiz esaten dute «Como esta la vaina?» Honek zera esan nahi du, ea eguraldia nola dagoen, alegia.

UREDERRA

Lehenengotariko espiak Moises-ek bidali zituen

ESPIOITZA, MUNDUA BEZAIN OFIZIO ZAHARRA

Espiatzea beti izan ohi da politika eta «res publikak» rekin zerikusi handia duen aktibitatea. Beraz politika existitzen denetik —nork esan zuen gizakia animalia politikoa dela?— espioitza existitzen da. Herri eta gobernu guztiak baliatu dira espioitzaz, eta Biblian bertan aktibitate honen berri ematen da. Moises izan omen zen espiak bidali zituen lehenetariko bat.

Coloniako hirian dago Alemania Federal-eko kontraintelijentziaren koartel jenerala.

Jesukrito aurretiko 1500. urtean eta Canaan lurraldeari buruz informazioa jasotzeko asmoz, Moises-ek espiak bidali zituen, Biblian azaltzen denez.

Espioitza militar eta politikoa betidanik egin da, eta aktibitate hauetarik asko eta asko dokumentaturik daude: Ramses II.ak Eginton egin zituen; Ciro Handiak Persian, Alejandro Magnok Grezian, Julio Cesar eta Augustok Roman, etab. etab.

Dena den orduko zerbitzu hauek noiz behinkakoak eta ez-antolatua izaten ziren. Munduan sortu zen lehen espioitza zerbitzu antolatua, sir Francis Walsingham-ek sortu zuen (1530-1590), Ingalaterrako Isabel I.a-

ren zerbitzurako egina. Isabelek espioitzaren bidez, espainiarren poderio militarren berri eduki zuen, eta Maria Estuardo askatzeko antolatuta zegoen konspirazioa aurretik jakin zuen.

XIX. menderarte, lan solteak

Honelako antzeko zerbitzuekin Oliver Cronwell, Frantziako Luis XIII.a eta Luis XIV.a («eguzki erregea»), Napoleon (bere agente bikaina eta guztiz efikaza Karl Schlumeister izan zen), Pedro Nagusia, Prusiako Federiko II.a, Guillermo I.a, Bismarck eta George Washington-ek kontatu zuten.

Hala ere, XIX. mendeko bigarren erdialderarte ez ziren gobernuen espioitza zerbitzuak zientifikoki antolatuta. Ordutik aurrera, agente konpetente eta ia ia guztiahaldunak azaldu ziren (Stieber Alemanian, edo Allan Pinkerton USAn). Munduko Lehenengo Gerran nazioarteko espioitzak aurrerako pausu erraldoia eman zuen. Teknikak hobetu ziren, komunikazio eta kriptografia sistema berriak asmatu ziren, eta pertsonaia batzu espioitzaren historiara pasatu ziren: Thomas Edward Lawrence arkeologo ingelesa, edo Margarette Gertrud Zelle (Mata Hari) bailarina holandarra bezala.

Gaur egun guztiek espiazten dute

XX. mendean, hala ere, gaur eguneko espioitza sistema nagusienak sortu dira: baita Intelligence Service deitua.

1921an, Alemaniako defentsa sailako Abwehr zerbitzua sortu zuen, Gemp-k zuzendua eta 1933an berrestruktaturia. Abwehr honek hiru ekintza mota diferente osatzen ditu: zerbitzu sekretua; sabotajea eta ekintza bereziak; eta seguritatea, espioitza eta kontraespioitza. Canaris almirantearekin gorengo maila lortu zuen.

Gestapo-a 1930an Hitler-ek sortutako polizia sekretua nazia dugu.

1922an GPU estatu polizia sobietarra sortu zen, beranduago beraren orde, NKVD eta NVD osatuz, eta bere ardura zen Lavrenti Beria desagertu zenean, 1954an, KGBri eman zioten pasoa.

1942an William J. Donovan-ek, F.D. Roosevelt-en enkarguz, OSS (Office Strategic Services) amerikarra sortu zuen, baina H. Truman-ek 1945an desegin zuen.

FBI, USAko justizia sailekoa, 1908an sortu zuen, krimenaren kontrakoa bereziki, baina gero, J. Edgar Hoover-en zuzendaritzapean, politikaren arlora zabaldu zuen bere egin-beharra.

CIA eta NSA (National Security Agency) urte berean eratu ziren, 1947an, H. Truman-en eskutik. Bigarren hau espioitza zientifikoa espezializatu zen, eta Fort George Meade-n (Maryland) kokatu zen.

Espiak nonahi

Espioitzak, historiara pasatu eta ezagunak egin diren izenak eman ditu. Munduko II Gerran espioitzarako egoera bereziki egokia eman zen. Asko izan ziren alde baten eta bestearen alde jokatu zutenak. Ejearen alde Diello Bazna (Ciceron) albaniarra, eta Canaris almirantea (jokabide gorabeheratsuak) destakatu ziren; aliatuen aldean Richard Sorge sobietarra dugu, Tokion izugarriko lana burutu zuena.

Gerra amaitu ondoren, 1945tik aurrera, «gera hotza» deituriko egoera politikoak ere, egoera ezin aproposagoa eskeini zuen espioitzaren ekintzetarako, batez ere, espioitza militar eta atomikoari dagokionez. Batzu izan ziren garai honetan nabaritu ziren espiak: Bruno Pontecorvo fisikoa eta Klaus Fuchs; biak britanikoak eta URSSren alde lan egiten zutenak.

USAk bere aldetik, askotan aidezko espioitza erabili du. Esaterako, 1960an F.G. POWers-ek pilotatzen zuen U-2 hegazkin espiak URSS-k derribatu zuen; bai eta itsasoz egindako espioitza ere: 1968an Koreako Errepublika Popularrean «USS Pueblo» untziaren-kin istilua gertatu zen.

Gaur egun, espioitza militarra beste teknika batzuen bidez eraman da aurrera: metodorik erabiliena satellite artifizialena da, oraindik gehiago eta gehiago hobetuko dena.

Bretainia Handia, Sobietar Batasuna eta RFA

Egun hauetako kasua aski zabaldua izan da komunikabide guztietan. Bretainia Handitik 25 espia bota zuen Thatcher andreak eta horri erantzunez Sobietar Batasunak beste 25 espia bota zuen bere lurraldetatik.

Thatcher andreak, beti garaile gelditzeko daukan mania arriskugarri horrekin, sei espia gehiago botatzea erabaki zuen, gauzak horrela geldituko zirela pentsatuz. Baina ez, gauza bera eginez, Gorbachev-ek beste sei gehiago bota zuen, zenbakiaz borobilduz. Oraingoan espien egozketa simetrikoa amaitu dela ematen du; espiak botatzearena, ordea, ez da gauza berria, baina inoiz ez da Sobietar Batasunaren aldetik, honelako erantzun proportzionala eman. 1971an Britainia Handiak 108 bizilagun sobietar bota zuenean, Moscu bakarrik 18 britaniko kanporatu zuen. Dena den, mendebalekoek beti egia-aren alde

daudena pentsatzen dute; 25 kanporatuen artean 5 periodista zeuden (BBCeko Tim Sebastian, Reuter agentziaren Alan Philips korrespondent-sala, «Daily Telegraph»eko Robil Gedge, «Daily Mail»eko Dennis Blewett eta azkenik «The Observer»eko Mark Frankland), eta BBCeko zuzendari orokorrak berria ezagutzean, «neurri gabekoa eta atzerakoia» zela esan zuen. «The Observer»eko zuzendariak, bere aldetik, Moscuren erreakzioak «prentsa askatasunaren kontrako eraso» suposatzen zuela baieztatzen zuen.

Sobietarren aldetik, Thatcher gobernuaren jarrera «probokazio kaskarra» kontsideratua izan zen, eta gainera erabilitako argudioak zeharo bidegabekoak.

RFA eta RDAn, denak alemaneraz

RFA, bestalde, azken hilabeteotan espion mugimendu izugarria egon da, «sektariaren dantza» izenez ezagutua izan dena. Hans Joachim Tiedge kontraespioitzaren arduraduna RDARA alde egin zuenetik, espioitzaren erakunde guztiak afektaturik gelditu ziren, eta piramidearen goi mailako buru batzu jausi ziren. Helmut Kohl kantzillerrak berak ez zuen lortzen desertzio hauek zuten garrantzia txiki-az inor ere gonbentzitzea. Arazo hauekin, begi bistan gelditu da bere espioitza sailaren inkompetentzia, Tiedge —aspaldian bizimodu desordenatua eramaten zuena—, oso erantzukizun handiko postuan mantendu egin zelako; Willner senar-emazteak, bestalde, aspaldidanik susmagarriak ziren eta informazio sekretu askorako ate zuzena izaten zuten.

RFA eta RDAn kasuan, espioitzarako baldintzak errazagoak dira, eta kontrolatzeko gatzagoak, beraz. Guztiak alemanak direnez, hizkuntza arazorik ez dute, eta gainera iragan hurbilean alde batean edo bestean egon ahal izan dira, gero ideologia politikoa mantenduz edo aldatuz. Hauxe da, esaterako, Helbert Adolf Willner-en kasua, berriki bere emaztearekin Costa Bravatik RDARA alde egin zuena.

Gaur egun 59 urtetakoa, Munduko II Gerran, Waffen SSeko elite taldeetako izandakoa da. Sobietarrek harapatuta, 1949 arte gerra preso izan zen. Azkenik askatuta, RDARA joan zen eta han kazetaritza ikasi eta Parti-

Tiedge zen justu-justu

RFAko kontraespioitzaren arduradun...

du Sozialista Batuan sartu zen, baina iragan nazia zuenez, bota egin zuten, gero berriro onartu zuten arren.

1961an RFARA joan zen, Partido Liberalean sartu, eta Bonnekoko sede zentrolean aritu zen lanean. Handik Naumann Fundaziora joan zen, eta lankideen artean izen ona hartu zuen. Bertan seguru zeuden, bere antezedente naziak ezagutzen zituztelako, ez RDARA partidu bakarrean eraman zuten militantzia ordea.

Oraingo istiluak berriro pikotan jartzen du sistema osoa, eta batek baino gehiagok Friedrich Zimmermann barne ministrariaren burua eskatzen du. Desertzio guzti hauek ez bakarrik Alemania, bere aliatuek ere arriskutan jarri egiten dituzte. Oraingoan Alemaniaren aliatuek ezer ez dute esan, baina pentsatzekoa da hemendik aurrera kontutan hartuko dutela.

Ondorioak ez dira ikusten

Espia kontu guzti honetan, dudarik gabe mendebaleko Alemania afektatua izan da. Barne istiluek sortu dira. Kohl-en demokrata-kristauek sozialistak salatu dituzte, anti-amerikanismoa bultzatzen eta neutralizazioa defendatzen hasi direla esanez. USAko soldaduen presentziaren konbenientziak eztabaida sortu dute, gogorki.

Baina seguritate bera arriskutan dagoenean, espia kasuekin gertatu denez, gobernuak ezer seriozki gertatu ez dena sinesterazi nahi izan du.

Jarrera honek ondorioz, jendearen zinismoa sor dezake, eta gobernu espiekin inplikaturik dagoena pentsa eraztera eramaten du.

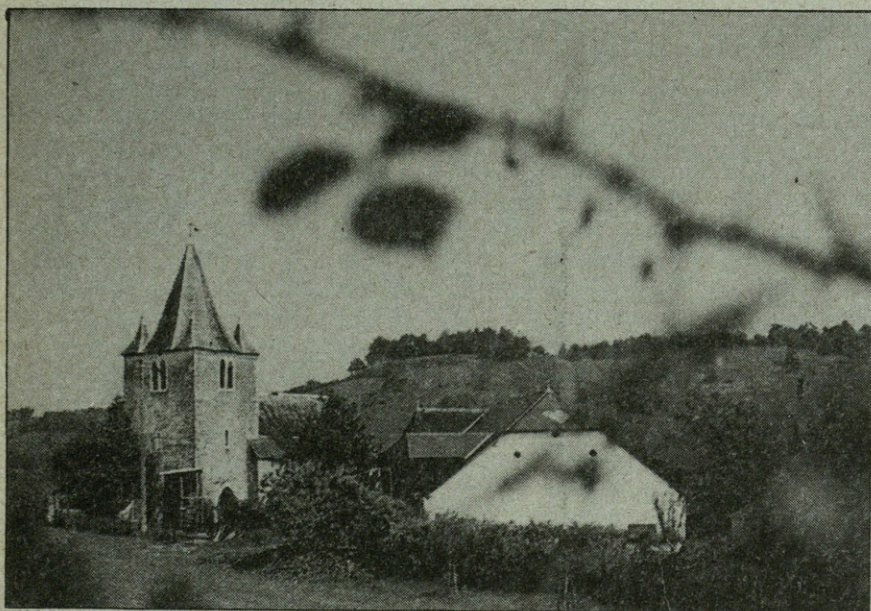
Identitate eta balore propioekin Alemania segurua eraikitzen ari delako imajina eman nahi duen koalizio kontserbatzaile batentzat, Tiedge eta Willner kasuek trapu zikin guztiak kanporatu egin dituzte.

Laura MINTEGI

Abertzaleak Santagrazitik gorako obrak salatzen

Basaburuaren turisma antolamenduari bidea zabalduta

Joan den Agorrilaren 13an Iparretarrak erakundearen zartagailu baten lehertzeak, Louis Althape Landa-ko auzapezaren saltoki aintzinean, jende asko ohartarazi ditu berriz ere ixilka jarraikitzen duten xede batzuetaz, berriz ohartarazi ditu. Turismo burugabea berriro auzitan.

Ainitz gauza erranak izan dira ekintza horretaz: lehenbiziko aldiz zuela IK-k Biarnoko eskualdean joi-ten; Departamenduko turisma bat-zordearen lehendakari ordea dela hunkitua izan... bainan berrikerari bakan batzu salbu, gutti dira gisa hortan salatua izan den arazoaren barnera sartu.

Erakunde armatuak bere agirian azaltzen zuen bezala, Althapé jaun hori hunkitua izan da, Erbin Atarratzeko auzapezarekin batera turisma antolamendu bat bultzatu gogo duelako Basaburuan.

Santa Graziko herriaren eta San-Martiko Harria (Pierre de Saint-Martin) deritzan bakantza tokiaren artean, azkenean egitera kausitu duten bidea, turisma hedakuntza xede horren lehenbiziko egintza bat bezala hartu behar da, zalantzarik ga-

be.

Zeren, nork sinesten ahal du 6 metrotako zabalagoa edukiko duen bide bat, Santa Graziko herritarren onerako asmatua izan dela, jakinez gainerat, beraiek egunorok baliatzen dutena —Atarratzeraino joateko— ahuntz xendra baten antza egonen dagolea! Bide horren egiazko xedea, Baroutous-eko eskualdean ibiltzen diren bakantzierretarik zati bat Basabururat ekarraraztea besterik ez da. Baina ka-tearen lehen eratzuna baizik ez da izan hori, zeren azken helburua turis-ten geldiaraztea bait dateke.

Eta jadanik agertzen hasiak dira turisma antolaketa horretarako beste egingai batzu, horietarik bat bigarren herri hitzarmenean sartua aurkitzen delarik: hau da turismoren hedatzeko egitura baten sortzea Xuberoan, 45 milioi zahar horretarako emanez.

Turisma eraikidura berriak sortu nahian

Ostatuen kopuruan Basaburuak ez baldin badu eskasik ez da gauza bera gertatzen astialdietako egiturari dago-kionez. Horrengatik bera dituzte he-mengo turismazaleek agertzerat emaiten asmu batzu sail horri buruz. Aipa ditzadan hala nola, Ligin koka-tua litekeen «cayack» egiteko kirolde-gia, Alozeko teniz zelaia, Liginaga-ko ur-tokia...

Noski jende horiek (turismazaleak) elexurietan trebe izanez erranen di-zuete hauek guztiak «antolamendu arinak» direla eta ondorioz ez dutela neholako eragin kaltegarriarik eraka-rriko Basaburuari. Ez da sinesten ahal jakin gabez direla hola mintzatzen ezen Atarratzeko eta inguruetako sal-toki jabe eta ostalerrek aspaldidanik beren aukera egina bait dute.

Biarno-ko eskualdean gertatu den gisan, jende mota horrek eta beraiek lekuan ezarri dituzten hautetsiek he-men Erbin eta han Althapé, hura bai-zik ez aipatzeko herri baten izaera eta mamia suntsitzerat uztea erabaki du-te, turismorentzat salgai bilaka dita-kenetaz baizik hezkatzuz: bazterren it-xura, izaite eta errorik gabeko «folk-lora» pitta bat, etabar...

Biarnoan zoritxarrez, gibeldu ezi-nezko hein batetara heldua da egoera, zapaltzaileak herri honen nortasuna ia arras ezeztatzea lortua bait du. Zube-roan aldiz, abertzaleak ba dira eta Ipar Euskadi osoan bezala aski eragin haundia dute holakorik sekulan gerta ez dadin.

Baina hor izaite honek ez du luzaz oztupo egingen gure herriaren etsaien xedeeri eta ordu baizik ez dugu ba-koitza bere sailean ari izanez, borroka bide orokor eta indartsu baten finkat-zeari lotu gaitezen.

Allande SOKARROS

Kanpaia jo nahian

PAC/DCren kontzertu haietan gogoratuko duzue honen antzeko kanpai handi bat nola agertzen zen kontzertua hasterakoan. Kanpaiak jotzen zuenean infernurako bidean jartzen ziren hamabi bat mila lagun kontzertu bakoitzean.

Ez da ordea aurrean daukazu, eta beste bi horiek ere daukaten, kanpaiaren kasua.

Filadelfiakoa da kanpaia eta The Liberty Bell izena du. Hau da, Askatasunaren Kanpaia. Begira dauden bi horiek Josef Glemp eta John Krol kardinal polakoak dira. Poloniako primadoda duzu gora begira daukazu belarri-xabal txikia.

Estatu Batuek Askatasunaren Kanpaia erakusten dute beti. Bere hotsa mundu guztian entzuten da. Bai eta infernu «gorria» bizi dutenetan ere.

Horregatik begiratuko diote kardenal polako hauek kanpai horri. Horregatik jarriko dituzte aurpegi horiek. Horregatik belarriak hazten zaizkie zeruko hotsaren aldera.

Ez dakigu —argazkia zuri-beltzekoa da— kanpaia urrezkoa, zilarrezkoa ala askatasunezkoa den. Haundia ba da, eta norbait azpian harrapatuz gero akabo.

Dan-dan-dan, Ameriketan. Dan-dan-dan Ameriketan... entzungo dute ordea kardenal biek denbora guztian. Polonian daudenean bereziki. Hori entzungo dute. Ameriketan, Ameriketan, Ameriketan.

Oihartzuna zabaltu egin nahiko dute. Zeruaren, Amerikaren, Askatasunaren hots gorri hedatu nahiko dute.

Hotsa entzuteko, besteek entzuteko, kanpaia jo beharko dute.

Lasurtegi, zilarra eta brontzearen artetik

LASURTEGI pasaitarra da eta herri horretako eskuin aldean dauden kai desberdinetan aspalditxo hasi zen gisa batetako eta besteko arraunketan. Betidanik "Koxtape" klubaren arrosa koloreak zipriztindu ditu bere garaipenak, duela bost bat urte Banyolas lakuan zegoen 'kubatarra' ren hegaspera alde egin zuen arte. Urrezko garaiak ziren haiek Banyolasen inguruan biltzen zen arraun-munduarentzat eta Lasurtegi hantxe lortu zuen bere ohorezko lasterketa horretan behar zuen azken prestutasuna eta heldutasuna. Kubatar aberats arraunzale hark sekuestroa jasan eta bere arraun-mezenaia alde batetara utzita ere, Lasurtegi Estatuko arraunlari onentsuenen arteko postuetan ibili ohi zen beti ere beste pasaitar arraunlari primerakoarekin tandem eginez. Gerora, Climent-ekin pareatuta osatzea egokiagoa zelakoan, aldaketa etorri zen eta handik urtebetera Joku Olinpikoetako zilarra, espainol guztien kontsolagarri eta euskaldun guztien orguilo-seinale. Azken mundialetan ere, zilarrezko sari hura kasualitatea ez zela forgatu berri du, azken asteotan Pasaia Donibaneko traineruari gehitu dizkion indarrak ere nabarmen baino nabarmenagoak izan direlarik. Ez, Lasurtegi ez da kasualitatezko primea linea berri bat. Aspalditxotik zetorren banan-banan garaipenak lortuz, eta oraingoan lortzen ari da punta-puntako puntua.

Enrike OTXOTORENA

PELIX eta MIXERIX

IRRATI BAKOITZAK BERE KOXKA

Euskadi Irratia (Donostia)

Donostian emisora duen Euskadi Irratia Komunitate Autonomoko hiru probintzietan entzun daiteke, Nafarroa eta Iparraldeko zenbait gunetan ere entzun daitekeelarik.

7,00: Agurra. 7,30: Lehen txanpa. 8,30: Goizkronika. 9,00: Baratzako pikuak. 10,00: Goizgiroan. 12,00: Aldenik alde. 13,00: Euskadi/ 13 ordu. 13,15: Aizu aizu. 13,45: Nere bordatxotik. 14,00: Euskadi 2etan. 14,15: Kirol berri. 15,00: Kafe pop. 16,00: Kostaldeko tren. 18,00: Klasikoak gaur. 19,00: Konpkat disk. 20,00: Arrastion Euskadi. 20,30: Kiroletan. 21,00: Sorgin afaria. 22,00: Kaki rock. 23,00: Amaiera.

Boletinak: 9, 10, 11, 12tan goizetik. 4, 5, 6etan arratsdetik.

BA AL LITEKE ORAINDIK EZ JAKITEA?

Santi UGARTEMENDIA

Oraingoan bai jaialdi bikaina! — Joan den KOXKAn aipatzen genizuenari uko eginez esan behar dizuegu joan berri zaigun larrunbatean, berriro ere Euskadiko Irrati Libreen Koordinadora bildurik jaialdi munstro bat eratzeari ekin diola, lehen pentsatutakoa Euskadiko irrati libreei txikia geratu zaielarik. Arestian esan dugun bezala luzaro arituko dira urriaren bostean musika taldeak Polikiroldegian, han izango baita jaialdi bikain eta musikaz beteriko hau. Dagoeneko musika taldeen izenak egon badaude, gero ziur ziur han egongo ote diren hori! auskalo! dena den, Kortatu, Cicatriz, Barricada, Zarama, R.I.P., Altos Hornos de Vizcaya, Tortura Sistemática, Vómito Social, Baldin bada, Bahia de Cochinos etabar luze bat. Jaialdi honen garrantzia iraupenean datza, arratsaldeko bostetan hasi eta bukaera goizaldeko desordubatean izangobaita, amaitzen baldin bada behintzat. Beraz Euskadi osotik eta osoko irrati libre kideak izango ditugu urriaren bostean polikiroldegian.

Zuzeneko erretransmisioak nola egin. — Jaialdia alde batera utziz, Koordinadorak eztabaidatuko beste gaia, erretransmisioak zuzenean nola eramanarena izan zen, arlo honetan irrati batzuk badutela esperientziarik, hala eta guztiz ere atal hau gehiago landu beharrean dagoela ikusi zen. Azken puntua irrati guztien artean berri emanaldiak elkarrekin ekitea izan zen, hau da, irrati bat arduratu informazioa pasatze eta jasotzeaz eta beste irratiei igorri; era berean, probintzia bakoitzekoek gauza bera egiten dute gainontzeko irratikideekin. Puntu honek eskeintzen zuen eragozpenik handiena telefonoarena izan omen zen, irrati libre gutxi baitute luxu galant hau, telefonoarena alegia.

Bergaran, Txapa Irratia. — Bergara aldean aspalditik ari ziren irrati libre hau eratzen eta etekinak honez gero etorri dira, Txapa Irratia noski, eta esan behar nahiz eta izenak txapa adierazi, gazteak eta martxa handikoak direla muntatu dutenak, bada badakizue, beldurrik gabe entzun dezakezue irrati gazte eta libre hau.

Txantxangorri Irratia, indartzen doan irratia

Duela urtebete ekin zion emititzeari, Ekotopaketetan lehen emanaldiak egin bazituen ere. Haseran Loiala auzotik emititzen zuen eta eragozpenez jositik zegoenez San Martin kalean topatu zuten lokaltxo batetara pasa ziren. Antza denez aldaketa hau ez zaie batere gaizkitxo etorri, audientzia areagotzea lortu omen dute eta.

Lokal berri honetan gainera telefonoa dute, eta hau da hain zuzen ere: 46 90 04 hain zuzen ere. Egunean zehar emanaldi oparoa dute, zazpiretatik hamabietara betetzen dutelarik eta aste bukaeretan luzatu egiten dute goizez eta gauzez.

104 megahertzietan aritzen dira eta aritu dira betidanik Txantxangorrikoak. Programazioari berriro helduz,

IRRATI LIBREEN KANTOIA

beraiek esan digutenez astean zehar 39ren bat programa egiten dira 100 pertsona astean zehar irratitik pasatuz. Programazio moztari dagokionez musikak gaintzen omen du egitaraua, berri emanaldi gutxi, eta noski antinuklear, antimilitaristak eta beste herri mugimenduek aktiboki parte hartzen dute irrati honetan. Euskarak ez dauka Txantxangorri Irratiko arduradunek nahi luketen adineko lekuri edo emaitzarik, hasi zirenean askoz ere zainduagoa zeukatala atal hau gaur egun baino, orain nahiko gutxi emititzen dute euskaraz. Halere proiektu berrian euskara gehiago erabiltzeko eta garrantzi handiago emateko asmoa omen dute, aurrera begira ere informatibo-programak egitekoan dabilta, hau da egunero 20 minutuko emanaldia Donostian eta munduan zehar gertatzen diren berri guztietaz entzulego donostiarrak jak-

naren gainean jar dadin. Berri emanaldi honetarako bereziki ekipotxo bat eratuko dute beste programetatik at. Musika, berriz nolabait batzeko asmoa dute; hitz gutxitan programazioa zaintze eta orekatze lana egiten ari dira Txantxangorri Irratikoak, urrats beharrezko eta oso garrantzitsua entzulegoa handitzeko eta zabaltzeko.

Badirudi oso bide ona hartzen ari dela Txantxangorri Irratia, eta horrela jarraitzekotan Donostiako zenbait irrati komertzialek zerbait egingo dutela ere pentsatzekoa da. Programazioa zaintzean bakarrik ez da geratuko eta garatuko pentsatuta daukaten lana, kalera ere norabideratuko bait dute irrati, mural, kartel eta beste parte hartze interesgarrien bidez. Beno bada, sendotze eta hedatze hori beste irrati libre guztientzat onuragarri eta eredu izan bedi eta hala bada, Hala Bedi.

programazioa

29 irailak **12,00:** Meza San Migel Goiaingerua, Aralar-tik zuzenean. **15,32:** Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak). **16,00:** Gazte bizkorak (telesaila). **17,00:** Ehizakatuak (m. bizidunak). **17,20:** Hazzardeko dukesa (telesaila). **18,30:** Klasikoen txokoa. **19,30:** Gizon ikustezina (telesaila). **20,30:** Pac man (m. bizidunak). **1. kapitulua. 21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Mundu bat amaitzear (dokumentala). **22,15:** Kirolez kirol. **23,00:** Amaiera.

30 irailak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta Pitz. **13,30:** Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak). **14,00:** Gaur Egun. **14,30:** Dallas (telenobela). **20. kapitulua. 15,30:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur Egun. **19,30:** Hazzardeko Dukea (telesaila). **20,30:** Kirolez Kirol. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Plaza berri. **21,45:** Dallas (Telesaila). **22,45:** Gaur Egun. **23,00:** Amaiera.

1 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta pitz. **13,30:** Superman (marrazki bizidunak) 25. kapitulua. **14,00:** Gaur Egun. **14,30:** Dallas (telenobela) 21. kapitulua. **15,40:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Kaixo Spencer (telepanpinak) 6. kapitulua. **20,00:** Gizon ikustezina (Telesaila). **14. kapitulua. 21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Mahai Ingurua. **22,45:** Gaur Egun. **23,00:** Amaiera.

2 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta pitz. **13,35:** Kaixo Spencer (telepanpinak) 6. kapitulua. **14,00:** Gaur egun (informatiboa). **14,30:** Dallas (telenobela) 22. kapitulua. **15,40:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Kaixo Sandibel (marrazki bizidunak) 28. kapitulua. **20,00:** Trastu zaharren kutxa zine komikoa. **20,30:** Zopa Haundi. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Sorterria (luzemetraia). **2. kapitulua. 22,45:** Gaur egun (informatiboa). **23,00:** Amaiera.

3 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta Pitz. **13,35:** T jauna (m. bizidunak) 17. kapitulua. **14,00:** Gaur Egun. **14,30:** Dallas (telenobela) 23. kapitulua. **15,40:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur Egun. **19,30:** Marrazki bizidunak. **20,12:** Konexioa Mendizorrozarekin. **Saski-baloia. 20,45:** Gaur Egun. **20,55:** Saski-baloia. **21,30:** Vanderberg (telesaila) 4. kapitulua. **22,30:** Aurrez aurre. **23,00:** Gaur Egun. **23,10:** Fede Giroan.

4 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta Pitz. **13,30:** Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 28. kapitulua. **14,00:** Gaur Egun. **14,30:** Dallas (telenobela) 24. kapitulua. **15,00:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur Egun. **19,30:** Donkey Kong (m. bizidunak). **1. kapitulua. 20,00:** Popa zoro. **CT0720,30:** Kirolez kirol. **21,00:** Gaur egun (informatiboa). **21,15:** Luzemetraia. **22,45:** Gaur Egun. **23,00:** Amaiera.

5 urriak **15,30:** Aurkezpena. **15,32:** T jauna (m. bizidunak) 18. kapitulua. **16,00:** Don, Don, kikirikon (pailazoak). **17,00:** Luzemetraia. **18,30:** Duke kaleko dukesa (telesaila) 12. kapitulua. **19,30:** Aita bedeinka nazazu (telesaila). **20,00:** Hemen Bizi. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Show Txanpa. **21,45:** Magnum (polizia-koa). **23,00:** Amaiera.

6 urriak **15,30:** Aurkezpena. **15,32:** Harlock Kapitaina (m. bizidunak). **16,00:** Bidaia-riak (telesaila). **17,00:** Ehizakatuak (m. bizidunak). **17,20:** Gazte bizkorak (telesaila). **15. kapitulua. 18,30:** Klasikoen Txokoa. **19,30:** Gizon ikustezina (telesaila). **20,30:** Pac Man (m. bizidunak). **2. kapitulua. 21,00:** Gaur egun. **21,15:** Mundu bat amaitzear (dokumentala). **22,15:** Kirolez kirol. **23,00:** Amaiera.

7 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta Pitz. **13,30:** Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak). **14,00:** Gaur egun. **14,30:** Dallas (telenobela). **25. kapitulua. 15,40:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** Hazzardeko dukeak (telesaila). **20,30:** Kirolez-kirol. **21,00:** Gaur egun. **21,15:** Plaza berri. **21,45:** Dallas. **22,45:** Gaur egun. **23,00:** Amaiera.

8 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta pitz. **13,30:** Superman (m. bizidunak) 26. kapitulua. **14,00:** Gaur egun. **14,30:** Dallas (telenobela) 26. kapitulua. **15,40:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Kaixo Spencer (telepanpinak) 7. kapitulua. **20,00:** Gezi beltza (telesaila) 2. kapitulua. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Mahai ingurua. **22,45:** Gaur egun. **23,00:** Amaiera.

9 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta pitz. **13,30:** Kaixo Spencer (telepanpinak) 7. kapitulua. **14,00:** Gaur egun. **14,30:** Dallas (telenobela) 27. kapitulua. **15,40:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 27. kapitulua. **20,00:** Trastu zaharren kutxa. **20,30:** Zopa haundi. **21,00:** Gaur egun. **21,15:** Sorterria (luzemetraia) 3. kapitulua. **22,45:** Gaur egun (informatiboa). **23,00:** Amaiera.

10 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta pitz. **13,30:** Tarzan (m. bizidunak) 14. kapitulua. **14,00:** Gaur egun. **14,30:** Dallas (telenobela) 28. kapitulua. **15,40:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** Gazte bizkorak (telesaila). **16. kapitulua. 20,30:** Zerotik Zetara. **21,00:** Gaur egun. **21,15:** Vanderberg (telesaila) 5. kapitulua. **22,15:** Aurrez aurre. **22,45:** Gaur egun (informatiboa). **22,55:** Amaiera.

11 urriak **13,00:** Aurkezpena. **13,02:** Hitz eta pitz. **13,30:** Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 29. kapitulua. **14,00:** Gaur egun. **14,30:** Dallas (telenobela) 29. kapitulua. **15,50:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,30:** Donkey Kong (telesaila). **2. kapitulua. 20,00:** Popa zoro. **20,30:** Kirolez kirol. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Madeleine (luzemetraia). **22,45:** Gaur egun (informatiboa). **23,00:** Amaiera.

12 urriak **15,30:** Aurkezpena. **15,32:** Tarzan (m. bizidunak). **16,00:** Don, Don, Kikirikon (pailazoak). **17,00:** Ibai bestealdeko hiria (luzemetraia). **18,30:** Duke kaleko dukesa (telesaila). **13. kapitulua. 19,30:** Aita bedeinka nazazu (telesaila) 12. kapitulua. **20,00:** Marrazki bizidunak. **20,15:** Saski-baloia. **20,45:** Gaur egun. **21,00:** Saski-baloia. **22,30:** Hemen bizi. **22,30:** Magnum.

TXORI BATEK ESAN DIGU...

AMOREBIETA

Emisioak hasteko eta bukatzeko kareta berriak

Programazioa hasteko eta bukatzeko kareta berriak egitea eskatu omen diote Rebolledo zinegileari, gogoratuko duzuen bezala bera izan zen «Betirako sua» ren zuzendaria eta Mikel heriotzaren Imanol Uriberekin batera gidolaria, kareta hauetan Ardanzen irudiak ezabatuko ditu Garaikoetxeak oraindik kareketan zituen zipiritzinak. Esan berri dugun Ardanzen ekipoa oraindik itxaroten dagoela okasio egokiagoren zain, baina aurreratzen ari da bere sarrera eta hor izango dugu exemplua. Karetei atxikiz espero dezagun, gutxienez, Rebolledok irudi munduaz dakien jakituria!.

Miramongoaren inguruko esamesak

Oraingoz ere Miramonen eraikitzen ari diren platoak ez direla berehala etorriko zurrumurrua dabil, Durangon bertan beste lokal batzu prestatzen hasi omen dira zenbait grabaketa egitearren. Horrek agian edo aurki esan nahiko du Miramonen egiten ari diren platoak eta estudioak beste batzurentzat izango direla, esatebaterako Eroseinkarentzat. Dena dela, usteak ustel eta nork daki datorren urtean hainbeste bider entzundako Barne Produzioa Donostiaratuko ez ote den eta Durango informazio atalerako lagako ez ote den.

Deialdi ugari

Ohituta gaude edozein egunetan eta edozein egunkaritan lanpostuetarako deialdiak irakurtzen, eta horrek lan planak aurrera doazela esan nahi du. Baina harritzekoa da egunkari batez jauntxo baten lekuan berri jakitea, eta horixe izan zen hain zuzen ere joan den igandean egunkarietan azaltzen zena: haurren programazioa eratzeke lanpostu berri bat. Gogoratu Bandresek duela gutxi esana, umeek izango zutela telebistan diru parterik haundiena eta era berean laguntzen parterik handiena, programazioa hedatu egingo litzateke. Orain, egunkarietan zer topatzen dugu eta deialdi bat lanpostu hori betetzeko. Jefeek krisia dela eta ez dela ongi dago, baina egunkarietan horrelako deialdiak egitea... nor engainatzeko.

BOTOIA SAKI

luzemetraiak

Filme handirik ez aipatzeko

Aurreko hamabostaldian filme on mordo bat ikusteko aukera izan baldin bagenuen, honako honetan ez daukagu aukera handiegirik siloian eseri eta filme baten ondoan kafea hartzeko.

Heimat luzemetraia telesailkatuaren beste bi kapitulu ikusi ahal izango da. Hori bai. Herri txiki alemandar horretan kokatzen den familiaren historia piskanaka piskanaka esku-ratu ahal izango duzu. Dagoneko konturatuko zinen bezala asteazkenetan ematen da **Heimat** (Sorterria), Gaur-Egun teleberriaren ondoren. Gaueko bederatziak eta laurdenetan gutxigorabehera.

Bigarren kapitulu 1929 eta 1933 urteen arteko kontuak izango dira. Hitler-en gorakada ikusteko interesgarria gerta daiteke. 3. kapitulu 1935. urtean kokatzen da. Garai interesgarria hau ere Alemania nazian.

Urriaren lauean **Ageriko begia** luzemetraia izango duzu. Mia Farrow, Michael Jayston, eta Topol dira hirukote amorosoaren pertsonaiak bi-ziarazten dituzten aktoreak. Istoria zera da, londrestar tipiko bat, hogeitamar urtetik gorakoa eta mutilzaharra, neska-lagun amerikar batekin maitemintzen da. Ez da bera bakarrik harrituko, bere ama eta familia guztia baizik. Amerikar hori India-tik egindako

bidaia baten bueltan dator. Ezkonduko dira eta hor hasiko dira kontuak. Detektibe pribatu bat sartuko da historian eta hirukotea hortxe arituko da martxan.

Urriaren 11 ean **Madeleine** agertuko zaizu pantailan. Kurt Meisel-en filme honetan Eva Bartok, Sabina Seselman, Ilse Sstepat eta Alexander Kertz dira antzezleak.

Hamabostaldi honetan dagoen beste pelikula bakarra **Ibai bestaldeko hiria**. **City across the river** hau Brooklyn da **Dukeak** izeneko koadrila bat dabil hor. Gazte koadrila bat. Gazte koadrila bihurri-samarra da eta nahiz eta gurasoek, maisu etabarrek behin eta berriz abertentziak egin gazteek berean dihardute. Halako batean koadrilako batek eskolako zuzendaria hil eta polizia guztia bere atzetik izango du.

Historia horretan murgildurik ibiliko diren aktoreak Stephen McNally, Sue England, Barbara Whiting eta The Duker koadrila izango dituzu.

AURRETIK

pailazoak

"Txirri, Mirri eta Txiribiton" laister pantailan, berrikuntza ugarikin

Laister da "Txirri, Mirri eta Txiribiton" pailazoen eskainiko duten telesai berrituaren estreinaldia. Urriaren hasieran has daiteke... Baina ETBn izaten diren gorabehera guztien ezin jakin justu-justu noiz.

Saio berri honen helburua haurrak gehiago parte hartzea da. Pailazoen protagonismo txikiagoa izango dute programaren lehendabiziko partean. Aurkeza besterik ez dira izango.

Ume bakoitzak egiten dakiena erakusteko aukera izango du hizkuntz, musika eta gorputz ariketa batzuren bidez. Bestalde haurrek etxean egindako bitxikeriak ere er-

kutsiko dira.

Haurrek kartak bidali ahal izango dituzte programaren arazoak zeintzuk diren kontatuaz. Seguru egon pailazoen jakingo dutela haur guztien arazoak konpontzen.

Guztionetaz aparte, "Tortolika" abioian egingo diren bidaiak luzeagoak eta liluragarriagoak izango dira hemendik aurrera.

Eta nahikoa izango ez balitz bezala bideo-klip-ak ere prestatu dituzte pailazoen beren abenturak ikusi eta parre egiteko.

Sorpresa bat ere badago. Dekoratu berria izango du programa honek.

erretransmisioak

Saski baloia Gasteiztik eta Meza Aralarren

Saski baloia gero eta indar handiagoa hartzen ari da ETBren erretransmisiotan. Urriaren 3an eta 12an bi partidurikusteko aukera izango dute mutil-altuen joku honen maitaleek. Osteguneko bata eta larunbateko bestea. Biak ilunabarreko zortzirak eta laurden inguruan.

Hamabostaldi honetan bada erretransmisiotan kirola ez den beste zerbait ere. Meza Nagusia eskainiko da zuzen-

nean Aralargo San Migeletik. Meza igande eguerdian izango da. hamabitan. Justu irailaren 29an. Alderdi Egunaren egunean. Gogoratuko duzun bezala Aralargo San Migelen ospatu zuen PNVk lehendabiziko Alderdi Eguna. Aurten goa Gasteizen izango da baina etxean gelditu behar duten jeltxide zenbaitek gogoratu ahal izango du Aralargo Meza-ren bitartez duela urte batzuetako Alderdi Egun hura.

IKUSITAKOAK IKUSITA

Antxon URRESTARAZU

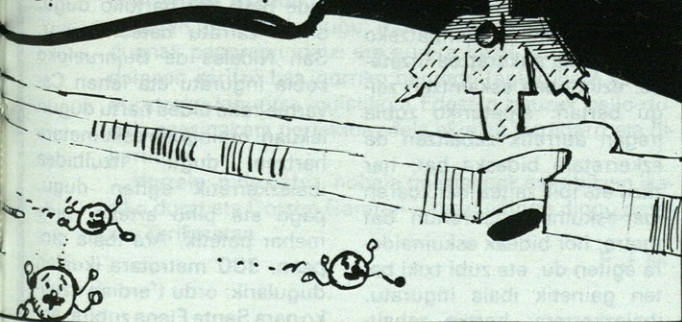
Greba noiz arte?

Azken egun hauetan komunikabide ezberdinek greba amaitzeaz zegoela eta Gorordo jauna Areizaga jaunaren aulki desiatua hartzeaz zegoela esan dute, baina badirudi ez bata ez bestea ez dela oraingoz bederen beteko. Argi eta garbi nabaritzen da, hori bai, jendea gero eta haserreago dagoela bukagaitz bihurtu den grebarekin, bai ikuslegoa eta bai bertan lanean ari den jendea, apurka apurka berriro ere lanera itzultzen hasiak omen dira eta. Jendea erretzen eta aspertzen doan heinean gero eta zalentza gehiago azaltzen ari omen dira, greba dela bide. Bat Juan Garcia kaleratutako langilearen asuntza eta kaleratzearen arrazoiak, oraingoan ELA grebatik puntu hori apartatu nahirik dabil, zuzendaritza ez dabilela elkarriketatik oso urrun argudiatzen duelarik. Halere mundu guztia erretzen ari den greba hau (eta errenek langileen poltsikoak dira noski) ez ote da greba eroseegia, orain eta estrainezko pentsatu baitute kaleko ekintzei beta ematea, lau hilabete pasa ondoren. Ostera orindik badago sasoirik kaleko ekintzei ekiteko, edo greba egiteaz aparte zerbait gehixeago egiteko.

Ikasturte berria eta umeak

Bai, telebistak dituen ikusle zaletuenak umeak dira, eta haur horietako asko eta asko pailasoen zain ere egongo ziren noski. Bada hiruak hasi dira dagoeneko jotake umeak entretenitzeko programa horrekin, eta ongi etorria emateko modukoa da. Beste programa, «Gaztetandik», joan den ekainean betirako agurtu zela zurrumurru ibili baziren ere oraindik aurrera jarraitzekotan da, aldaketa batzuz izango dituela. Aurpegi berria, aurkezle berria: Ondarruko gazte bat Joseba Agirretxea. Orain arte bi aurkezle izan ditu programa honek, Arantxa Urretavizcaya eta Ermiñe Madariaga, biak neskak, oraingoan ordea mutila, ea zorte gehiago duen mutil honek. Programak beste aldakuntzak ere izango omen ditu, estudio lanak, konkurtsoak eta beste mila gauza.

ISTAN, ZINEMAN BEZALA:
MURRUAK... SUSPENSE PIXKAT...
ZAS! KARABOLA!

BESTEEN AHUNTZAK

Nola mongoliar bati harripeetatik deabrua azaltzen zitzaien

Hamabost anai-arreba ziren, eta bera bizi da bakarrik. Gunzegt Gobi-Altaiko artzai zahar bat da, Mongoliako. Mongolian ez dago luraren propietate pribaturik, eta Gunzegt ardiak eta yakak larratzen batetik bestera ibiltzen da.

Gunzegt-i hiritarrek daramaten bizimodua ez zaio sobe-
ra gustatzen. «Guk, norbaitekin topo egin eta, agur esaten
dugu behintzat; kaletarrek osteria begiratu ere ez dizute
egiten, ezta zaharrenek ere...»

Jainkoa, Gunzegt-entzat, oso gizon ona zen. «Bere bi-
zitzaz jakintsuek liburuak idatzi zituzten; gero errusiarrek
liburu horiek ohostu zizkiguten, horregatik badute haiek ere
jainko bat orain». Deabrua berriz «oso txarra zen eta Jain-
koak harpetan bizitzera kondenatu zuen. Horregatik, harri
bat jasotzen delarik, deabrua hantxe dago».

Tugulju-k horretaz berdintzen zela esaten du. Tugulju jaiet-
niako emakume bat da, Zaleng-ekoa. 73 urte ditu. «Jain-
koa —esaten du— bakar-bakarrik bizi zen munduan. Lagu-
nak behar zituen noski, eta txakurrak egin zituen. Baina
jainko gaizto batek txakurra madarikatu zuen eta mintza-
menik eta adimenik gabe lagatu zuen. Orduan Jainkoak
orratz baten puntan gari ale bat ipini zuen eta gizona sortu
zuen. Gero orratz begi-handi baten gainean beste ale bat,
ale helduago bat ipini zuen, eta emakumea sortu zuen».

Oroitzapen zaharrek lausotzen dituzten Tugulju-ren be-
giak. «Gizona pizti bat da. Bizitza honetan bizi egin behar
da, bakarrik bada ere. Ni ez nintzen ezkondu. Aldi batez bi
gizonekin bizi izan nintzen, eta bost ume izan nituen; ilar-
giak lagundu zidan. Ezkondu? Igual dio, gizon guztiak ber-
dinak dira».

Tugulju-ri ere hiriko gauzak ez zaizkio biziki laket. «Oso
gauza arraroak ikusten dira —tristurazko irribarre bat
azaltzen zaio—; kalean halako takoidun zapatak erabiltzen
dituzten emakumezko batzu ikusia nago... Beldurra ema-
ten dit, handik eroriko ote diren gaiztoak».

Martin IRAZGOITI

Pirineotan, oso urrun joan gabe

Huescako Pirineoan, Orde-
sako Parke Nazionalak biltzen
ditu bisitariak milaka, urtean
zehar; ondorioz, camping eta
zerbitzuak horren inguruan
ugaldtu egin dira, bide eta or-
duak ondo zehaztu eta markatu,
eta erosotasunean irabazten
dena, askatasunean galtzen da;
ezin akanpada librerik egin,
ezin gaua bertan pasa...

Ordesa ondo ikusteak me-
zezi duen arren, beste ibilaldira
libreago bat egin nahi ba-
duzu inguru hartan, Bujaruelo
harana proposatzen dizugu.

Ordesarako bidean, Torla
izeneko herria da azkena.
Handik kilometro batera aur-
kituko duzu bide-ertzean Or-
desako kanping dotorea; au-
rrera jo, eta lau kilometrotara
Nafarren Zubia dago; hau irag-
an eta berehala hasten da ez-
kerretara estrata bat, kot-
xeentzako oso desegokia eta
jende gutxi hartzen duena;
hortxe hasten da Bujaruelo
haranerako bidea.

Estrata horretan sartuz, gut-
xitara Santa Elena zubia ingu-
ratzen da, eta ordu bete ingu-
ruan, oinez, Bujarueloko kan-
ping txikia agertzen da bidean;
beti ere Ara ibaiaren bazterre-
tik goazela. Menditarte estuak
zuhaitz-bebegetazio aberatsa
agertzen du, lehen zati hone-
tan izeia eta pagoa nagusi di-
relarik. Kanping honetatik au-
rrera beste bi kilometro egin
eta landatxo bat ikusten da
errekastoaren ondoan: San
Nicolas de Bujaruelo deitu to-
kia: eraikuntza zahar batzuk
markatzen dute aintzinako
aduanaren eta hospital zaha-
rraren arrastoa. Arkuko zubi
zahar eta polit batek ixten du
iparraldetik landa hau, eta
markatzen du bide berrien ha-
siera; hortik aurrera, ibilbide
desberdinak hauta daitezke;
banan-banan zehaztuko ditu-
gu:

Agian lehena akanpatzeko
toki egokia aukeratzea litzate-
ke; ezinhobea eskaintzen zaigu
bertan: aipaturiko zubia
iragan aurretik zabaltzen da
ezkerretara bideska bat; har
zazu eta ibili zaitez ibaitxoaren
ibar-eskuinetik lauhun bat
metro; hor bideak eskuinalde-
ra egiten du, eta zubi txiki ba-
ten gainetik ibaia inguratu,
ibaiezkertera; hortxe zabalt-
zen da akanpada librea egite-
ko paraje benetan liluragarria:
zuhaitz txiki batzuren geriz-

pean, errekatxoaren ondoan.
Udaldia bada, bainuak har dit-
zakezu, zortzi graduko tenpe-
ratura daramaten ur gardene-
tan; edo franbuesa gorriak jan
bide-ertzean; eguzkitako arro-
ketan muskerrak bilatu, edo
zuhaitzak ezagutzen ahalegin-
du; hauen artean oso ugaria
da orri berde eta fruitu gorriko
serbala, keltiarren arbola sak-
ratua. Baina pagoa, haritza,
himalayako pinua, izeia ere
ikus ditzakezu.

Itzul gaitzen berrito lehen
utzi dugun San Nicolas de Bu-
jaruelo deitu landara, aduana
eta hospital zaharra, eta zubi
ondora, ibilbideak ezagutze-
ko. Ota haranerako bidea
egingo dugu lehenen: zubia
hartu aurretik dagoen bidea
berrartzen dugu, lehen akan-
patzeko egin dugun bezala,
baina lauhun metroak ibili
ondoren, oraingoan ezkerre-
ta hasten den bidea hartu
behar dugu, mendian gora
doana; kota txiki bat iragan
ondoren agertzen zaigu hon-
doan Ota harana, Ota eta
Tendeñera deitu mendien oi-
netan; glazial zahar bat, orain
behtaldeek betetzen dutena.

Bigarren ibilbide bat: akan-
patzeko hartu dugun leku be-
retik iparrera jo, eta arrokar-
tean igoten duen bide estua
hartzten badugu, Odiso deitu
tokira garamatza, eta bide hau
Panticosarekin eta Frantziar-
ekin lotzen da.

Oraindik hirugarren ibilbide
bat ere bada: San Nicolas de
Bujaruelora itzuli, eta oraingoan
zubi zaharra inguratu eta
zuzen jarraituz senda bat go-
runtz doa, Bujaruelo deitu
mendi gainera (2.270 metro)
eta handik Frantziako Gavarnie
herrira pista bat dago.

Bideok egin eta Bujaruelo
haranean egun batzu gustora
pasa daitezke. Itzultzerakoan,
bide berri bat hartuko dugu,
oihan zarratu batean zehar;
San Nicolas de Bujarueloko
zubia inguratu eta lehen Ca-
varnie-rako bidea hartu dugun
lekuan, oraingoan eskuinetara
hartzten dugu, itzulbidea
ibaiezkerretik egiten dugu,
pago eta pinu artean, bide
mehar batetik, Ara ibaia oin-
pean, 300 metrotarik ikusten
dugularik; ordu t'erdian itzuli-
ko gara Santa Elena zubira, eta
handik berrito Nafarren zubira
eta Torlarako errepidera.

GORRIA

BADIRA MILA ETA BAT MANERA

Beste lehiaketatxo bat

Gauza berriak asmatu behar aspertuko ez bazaituztegu. Plagioarenak egin zuen aspaldi, bakazioenak arestian egin duen bezalaxe. Beharbada gaiztoegia naiz gertaera mingarri hori gogoraraztean, baina bizitza beranda krudela eta gu ez gara haren islada zuzen eta ahula baino.

Batek baino gehiagok sentitu bide du honez gero bere errailetan bere burua hiltzeko gogo bizi eta ia ia eutsiezina. Baina azkenik, beharrik, eutsi egiten diogu, gure sufrika-rioekin bukatzeko erabaki sendoa burura eramateko kol-darregiak garelako, edo gure buruaz beste egiteko modu-rik komodo baina era berean ankerrena bizitza petral eta bihotzgabe honi aurrera joaten uztea delako.

Dena dela, nahiago genuke inork horrelakorik egingo ez balu, eta honen arrazoa ez da kristaubidezko nolare-baiteko pietatean bilatu behar, ezta zuenganako amodio sutsuan ere, askoz azaro prosaikoago batean baizik; izan ere harpidedun eta irakurle finak ez ditugu sobera, ez hil-kutxetan sartuta alferrik galtzeko adina behinipehin, nahiz hartara bestaldeko zera hartan propaganda pittin bat egin zeniezaguketen, hemengoan honen gaizki ikusiak gare-nez.

Beraz, suizidorik burutzen ez baduzu, eta hau irakurtzen ari bazara argi dago ez duzula egin, beste bide batetik libra zenezake barrenak erretzen dizkizun zorioneko adrenalina, okerreira irakiten dabilten grinok zapuztea baita. Horrela bada, hona hemen proposatzen dizuedan plana.

Agresibitatearen alorra utzi barik (katsaria Edipo kon-plexua gainditzeke dugun idazle gixajoen kontua baita) zure indar suntsitzaile hori ispilukoarengana zuzendu beharrea besterengana bidera dezakezu. Hau da, lanean puteatuta zauzkan enkargatua, moskeatzen zaituen ikas-lea, aspertuta ez ezik nazkatuta zauzkan irakaslea, gogai-karri suertatzen den ezkontidea edota Eganen disko gel-diezinarekin burumuinak lehertze jarri dizkizun bizila-guna hil zenitzake. Ez da horren zaila. Ez al diozu inoiz planteatu posibilitate hori zure buruari? Benetan? Ez da ba horren zaila ezta horren ezinezkoa ere. Pentsa ezazu.

Bazen norbait asesinaketa bat egitea artea zela esan zuena. Eta gu oraingoan arte hori jorratzen saiatuko ga-ra; bueno, ekintzak norberak bere kasa gauzatu beharko ditu, baina lerro hauetatik zenbait ideia emango dizuegu, edo hobeki esanda, elkarri emango dizkiogu, lehiaketa moduan antolatu baitugu: inor hiltzeko plan ederren bat duenak paperean idatzi eta gurera bidal dezala, guk ordainean saritxo bat igorriko baitiogu (agian bere asmoa burutzeko laguntza logistikoa) Edozein gauzak balio du, dela asesinaketa perfektua, dela ekintza farregarri eta di-bertidoa.

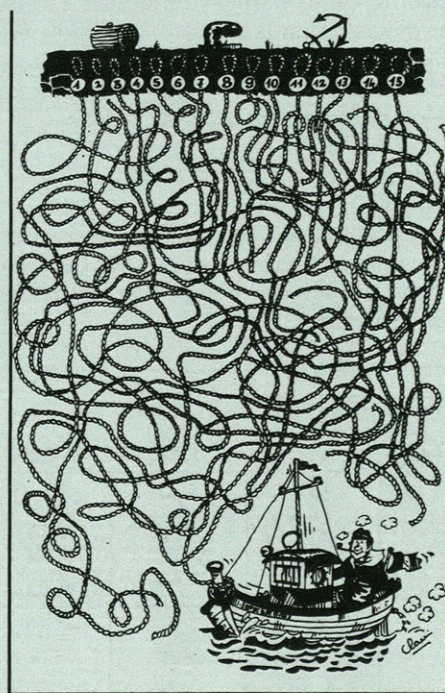
Horrela, bide batez, nobela poliziakoak eskribitzen ika-siko dugu eta Gotzon Garateri irabazi egingo diogu dato-zen sariketetan.

F.J.M.

EZETZ ASMA

Zein sokari heldu?

Zein sokari heldu beharko dio gure arrantzaleak portura iritxi nahi badu?

OSASUNAREN ARDURAZ

Unibertsitariak eta estimulagarriak

Madriko Unibertsitate Autonomoan, ikerketa ko-mertzialeko sailean egindako inkesta batek dioenez, ikas-le unibertsitarien artean %56,4 dira nolabaiteko bizga-riak erabiltzen dituztenak (anfetaminak, kafea, pildorak, etab.) beren errendimendua hobetu asmoz, gauzez eta az-terketak hurbiltzen direnean, bereziki.

Inkestaren ondorioek erakusten dutenez, estimulaga-rririk erabiliena kafea da (%54,1), eta ondoren anfetami-nak (%10), pilulak (%5,2) eta bestelakoak datoz. Emaku-mezkoek kafea nahiago dute, anfetaminen kontsumo handiena gizonezkoetan ematen den bitartean.

Fakultateei dagokionez, Zuzenbideko ikasleak dira biz-garririk gutxien erabiltzen dutenak. Medikuntza, Filosofia eta Psikologiakoak dira, ordea, horrelako produktueta-«zale» enak.

Bizgarrien erabilera ez da Unibertsitate mailako ikas-leetara soilik mugatzen, beste mailatan ere erabiltzen bait dira: OHO-n %1,7a, BBB-n %17a; eta UBI-n %18,4a.

Zergatik erabiltzen zituzten ere galdetu zitzaion. Hona hemen erantzunak: %43,4ak esna mantentzeko, %13,1ek kontzentratzen laguntzeko, eta %6,9ak beste-lako arrazoiengatik. Inkestatik atera daitekeen ondorioe-tako bat zera da, ikasleek besterik ezean erabiltzen dituz-tela gai hauek, epe motzean, eta beren ikasketetan anto-lakuntza eskas baten ondorio bezala.

Xabier AGIRRE

Sei joku batera

1.— Horizontal nahiz bertikalki mugituz «A»tik «B»ra joan behar duzue baina lauki beretik bi aldiz ezin diatekeela pasa kontutan izanik. Baina ezin duzue aurrera jo mugimendu bakoitzean hiru marrazkiez osaturiko serieak egin ez besteri eta gainera ordena honetan:

1. Eiffel dorrea.
2. Xirtxila.
3. Zuhaitza.

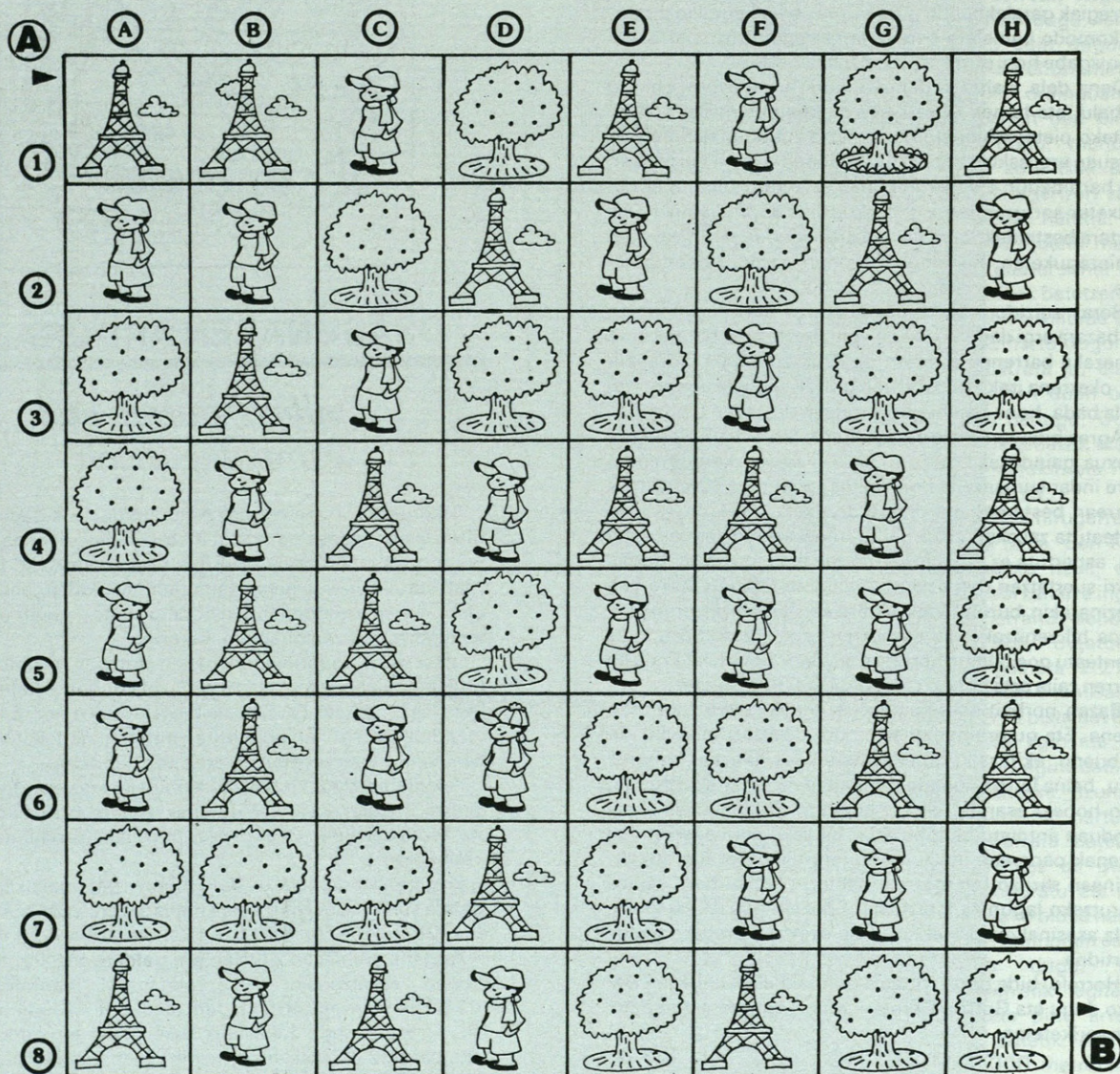
2.— Gainbegirada bat emanez, eta zenbatu gabe noski, ea asmatzen duzuen zein den gehien azaltzen den marrazkia eta zein gutxien.

3.— Ea aurkitzen duzuen, ezkerretara Eiffel dorrea, eskubitara Eiffel dorrea, goikaldean zuhaitza eta behekaldean xirtxila duen marrazkia.

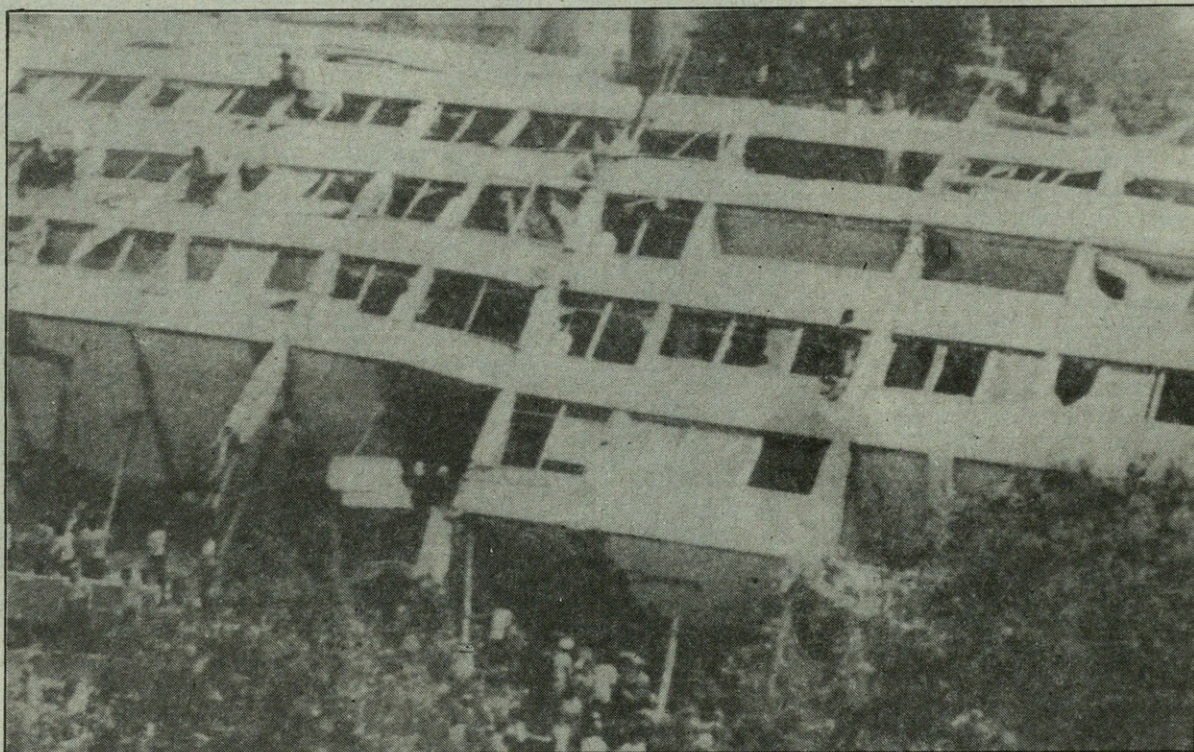
4.— 3 dorre, 3 xirtxil eta 2 zuhaitz dituen lerro horizontala eta 2 zuhaitz, 3 xirtxil eta 3 dorre dituen lerro bertikala gurutzatzen diren puntuak aurkitu behar duzue.

5.— Eman Eiffel dorreak = 1; xirtxilak = 3; eta zuhaitzak = 5 puntu balio dutela. Bere marrazki guztien balioa zenbatuz guztira 18 emango duen lerro horizontala eta bestea bertikala suertatzen dituzuen.

6.— Marrazki mota bakoitzatik desberdintasunen bat duen aurkitzen saia zaitezte.

Desarroilo burugabea zauritu du lurrikarak

Terremoto baten kalteak beti badira izugarriak, kontrolik gabeko eraikuntzak larriagotu ditu ondorioak.

Mexico: hirugarren munduko megapolis bat dardarka

2.000. urterako hogeitamar milioi biztanletatik gora dela, lurrikara Mexicoko historia anekdota bihurtuko duelarik. Irailaren 19ko lurrikarak eragindako heriotz kopuruaren datu fidagarriak ez zen ARGIA hau isteko orduan, baina 10.000tik gora igo zitezkeela susmatzen da. Desarroilo modu burugabe bat era dramatiko horretan geratu da tripak agirian dituela, eraikuntza irrazionalari dagokionez bezala sistema asistentzialari dagokionean.

Zazpiak eta 18 minutu ziren Mexicoko ordularietan, eta «Televisa» kateko Lourdes Guerterok «Hoy mismo» berri saioa aurkezten zuen, irrifarrik galdu gabe adierazi zuenean: «Dardarka hasi da lurra, baina ez zaitzela kezkatu, baretzen ari da eta». Esaldia bukatu bezain pronto desagertu zen pantailatik. 50 metro eta 20 toneladatako antena zen eroria estudioen gainera.

Modu beretsuan eskaini zuen berria enpresako bereko irratiaren lokutorerik famatuenetako bat zen Gustavo Calderón «El Conde» deituak; etxe osoa jauzi zitzaion gainera, eta Calderonekin batera hil ziren beste bi kazetari ere. Horiek ziren, Frederyck mimolari belga bezala, hiru minutu iraun zuen lurrikara baten biktimarik famatuena.

Mundu osoa Mexiko berrien bila ordu luzez

Mexico hiriburutik Pazifikoko itsasora arterainoko eskualdea izan da lurrikarak zigortuena, itsasoan sortu den maremotoak ere batez ere arrantzuntzi txikietan sarraski gogorak egin dituelarik, aldi berean dozena bat merkante irentsiz. Baina hasieran uste zenaren alderantziz (Acapulcoko berri-

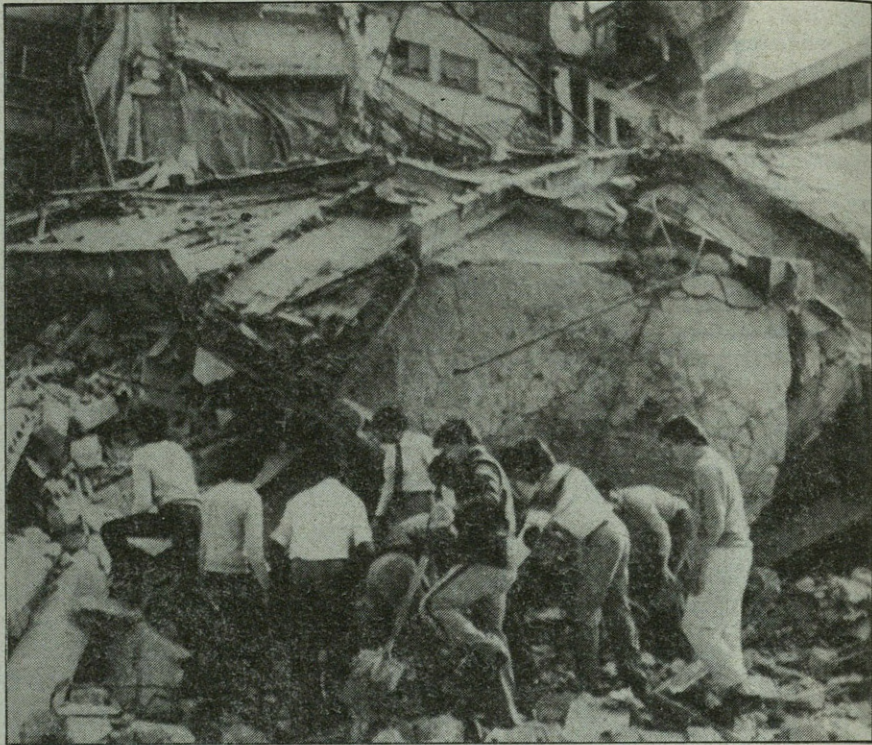
rik ez izatean, adibidez, herria errauts bihurtua zela pentsatu zen) hiriburu zentratu da hondamendia, eta auzo zehatz batzuetan batez ere.

Tlatelolco plaza geratu da desastrearen ikur. «Nuevo León» bezalako etxeak, 13 pisutakoak, papera bezala lurreratu ziren. 1968ko urri beltz hartan Armadak estudianteak masakratzeko erabili zuen «Chihuahua» etxea eta sona haundiko besta hainbat bati-mendu eder zakar pila bihurturik geratu dira. 18 milioi gizaki pilatzen dituen megapoliaren %35 zegoen neurriren batean hondatua.

Richter-en eskalan 7,8 puntutaraino iritsi zen lurrikarak telebista eta irratietan egin zituen kalteez gain telefono sarea ere ia erabat erabilezin utzi zuen ordu luzeetan, eta hasiera batean bederen irratizaleek antolatutako sare baten bidez iristen ziren berriak beste estatueta. Horrela zabaltzen zen hiriburuak inguruko komunikabideak moztuak zituela, eta eroritako ormigoi pusken azpian zeuden zaurituen salbatzearekin batera gas leherketak eta suteak moztea zela kezka nagusia.

Bigarren astindualdiak izutu zuen jendea

Lehendabiziko lurrikararen ondoren arratsaldean bertan beste ahula-

Estatuaren ikapazitatearen aurrean boluntarioak mogitu dira trumilka, bizirik zegoen edozer salbatu nahiz.

gorik izan zen, baina hogeitamar ordu betetzean bigarren batek astindu zituen bazterrak. 6,5 gradutako terremoto honek lehendabizikoaren biolentziarik ez zuen erakutsi, nahiz eta batzuek 200 batean kalkulatzaren duten

heriotz kopurua ekarri, baina populazioak askoz ere izuago erreazionatu zuen. Milakak dira ondorengo egunetan plaza, belardi eta parkeetan egon diren mexicotarrak

Egunen buruan, eta oraindik ere

Terremotoen zerrenda odoltsua historian zehar

Urtean zehar ia etengabeak dira Ameriketako, eta batik bat Pazifikokoal-dean, lurrikarak. Munduan zehar aztertutako dago sismologia aldetik arriskutsuena den lurraldea, lerro bat eginaz mapamundia zeharkatzen duena. Amerikari dagokionez, kontinenteak osatzen dituen lurrazalak Pazifikokoal-detik plaka zabala batekin egiten dute borroka etengabe, eta Ertamerika aldean gainera bada ia zirkulo erdia osatzen duen plaka txikiago bat, Placa de Cocos deritzona. Hau da egunotako hondamendia eragin duena, kontinentearen azpitik sartzen den unean tentsioa dardar bihurtu denean. Azken plaka bat ere bada, Caribe aldekoa, bere barruan Cuba eta Santo Domingo dituena.

Egunotan manejatzen den 10.000

heriotzetako kopurua azkenean egia gertatuko baliatzen, bere ikaragarritasun osoan ez litzateke urrutitik ere munduan jazo diren lurrikararik gogorrenen zerrendan sartuko. Datu fidagarriak ezagutzen dugun lehen terremotoa 526. urtekoa izan zen, eta geroztik zerrenda luzea osatu da. Esan beharrik ez dago azken urteko xehetasun gehiago dugulako pilatzen zaizkigula lurrikarak, eta ez garai batean gutxiago zirelako. Zerrenda txiki bat hala ere interesgarria da.

526: Mediterraneoan kostaldean 200.000 heriotz eragin zituen.

836: Greziako Korinton, 45.000 hil.

1268: Sicilian, 60.000 hil.

1556: Txinako Shensi eskualdean gertatu zen historiako terremotorik ikaragarriena, 830.000 gizaki hilaz.

1698: Sicilian, 60.000 hil.

1737: Indiako Calcutan, 300.000 hil.

1755: Lisboan 50.000 hil, Andaluzia ere harrapatuz.

1797: Ecuadorreko Quiton, 40.000 hil.

1884: Andaluzian: 1.200 hil.

1906: San Francisco errauts bihurtua, nahiz eta 600 bakarrik hil.

1908: Sicilia, 80.000 hil.

1920: Txinako Han-si, 180.000 hil.

1923: Tokion, 170.000 hil.

1932: Han-si, 70.000 hil.

1935: Pakistango Quetta, 60.000 hil.

1939: Chilen, 30.000 hil.

1960: Marruekosko Agadir, 150.000 hil.

1970: Peruko Huevo-en, 65.000 hil, Iranen 6.000 eta Nicaraguako hiriburu Managua erabat hondatua, 20.000 herritarren heriotzaz.

1974: Txinan 20.000 eta Pakistanen 5.000 hil.

sismologoen lurrikara berriak izango direla kalkulatu duten arren (lurrazalak asentatu beharra dauka), harri azpietan bizirik irauten zutenak salbatzea (batzuek egunak egin dituzte atera ezinik) eta usteltzen hasiak diren gorpuek sortu ditzaketen izurriak dira kezka nagusiak.

Hiru egunen buruan milatik gora ziren artean zakarren azpian garraisiak ari zirenak, eta hauek eta hildakoak ateratzeko Estatu Batuetatik eta Europatik iritsi dira demolizio tresna eta teknikoak. Tifusaren kontrako bakunaketari ekin zaio, baina Mexicoko administralgoak erreazionatzeko garaiaren erakutsi duen efikazia falta ikusiz, izurriak hedatuko diren beldur dira asko.

Estatuaren edifizioek segurtasun eskasagoa

Mundu guztia izan da, izan ere, lurrikara honen ondoren Mexicoko hiritar boluntarioen lanaren lekuko. Hondamendiaren neurria ezagutu zen bezain laster armada kalera atera zen, ordena jartzera, baina aho batez aitortu da boluntarioak izan direla neurri haundi batean lanen koordinazioa garantizatu dutenak. Eta ez da lan erreza izan: artean zaurituak harri eta burdin okertuen artetik ohiuka laguntza eske zihardutela, lurrikara be-

rien beldurrez ihesi abiatzen ziren milaka hiritar, eta komunikabideak isteraino bete ziren.

Zaharretatik haurretaraino, mundu guztiak hartu du parte lanean eta makina bat anekdota jakingarri geratu da historiarako: hospitaletarako jana biltzeko sistemak, trafikoa gidatzen zuten hamabi urtetako mutikoak... Horretara lagundu du lurrikarak bere eraginik beldurgarrienak hiriburuko zona zehatz batean egiteak. Erakunde

ren koordinatzaileak adierazten zuen bezala, gezurra dirudi: lur jo duten etxeetatik metro gutxitara esan liteke deus ez dela gertatu.

Duela bost urte Oaxaca hirian suertatu zen

Auzitan dago Mexicon hain ezaguna den ustelkeria berriro ere. Ustelkeria obrak eta kontratazioak egiterakoan, eta ustelkeria eraikuntzaren ka-

Egunak pasa eta lur jotako ormigoi eta burdinen artetik garraisiak entzuten ziren, laguntza eske.

1975: Turkia, 3.000 hil.

1976: Guatemalan 22.000 eta Txinan 650.000, bere historiako bigarren tragedia sismikoan. Turkian eta Filipinetan 4.000 hil.

1977: Rumanian 1.600.

1978: Iranen 25.000.

1982: Yemenen bi lurrikarak 5.000 lagun hil zuten, ia milioi bat etxerik gabe utziaz.

1983: 200 hil Turkian eta beste 2.000 Txinan.

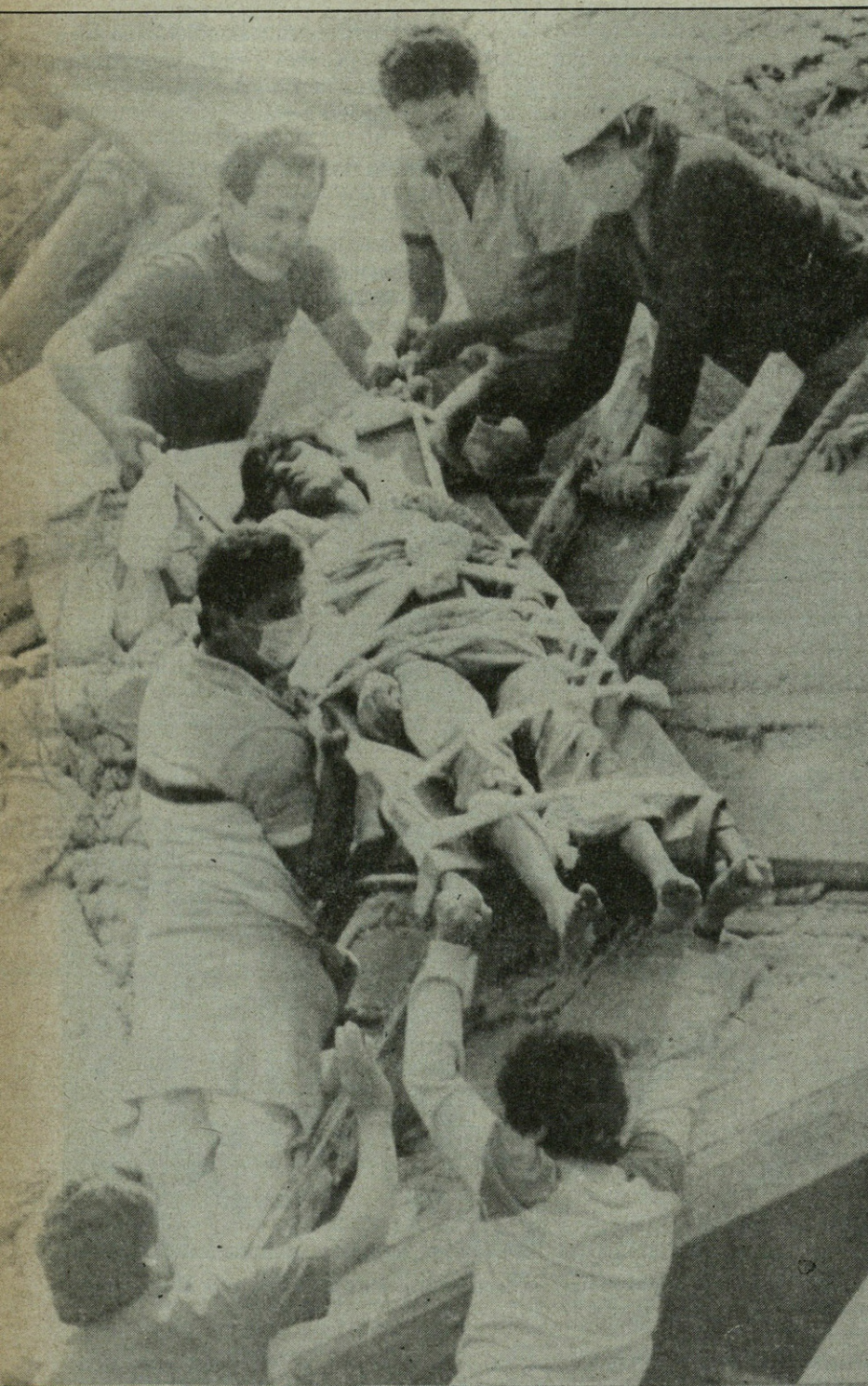
Aurtengo urteari dagokionez, zerrenda luze baten azkenekoa da Mexicokoa, nahiz eta odoltsuena izan. Martxoan 150 herritar hil zituen Rich-terren eskalan 7,6era iritsi zen lurrikara batek; ondorengo egunetan beste bi terremoto txikiagok astinduko zuten Txile. Apirilean Txinako Yunan eskualdean 22 lagun hil zituen beste terremoto batek; maiatzean beste bat ezagutu zuen, 5 puntutakoa, Peruko hiriburu Limak, eta abuztuan beste 55 hildako Xinjiang probintzian.

ofizialek eraikitako zonan hain zuzen.

Honen inguruan piztuko da ziurrenik ondorengo hilabeteetan Mexicoko eztabaidarik beroena. Administralgoaren zabarkeriak era odoltsu batean agerian utzi bait ditu terremoto honek. Pentsak behin eta berriro aipatu duen legez, deigarria da gobernuak eraikitako etxeak izatea hondatuenak, beren alboetan (haiek erortzean azpian harrapatu ez badituzte) etxe partikularrek zutik zirauten bitartean. Frantziako Estatuak eskainitako laguntza-

litatea kontrolatzeko orduan. Berehala saiatu dira ordezkari gubernamentalak susmo horiek bazterrerazten, hainbeste edifizio ofizial lurreratu bada hiriburuaren erdialdean daudelako izan dela argudiatuz, baina ikaragarria izan da Tlatelolco plazako Nuevo León etxea hondoratzean justu salbatu den injiniari batek salatu duena: bost urte bazirela etxearen egitura printkatua zegoela abisatu zuenetik, eta ez zitzaiola kasurik egin.

Eskandalo haundiegia izan daiteke,

Trajeria megapolis hirugarrenmundutiarrean, eta askorentzako berri hutsetik hasi beharra.

dena dela, eta komunikabide mexikarrak hasieratik ari dira gertakizunei larritasuna kentzen. Lehen momentuan jendearen izua baretzeko izan zitekeena, egunen buruan ereiten den gezurrak (hildakoen kopuruak murritzuz) beste zentzu bat du, zalantzarik gabe. Ez bait da holako abisoei go-

bernutik kasorik egiten ez zaien lehen aldia izan izan.

1980an Oaxaca hirian 150 lagun hil zituen lurrikarak, hilabete batzuk lehenago sismologoez zer zectorren iragarria zutelarik. Oaxaca, izan ere, urte osoan mogitzen ari den eskualdea da, nahiz eta higidura gehienak jendeak

narabitu ez. Hilabeteak zihoazen sismografoek mogimendurik igertzen ez zutela, eta jakitunek eman zuten abisoa: energiaz betetzen ari zela inguru osoa eta irail alderako sekulakoa zeto-rrrela. Ez zen neurririk hartu, eta lurrikarak kristoren hondamendiak egin zituen, aipatu heriotz kopuruaz gain.

Hurrengo terremotoaren zain, errukirik gabe

Hirugarren munduko metropoli tipiko batean suertatu da oraingoan terremotoa. Hemezortzi milioi gizaki pilatzen dira kontrolrik gabe hazi den hiri-kaos batean. Indiakoa baino azkarragoa da Mexicoko demografi hazkundera, eta gizon eta emakumeak hauts, pobrezia eta kutsadura maila izugarrien artean mogitzen dira, zirkulazioa konponezinezko eromena kaos bat den megapoli batean. Azpi-desarrolloaren erdian eraikitako hiria, indiar azteken hiri haundi eta eder izatetik yankien etxeatzeko fabrika-zabortezi izatera eramán dute urteek.

Oraindik ere gogoan dute mexikarrek San Juanico auzoan Pemex enpresak (Petronor-eko aziodunak berak) bere errefinategian ezagutu zuen leherketa beldurgarria. Mila lagunetik gora hil ziren kixkalita, gas eta gasolinak lehertzean lurra dardarka zeukaten bitartean. Pemexek bere erantzunkizunei uko egin zien, eta egun batez auzo oso bat sutan eduki zuen sutearen errudunik ez da aurkitu.

Katastrofe honetatik nola edo hala ateratzeko lanak datoz orain, eta ziur urtebeteren buruan erakutsiko zaizkigula Mexico berritu bateko argazki dotoreak. Futboleko mundialak ere hortxe daude zain. Eraikuntza datozen hilabeteetan garantia hobeekin egingo denik inork ez du ziurtatzen, eta Amerika geologiak dauka lurrikaratararen kondanatua.

Mannuel Leguineche kazetariak bere kronika batean aipatzen zuen mexicotar askok hiri barruan bertan laneko joanetorria egiteko egunean bost eta sei ordu behar dituztela. Subdesarrolloaren barruan eraikitako desarloiloa aurrera doa eta hamabost urteren buruan 30 milioi biztanle izango dituen hiri-munstroak surik txikiena ere sobera izanen du infernu bihurtzeko.

Italiari eta literaturari hil-berri zaion idazlea

Italo Calvino: «Fantasian zinez jokatu behar da»

Ohi denez, tamalez, idazle baten heriotzak ematen digu bere existentziaren berri; eta batzutan —batzutan soilik—, suerte apur batekin, bere bizitza eta obrara hurbiltzeko motiboa ere bai. Idazleen patupetrala? Auskalo. Oraingoan, Italo Calvino-ri tokatu zaio. Duela hamar bat egun, enbolia bat nozitu zuenetik, ia egunero, komunikabideek bere osasunaren gainbeheraz eta hil zori luzeaz informazioa eman digute. Hil da azkenik, hile honen 18an.

Idazle italiar hau Cuban jaio zen 1923an, bere gurasoak italiar inmigranteak zirela. Laister, halere, Italiara bihurtu zen eta han bere formazio osoa burutu. Gerra garaian, gerrilero ibili zen Garibaldi-ren Brigadetan. Gero, Partidu Komunistan sartu, harik eta 1956an, Hungriako gertaerak zirela medio, bertatik urrundu egin zen.

Narratibaren alorreko lanetan, sasoiari Italian nagusi zen «Neorealismo»aren eskutik eman zituen lehen pausuak, eta hauetan oso lagungarria suertatu zitzaion Cesare Pavesearekin izandako adiskidantza. Bere lan literarioa kazetaritzarekin konbinatu zuen: «L'Unità»n egin zuen lan eta «Il menabo di letteratura» aldizkariaren zuzendari lanak bete zituen. 1963an bere «La jornada de un interventor electoral» nobelagatik sari internazional bat jaso zuen. Gaztelaniara ia bere obra osoa dugu itzulita: «El barón rampante», «El vizconde de mediado», «Las cosmicómicas», «La especulación inmobiliaria» eta «Se una notte d'inverno un viaggiatore» harrigarria, beste batzuren artean.

Okasiorako, El Viejo Topo aldizkariara egin zioten elkarrizketaren zati bat aukeratu dugu. Perla bat, gure ustez, zeren

oso zaila baitzen Calvino jaunak entrebistarik onartzea, «ez bere izaera latza delako edo bere pentsakera dialektikoa ez delako, baizik bere mundua letra inprimatuarena delako». Honako elkarrizketa ordu t'erdiko solasaldiko grabaziotik atera zen, eta «ixilguneek hitzak beste okupatu zuten».

Azken nobelaz

Zure azken nobela irakurtzean, «Se una notte d'inverno...» ideia bat datorkigu burura, Borgesek hainbestetan aipatua, hots, historia literarioak duen aniztasuna kontutan izanik ere, munduan dauden liburu guztietan batasun funtsezko bat dugu, liburu bakoitza beste liburu etengabe baten zatia bailitzan.

Obra honetan hasten eta bukatzen ditudan hamar nobelak oso desberdinak dira beren artean baina eskema berdintsu bat dute. Beti dago lehen pertsona minizatzen den pertsonaia bat, eta berea ez den egoera batean aurkitzen dena: beraz, guztietan identitate arazo desberdin bat dugu. Guztietan, atenziogunea emakume bat da, eta honek pertsonaia mehatxu giro batean murgiltzen du non etsai ikusezin, talde edo komunitate misteriotsu bat dagoen, eta ematen

du inguratu egiten dutela. Eskema hau, azken partean, «Mila eta bat gauetako» sasi-kontakteta horretan enunziatu egiten da nolabait esateko, besteei erantsitako ha-maikagarren historia da, modu guztiz diferenteetan gauzatzen da hamabi modu desberdinez eta beste hainbeste atmosferaz hornituz. Beraz, nire liburuak aniztasun infinitora eta literaturaren errepikapen infinitora apuntatzen du aldi berean. Zeren eta, hamar nobelak munduaren ikuspegi desberdinak izan nahi duten, bizitzarekiko jarrerak.

Irakurle Andrea

Lehen historiak hastean, geltokiko taberna bat aurkitzen dugu, trenaren edo kafe-makinaren lurrunez inguratua, deskripzioa zehazgabea da, inpresionista. Bigarrenean ordea, ustekabeki, idazkera zehatza bihurtzen da, lar naturalista...

Bai, bai. Horixe baietz. Hau deklaraturik dago, espreski esanda. Molduraren kapitulu bakoitzean, obraren markokoa, Irakurle-andreak hauxe esaten du: «Nobela bat irakurtzea gustatuko litzaidake...», eta beti nobela moeta desberdin bat deskribatzen du, eta honek, datořrena aurretiaz iragartzen du. Eta irakurleak aurkitzen duen nobela, irakurri nahi zuenaren orde, tituluak berak predestinaturik sortzen da, Irakurle Andreak definizioz datorrelarik. Bere txandan, titulu bakoitza besteekin pilatuko da, historia indibidual bat sortuz. Orduan, han liburu bakar bat dugu infinitoki anitza, edo liburu diferenteen kopuru bat, eskema berbera konpartituz.

Baina, zertaz uste duzu doala nobela?

Nobelaren faszinazioaz doa, irakurketa-
ren plazerraz. Baina plazer aski naturala,
funisezkoa, irakurle inozoaren plazerra.
Nobela, omenaldi bat da, baina ez irakurle
intelektualari eginikoa, baizik irakurketa-
gatik irakurtzen duenari. Bestalde, nobela
honetako pertsonaia guztiak, irakurketare-
kin duten harremanaren arabera definitu
ditut. Pertsonaia hiper-irakurleak ditugu,
pertsonaia ez-irakurleak, idazleak propioki
eta ez-idazleak dauden bezala: azken hau
literaturaren mistifikatzailea den *Ermes*,
Marna-ren kasua da, *Deus-ex-machina*
antzeko zerbait. Hiper-irakurlearen kasua
Uzzi-Tuzzi irakasleak betetzen du. Eta Ira-
kurle-Andrearen ahizpa, Lotaria, irakur-
ketaren kontrakoa da, hain sartuta egonik
bilkera lar kritikoan. Biei gauza bera ger-
tatzen zaie. Uzzi-Tuzzi-ri, inefablea eta
misticismo literarioaren atzetik doalako;
besteari kodigok aplikatzeaz enpeinatu
delako eta honek irakurtzen duenaren
ikuspegi erreala oztopatzen dio. Ni perso-
naia zentralarekin identifikatzen naiz apur
bat, irakurle arruntarekin; baina aldibe-
rean, asko erakartzen nau Irakurle-An-
dreak, konplikatua, asezina, baina beti sus-
tiantziarekin zintzo.

Saioak

Halere, zaila da sinestea zu irakurle ino-
zoa zarela. Zure obraren parte handi bat
aurreko irakurketan gainean eraikita da-
go, irakurketa beharrezkoak, sarritan his-
torikoak edo zientifikokoak. Bestalde, zuk
saioak idatzi dituzu eta editoriale batetako
kolaboratzaile lana egiten duzu, hau da,
ezin diozu lan kritikoari uko egin. Nola
lotzen dituzu orduan, azken datu hau eta
lehen aipatu duzun irakurketa sinplea?

Nik bizitza osoa liburu artean eman dut.
Idazleaz zateaz gain, zuk diozun bezala, beti
ibili naiz editoriale batetan lanean, beti ere

liburuaren munduarekin harremanetan.
Halaber, polemikak mantendu izan ditut,
eta ez bakarria, batzu baizik. Baina aldi
berean, saiatu naiz idatzitakoarekin harre-
man bat salbu mantentzen. Beti erreserbatu
dut literaturarekiko jarrera intelektualare-
kin borrokatzeko eskubidea.

Oraintsu esan duzu «gauzak beraiek».
Zure azken nobelan, «Se una notte d'inve-
no...» horretan, berriz dago present zure
beste lanetan nabaritzen den zerbait:
pertsonaiek beren identitatea, objektu eta
gauzekiko harremanetan definitzen dute-
la. Batzutan gauzak eskapatzen zaizkie,
mugagabeak eta harrezinak bihurtzen di-
ra, beste batzu txunditu egiten dituzte,
besteak, arrastoz, oinhatzez eta aurre-
kustez beteta daude. Ez dirudi hemen «as-
makizunik» dagoenik...

Nik uste dut literaturak gauzetaz hitz
egin behar duela, gauza konkretuetaz eta
pertsonataz. Bizitza, hor dagoen zerbait-
kiko harreman eternoa da. Eta filosofiare-
kin duen desberdintasuna hauxe da: ha-
rentzat, ideiak finkatuta daude, jaisten dira
eta ikus eta ikutu daitekeen zerbaitetan
gauzatzen direla... Identitateaz, baliteke
arazoa nirea izatea, zeren eta idazteak
interpretazio bat auresuposatzen du, paper
bat interpretatzea, pertsonaia batetan sari-
zea...

Horrela pentsatuko ez banu, ez nukeen
sekula idatziko, esaterako, «El caballero
inexistente». Zaldun honen arazoa izatea
da, funtzio bat betetzen duen norbait da,
hasten duen guztia ongi burutzen du baina
bere barruan hutsune bat dago... Agian,
ideia hauek bizkortu egiten dira lan lite-
rioak bakardadera eramaten duelako. Edi-
toriale batetan talde lana egiten da, baina
denbora gehiena irakurtzen edo idazten
ematen duzu, eta hori bakarka egiten da.
Nik, egia esan, bakardade hori nozitzen dut.
Nire buruari lan horren balio sozialaz egiten
diot galde... Agian, horregatik idazle asko

zineak liluratu egiten du, taldean egiten den
zerbait delako eta biziago dirudielako.

Sistematik?

Eta augurio, aurreikuste eta kanpoko
munduko, batez ere Naturako, seinaleak?
Esan nahi dut ea ardura horren atzean,
zure azken nobelan oso nabaria egiten den
sistematik dagoen?

Sinboloak, aurreikusteak, nire gaztaroan
sentitzen nuen zerbaiti dagozkio, larrialdi
momentuetan. Are gehiago, nire lehenbizi-
ko ipuinetako gaia ziren, «Ultimo viene il
Corvo»koak esaterako. Baina ez dut sekula
honen inguruan filosofiariak eraiki. Egia
esan, ez dut aspaldiit horretaz pentsatzen.
Eta kanporatzen bada, maila sakonago ba-
tetakoa delako izango da. Azken liburuko
«Asomándose a la costa escocesa»ko per-
sonaiaz aritu bazara, han pertsonaia sinbo-
loak interpretatzera dedikatzen da, present
dago esijentzia hertsiki tematikoagatik.

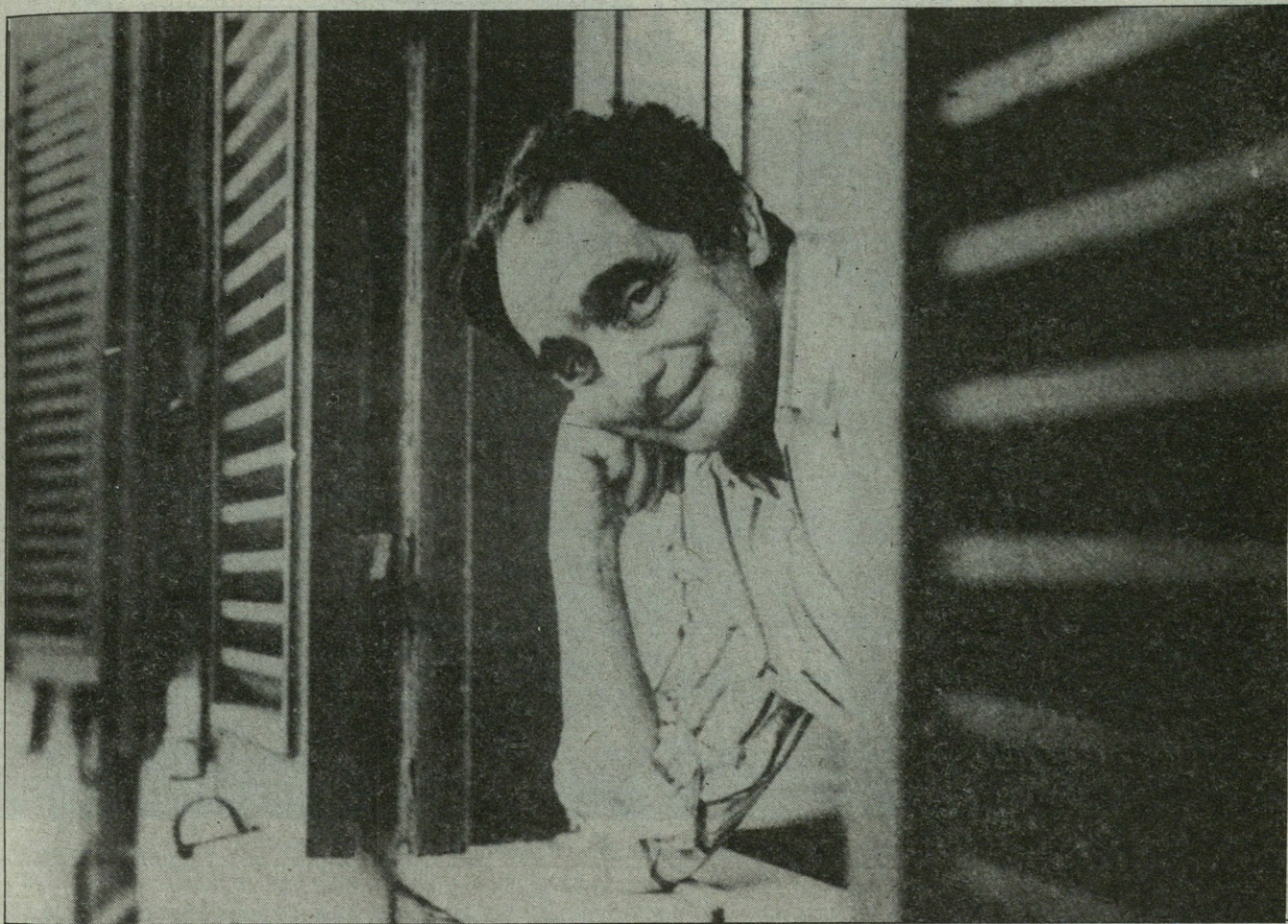
Momenturarte, zu ez zara izan saio ex-
perimentalengatik nabaritu izan zaren
idazlea. Zure nobelak finkoki eraikiak zi-
ren, idazkera transparente baten gainean,
eta orohar, teknika lineal batetan. Berri-
kuntza fantasian zetzan. «Se une notte
d'inverno...»ko barrokismo handiagoak,
bere konplexitateak, baliabideak, estilo al-
daketak, behar propio bati erantzuten
diote? Ze puntutaraino erantzuten diote
gaurkotasunarekiko egokitze-ahaleginari?

Uste dut urte batzu daramatzadala kon-
plikatuago bihurtzen. «Cosmicómicas» li-
buruan nabaritzen zen jada. «Cosmicómi-
cas» liburuko eta «Tiempo Cero»ko ipuin
bakoitzak arazo formal partikular baten
soluzioa planteiatzen zuen. «El Castillo de
los destinos cruzados», gero etorri zena, oso
liburu bihurria da eta nahaste handiak
planteiatu zizkidan. «Las Ciudades invisibles»
liburuan, ipuin bakoitza oso laburra
da eta itxuraz sinplea, baina atzetik, asko
kostatu zitzaidan konexio lana dago. Esan
nahi dut, irakurle arruntaren laudorioa egin
badut ere, laudorioa liburu konplexu bate-
tan egin dudala. Asko interesatzen zaizkit
kritika formalaren, semiologia eta estruk-
turalismoaren prozedurak... Ezagumendu
horiek oso politak dira maisu handiek era-
biltzen dituztenean, bai horixe; gero, beste
batzuk aplikatzen dituzte eta aldatzen di-
ra... Nik kritikarenganako egiazko interesa
dut, bestela ez nukeen saiorik idatziko.
Barthes eta beste maisu batzuekin minte-
giak egitu izan ditut, halaber, zientzia lite-
rario berriaren alorrean

Alegi italiarren antologia

Nola burutu zenuen «Antología de
Fábulas italianas» liburuaren lna?

Hau enkarguz eginiko lana izan zen,
baina nik gai horretaz nuen interesarekin
koinziditu zuen. Beste batzuren artean, ale-
gi herritarrak beti interesatu zait idazke-
ra-ekonomiagatik, eta bere efikazia tekni-
koagatik. Eta haiekin lan egin ondoren,
konturatu nintzen pila bat ikasi nuela, it-

xuraz elementala den narrazio forma horretatik. Alegietan inoiz ez dago beharrezkoa ez den elementurik, xehetasun guztiek dute beren garrantzia. Gainera, alegiak ebasioan izkutatzen ez diren fantasiak dira, fantasian lehertzen den errealtatea dira. Beraz, ematen diguten ikasgaia poetikoa da eta morala. Beren forma nire ideal estilistikoarekin bat dator neurri handi batean, nobelan barne. Nire ikerketa-selekzio lana egin nuenean, oraindik ez zen ezaguna kontaketa herritarrei buruz eginiko ikerketa semiologiko eta estrukturalaren parte handi bat. Beraz, materiala selekzionatu eta ordenatzeko sistema bat asmatzera behartuta zuenaren antzeko zerbait. Propp-ek ikeritzaile afanagatik egin zuen eta nik beharrean aurkitu nintzelako.

Nola egin zenuen pilaketa?

Joan zen mendeko ikertzaile eta folkloristek eginiko pilaketen arabera egin nuen nirea. Pilaketa kopuru handia zegoen, gehienak lurralde konkretuei zegozkienak: siziliarrak, toskanakoak... Esan dizudanez, nik karakteristikoak hautatu nituen, bai gaiaren aldetik bai formari zegoakionez.

Istorio guztiak asmatu

Zuk zeuk zuzenean entzundako alegirik sartu zenuen?

Ez, ez nuen kanpo-lanik egin. Niri amamak ere ez zidan istoriorik kontatu, beste batzuei gertatzen zaien bezala. Nire familia oso zientifikoa eta arrazionala zen, ez zuen halako gauzarik maite.

Orduan, nola sortu zen zure istorio, fantasiarekiko pasioa?

Egia esan, nire aita imaginaziodun gizona zen. Berari bai gustatzen zitzaion kontatzea. Gero, haurrentzako liburuen irakurketa egon zen. Eta aurrerago, adolezentzian, lehenbizi liluratu ninduten liburuak asmaketa eta abenturetakoak izan ziren, batez ere Kipling eta Stevenson; Jack London baita ere.

«Cosmicómicas», bi tendentzia horien batasuna litzateke, hots, alde batetik familiak emandako formazio zientifikoa eta alegienganako interesa bestetik. Baina bala go zerbait guztiz orijinala dena: Ofwfg iratxo. Nondik sortu zen pertsonaia hau?

«Cosmicómicas» liburua, nire irakurketa zientifikoetatik sortu ziren. Ofwfg, imajinagaitza den norbait izanik, pertsonaia baten ideiarekin sortuz, ez zen jakin behar nor zen; betidanik zegoen norbait, forma desberdinak pasatu eta asumitzeko gauza zen abots bat, gauza ororen hastapenetatik.

Munduaren eraketaren gai handiak irratatzen saiatu nintzen, ez modu antropomorfoan, baina bai gizartartuz, primitiboek beren mitoetan egiten duten bezalaxe. Nola-baiteko animismoa ere badago; eraiki nahi izan nituen mito primitiboak baina zientzia naturalak fenomeno horiei ematen dien azalpenetan oinarrituz.

Zer gustatzen zaizu irakurtzeaz eta idazteaz aparte?

Bidaia...

Zer irakurtzen duzu gustorago?

Klasikoak ditut nahiago. Plazerragatik baltiz klasikoak bakarrik irakurriko nituzke. Eta klasikoak esaten dudanean, joan zen mendekoak eta honetakoak esan nahi dut. Platon zein Proust edo Joyce irakurtzen ditut. Baina batez ere liburu lodiak gustatzen zaizkit. Garai batetan beti joaten nintzen nobedadearen bila, orain ordea iragana arakatzera dedikatzen naiz gehiago, nobedadeak antisia gutxiagorekin itxaroten dut, baina egia da baita ere gero eta egitan berriak diren gauza gutxiago dagoela. Lehen egiten nuena ere hauxe zen: garai bakoitzean idatzi behar zenaz proiektuak formulatzen nituen, baina ohitura hori ere abandonatu egin nuen.

Antton AZKARGORTAK
aukeratua

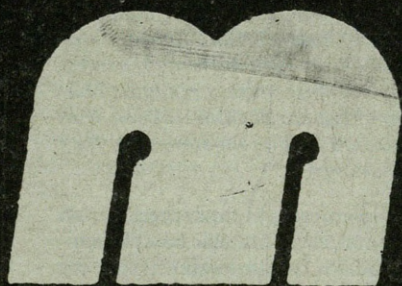
SASTRE

AUZMENDI

DONOSTIAKO ESTILOA

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

Urriaren 6an aurtengo Kilometroak izango dira Urretxun. Aurtengoz, antolakizunaren ardura hartu dutenak eta bildutako diruaren jomuga nagusia izango direnak Legazpi-Urretxu-Zumarragako ikastolak bait dira. Honelakoetan gertatu ohi bezala, egun garrantzitsuenaren aurretik ihardunaldi kultural gisako aste pare bat izan dira inguru haietan ere, nolabait «Kilometroak» egun haundiaren aurrerapen eta prestakuntza bezala. Inguru haietan halere ez penisa ikastola ugaria dagoenik: Legazpin Haztegi Ikastola, Urretxu-Zumarragan Lourdesko Ama Ikastola eta Garaialde Lizeoa. Hiru ikastetxe horien bizi-nahia indartzearen ospatuko da IX. «Kilometroak» hau, urriaren 6an Urretxun. Goian doan argazkia iaz ateratakoa dugu, Orereta Ikastolaren alde antolatu zeneko hartan.

Eusko Ikaskuntzak, Aingeru Irigaray nafarraren omenaldia antolatu.— Irailaren 27an, ostiralez, Eusko Ikaskuntzak bertako partaideak izan ziren bi nafar omendu zituen: Aingeru Irigaray eta Luis Oroz. Dagoeneko lehen urtebetea pasata dugu Aingeru Irigaray joan zitzaigunetik eta honelako omenaldiek gizon haundi haren figura ez ahazten lagunduko gaituelakoan gaude. 84 urtez hil zen euskaltzale hain inportante honen omenaldiarekin koinzidituz, Aingeruren omenez ere Eusko Ikaskuntzak argitara eman duen liburu bat ere aurkeztu zen, Nafarroan Eusko Ikaskuntzako lehendakaria den Jimeno Jurioren eskutik.

«Euskal Herriko Artisten» bilkura, Kanbon.— Kanbon, hiru egun iraun duen euskal edergintzaren festibal bat muntatu du «Euskal Herriko Artistak» deitu batasunak: erakusketak, kantaldiak (Peio ta Pantxoa, Pipas, Etxamendi-Larralde, Martikorena), meza euskaraz kantatua, pilota partidu bat eta bazkaria bertsolariet animaturik. Bere baitan hamalau musikari, dantzari, olerkari, kantari, antzerkilari, margolari eta artista biltzen dituen batasun honek emanak ditu dagoeneko bere lehenengo urratsak eta pentsatzekoa da ez dela bere horretan geratuko. Guk badugu asmoa gai honi buruz erreportaia zabalago bat egiteko baina espazio faltaz aste honetan ezinezkoa izan zaigu. Datorrenean zer edo zer gehiago agertuko al da.

Eskandinaviatik itzulitxoa egin du «Bekereke» antzerki-taldeak.— «Bekereke» Antzerki Talde Profesionaleko Koordinakundean dagoen taldea dugu eta batik bat kale-antzerkira dedikatzen da. Arabako Birgala herrian egoitza duten teaterero hauek abuztuaren 13an europar itzuli Bati eman zioten hasieran, hurrengo bost egunetan Eskandinavian zehar hogeitabi ekitaldi egin dituztelarik. Bi izan dira kaleratu dituzten muntaiak: «Al fondo a la derecha» eta «El eco». Kritikaren eta publikoaren harrera paregabea eduki omen dute eta itzuli labur bezain trinko honen ondorioz Europako eta Ameriketako zirkuitoen bideak zabalago geratu omen zaizkio.

Berriz ere negoziaketak Paris eta Seaskaren artean.— Inork gehiegi ulertu ez dituen parentesi eta hutsegite batzuren ondotik, badirudi berriro ere biztu direla Seaska eta frantses Administrazioaren arteko negoziaketak. Pasa den astean Parisen izanak dira Seaskaren ordezkariak Gobernu zentralerako goi funtzionari batzurrekin beren prolemei irtenbide egoki bat bilatu nahiz edo. Berriro ere (aurretik honelako erabakirik hartu zela gogoan eduki behar da) negoziaketa horiek irauten duten bitartean mobilizapenik ez dela egingo iragarri da, Seaskaren borondate oneko seinale gisa. Baldintza hau Administrazioak jarria dela dirudi, bide batez horrelako ekintzek min ematen dietela argi frogatzen delarik.

Greba, programazioa, hizkera... 5 galdera, 6 erantzule

Zer dio jendeak Euskal Telebistaren gainean?

Euskal telebistaren gorabeherak luze jo dutela ta, euskal munduko sei pertsonarekin egon ginen beren iritzia ezagutzeko. Horratx egin genizkien galderak:

1) Zer da zuk euskal telebistaren programaziotik kenduko zenukeena, eta jakina, zer, erantsiko zenukeena.

2) Bide beretik jarraiki, zer da programazioan gehien gustatu zaizuna eta zerk aspertu zitu gehien.

3) Zer dakizu huelga honi buruz.

4) Nola ikusten duzu huelga, kaltegarri ala onuragarri. Litezkeen ondorioak e.a.

5) Egingen al zenuke halako alderaketa bat telebisio espainola eta euskaldunaren artean.

Ohartuko zarete erantzun asko ia telegrafikoki emanak direla, hau toki laburtasunak eragina da, sei lagunen erantzunak mamitsuagoak baikenituen.

JUAN MARI TORREALDAI

(Kazetari eta Jakin-eko zuzendari)

1 eta 2) Ni ikusle oso txarra nauk, haurrena adibidez ez diat ikusten. Gehien jarraitu dudana mahai ingurua duk, eta baita telegunkaria. Gustatzen ez zaidana, gaueko telegunkaria telegrama artzean emate hori da, hortarako ez baita telebistarik behar.

2) Aspertzeko adineko saiorik ez dut ikusi, baina aspertu baino gehiago molestatu izan nauena hasierako «estado de

gracia» horretan jarraitu izana da, teknikarien arteko akatsak, ahoskera akatsak e.a. Telebistak bere barruan konpondu gabe duen mekanika hain zuzen, kazetari bakoitzari bere bidea egiten utzi zaio lexiko aldetik, ez zaizkio gutxieneko batzu eskatu.

4) Huelgaren ondorioak: sinbolikoki oso inportanteak iruditzen zaidak gertatu dena, norbaitek agertu du kezkarik, baina erreakzio sozialik ez da gertatu, eta ez egote hori oso kezkarria da ETB-rentzat.

Gizartean izandako intzidentziaren eskasia sintomatikoa da aztertzailearentzat, baina penagarria euskaltzalearentzat. Ez dakit kezka sozialik eza nola ulertu behar den, ETB-ren txikitasun bezala edota ETB-ren marjinaltasun bezala.

entzun, eta ikusi nahi nituzke piratak ere euskaraz hitz egiten. Marrazki bizidun gehiago ere eman behar lukete. Sobran zer dagoen ez dakit, baina «Gaur Egun» asko ematen dute, gehiegi; pelikula batzu aspergarriak dira, eta gainera deporte gehio eman behar dute.

2) Gustora ikusten ditudanak marrazki bizidunak dira, indio ta bakeroak ere pozik ikusten ditut.

3) Huelgarekin zer pasatzen den ez dakit, baina pelma batzuk dira, kaltegarria da huelga hau, gure ikastolan batzuk ikusten dugu Euskal Telebista eta komentztaen dugu, lehen adibidez, «Gaztetandik» programa gustora ikusten genuen.

5) Espainiako eta Euskal Herriko telebisten konparazioa

egin behar badut...espainola gustatzen zait gehio gauza gehio dituelako, gazteentzako programa batzuk hobeak dira, kirol gehiago ematen dute gainera.

ELIXABETE GARMENDIA

(Gipuzkoako Diputazioko kultur sailekoa).

1) Telebisioa oso gutxi ikusten dudala esatetik hasi behar dut. ETB kuriosidadez jarraitu dut. Kendu, ez nuke ezer kenduko, izatekotan ere, programa batzu ez zait gustatzen nola iriten diren, baina hauek pro-

grama bezala ez nituzke kenduko, ta falta, batez ere produktzio propioa, hori behar garbia da. Dena dela, zenbait telefilme nik kendu egingo nituzke, gehienak amerikanoak dira adibidez.

MIKEL TOLARETXIPI

(Sto. Tomas Lizeo ikastolako mutil kozkorra)

1) Ba ez dakit, eh...pelikula gehio behar dira, gerra peliku-

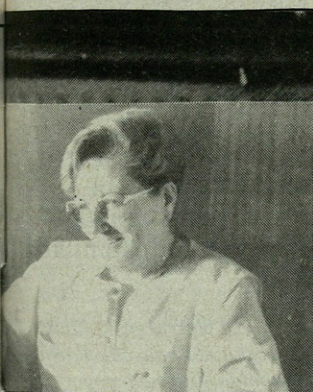
lak, piraten pelikulak, ez diot behin ere pirata bati euskaraz

Interes gehienez jarraitu izan dudana mahai ingurua da. Kirolezko programak ere oso gustora segitzen ditut, lana ongi egiten dute, ez dakit, jende horrek halako itxura one ematen dio.

KARMELE ESNAL

(Frankismo garaiean aurreneko andereñoen artekoa Gipuzkoan).

1) Neri telebista dena gustatzen zait; haurren programak, atseginak dira oso haurrentzat, amonaren ipui kontatze hori grazia handiz egiten du «amona Martxelón» horrek. Doblaje kontuan pena da beti ahots berak aditzea, jakina, gaztetxoek egindako telebista baita, jende helduaren ahotsik ez da aditzen. Neretzako gauza handia da garai batean izkutuan ibili behar izan eta gero, orain etxe barruan telebista euskaraz aditzea, hori gauza handia da. Virginia Wolf baten pelikula, nik aurretik hiru aldiz, frantsesez nahiz erdaraz ikusitakoa ikustea gauza handia da.

2) Agian, kulturazko programa gehiago behar genituzke, bertsolaritza dela, literatura dela. Sobran berriz, behar bada

3) Huelgaz oso gauza gutxi dakit, periodikoetan esaten dutena, baina huelga hain luzea izaki, haria galdu egin dut pixka bat. Hortik kanpora susmoak, betikoak, badela barrenen arazo politikoa. Susmoak dena dela zerbaitegatik izaten dira, jakina.

4) Huelgari ondorio txarrak ikusten dizkiot, hain berria izanda, beste kateei indarra kentzeko ahaleginak egin behar dituela ikusiz, mozketa hori bildurgarria da, audientzia galtzen ari dela diote. Dena dela huelgan daudenek jakingo dute guzti honen arrazoa. Harritu nauena, hainbeste denboraz luzatzea izan da, gainera ez da halako burruka gogorrik izan.

irudituko zaizue oso optimista naizela, baina euskara nola den ez dut ezer sobran ikusten, pertsona batzu ikusten ditut sobran, hizkeraren aldetik mingaina korapilatzen zaienak, erreztasunik ez dutenak.

3) Huelgaz ez dakit ezertxore, baina huelga bat, greba bat egiterakoan gutxienez errespetatzea dela ikuslegoa, jar diezagutela igande-astelehenetan dokumental bat, edo pelikula bat, igande arratsaldeetan jende asko dago etxean. Diru kontua baldin bada, eta berriz diot ez dakidala hala den edo ez den, kontura daitezela horiek guk gaztetan askoz gutxiago irabazten genuela, militantismoa oraindik ere beharrezkoa dela, behar bada iritzi gogorra da nekea, baina alde horretatik gorriak ikusiak gara gu lehen ere eta ia ezertxore irabazi gabe.

2bis) Presentadoreen aldetik, apainketa handia ikusten dut, neskak modelito askorekin aterratzen dira, ez da halako naturaltasunik ikusten. Batzuren hizkera konbentzioanala ere ez zait gehiegi gustatzen, baina jakina, denak ez dira herri txikietan jaoiak, ez da hau ez hain erraza. Hala ere telebista izugarritzko aurrerapena da neretzat, ez da besteen aurrean parregarri uzten gaituen telebista, ez gara arlope geratzen, ez horixe.

ITZIAR ALKORTA.

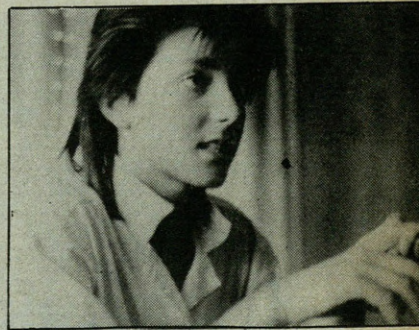
(Idazle gaztea).

1) Sobran baterez, agian erdarazko telegunkari hori. Faltan ikusten dut anuntzio gehiagiz izatea, ekonomikoki lagunduko lukeelako. Filmetan ere tartean anuntzio gehiago sartuko nuke, hala ohituta baikaude. Kultura aldetik dokumentalak falta dira, eta baita lehiaketak ere.

2) Gehien gustatzen zaidana, «Zerotik zetara» hori, ni bertan atera nintzen gainera, baita azken aldi honetako pelikulak, «Casablanca» e.a. Aspertu, albistegia emateko erak aspertu nau, badakit ezin dela oso amenoa egin, baina ez dakit, proiektzio gehiago behar luke, aurkezleak aldatu; baina aspertu ez nau ezer aspertzen.

3) Huelgaz ezer gutxi dakit, astelehenetan telebista piztu eta huelga dutela ikustea desatsegina egiten zait, nik ikusi nahi dudana zerbaitekin ezin ikustea penagarria da.

5) Ez dakit nola alderatu telebista espainola eta euskalduna, haiek espientzia zabala-

goa dute, baina nahiko positiboa da gure telebista haren itzulpen bat ez dela ikustea, bere aldetik nahiko bilakaera ona baitarama ETB-k, bere pertsonalitatea balu bezala.

1bis) Doblaje kontuan ez zait gustatzen bizkaiera gehiegi sartzen dutelako, ez dut esan nahi exajeratzen dutenik, baina pixka bat nabaritzen da, azen-tuazioa eta aditzak askotan bizkaieraz kutsukoak dira, eta hori kaltegarria iruditzen zait, bietatik edo hirutatik sartu behar lukete, forma batuenetara jo. Ahotsak gainera beti berberak dira, jende gehiago bildu behar lukete.

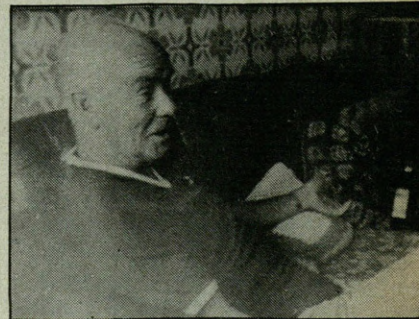
GOTZON EGAÑA.

(Ikastoletako irakasle izandakoa. Jubilatua orain).

1) Nik ez dut euskal telebista gehiegi ikusten, ez zait atsegina, zakar xamarra nere belarrirako hizkeraren aldetik, pelikulak ere zail xamarrek egiten zaizkit hizkera eta hiztegi aldetik, ez neretzat bakarrik, emazteari ere gauza bera gertatzen zaio, penagarria da, baina egia, eta beste askori ere haxe bera gertatzen zaiela aditu dut.

2) «Zopaundi» adibidez oso atsegina zait, arratsaldekoa ez dut ikusten. Hortik kanpo Telegunkaria ere ikusten dut, behar bada mahai ingururen bat. Lehengo egunekoak, Uriarte gotzaiarena, oso atsegina egin zitzaidan, tajuz egindako eta erantzundako galderak ziren, gotzaiaren euskara ere bikaina zen.

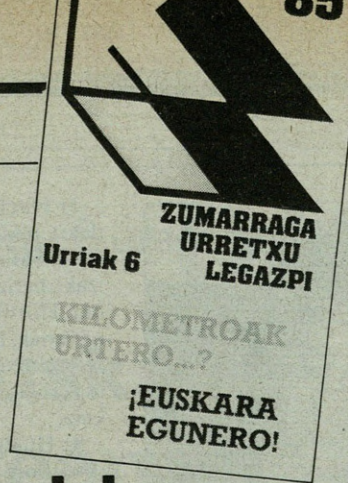
3) Huelgaz ez dakit ezer, Eusko Jaurlaritzatik hainbeste diru jaso eta alfer horiek ez dute ezer egiten, alperrikako dirua da; hemen gauzak omenka datoz, nik ez dakit egia den edo ez

den, baina ikusten da lanik ez dela egiten, eta telebista zabal-kunderako primerako gauza dugu.

5) Jakina, gure kultura zeharo erdaldundua dugu, eta askoz errazagoa zaigu erdaraz euskaraz baino, belarriak ez ditut hortara jarriak, terminologia horretara eginak bagina; baina askok esaten dutena da, zaila egiten zaigu, adibidez jota horiek «y» egitean galdu egiten gara, «jai» esan beharrean «yai» esanda, galdu egiten gara.

I. Camino eta Gus

Kilometroak 85, urriaren 6an Urretxun

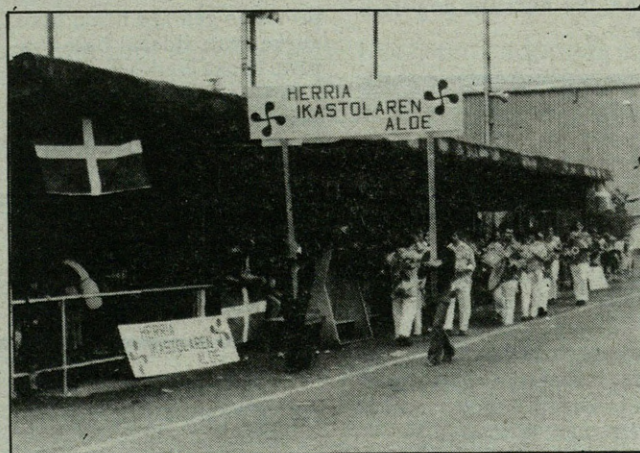
Irakaskuntzaren euskalduntzea ikastolatik helduko

Urretxu-Zumarraga eta Legazpiko ikastolak

Lehendabizikoak, Lourdesko Amak, 1966. urtean zabaldu zituen bere atea eskolaurreko 50 haurrekin, bailarako haurrak euskaraz hezitzeko asmoz. Hemeretzi urte hauetan ikastolaren hazkuntza ikaragarria izan da, eta batez ere ume erdaldunen kopurua euskaldunekiko. Eskolaurre, O.H.O., B.B.B. eta U.B.I.ko ikasketatan dagoeneko 1.300 ikasle ditu ikastolak, eta azkenengo urteotan erdaldunen kopurua %40ra igo da. Honela, euskarazko irakaskuntzari dagokionez, ikastolak azken bost urteotan zeharo aldatu ditu bere plangintzak.

Legazpin berriz, Kimu-Berri ikastolaren eskutik etorri zen euskarazko irakaskuntza 1967-68 ikastaroan. Jadantik 1.110 ikasle osatzen da 42 haurrekin hasitako abiadura. eta erdaldunen matrikulatze kopurua %33an dago. Dena dela, aipatzekoa da ihaz ikastolak eman zuen pausoa, Buen Pastor-Santa Teresa ikastetxea eta Kimu-Berri ikastola Haztegi ikastola eraikitze bateratzean.

Guzti honek heziketa estrategia osoa aldatzera bultzatu die: ikasle taldeak txikituz, amahizkuntzaren arabera talde homogeen antolatuz, metodologia berrituz, bitarteko materialetan inbertituz, irakasle goa eguneratuz, ikastola desberdinetako esperientziak koordinatuz..., ikastetxeen artean plangintza orokor baten falta nabarmenegia baita eta bakoitzak, inolako erizpide ba-

Aurtengo Kilometroak 85aren antolaketaren erakunde buruak Legazpiko Haztegi Ikastola, Urretxu-Zumarragako Lourdesko Ama Ikastola eta bertako Garaialde Lizeoa direlarik, joan den igandean Legazpin hamabostaldi kulturalari eman zitzaion hasiera, Urretxuko zirkuitoan burutzeko IX. edizio hau. Bilduko den dirua ordea, ez da zuzen zuzenean etxerako bakarrik izango, Euskal Herriko edozein ikastetxetan sortu den edota sortuko den euskalduntze arazo larriari erantzun serio bat eskeintzeko baizik. Ezen Euskal Eskola Publikoa bideratzeko ikastolak eta egundainoko bere esperientziak markatu behar bait ditu urratsik nagusienak.

teraturik gabe, nahi izan duen hizkuntz eredua hautatu du.

Bidenabar, ez da ahaztu behar bailarako egoera soziolinguistikoa larri samarra dela, industrializapen azkar batek eragina. Adibidez, Urretxu-Zumarragako biztanleen 50-60a etorkinek osatzen dute, euskaldunak %15-20 direlarik. Euskal Herrian zehar bailara batzu egoera penagarriagoan baldin badaude ere, gutxi dira Gipuzkoa barruan antzekorik dutenak.

Euskalduntzea eta euskal irakaskuntza hobetzeko bideak bilatu behar

«Euskal Herria euskalduntzeko kezka eta pausoak ikastolak zabaldu ditu nabarmen, eta irakaskuntza guztia euskalduntzera eta Euskal Eskola Publikoa hezurramitzera ez gara ikastolarik gabe helduko. Hori bideratzeko geuk aztertu behar dugu orainarteko esperientzia, eta ondoren eskola-eredu bat burutu.

Baditugu gure ikastetxetan, beste edozeinetan bezala, laborategi, ikusentzungailu, gela txukun eta berrien eraiki beharra. Baina horretara zuzenduko bagenitu Kilometroak 85eko sosa, askoren laguntza jatorra guretzat edo geure ingurukoentzat bakarrik geratuko lirakeke. Horregatik, Kilometroak 85 ekintzaren bidez biltzen den dirua, geureaz at, Euskal Herriko edozein ikastetxetan sortu den euskalduntze-arazoari, bere zentzurik osoenean, erantzuna eskeini nahi dio. Ondo aztertu

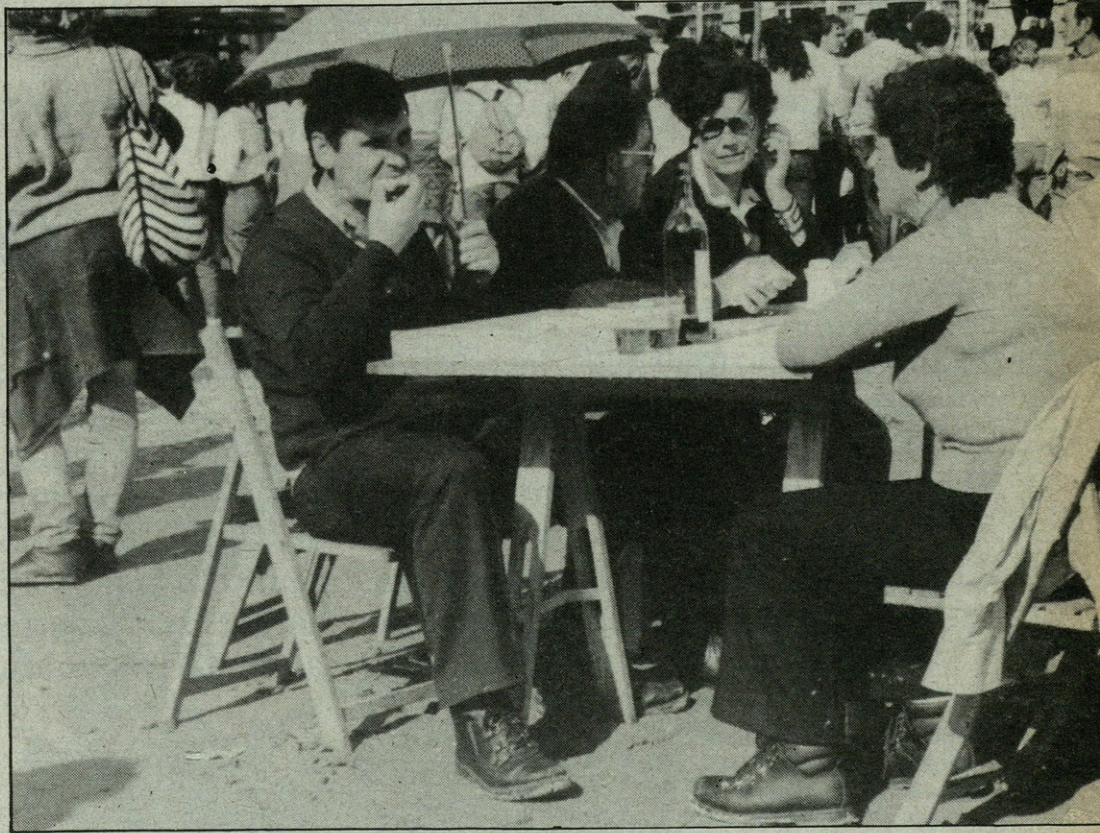
eta ikertutako plangintza serio bat. Horrela bada, beraz, bere lehen hizkuntza erdera duten haurrentzat euskaraz irakasteko sistema aztertzea eta ikertzea denez gure helburu nagusia, honen plangintza bat egin dadin bilduko da Kilometroak 85eko aurtengo dirua.

Lan hontatik sortuko lirāten emaitza mesedegarriak, nahiz ikastola, eskola pribatu eta transferitu guzietara zabaltzeko aukera egongo litzateke Euskal Herri osoan zehar. Ikastolan, zorionez, ugaltzen doan erdaldunen kopuruak lehenago hartuko luke euskera, eta lehenago eta sakonkiago jasoko euskal irakaskuntza. Pentsa euskerak zenbat irabaziko luken, eta jakina, bertan hazi behar duen haurrak eta bizi behar duen helduak.

Horra hor bada, aurtengo Kilometroak edizioan jarria dugun helburu bereziaren zergatia: haur erdaldunak euskalduntzeko eta euskal irakaskuntza ahal izateko azterketa sakonak egin beharrean gaude: hizkuntza eta soziologiari dagokionez geure errealtatea kontuan izan, tokian tokiko esperientzia desberdinak bildu, metodologi hobekuntza planteiatu, bitarteko egokien aplikapena ikertu, esperientzi programatuak eta ebaluatuak egin, emaitzak jaso, etabar. Eta guzti hau ez da dirurik gabe posible: teknikoak liberatzeko, azterketa espezializatuak ordaintzeko, hornidurak erosteko...».

Kilometroak 85eko hamabostaldi kulturala martxan

Aurtengo Kilometroakerako aurrekontua 10 milioi eta 200.000 pezetatara igo da, urriaren 6erako janari eta edari generoa kontutan hartu gabe. Antolaketa hamaika-hamabi komisiotan banatu da: baseko komisia —diru gestio, komisioko koordinaketa, egun bereko ekintzen koordinaketa, idazkaritza lanak zuzendu eta halakotan ihardungo duena—, diruzaingo komisia, zerbitzuak, ibilbidea, trafikoa, megafonia, muntaia, almazena —erosketa eta genero kontrola—, iragarritza, ikuskizunak eta hamabostaldi kulturala aurrera eramango duen komisia.

Helburu serio honen atzetik dabilen jendeak dena ongi pentsatu eta antolatua du antza. Eta urriaren 6eko igandean Urretxuko zirkuitoan amaiera emango zaion Kilometroak hamabost egun lehenago girotu nahi izan du, nahiz bertako nahiz kanpokoentzako erakargarri, alai eta interesgarri suerta dadin.

Irailaren 15ean hasi zen Legazpin ospatuko den Kilometroak 85eko hamabostaldi kulturala, Euskal Herriko ezpata-dantza eta bordondantzen erakusketarekin. Osteguna 19an, 'Erdaldunak euskalduntzeko Plangintza' mahai inguruak jarraitu zion, ostiralean 'Betirako Sua' filma eman zelarik. Larunbatean haur jolasak eta buztin, altzari, margo lehiaketak ospatu ziren goiz ta arratsalde. Irailak 26, osteguna, Euskal Eskola Publikoak mahai inguru eztabaidatsua —ea Eusko Jaurlaritzatik inor agertzen den (eta, animatzen badira ere, ez dadila ezer gerta!)—, lasaia- go, eta gauean, Lazkao Txiki, Igazabal, Amuriza, Lopategi, Lazkano eta Muruarekin egundoko bertso jaialdia, denok

kontent segitzeko. Eta seguruasko kontentago gazteok, Urretxun Itoiz taldearekin ostirala 27ko gauean. Larunbatean, eta honokoa ere Urretxu-Zumarragan, haurrentzako antzerkia (eta ez hain haurrentzako ere bai), Ttanttaka taldeak enparantzan plazaratua; eta arratsalde Legazpi-Zumarraga-Urretxu zirkuitoan zehar txirrindularien kriteriuma.

Orain artekoa aurrenengo asteari zegokion, eta bigarrenarako ere gorde dute ikusi, entzun, dastatu eta parte hartzekorik. Irailak 29, iganderako Legazpiko Musika Ikastetxearen Haur Kontzertua Eslesa zinean. Urriak 3, ostegunean 'Euskera eta komunikabideak' gaitzat izango duen mahai inguru Legazpiko Kultur Etxean, ostiralean Maskarada antzerki taldearen 'Gastibeltzaren karabina' obrari lekua uzteko (gaueko 9'30tan, Bikuña polikiroldegian). Urriak 5ean, larunbata, agian saltsa gehiena izango duen eguna: '14 ordu euskaraz' Haztegi ikastolan: haur jolas eta lehiaketak, herri bazkaria ordubitan, herri kirolak, eta zenbait erakusketa, Sebastopo-

leko Titiriteroak, eta gauean Oskorri taldearekin jaialdia.

Urriaren 6an denok Urretxura!

Eguraldi txarraren beldurrez, Kilometroak 85eko ibilbidea asfalto gainetik egin ahal izango duzue, denentzako errez eta eroso samarra. Zirkuitoko zerbitzuak ongi kokatu eta kondizio onenetakoak dituzu, aparkaleku, sendagile, eta baita jantoki, taberna eta erakusketa eta ikuskizun arlotan. Egitaraua oso da luzea bost leku desberdinetan: Pagoetan, Euskadi Enparantzan, Iparragirre ikastetxean, Gernikako Arbola Enparantzan eta Santa Barbaran.

Joan ezin duzutenok zeuen herrietan kuestazioak egiteko asmo-serioa omen dute. Eskuzabal izango zeratelakoan dau-de; espero dituzten ehun mila pertsonak halakoxeak direla ziurtatu ziguten behintzat prentsurrekoan. Pena merezi du eta...

G.I.

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrak urteroko batzarra ospatu
zuen igandean

Antzerki giroa piztu beharra

Teatro giroa piztutzen ari dela dirudi
udararen aldentzearekin batera.
Teatro euskaldunarena bereziki.
Horren froga, irailaren 22an Debako
Kultur Etxean egindako biltzar
berezia. EATBk ez duela loak hartzea
nahi eta estatutoen berritzeari ekin dio.
Aurretia datorren leloa bada ere,

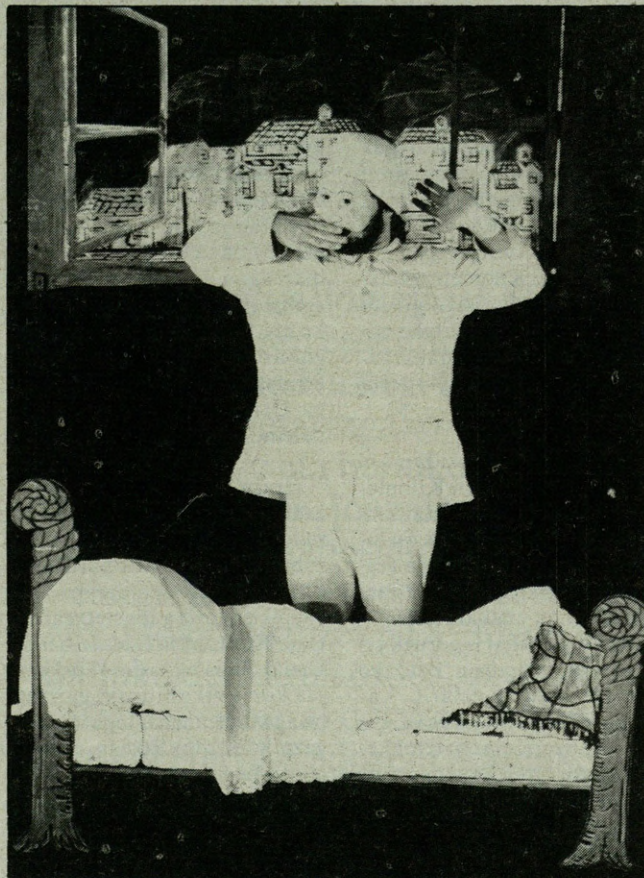
biltzar teatro talde euskaldun guziak
elkartu eta behingoz aferari irtenbidea
eman nahi zitzaion. 1977. urtean
EATB martxan jarri eta bertan
onartutako estatutoak begiztatu edo
gaurkotu behar zirela eta, igande osoa
hartuz eztabaidari ekin zioten
antzezlariei euskaldunek.

Aberasgarriak benetan hor-
ko tirabirak, euskararen ara-
zoarengatik, barne egiturarai-
no Lhegoalde-iparraldearen ar-
teko lotura eta harremanen az-
tertzeak pasatuz; guztiak ant-
zerki euskaldunaren aurrera
jotzearen froga.

Estatuto berritze horrekin
Antzerki Euskalduna aupatzea
nahi omen da. Hortik proposa-
men guzien arima dinamizatzai-
zailea.

Gai honetatik aparte, ekono-
miaz (nola ez) ere aritu ziren.
Diru-laguntzak, beti eskasak;
Komunitate Autonomoko go-
bernuarekiko harremanak...
Nolakoak izango diren jaso be-
harreko subentzioak... Hauxe
izan zen kezka nagusienetako
bat. Harremanak ez dira orain-
dik eten eta erantzunaren zai
daude.

Taldeek egun bizi duten
egoera azaldu zuten azkenik.
Lan estrenatu berrieekin zeude-
nak emanaldien premian aur-
kitzen ziren. Honetaz Maxka-
radakoek gobernuaren zirkuito
onartezina aipatu zuten, es-
kaintzen dituen baldintzak di-
rela eta beraiek kanpoan gel-
ditzea erabaki dutela azpima-
rratuz. Intxixutarrek beren al-
detik, profesionalizatzearen bi-
dea azaldu zuten. Taupada
ideia berrieekin dabil, «Behin
batean ju, ju, ju»rekin jarrait-
zen duten bitartean.

Goaz mantxo baina gogoz urte
bukaeraren aldeko estreinaldia
prestatzen, Txokoak lokalaren
gorabeherarekin dauden bitar-
tean.

Iparraldean, nahiz eta he-
goaldeko ezjakinak sinistu ez,
biziki ari dira lanean. Bordaxu-
rik azkeneko muntaiaren es-
treinaldia, «Itsas-izar bat zen»,

azaroaren 7an eskainiko digute.
Besteak ere ez daude geldirik
lan berrien prestaketetan, ikas-
taroen antolatze lanetan sartu-
rik bait daude buru belarri.

Beraz giroa ez dago batere
hilda. Bilera ostean taldeen ar-
teko harremanetaz eta antzeko-
taz aritu ziren.

Bataz beste biltzar berezi ho-
netatik atera dezakegun ondo-
ria zera da, antzerki euskaldu-
nak bizirik dirauela eta aurrera
jo nahi duela. Debako eztabai-
dak mugimendu berri baten ez-
kilak dira. Teatro euskaldunak
aintzinean itotako fenomeno
ez dela demostratu behar du,
aurreruntz doana baizik. Gure
teatrogintzak horren premia
dauka. Orain arte ez du berri-
zale eta aurrerakoiaren irudia
eduki, nahiz eta maila horretan
aurrerapauso laudagarriak
eman, talde profesionalak sor-
tuz, bide berrien ikertzeaz ar-
duratuz, zirkuitoak sortuz,
jaialdiak antolatuz... Baina iru-
di orokorra ilun agertzen zit-
zaiolarik ikusleagoari.

Badirudi Debako biltzar ho-
rrek argitasuna erakarriko diola
irudi horri. Horren alde agert-
zen ziren behintzat partaideak.
Eta badago horren desira.

D.ZUAZALDE

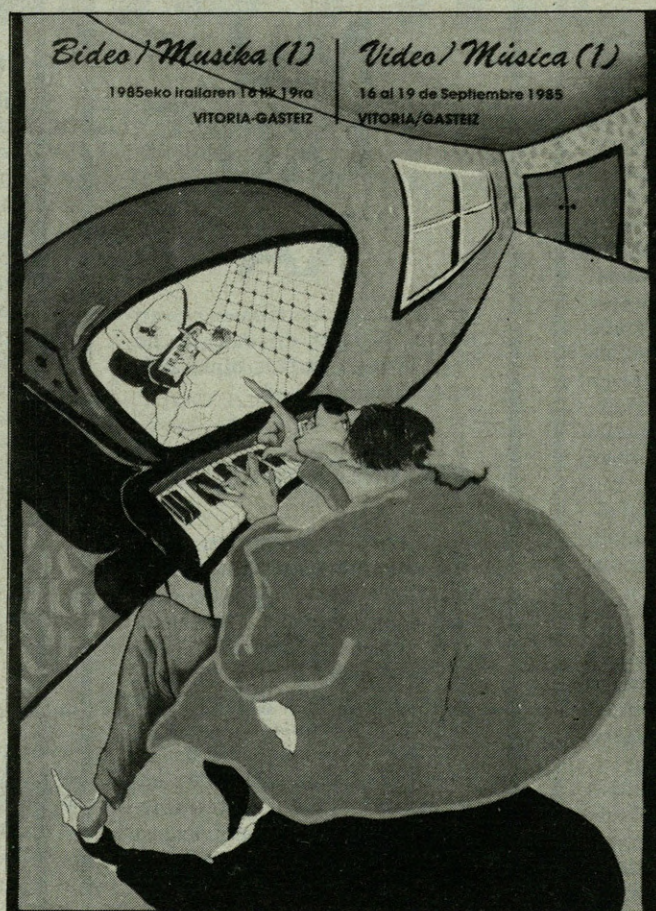
Bertako taldeek beren lehen produzioak aurkeztu dituzte

Harrera handia Gasteizen «Bideo / Musika» Lehiaketak

Emanaldietan, eta lehiaketaz kanpo, hainbat bideo interesgarri ere erakutsi da lau egunetan zehar.

«Kultur Etxean» ospatu diren hiru emanaldiak hiru ataletan banatu dira. Lehenengo egunean «Ipar Amerikako abanguardiazko joerak» izenburupean hainbat bideo laburretako bi saio adierazgarri erakutsi ziren. Bertan, kontzepzio berriak teknikaren bidez nola gauzatzen diren ikusteko aukera ederra izan genuen. Bigarren egunean, aurrekoan bezala bi ataletan berezia «Europako panorama» izeneko bideo musikalak ikusi genituen, eta hemen ere denetarik ikusi zen: telebistetako spot liluragarriak eta, batez ere, Hitler-en garaiko kirolarien irudiak, orain gutxi berreskuratutako dokumentu baliotsua. Hirugarrenean Espainako Estatuaren txanda izan zen lehenengo saioan, eta «Popazoro» izeneko bijeo bilduma bigarrean.

Hirugarren saioa izan zen, hiru egun hauetan zehar, jende gehien bildu zuena, aretoa gainezka eta giroa guztiz kargaturik zeudelarik: lehiaketari zegokiona, alegia. Hemen bai, esan behar da denetarik egon zela kalitate aldetik gorabehera handiez, zenbait momentutan mota guztietako ikuslegoa aspertzeko modukoa. Izan ere, teknika baliapide handiz egindako ideiarik gabeko bideoak batetik, eta freskotasunez beteriko beste batzuek baina gaizki burutuak bestetik elkartu ziren lehenengo lehiaketa honen kaxkarkeria lortzeko, orohar ikusirik. Izan ziren, noski, salbuepenak: Cicatriz, Itoiz, Oskorri, Kortatu, Imanol, Nahiko, La Polla, Hertzainak eta abarren musikaren gainean egindako konposizioak oso interesgarriak izan ziren, gehienak argumentu baten bila kantaren

Disketxeen salmentak eta boterea behera doazen momentuan, bideo-clip-en gorakada sortzen da, haiei gutxieneko mantenua ematearren. Ikus-entzunezko mota berri hau garatuz doa ordenadorearen teknikaren bitartez harik eta kasu batzuetan benetako arte lanak bihurtu. Giro honetan eta Gasteizen lehenengo aldiz, «Bideo / Musika (1)» izeneko lehiaketa eratu du «Ikusager»-ek bertako udalaren babespean, irailaren 16tik 19ra.

letrari gehiegi atxekiz.

Baliapide argumentalen artean oso erabiliak izan ziren ametsetan gertaturiko istorioak eta gainerako elementu onirikoak, eta erahiltze-desenlazeak batzuetan, irudien azkartzea eta soinu durundutsuak bestetan. Paisajeetan oinarritutakoak ere egon ziren, eta baita latsagabeki aurkeztutako igandetako irtenaldietako irudi arruntak ere.

Ikuslegoari gutxien gustatu zitzaizkionak istorioari musikari baino garrantzi handiagoa ematen zitzaizkionak izan ziren. Hirugarren eguneko bideoak izan ziren txalo ugarien lortu zutenak, batez ere Sarri-nandien ihesean oinarritutako «Sarri, Sarri», Kortatu taldearen ska berria.

Aurkeztutako bideo gehienak Euskalerrian egindakoak izan dira, banaka batzuek Catalunyatik etorri bada ere. Alde horretatik marjinaltasuna deitzen duteneko talde askoren parte hartzea inportantea bezain aberasgarria izan da (diru-sarien zenbatekoak ere inportanteak ziren: 50.000tik 250.000 pezetatara).

Laugarren eguna, azkenik, Mendizorrotzan ospatu zen, han jarritako panteila gigante baten bitartez, Euskal Telebistaren bideo-clip-en antolojia, TVE-ren «La Edad de Oro» programatik egindako bilketa eta bideo sarituen emanaldiak eratu zirelarik.

Iniziatiba honek jarraipenik izango baidu hurrengo urteetan, gutxieneko bi eskaera egin behar genuke: lokale egokiago bat bilatzea (handiagoa batez ere, 800 pertsona baino gehiago pasatu baita 200 lokalidade besterik ez duen Kultur Etxeko aretotik) eta bigarrenik, aurre-aukeraketa bat egitea, erakusketa kalitate handiagokoa izan dadin.

Manu LOPEZ

musika

● **Mikel Laboa, bere hurrengo diskoari ekitekotan.**-- Bere bi album bikoitzak keleratu zituenetik, parentesi luze bati ekin zion Mikel Laboa donostiar kanatariak. Duela bederatzi bat hilabete bere tauladietarako buelta iragarri zitzaigun, gerora egiaztatu zena eta horrek berarekin batera Euskal Kanta Berriaren 'dinosaurio' nagusienetako baten itzultzea suposatu zuelarik. Eginiko lehen kantaldien ondotik, utzi egingo zuela iragarri zuten esamesak ere entzun ziren, baina gerora gezurra gertatu dira beroriek, aste honetan bertan "Elkar" diskoetxeko estudioetan bere hurrengo diskoaren grabaketari ekingo dio eta. Oraingoan, musika-tresnen erabilkeari aurrekoetan baino pisu haundiagoa emango diola dirudi, horretarako zuzeneko kontzertuetan lankide duen Iñaki Salvadorren laguntza ezinbestekoa izango delarik. Hala ere, bere ohizko ildoetatik mugituko da oraingoan ere Mikel, kantuen jatorriei zein ploanteiamendu musikari dagokielerik, argitalpen-fetxa. "Elkar"ek kaleratuko du, jakina, aurrekalkuluek abendurako apuntatzen dutelarik.

● **Hiru abesbatzaren diskoa Peñafloida Kontearen omenez.**-- Jakina denez, aurtan bete dira Peñafloida Kontearen 100. urteurrena eta hori zela eta Gipuzkoak Foru Diputazioak hainbat ekitaldi antolatu ditu intelektual haundi haren figura laudatzeko eta aztertzeko. Azkenik, diskoa ere argitaratzea pentsatu dute Diputazio horretako gizonak, eta produkzio-tramite guztiak "Elkar" en kargu joango dira. Donostiako San Inazio, Gasteizko Samaniego eta Azkoitiako Iraurgi dira diskaon parte hartzen duten hiru abesbatzak.

● **Ez da denbora larregi pasako "Azala" bere bigarren lp-a kaleratu baino lehen.**-- Hasiara batetan IZ diskoetxearekin tratutan ibili baziren ere (zenbait froga grabatzera ere heldu omen ziren) azkenean "Elkar" diskoetxearekin kaleratuko du "Azala" folk taldeak bere iraupen luzeko bigarren diskoa. Juan Mari Beltranek taldea utzi eta "Txanbela" talde sortu zuenetik, "Azala"koak aurreko estiloari fidela izanez tankera

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

propio eta berezgarri baten bila ari-tu dira, bigarren diskoak ildo horren barruan zerbaite inportantea markatu nahi duelarik.

instituzioak

● **Euskarazko berrien agentzia, martxan onean iadantik.**-- Aurtengo presupostuen onepenearekin batera egon zen berri haundienetako bat euskarazko berrien agentzia martxan jartzeari zegokion, gehienok gogoan edukiko duzuenek. Bitarteko guztiak gobernuak uste baino apur bat beranduago gertatzen ari badira ere, honez gero Eusko Jaurlaritzako Kultura Saileko hiru kargu nagusidun pertsonak (Mari Karmen Garmendiak, Luis Mari Bandresen eta Josu Legarretak) eta Euskadiko Ezkerrako Xabier Gurrutxagak parte hartutako bilera batetan agentzia horretarako estraineiko urratsak eman ziren, ekipamendu eta muntaiarako Bilboko konsulting famatu baten aholkua eskatu dutelarik.

liburuak

● **Euskaltzaindiaren Gramatikaren "Lehen urratsak", agorturik.**-- Iaz ospatu zen X. Kongresuaren ondorioz bildutako materialez Euskaltzaindiak Euskal Gramatika izango denaren parte bat argitaratu zuen, duela bizpahiru hilabete gutxi gora behera. Bi edo

hiru mila aletako edizioa egin zuten Akademiakoek eta dagoeneko prebisio horiek apurtuta geratu zaie antza denez, liburuaren lehenengo argitalpenetik ez bait da liburu batere salgai geratzen. Harrera ona, beraz, liburuak jaso duena, seguru asko horrelako obra baten behar-raren seinaleztat jo daitekeelarik.

euskalgintza

● **IPESek "Euskararen normalizazioa"ri buruzko ihardunaldiak antolatu.**-- Oraindik ere Estatu espainola EEEn sartzeak zein ondorio ekarriko dituen jakitearren antolatutako ekitaldiak amaitzeaz dauden bitartean, erakunde horrek berak (IPESek) beste proiektu berri bat darabil eskuartean, oraingo ihardunaldion izenburua euskararen normalizazioaren inguruan mugituko delarik. Beronen egitarauaren barruan, euskararen alorrean bezala beste hizkuntzenetan ere zeresanik duten hamaika pertsona gonbidatuak izango dira, eta urtea amaitu baino lehenago ikusi ahal izateko moduan egotea omen da antolatzaileen asmoa.

antzerkia

● **"Kukubiltxo" Galiziara, kale-antzerkiko mostra batetara.**-- Aurtengoz lehen aldiz Marinen "Primera Mostra Teatro de Rúa" delakoa antolatu da, eta berorren barruan bost egunetan zehar hainbat herritako kale-antzerki ordezkarien obrak emango dira, horien artean euskaldunon ordezkariek "Kukubiltxo" larrabetzutar taldekoak direlarik. Euskal antzerki talde honek bi emanaldi egingo ditu mostra horren barruan, haien ohizko "Kalejira" egun batez, eta "Kukubiltxo begiluze" bestez. Euskal taldearekin batera, Pais Valenciás-tik "La Canalle Theatre-k "Burrin-balla" obra aurkeztuko du, Yugoslaviatik "Johaanes Varda"k "Arkade" izenekoa, "Teatro del Gusarapo" madrildarrak "A viaxe de Hades" delakoa; eta Galiziaren beraren ordezkariek "Tanxariña" taldea izango da, "Espectáculo de marionetas" ikuskizunarekin. Emanaldi horietaz gain, bitartean hiru ikastaro izango dira: buru-haundiak eta maskarak, gorputz-adierazpena, eta mimoa.

ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbieta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA

aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena	
Nombre	
Bizilekua	
Domicilio	
Herria	
Población	
Bazkuna	
Entidad	
Bulegoa	
Sucursal	
Herria	
Población	
k/k Z ^a	
Nº cta./cte.	
Harpide saria	
Precio suscripción	1.750 pta.

HEGAN AISE

Amildegia baten ertzean gizona goitik behera begira. Bapattean, gizon bat hegan dabilela somatzen du. Piskanaka-piskanaka behera dator eta beste gizonaren ondoan lurreratzen da:

— Baina zertan ari zara? Zuk ez al dakizu hegan txoriek bakarrik egin dezaketela?

— Hori ez da horrela! Hegan egin nahi baduzu hiru gauza egin behar dituzu: sakonki konzentratu, arnasa hartu eta beldurrik gabek amildegitik bota.

Konzentratzen da, arnasa hartzen du eta amildegitik behera botatzen du bere burua. Handik hogeit bat segundutara plaf!!! entzuten da eta seko gelditzen da.

— Bai gaiztoa naizela guardako aingerua izateko— pentsatzen du besteak.

ZEIN DOKTORE OTE

Inguratzen da gizona sarreran dagoen zeladorearengana eta galdetzen dio:

— Egunon! Doktor Rinorekin daukat kontsulta... (Otorrinoarengatik)

Esaten dio non den eta itzultzen duenean zera esaten dio zeladoreari:

— Gaur ez zegoen Doktor Rino, beste bat zegoen...

Beste emakume bat sartzen da eta: — Gines Kolega Doktora? (Ginekologoaren bila omen zihoan)

Eta beste batek:

— Egunon! Estradizioak egitera nator. (Odola ateratzeko asmotan zihoan)

Eta honek ere:

— Egunon! Aizu, aber «rayo» batzu botatzen dizkiaten edo. Nora joan behar diat?

Hau ere sarreran entzundakoa omen da:

— Aizu! Sendagile hau zein pisutan dagoen ba al dakizu?

— Perdona pero no se esukera.

— Ez al dakik? Ba Dallas-ekoek ederki asko ikasi diate urte batean!

ASTE HONETAN ENTZUNDAKOAK

Ikasle batek egindako itzulpena:

— «Oveja que bala bocado que pierde»: Ardia zarata ez jan.

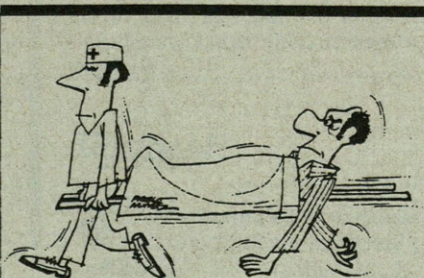

SEI JOKU BATERA:

- 2.— Gehien azaltzen dena xirtxila da, 23 aldiz. Gutxien berriz, Eiffel dorrea, 20 aldiz.
- 3.— Xirtxila, G4.
- 4.— Xirtxila, C6.
- 5.— Lerro horizontala 4; lerro bertikala B.
- 6.— Eiffel dorrea B1 — Xirtxila D6 — Zuhaitza G1.

ZEIN SOKARI HELDU?:

8garrena.

MERCEDES ETA R-5a

Han doa ez dakit zein baino satisfetxoago bere Mercedes berriaren barruan, ezkerretik R-5 bat aurreratzen zaiola erreparatzen duenean. Parean duenean R-5a gidatzen duena garraia hasten zaio, eskuekin agur eginez: — Ezagutzen al duzu Super R-5 berria? — Hau adarra jotzen ari zaidak, alu zikina! Hartu kotxea, 150an jarri eta aurreratzen hasten zaio.

Handik bost minututara berriro R-5a:

— Ezagutzen al duzu Super R-5 berria? — Mekaben! Hartu kotxea eta 180an jarri eta berriro aurreratu.

Handik bi minututara beste aezkeretik:

— Ezagutzen al duzu Super R-5 berria?

Bestea jada nazka-nazka eginda, zer esan ez zekiela:

— Baiiii! Baiiii!

— Eta nola arraio gelditzen da?

Ardoak Sudurrari

Ondarruko Juan Arantzamendi Mugartegi «ASTAKALE»
*Egia auzoko Arrano elkarteak eraturiko Bertsopaper lehiaketan
 lehenengo saria jaso zuten honoko hauek.*

Bertso paperak ba du
 zuzenaren sona
 salatzen dakilako
 gaizki dagona
 baita denei banandu
 justizi sakona
 gizalege errotik
 berez dariona
 fraka edo gona
 andre ala gizona
 gazte nahiz aitona
 gertatzen zaiona
 zure premian dago
 gaur ardo-ona

Errioxa aldeko
 mahatsondo eztitzan
 orri berdez bildurik
 mundura nintzan;
 muxuka zetorkidan
 nengoela intzan
 goizero eguzkia
 kolorek har nitzan
 jakitunen gisan
 apaizak zebiltzan
 nire eroskintzan
 edateko elizan
 neuk enekin oraindik
 mahats ala ardo izan

Tolarak erabaki
 nintzelarik mahatsa
 ardo bihur ninduen
 zapalduz patsa
 azala guri nuen
 biguna bihotza
 ixuri oparoan
 odola eta gantza
 ahora ez latza
 ez eta edan-gaitza
 usai aberatsa
 bixigarri gatza
 dastatzalleak neri
 eman zidan jauntza

Zorion aldi dena
 izan ohi laburra
 gaur garaikoa eta
 bihar makurra
 gizon bat azaldu zait
 gaizto ta maltzurra
 nire jauntza giroa
 nahi duena urra
 itsusi muturra
 gakozko haitzurra
 zabala zintzurra
 istu ta adurra
 neretan busti nahi du
 bere sudurra

Atzo ikusi nuen
 azal ixpilluan
 sudur nazkagarri hau
 ardo basuan
 farj zka zibrduen
 zeudenak alboan
 halako txartangorik(masta)
 nekez ohi basoan
 egarri itoan
 zurrust egin zuan
 amaitzerakoan
 ez daukat goguan
 ahoz ala sudurrez
 edan ninduan

Sudurtzar gizendua
 oro pikor puzka
 erdi-eldu dagoen
 sasi-masusta
 barreanean darama
 mahasti denen uzta
 ahoz ikutu gabe
 nazake zurrutza
 beti dago putzka
 puntta punttan hatzka
 zillotan haitzurka
 mukizko daduzka
 naskagarri benetan
 haren ikuska

Sudur lehorketako
 behar hamar zapi
 neurri txikikorik
 ez luke aski
 untzi-mastak bezala
 zabala belaki
 eskutan zabaldurik
 dindirri aitzaki
 mukia du jaki
 bibotean alki
 ondakiñak aurki
 zikiña estalki
 lizun hatsa somatzen
 horrek ba-daki

Iya aurpegi dena
 sudur honek jan du
 ba dirudi ditula
 marrubik landu
 hala ere errua
 nire dela esandu
 gezur hori beharko
 txindorrez ordaindu
 ba-zenitun zaindu
 ohitura eta ekandu
 ahal zen zuzendu
 etzelaik berandu
 ardo ona garaian
 edan ba-zendu

Sudur horretxegatik
 kolonka dut fama
 milla bider damu zait
 horrek edana
 mutil eder gordiñak
 dotoz niregana
 esaugarri dutenak
 ardo onaren lana
 hak duen orbaina
 ez da nik emana
 ustela du zaina
 dirudi usana (izaina)
 sudurtzar horrek ez du
 ardo-ona ama

Gaurko bertso paper hau
 ardoak du jarri
 sudurtzar ustelarez
 kondengarri
 zeurean koloreak
 ba zaizkitzu irarri
 ardo txarrak sortuak
 direla igarri
 ez egon egarri
 estu eta larri
 lagunduz elkarri
 ardo ona ekarri
 ni nagoen lekura
 urbildu sarri

Gobernadoreak kanpora? Nork bidalita?

ARTASO

SANBO borrokan eta mundu mailan Donostian antolatzen txapelketaren inguruan izan diren istiluez idazten jartzeak demagogi merke itxura ote duen susmoa badut nik ere, baina hala ere horretaz pare bat gauza idaztea ez diot ukatu nahi nire buruari. Ez bait da normala txapelketa hori suspenditu den moduan suspendetu, gero erdi ezkutuan ospatu eta hala ere agynteant ditugunek hitz bat ere horretaz ez adieraztea.

Demagogo itxura eman dezakegu, bai. Beti ere Estatuto honi ipurdian ez bada sudurrean zuloren bat bilaka bagenbiltza bezala, bere lorpenak aitortu gabe beti akatsen bila. Baina demagogia merkea duela sei urte egin zen, kiroltan gure selezioak edukitzea posible egingo zigun Autonomiarentzako baietza eskatu zitzaigunean. Etorkizuneko egunkari xelebre bat ere argitaratu eta banatu zen, 1985rako beste hainbat marabilaren artean Euskadiko futbol selezioari arrakasta haundiak iragartzzen zizkiona.

Baina noizbait futbolearen se da, gaur asmoak berak ihartua dirudi, ez da-eta aipatu ere egiten. Horren arrazoina Alillllat: Estatutoak horretarako bidea uzten duela baina finantziabideetan dagoela arazoa, hauek Espainiako Federazioaren es-

ku daudelako. Balorazioak norberaren esku.

BAINA hainbestetan oilar agertzen zaizkigun gure agintari autonomikoen oiolotasuna kirolzale xumeago batzuek jarri dute agerian, eta berek nahi gabe ziurrenik. Izan ere, sanbo txapelketa antolatzen ahaleginak egiten ari zirenen artetik nork esperoko zuen egin zaiena bezalauo mesprexurik?

Herritar gehienok izenez ere eza gutzen ez genuen borroka mota bat, sanbo modalitatea, euskaldunontzako medaila iturririk oparoena genuen nonbait, eta duela urte pare bat Espainiako «Federación de Lucha» delakoaren baitatik federazio autonomo izatera pasa zuten lehenik. Eta gero, hilabete gutxiren buruan, mundu mailako txapelketak antolatu dituzte. Prestakuntza guztiak eginak, mundu guztiko ordezkariak Donostian, hasteko ordua iritsi eta... Gipuzkoako Gobernadoreak gale-razi.

Sanbo federaziokoek mila modutara eta mila bider esplikatu dute arrazoina beren aldean dagoela: Estatutoak kirol mailan Komunitateari eskuak libre uzten dizkiola, sanbo federazioak beste inoren menpekotasunik ez duela, orain dela urte betetik erabat autonomo direla, eta beste.

Alferrik. Mende batez Hegoaldean hainbeste aldiz errepikatu den eszena bera: galerazia dago, ospakizunik bada polizia bidaliko da, Gobernauak agintzen du. Eta uda hone tan neuk pertsonalki ikusitakoa etorri zait gogora: «VI» matrikuladun auto ofizial bat, aurretik jendarmeak aurretik argi urdina piztuta, Bida-rraiko parean... Gero jakin nuen Donapaleutik Ardanza jauna zekarrrela, errebote finalean izanda. Bitartean, etxean aurpegia erakusteko orduan, karta guztiak eskuetan izanik, ximurtu. Abertzalerik epelena ere gorrieraztekoa bada.

ONDORIO politikoak eskueran dauzkat, eta aipatu behintzat egin gabe ez dut bukatu nahi. Sekretarioen gerrarekin ikusi zena ikusi da IVArekin eta azken egunotan Ertzantzarekin. Alegia, negoziaketa batean tanto ale batzuk gehiago lortzeko sekulako su artifizialak eta polemikak pizten direla, gero lorpenekin inolako neurririk ez dutenak.

IVAren presupostuek esplikatu ko dute, eta Madril en esku uzten den Ertzantza honek euskaldunon artean ze paper jokatu ko duen historiari dagokio epaitzea. Baina joan den udazkenean, Alderdi Egunaren inguruan, «Gobernadoreak Kanpora» oihukatuz ibili ziren EGiko mutiko eta neskatoak; eta orain, hainbeste aldiz pailazo modura marraztu den gobernadore espainol baten aurrean protestarik txiki ena egiteko talenturik ez. Inmoralitate hitza gehiegizkoa ote da holako batean?

Arrazoinen bat izango zen, bai, bi astetako polemikak bat batean itzali direnerako. Behar bada ehun edo mila milioi eskuratzeko momentu klabea zen. Baina holako txikierietan ere gobernadore alu bati burua makurtuz eman den adibidea ere nahiko klabea bada: hainbeste zaunka egin eta urruti datorrenari usaina hartu bezain pronto txabolara. Zer pentsatu behar dute EGiko gazteek?

GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

CREDITOS

CAR

"Problema Resuelto"

Para todo, para todos.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa le ofrece una amplia gama de Créditos. Créditos para todo. Y para todos.

Para resolver pequeñas y grandes necesidades. Para hacer realidad muchas ilusiones. Y hasta para salir de algún apuro.

Téngalo en cuenta. Y cuando tenga un problema consulte a la Caja de Guipúzcoa. Y problema resuelto.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak Kreditu-aukera handi bat eskaintzen dizu. Gauza guztietarako kredituak. Eta guztientzat.

Kredituak, beharizan handi eta txikiei erantzuteko. Ilusio asko bete ahal izateko. Apuroren batetik ateratzeko ere bai.

Badakizu ba. Arazoren bat daukazunean, zatoz Gipuzkoako Kutxara. Zure arazoa erabakita geratuko da.

Para comprar muebles, electrodomésticos y cualquier otro bien de consumo y pagar hasta en 36 meses.

Para comprarse un coche y pagarlo sobre la marcha, hasta en 48 meses.

Para comprar una vivienda o para hacer reformas en su vivienda actual.

INFORMESE EN CUALQUIERA DE NUESTRAS SUCURSALES.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA